

**WOJEWÓDZTWO
MAŁOPOLSKIE**

2012

MAŁOPOLSKIE STUDIA REGIONALNE

**DEPARTAMENT POLITYKI REGIONALNEJ
URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO**

Województwo Małopolskie 2012

Urząd Marszałkowski
Województwa Małopolskiego
Kraków 2012

Opracował zespół pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

Opieka merytoryczna:

Joanna Urbanowicz – Zastępca Dyrektora Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Redakcja:

Joanna Dobrzańska, Wojciech Przybylski

Zespół autorski dziękuje:

Urzędowi Statystycznemu w Krakowie, Izbie Celnej w Krakowie, Izbie Celnej w Warszawie (Centrum Analitycznemu Administracji Celnej), Izbie Skarbowej w Krakowie, Ministerstwu Finansów RP, Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji RP, Małopolskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A., Małopolskiemu Centrum Przedsiębiorczości, Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie, Regionalnej Izbie Obrachunkowej, Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska, Zarządowi Infrastruktury Komunalnej i Transportu w Krakowie, Coface Poland Credit Management Services Sp. z o.o.

za udostępnienie zbiorów danych, informacji oraz pomoc w ich zebraniu.

Adres redakcji:

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
30-552 Kraków, ul. Wielicka 72
tel. (+48) 12 299 07 00, fax. (+48) 12 299 07 26
www.malopolskie.pl

Projekt okładki:

FREEDOM FOR PIXELS Janusz Kołton

Opracowanie graficzne i skład:

OLISON'S PROJECT, www.olisons.pl

Druk:

Drukarnia LEYKO

ISSN:

1730-9301

Przy publikowaniu danych z raportu *Województwo Małopolskie 2012* prosimy o podanie źródła.

Szanowni Państwo,

serdecznie zapraszam do zapoznania się z najnowszym raportem o stanie województwa. Zawiera on najświeższe dostępne dane dotyczące różnych wymiarów rozwoju społecznego i gospodarczego naszego regionu, w większości wypadków opisując stan na koniec 2011 roku.

Jesteśmy już za półmetkiem okresu wydatkowania funduszy unijnych z obecnej perspektywy budżetowej, widzimy więc coraz więcej efektów ich wykorzystania. Jak przeczytają Państwo w kolejnych rozdziałach raportu, siła oddziaływania tych pieniędzy – uzupełnionych sporym strumieniem środków krajowych – jest coraz bardziej zauważalna. W ostatnich latach inwestycje stanowiły około 50% wydatków z budżetu województwa. Cieszę się, że mamy tyle nowych dróg, mostów oraz obwodnic, a także boisk oraz instytucji kultury. Zrewitalizowaliśmy centra dziesiątków małopolskich miejscowości. Sporo zainwestowaliśmy w edukację na różnych szczeblach, a także w infrastrukturę ochrony zdrowia. W konsekwencji wyraźnie rośnie jakość życia w regionie, a cała Małopolska z roku na rok pięknieje.

Jest wiele powodów do satysfakcji, ale i kilka zjawisk niepokojących. Po bardzo dobrym wzroście regionalnego PKB w roku 2009, w roku 2010 małopolska gospodarka rozwijała się nieco wolniej niż średnia dla Polski. Mamy nadzieję, że rok 2011 był lepszy, ale już teraz koncentrujemy się na tematyce gospodarczej. Jeśli tempo poprawy jakości życia ma się utrzymać w dłuższej perspektywie czasowej, musimy zainwestować jeszcze więcej w konkurencyjność małopolskiej gospodarki. W najnowszej strategii rozwoju województwa postawiliśmy na gospodarkę opartą na wiedzy, a szczególnie na cztery najbardziej rozwojowe sektory: ICT, life-science, energetykę oraz chemię. To innowacyjność i efektywność przedsiębiorstw tych branż będzie decydowała o sile i zamożności Małopolski przyszłości.

W tegorocznym raporcie utrzymaliśmy rozwiązania redakcyjne ułatwiające lekturę, ciepło przyjęte przez czytelników w ubiegłym roku. Uporządkowaliśmy również strukturę rozdziałów poświęconych gospodarce, co mam nadzieję podkreśli najwyższą wagę tych tematów w naszej codziennej pracy.

Życzę Państwu ciekawej lektury i zachęcam do zainteresowania sprawami Małopolski – naszej wspólnej małej ojczyzny.

Marek Sowa
Marszałek Województwa Małopolskiego

Spis treści

PODSUMOWANIE RAPORTU	7
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	9
I. Zagrożenie i stan środowiska przyrodniczego	11
1. Gospodarka wodno-ściekowa	11
2. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	14
3. Gospodarka odpadami	18
4. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie	20
ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	25
I. Ludność	27
1. Stan ludności	28
2. Procesy demograficzne	29
3. Struktura wieku ludności	31
4. Wykształcenie	33
II. Ochrona zdrowia	35
1. Opieka zdrowotna na terenie województwa małopolskiego	35
2. Polityka zdrowotna Województwa Małopolskiego	39
3. Działania samorządu województwa małopolskiego na rzecz osób niepełnosprawnych	42
4. Inwestycje w ochronie zdrowia w 2011 roku	44
5. Przekształcenia własnościowe wojewódzkich jednostek organizacyjnych	44
III. Pomoc społeczna	47
1. Wskaźniki ubóstwa w regionie	48
2. Beneficjenci pomocy społecznej	48
3. Kadra pomocy społecznej	51
4. Finansowanie	53
5. Jednostki organizacyjne	53
IV. Oświata i wychowanie	61
1. Wychowanie przedszkolne	62
2. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne	63
3. Szkolnictwo ponadgimnazjalne	67
4. Szkolnictwo zawodowe w Małopolsce	70
5. Kształcenie osób niepełnosprawnych	76
6. Kształcenie ustawiczne	77
7. Finansowanie oświaty	77
8. System stypendialny	78
V. Nauka	81
1. Badania i rozwój	81
2. Szkolnictwo wyższe	84

VI. Kultura	87
1. Czas zmian – reakcja sektora kultury na przemiany społeczne, zmieniające się sposoby uczestnictwa w kulturze oraz indywidualizację postaw	88
2. Finansowanie kultury	92
VII. Kultura fizyczna	97
1. Rozwój infrastruktury sportowej	97
2. Znaczące wydarzenia sportowe	100
3. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej	102
VIII. Bezpieczeństwo publiczne	105
1. Zagrożenie przestępczością	105
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	106
3. Działalność straży miejskich i gminnych	108
4. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe	109
5. Działalność Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego i Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego	110
IX. Trzeci sektor	111
1. Liczba organizacji pozarządowych w Małopolsce	111
2. Współpraca Województwa Małopolskiego z trzecim sektorem	112
3. Przedsięwzięcia z udziałem NGO	116
4. Integracja środowisk kombatanckich	117
GOSPODARKA	119
I. Potencjał gospodarczy	121
1. Produkt krajowy brutto	122
2. Przedsiębiorczość	122
3. Innowacyjność przedsiębiorstw	124
4. Instytucje Otoczenia Biznesu	126
5. Atrakcyjność inwestycyjna	130
6. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	131
7. Handel zagraniczny	133
II. Rynek pracy	135
1. Struktura rynku pracy	136
2. Zatrudnienie	136
3. Pracujący	137
4. Bezrobocie	138
5. Zapotrzebowanie na pracowników	138
6. Wynagrodzenia	139
7. Wojewódzka informacja i poradnictwo zawodowe	139
8. Subsydiowane programy aktywizacji zawodowej	140
9. Wsparcie małopolskiego rynku pracy w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki	142
III. Rolnictwo	145
1. Zasoby rolnictwa	145
2. Grupy producentów rolnych	147
3. Produkty Tradycyjne i Regionalne	147
4. Ochrona Gruntów Rolnych	147
5. Gospodarka łowiecka	148
IV. Przemysł	151
1. Produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim	151
2. Rozmieszczenie przestrzenne podmiotów prowadzących działalność przemysłową	153
3. Wyniki ekonomiczne przemysłu	154
4. Inwestycje w przemyśle	154

V. Budownictwo	157
1. Sytuacja na rynku budowlanym	157
2. Budynki oddane do użytku i ich kubatura	159
3. Mieszkalnictwo	160
4. Nowe inwestycje w mieszkalnictwie	162
VI. Turystyka	165
1. Ruch turystyczny w regionie	166
2. Baza hotelarska regionu	169
3. Organizatorzy turystyki i pośrednicy turystyczni	171
4. Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek	172
ŚRODOWISKO GOSPODARCZE	175
I. Baza podatkowa	177
II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	178
1. Budżety gmin	184
2. Budżety powiatów	202
3. Budżety miast na prawach powiatu	207
4. Budżet Województwa Małopolskiego	208
III. Projekty współfinansowane ze środków europejskich	213
1. Polityka spójności	213
2. Wspólna Polityka Rolna	214
3. Projekty realizowane w ramach polityki spójności	214
4. Środki przeznaczone na realizację Wspólnej Polityki Rolnej	217
IV. Współpraca i promocja	219
1. Współpraca międzynarodowa.....	220
2. Współpraca regionalna.....	221
3. Promocja Małopolski.....	223
SYSTEMY TECHNICZNE	227
I. Transport	229
1. Infrastruktura drogowa	229
2. Transport kolejowy	232
II. Infrastruktura energetyczna	235
1. Zaopatrzenie w energię elektryczną	235
2. Zaopatrzenie w gaz sieciowy	236
III. Infrastruktura sanitarna	239
1. Wodociągi	239
2. Kanalizacje	240
IV. Społeczeństwo informacyjne	243
1. Wybrane projekty w zakresie społeczeństwa informacyjnego realizowane w Małopolsce	243
2. Infrastruktura i umiejętności IT w Małopolsce	245
3. Łączność telefoniczna	249
ANEKS	251
Tabela I. Pozycja Małopolski na tle innych województw i regionów	253
Mapa I. Gęstość zaludnienia według gmin	255
Mapa II. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców według gmin	256
Mapa III. Przyrost naturalny według gmin	257
Mapa IV. Korzystający z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w gminach	258
Mapa V. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczających do przedszkoli	259
Mapa VI. Wyniki sprawdzianu 6-klasisty w gminach w 2012 roku	260

Mapa VII. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminach w 2012 roku	261
Mapa VIIIa, VIIIb, VIIIc. Wyniki matur w powiatach – j. polski, matematyka , j. obcy – maj 2012 roku	262
Mapa IX. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	263
Mapa X. Przedsiębiorczość (REGON) według gmin	264
Mapa XI. Zarejestrowani bezrobotni na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	265
Mapa XII. Dochody gmin z PIT na osobę w wieku produkcyjnym	266
Mapa XIII. Dochody własne budżetów gmin <i>per capita</i>	267
Mapa XIV. Wydatki majątkowe gmin <i>per capita</i>	268
Mapa XV. Fundusze UE na mieszkańca	269
Mapa XVI. Korzystający z wodociągów	270
Mapa XVII. Korzystający z kanalizacji	271

Podsumowanie raportu

Zostało utrzymane tempo wzrostu ludności województwa: w okresie międzypisowym 2002-2011 ludność województwa zwiększyła się o 105 tys. osób, tj. o 3,3% – 2. miejsce w kraju. Nastąpił dynamiczny wzrost ludności obszarów wiejskich (o 5,7%) oraz w mniejszym stopniu miast (o 0,9%). Jednak pomimo, że roczniki wyżu demograficznego lat osiemdziesiątych są w okresie najwyższej rozrodczości – w 2011 roku nastąpił nieznaczny spadek liczby urodzeń – zarejestrowano 1,5 tys. urodzeń mniej niż w 2010 roku. Dynamika procesów demograficznych wykazywała znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Szczególnie niekorzystnie (ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji) kształtowały się one w powiatach północnej i zachodniej części województwa. Powiaty położone na południu wykazywały znaczną prężność demograficzną (wysoki przyrost naturalny), natomiast gminy podmiejskie większych miast oraz położone w centralnej części województwa charakteryzował wysoki i wzrastający poziom salda migracji.

Wynikiem sytuacji demograficznej był spadek liczby uczniów. W roku szkolnym 2011/2012 łączna liczba uczniów w województwie we wszystkich typach szkół wynosiła 494 734 osoby, co w porównaniu z rokiem poprzednim stanowi spadek o 1,9%. Zmniejszeniu uległa także liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych, która w przeliczeniu na etaty wynosiła 45,5 tys. i była niższa o 76 etatów w porównaniu z rokiem szkolnym 2009/2010. Analiza wydatków na oświatę w latach 1999-2011 wskazuje na systematyczny wzrost środków finansowych przeznaczonych przez samorządy na zadania edukacyjne. W roku 2011 przeznaczono na oświatę 152,0 mln PLN więcej niż w roku poprzednim.

W 2011 roku nastąpił w Małopolsce spadek liczby studentów w stosunku do roku poprzedniego o 1,8%. Zapoczątkowany rok wcześniej trend spadkowy spowodowany jest przede wszystkim zmianami procesów demograficznych. Należy jednak zaznaczyć, że spadek ten na razie w niewielkim stopniu dotyka województwo małopolskie, gdzie wskaźnik liczby studiujących na 10 tys. mieszkańców wciąż jest najwyższy w kraju.

W 2011 r. świadczeniami pomocy społecznej w województwie objęto blisko 83 tys. rodzin, a tym samym ponad 245 tys. osób w tych rodzinach, co stanowi 7,4% mieszkańców Małopolski (o 0,4% mniej niż przed rokiem). Wskaźnik ten jest niższy o 1,6% niż średnia dla kraju i plasuje województwo małopolskie na 4. miejscu w Polsce (po śląskim, opolskim i dolnośląskim). W porównaniu z 2000 roku wskaźnik dla regionu jest niższy o ponad 6%.

W dziedzinie badań i rozwoju województwo małopolskie prezentuje się stosunkowo korzystnie na tle kraju. Od wielu lat Małopolska zajmuje 2. miejsce zarówno pod względem łącznych nakładów poniesionych na B+R, jak i na mieszkańca. W 2010 roku wielkości te wyniosły odpowiednio: 1 091,4 mln PLN i 330,3 PLN. Niestety, od wiodących krajów UE dzieli nas olbrzymi dystans. Szczególnie niekorzystnie przedstawia się poziom finansowania nauki przez sektor przedsiębiorstw – pozycja Małopolski słabnie w tym przypadku również w porównaniu z innymi regionami kraju. Również, pomimo widocznego trendu wzrostowego liczby zgłoszonych jak i udzielonych patentów, liczba ta wciąż pozostaje stosunkowo nieduża.

Wartość wytworzonego w 2009 roku w Małopolsce produktu krajowego brutto wyniosła 99 509 mln PLN. Województwo małopolskie uplasowało się na 5. miejscu pod względem wielkości PKB w cenach bieżących i 8. pod względem PKB na 1 mieszkańca. Na koniec 2011 roku liczba zarejestrowanych w REGON podmiotów gospodarczych wyniosła 331,6 tys. Stanowi to 8,5% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w Polsce. Małopolska znajduje się na 4. miejscu wśród wszystkich województw ze względu na liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. W 2011 roku inwestorzy zagraniczni zaangażowali na terenie Małopolski 1029 mln USD. Sku-

Podsumowanie raportu

umulowana wartość inwestycji zagranicznych w okresie 1989-2011 przekroczyła 15 mld USD. Na koniec 2011 roku zostało zarejestrowanych 3 912 spółek z udziałem kapitału zagranicznego – wzrost o 5% względem 2010 roku. Małopolski eksport wzrósł o 20% względem 2010 roku. Dynamika przyrostu importu nadal jest silna jednak nieznacznie wyhamowała – w 2011 roku, wzrost o 20% względem 25% w 2010 roku.

Małopolskie rolnictwo charakteryzuje się bardzo dużym rozdrobnieniem – spośród 294 tys. gospodarstw rolnych 40% stanowią te o najmniejszej powierzchni użytków rolnych, poniżej 1 ha. W drugiej grupie obszarowej, pomiędzy 2-5 ha użytków rolnych, znajduje się niecałe 27% gospodarstw. Odnotowane zostało zwiększenie powierzchni użytków rolnych w stosunku do roku 2010 o 1,37%. Użytki rolne obejmują 79,1% powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych, co stanowi najmniejszą wartość wśród wszystkich województw przy średniej ogólnopolskiej, która wynosi 87%. Natomiast powierzchnia małopolskich użytków rolnych w skali kraju wynosi zaledwie 4,4%.

W 2011 roku produkcja sprzedana przemysłu wzrosła o 15% w cenach stałych, podczas gdy w 2010 roku wzrost wyniósł 20,4%. Pozytywne trendy widoczne były po raz kolejny w wynikach ekonomicznych przedsiębiorstw przemysłowych. Wartość przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów była o 23% większa niż w 2010 roku i wyniosła w sumie 75 797,5 mln PLN. W 2011 roku w województwie małopolskim zanotowano wzrost produkcji sprzedanej budownictwa w odniesieniu do roku poprzedniego. Wyższa niż przed rokiem była również wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej. Jednak od połowy roku zaczęto odczuwać pogorszenie klimatu koniunktury.

Ruch turystyczny w Małopolsce od roku 2003 wykazuje stałą tendencję wzrostową, z wyjątkiem lat 2008-2009, kiedy to w wyniku wpływu światowego kryzysu gospodarczego uległ niewielkiemu spadkowi. W 2011 roku województwo małopolskie odwiedziło 11,9 mln osób, to jest o 4,1% więcej niż w 2010 roku.

W 2011 roku w województwie małopolskim sytuacja na rynku pracy była lepsza niż w roku poprzednim. Pomimo wzrostu bezrobocia rosła też liczba pracujących. Pod względem wskaźnika zatrudnienia, w 2011 roku Małopolska znalazła się zaraz poniżej średniej wartości dla kraju, jednak dynamika wzrostu była wyższa w województwie – wskaźnik zatrudnienia wzrósł o 0,5 pkt proc. w stosunku do roku 2010, podczas gdy w skali kraju wzrost wyniósł 0,3 pkt proc.

W 2011 roku zmalała dynamika wzrostu zarówno dochodów jak i wydatków wśród jst. Dochody wzrosły przeciętnie o 4,5% w ciągu roku, a wydatki o 2,7%. Jako pozytywny sygnał należy uznać duży wzrost (aż o 13,2%) dochodów własnych JST. Trudną sytuację można było zaobserwować w powiatach. Spadek wpływów z dotacji został zrównoważony dochodami własnymi, natomiast wydatki zostały praktycznie zamrożone. Podobną sytuację przedstawiają dane dla miast na prawach powiatów, jednak na tym poziomie samorządu warto zauważyć, że sumarycznie udało się uzyskać dodatni bilans budżetu. Do Krakowa, który również w 2011 roku odnotował nadwyżkę budżetową dołączył Nowy Sącz. Po trudnym roku 2010 budżet województwa odreagował. W przeciwieństwie do gmin i powiatów, w zakresie dochodów doszło do wyraźnego wzrostu o 22%, a wydatków o 17%. Deficyt budżetowy był w 2011 roku o ok. 25% niższy niż w 2010 roku.

W roku 2011 w województwie małopolskim rozpoczęto realizację 1 215 projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, o łącznej wartości ponad 1,2 mld PLN. Wartość dofinansowania do wszystkich rozpoczętych w 2011 roku projektów wynosi 644 mln PLN. Ze środków Unii Europejskiej wypłacono beneficjentom realizującym projekty na terenie województwa małopolskiego łącznie od 2007 roku prawie 5,6 mld PLN, z tego ponad 38% dla projektów realizowanych w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Według szacunków Instytutu Badań Strukturalnych (model EUImpactModIII) fundusze europejskie przyniosły województwu małopolskiemu w 2011 roku wzrost PKB w cenach bieżących o 6,0 %, poziomu PKB *per capita* względem UE27 o 6,15%, liczby pracujących o 6,91%, nakładów brutto na środki trwałe w cenach bieżących o 36,28%.

**ŚRODOWISKO
PRZYRODNICZE**

Zagrożenie i stan środowiska przyrodniczego

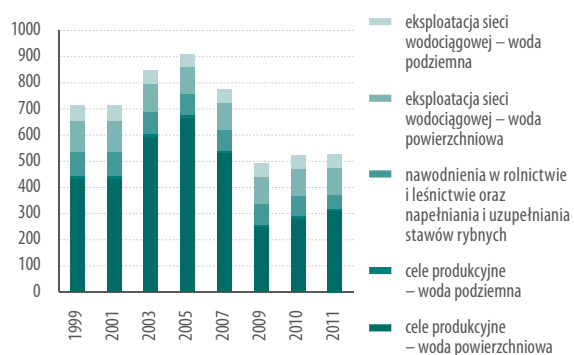
Opracowanie: Magdalena Burek, Marta Dębowska, Aneta Helak-Świechowska, Piotr Łyczko, Agnieszka Piątek, Anna Szymacha, Marcin Woźniak

1. Gospodarka wodno-ściekowa¹

Zużycie wody

W województwie małopolskim wody powierzchniowe i podziemne ujmują się do celów komunalnych jak i przemysłowych. W 2011 roku zaobserwowano spadek poboru wody do celów komunalnych.

Wykres 1. Pobór wody (w hm³)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

W roku 2011 ilość wody ujmowanej przez przemysł wzrosła o 6,5%, przy czym dla wód powierzchniowych wzrost wyniósł 9,2%, natomiast w przypadku wód podziemnych pobór wody zmalał o około 1,0%.

Gospodarka komunalna województwa w 67,4% bazuje na wodzie powierzchniowej. Zatem bardzo ważna dla regionu jest ochrona wód zlewni powyżej ujęć wody pitnej. W 2011 roku zanotowano 2-procentowy spadek poboru wód na cele eksploatacji sieci wodociągowej w stosunku do roku poprzedniego.

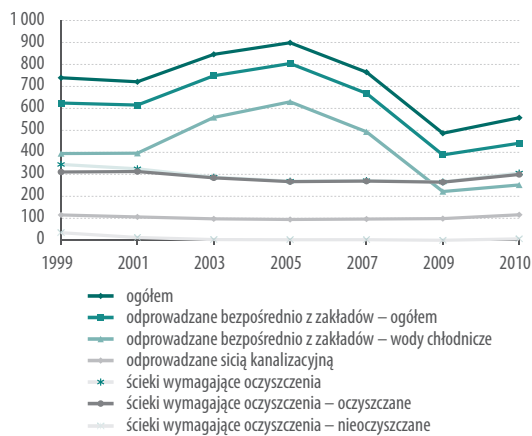
podsumowanie

- W województwie małopolskim utrzymuje się ogólny poziom poboru wód przy bilansującym się wzroście poboru do celów komunalnych i spadku do celów przemysłowych.
- Po trzech kolejnych latach poprawy jakości powietrza w Małopolsce, mierzonego emisją zanieczyszczeń przemysłowych, odnotowano pogorszenie jego jakości (wzrost emisji o 4,3%). Zaobserwowano również wzrost o 2% potencjału tworzenia efektu cieplarnianego, na który składa się m.in. emisja dwutlenku węgla.
- Gospodarka odpadami w roku 2011 została zreformowana ustawą z dnia 1 lipca 2011 roku o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw, w tym ustawy o odpadach, która z dniem 1 stycznia 2012 roku zmieniła dotychczas funkcjonujący system gospodarki odpadami komunalnymi. Podstawową zmianą jest fakt przejścia przez gminy od właścicieli nieruchomości odpowiedzialności za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

1. W bilansowaniu uwzględniono jednostki wnoszące opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam i więcej wody podziemnej albo 20 dam i więcej wody powierzchniowej lub za odprowadzenie rocznie 20 dam i więcej ścieków.

Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

Wykres 2. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzone do wód powierzchniowych lub ziemi (w hm³)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

W porównaniu z rokiem 2010 odnotowano 5,2% wzrost ilości odprowadzanych ścieków przemysłowych i komunalnych do wód powierzchniowych. Największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w województwie małopolskim jest gospodarka komunalna, z uwagi na olbrzymi ładunek zanieczyszczeń, jaki odprowadza do odbiorników.

Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych

W 2011 roku wprowadzono nowy system oceny stanu zanieczyszczenia wód powierzchniowych, które zostały opracowane wg zapisów rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 listopada 2011 roku w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych oraz wytycznych opracowanych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

W celu określenia stanu zanieczyszczenia wód powierzchniowych wykonano następujące oceny wód:

- › ocenę stanu/potencjału ekologicznego, stanu chemicznego oraz stanu monitorowanych jednolitych części wód,
- › ocenę spełnienia wymagań dla obszarów chronionych.

Ocena stanu/potencjału ekologicznego, stanu chemicznego oraz stanu monitorowanych jednolitych części wód

W 2011 roku przeprowadzono badania wody rzek w 77 punktach pomiarowo-kontrolnych oraz 3 zbiorników zaporowych w 4 punktach. Łącznie monitorowano jakość 59 jednolitych części wód.

Wyniki oceny wód są następujące:

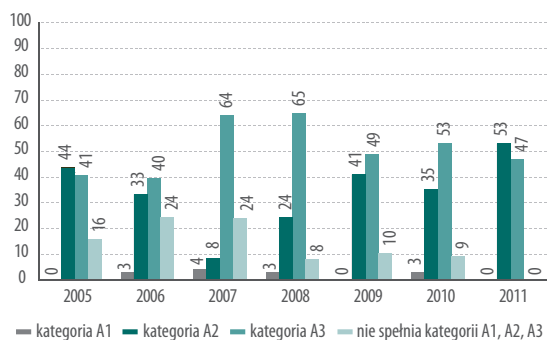
- › dobry i bardzo dobry stan/potencjał ekologiczny (klasy II i I) osiągają wody w ponad 49% monitorowanych jednolitych częściach wód (jcw), stan umiarkowany (III klasa) wystąpił w 25% wszystkich jcw, natomiast stan słaby stwierdzono również w 25% jcw,
- › dobry stan chemiczny osiągają wody 78% badanych jcw, natomiast stan poniżej dobrego stwierdzono w ok. 22% jcw,
- › dobry stan wód osiągnięto w 33% jcw objętych monitoringiem, natomiast w stanie złym występuję 67% jcw.

Ocena spełnienia wymagań dla obszarów chronionych

- › wszystkie monitorowane obszary chronione będące jednolitymi częściami wód przeznaczonymi do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (30 jcw) spełniały wymagania stawiane dla wód przeznaczonych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, ale żadna z nich nie prowadziła wód jakości kategorii A1, 53% jcw zaliczono do kategorii A2, natomiast 47% jcw to wody kategorii A3 wymagające zastosowania wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego,
- › obszary ochrony siedlisk lub gatunków, dla których stan wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie, 2 monitorowane w 2011 roku jcw spełniały wymagania stawiane obszarom ochrony siedlisk lub gatunków,
- › obszary gatunków ryb (wody przeznaczone do bytowania ryb) – we wszystkich 5 jcw badanych pod kątem przeznaczenia wód do bytowania ryb spełnione były warunki,
- › obszary chronione będące jcw przeznaczonymi do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych, nie spełniały wymagań,

- › obszary chronione wrażliwe na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych – 57% jcw ocenionych zostało jako spełniające wymagania stawiane obszarom chronionym wrażliwym na eutrofizację, natomiast pozostałe 43% nie spełniają tych wymagań.

Wykres 3. Jakość wód ujmowanych do celów zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia w województwie małopolskim w punktach pomiarowo-kontrolnych (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie

Wykres 4. Szkody powodziowe na ciekach i urządzeniach wodnych administrowanych przez MZMiUW w Krakowie (w mln PLN)

Źródło: MZMiUW w Krakowie

Ochrona przeciwpowodziowa

Obszar Małopolski należy w całości do dorzecza górnej Wisły. Górski charakter większości rzek Małopolski wpływa na nierównomierność przepływów. Z tego powodu województwo zaliczane jest do regionów o najwyższym zagrożeniu powodziowym, a poziom zagrożenia powodziowego w województwie jest o ok. 15% wyższy od średniego krajowego poziomu. Z hydrologicznego punktu widzenia największe zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Soły i Dunajca, ale także Raby, Skawy, Skawinki i Uszwicy.

Dla zmniejszenia zagrożenia powodziowego województwa pracuje 7 zbiorników zaporowych posiadających rezerwę powodziową: Tresna, Porąbka zlokalizowane na rzece Soła w woj. śląskim, pracujące w kaskadzie; Goczałkowice zlokalizowane na rzece Wisła w woj. śląskim; Dobczyce; Klimkówka; Czorsztyn-Niedzica; Rożnów zlokalizowane są na obszarze woj. małopolskiego. Zbiorniki te mogą zatrzymać obecnie około 8% rocznego odpływu wód z terenu województwa małopolskiego.

W dalszym ciągu trwa budowa zbiornika Świnna Poręba na rz. Skawie. Termin zakończenia prac przesunięto na rok 2013. Poprzez retencję wód Skawy możliwe jest obniżenie kulminacji fali powodziowej w przekroju Krakowa do 40 cm.

W roku 2011 wskutek lokalnych wzmożonych opadów deszczu wystąpiły szkody na ciekach i urządzeniach wodnych administrowanych przez MZMiUW w Krakowie, które oszacowano na kwotę ponad 50 mln PLN.

W 2011 roku w celu usunięcia szkód powodziowych MZMiUW w Krakowie wykonał prace na ciekach i urządzeniach wodnych na łączną kwotę 138 684 087 PLN, realizując 197 zadań, w tym m.in:

- › likwidację szkód na 69,76 km wałów przeciwpowodziowych,
- › likwidację szkód na 200,38 km rzek i potoków,
- › odbudowę i remont 22 szt. śluz wałowych i stopni wodnych,
- › likwidację szkód na 4 przepompowniach melioracyjnych,
- › wykonanie ekspertyz i dokumentacji technicznych dla zadań inwestycyjnych.

więcej informacji

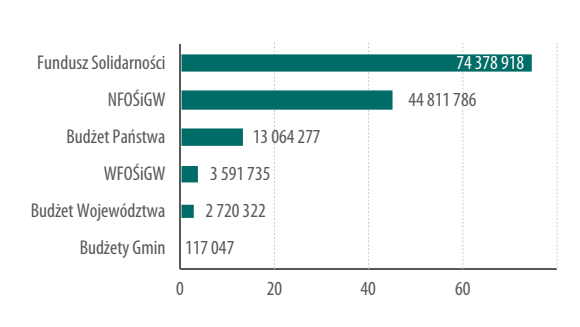
Więcej informacji o jakości i ilości wód oraz źródłach zanieczyszczeń odnajdziesz:

www.stat.gov.pl

<http://www.krakow.pios.gov.pl/>

W dniu 9 sierpnia 2011 roku Rada Ministrów przyjęła „Program ochrony przed powodzią w dorzeczu górnej Wisły”, którego strategicznym celem będzie sukcesywne podnoszenie bezpieczeństwa powodziowego w dorzeczu górnej Wisły.

Wykres 5. Likwidacja szkód powodziowych powstałych na wodach i urządzeniach będących w administracji MZMIUW w Krakowie z podziałem na źródło finansowania (w PLN)

Źródło: MZMIUW w Krakowie

Terytorialnie Program obejmuje swym zasięgiem obszar województw: podkarpackiego (odpowiednio 98,2% powierzchni), małopolskiego (odpowiednio 96,9% powierzchni), świętokrzyskiego (odpowiednio 64,4% powierzchni), śląskiego (odpowiednio 36,5% powierzchni) oraz lubelskiego (odpowiednio 11,2% powierzchni), na którym zarządzanie gospodarką wodną sprawują Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej w Krakowie i Gliwicach oraz Wojewódzkie Zarządy Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie, Katowicach, Kielcach, Lublinie i Rzeszowie.

Pełnomocnikiem Rządu do spraw Programu jest Wojewoda Małopolski. Termin realizacji Programu przewidziano na lata 2011-2030, a planowane koszty realizacji Programu do 2030 roku wynoszą 13 150,72 mln PLN.

2. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

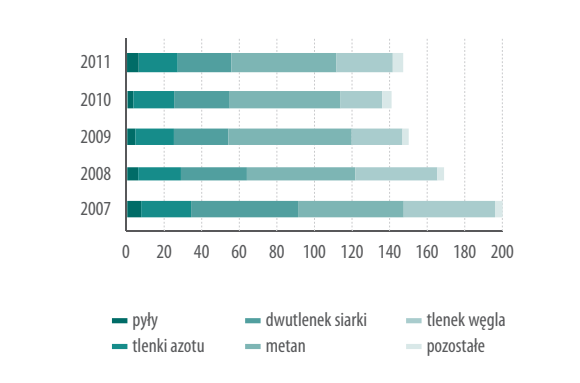
Emisja zanieczyszczeń do powietrza

Emisja zanieczyszczeń przemysłowych do powietrza (bez dwutlenku węgla) w województwie małopolskim w 2011 roku wyniosła 147,1 tys. Mg (wg danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska – WBZŚ), co oznacza, że w stosunku do roku 2010 nastąpił wzrost o 4,28%. W strukturze emisji w 2011 roku dominuje metan (37,9%), tlenek węgla (20%), dwutlenek siarki (19,6%), i tlenki azotu (14,3%).

Najwięcej zanieczyszczeń przemysłowych w 2011 roku zostało wyemitowanych w powiecie oświęcimskim (38,1%) i mieście Krakowie (29,8%), powiecie chrzanowskim (11%), a także w mieście Tarnowie (8%) i powiecie krakowskim (5,1%). Emisja zanieczyszczeń związana była z działalnością przede wszystkim zakładów: Kompania Węglowa S.A. KWK „Brzeszcze-Silesia” (35,3%), ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Krakowie (19,6%), PKE S.A. Elektrownia Siersza w Trzebini (9,2%), Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach S.A. (7,5%), Elektrociepłownia Kraków S.A. (7,4%) i Elektrownia Skawina S.A. (4,7%).

Znaczna część emisji zanieczyszczeń do powietrza pochodzi również z sektora komunalno-bytowego (ogrzewanie mieszkań), komunikacji i rolnictwa.

Wykres 6. Wielkość i struktura emisji zanieczyszczeń do powietrza (bez CO₂) w tys. Mg

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Banku Zanieczyszczeń Środowiska

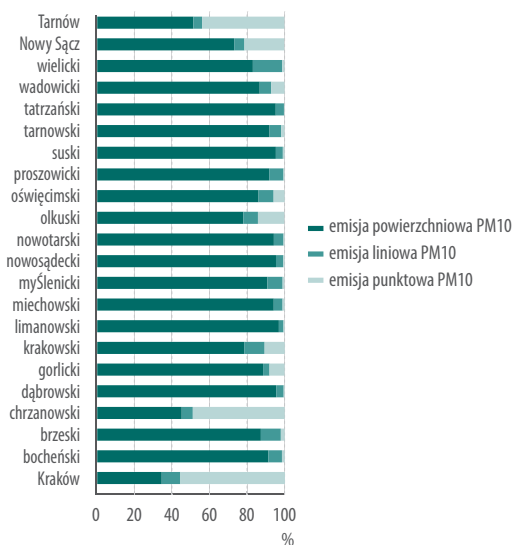
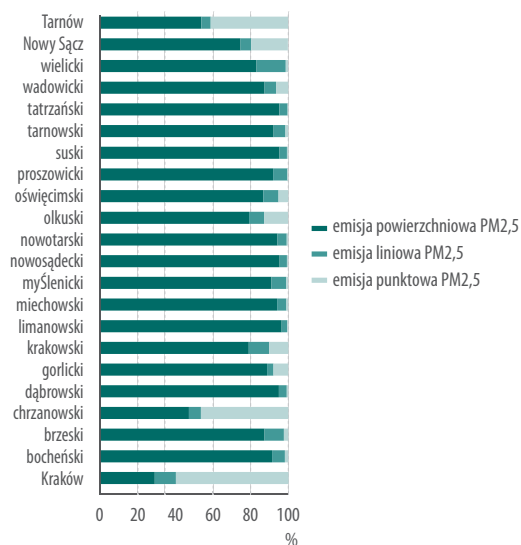
Emisja powierzchniowa (zabudowa, drogi gminne i powiatowe, rolnictwo, źródła naturalne itp.) w Małopolsce w 2011 roku wyniosła:

- Pył PM10 – 20,1 tys. Mg/rok
- Pył PM2,5 – 19,6 tys. Mg/rok
- Dwutlenek azotu – 5,6 tys. Mg/rok
- Benzo(a)piren – 10,4 Mg/rok

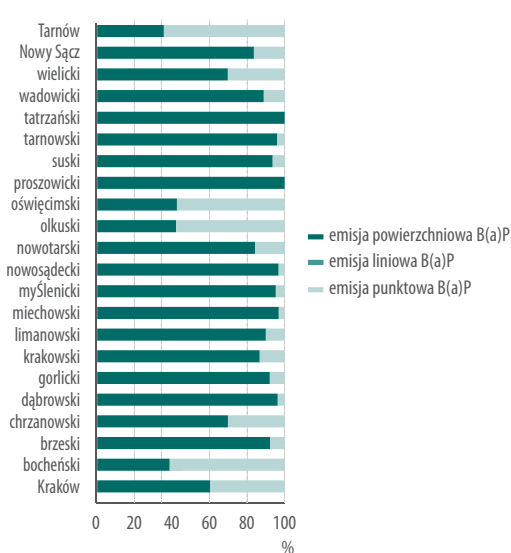
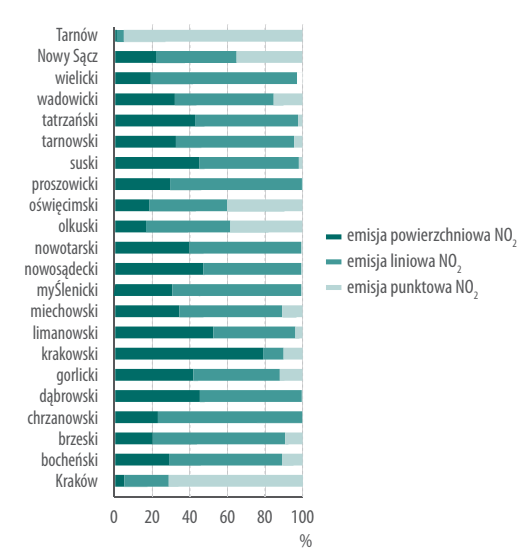
Największa emisja powierzchniowa pyłu PM10 i PM2,5 miała miejsce w powiecie nowosądeckim. Stanowiła ona 10,4% łącznej emisji PM10 i 10,2% PM2,5 dla całego województwa.

W powiecie nowosądeckim miała także miejsce największa emisja benzo(a)pirenu – 10,1% ogółu całej emisji dla województwa.

Wykres 7. Emisja pyłu PM10 w województwie małopolskim**Wykres 8.** Emisja pyłu PM2,5 w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportu z inwentaryzacji emisji zanieczyszczeń do powietrza na potrzeby aktualizacji *Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego*

Wykres 9. Emisja benzo(a)pirenu w województwie małopolskim**Wykres 10.** Emisja dwutlenku azotu w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z raportu z inwentaryzacji emisji zanieczyszczeń do powietrza na potrzeby aktualizacji *Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego*

Dwutlenek azotu w największych ilościach został wyemitowany w powiatach: nowosądeckim, tarnowskim oraz krakowskim i emisja ta wyniosła 27,1% ogółu emisji.

Najmniejsza emisja powierzchniowa wystąpiła w mieście Tarnowie oraz powiecie proszowickim.

Istotnym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest również ruch samochodowy, szczególnie główne arterie komunikacyjne o dużym natężeniu ruchu (emisja liniowa).

więcej informacji

Roczna ocena jakości powietrza dostępna jest na stronie internetowej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie:
www.krakow.pios.gov.pl

W 2011 roku w Małopolsce emisja z tych źródeł wyniosła:

Pył PM10 – 1,7 tys. Mg/rok

Pył PM2,5 – 1,7 tys. Mg/rok

Dwutlenek azotu – 12,4 tys. Mg/rok

W przypadku emisji liniowej Miasto Kraków jest największym emitorem wszystkich substancji ujętych w zestawieniu. Emisja dwutlenku azotu z Krakowa wynosi 16,9% ogółu emisji dla całego województwa.

Kolejne obszary, w których emisja liniowa jest największa, to powiaty: krakowski, tarnowski i chrzanowski. Najmniejsza emisja występuje powiecie miechowskim.

Emisja gazów cieplarnianych

W 2011 roku podmioty gospodarcze z terenu województwa małopolskiego wyemitowały 11,2 mln Mg dwutlenku węgla, 55,8 tys. Mg metanu, 1,6 tys. Mg podtlenku azotu. Oznacza to łączny potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (GWP)² w wysokości 12,96 mln Mg, czyli wzrost o 2,01% w stosunku do roku 2010.

Najwięcej gazów cieplarnianych w 2011 roku zostało wyemitowanych w mieście Krakowie (43%) oraz powiatach: chrzanowskim (22,38%), krakowskim (11,91%), mieście Tarnowie (10,22%) i powiecie oświęcimskim (5,16%). Zakłady przemysłowe, które wyemitowały największe ilości gazów cieplarnianych (przy uwzględnieniu współczynnika GWP) to:

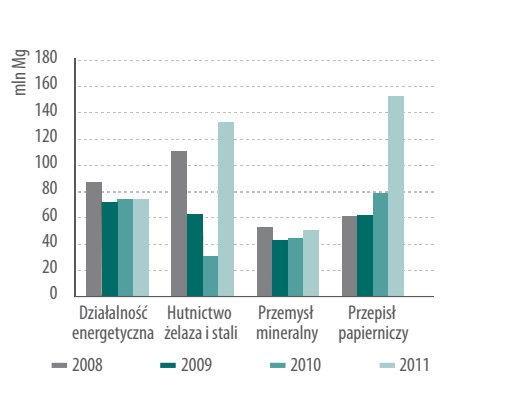
- ▶ ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Krakowie (19,37%),
- ▶ PKE S.A. Elektrownia Siersza w Trzebinii (18,6%),
- ▶ Elektrociepłownia Kraków S.A. (16,05%),
- ▶ Zakłady Azotowe w Tarnowie–Mościcach S.A. (10,65%).

Od 2006 roku funkcjonuje wspólnotowy system handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. W okresie rozliczeniowym 2008-2012 w systemie uczestniczą 52 instalacje z obszaru województwa małopolskiego należące do czterech branż: energetyki, hutnictwa żelaza i stali, przemysłu mineralnego oraz przemysłu papierniczego. Instalacje te w 2011 roku wyemitowały 10,4 mln Mg dwutlenku węgla – o 17,3% więcej niż w 2010 roku i o 19,8% więcej niż w 2009 roku. Dla wszystkich branż rzeczywista wielkość zweryfikowanej wielkości emisji dwutlenku węgla w 2011 roku była mniejsza niż liczba przyznanego uprawnienia do emisji.

więcej informacji

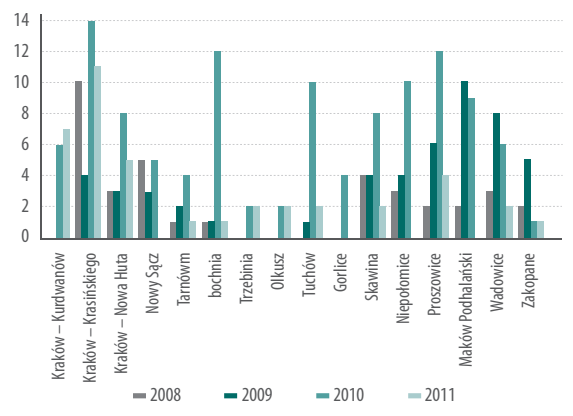
Na stronie internetowej www.malopolska.pl/powietrze funkcjonuje serwis z prognozami jakości powietrza w województwie małopolskim. Serwis prezentuje informacje o ryzyku wystąpienia przekroczeń poziomów alarmowych i dopuszczalnych zanieczyszczeń w powietrzu wraz z komunikatami dla szczególnie wrażliwych grup mieszkańców.

Wykres 11. Wielkość emisji dwutlenku węgla w stosunku do wielkości przyznanego uprawnienia do emisji w latach 2008-2011 (w mln Mg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Krajowego Ośrodka Bilansowania i Emisji

Wykres 12. Liczba dni, w których wystąpiły przekroczenia poziomów alarmowych pyłu PM10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie

2. Potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (GWP) w horyzoncie czasowym 100 lat przyjęty przez Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC) dla dwutlenku węgla wynosi 1, dla metanu 25, dla podtlenku azotu 298, natomiast dla heksafluorku siarki 22 800.

Stan jakości powietrza

Według oceny jakości powietrza w województwie małopolskim za rok 2011 dokonanej przez Małopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, przekroczenia wartości dopuszczalnych pyłu PM10, pyłu PM2,5 i docelowych benzo(a)pirenu wystąpiły we wszystkich strefach w województwie małopolskim. Ponadto w Aglomeracji Krakowskiej przekroczone zostały średnioroczne wartości dopuszczalne dla dwutlenku azotu.

W 2011 roku najwyższe stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego PM10 pomierzone zostały na stacji monitoringu przy Al. Krasieńskiego w Krakowie (stacja komunikacyjna) – 77 µg/m³ (79 µg/m³ w 2010 roku), przy ulicy Bulwarowej w Krakowie (stacja tła miejskiego) – 63 µg/m³ (dane niepełne za 2010 rok) oraz w Skawinie (stacja tła miejskiego) – 62 µg/m³ (60 µg/m³ w 2010 roku). W Krakowie przy Al. Krasieńskiego średniodobowe poziomy dopuszczalne pyłu PM10 przekraczane były w ciągu 200 dni w roku (223 dni w 2010 roku), przy ulicy Bulwarowej w Krakowie w ciągu 174 dni w roku, natomiast w Skawinie w ciągu 154 dni w roku (148 dni w 2010 roku). W 2011 roku doszło do 40 sytuacji przekroczeń poziomów alarmowych stężenia pyłu PM10 (200 µg/m³) – najwięcej w Krakowie przy Al. Krasieńskiego (11), przy ulicy Bujaka (7), ulicy Bulwarowej (5) oraz w Proszowicach (4). W roku 2010 sytuacji przekroczeń poziomów alarmowych było aż 113.

więcej informacji

Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego dostępny jest na stronie:
www.małopolskie.pl/srodowisko/powietrze

Od 2010 roku rozpoczęte zostały regularne pomiary i ocena jakości powietrza ze względu na stężenia pyłu PM2.5 na 6 stacjach monitoringu w województwie małopolskim. Zmierzone stężenia średnioroczne w 2011 roku tego zanieczyszczenia wynoszą od 31 µg/m³ do 55 µg/m³ i na wszystkich tych stacjach przekraczają poziom dopuszczalny określony w przepisach unijnych – 25 µg/m³.

Najwyższe stężenia średnioroczne dwutlenku azotu wystąpiły na stacji komunikacyjnej przy Al. Krasieńskiego w Krakowie – 73 µg/m³ (70 µg/m³ w 2010 roku) i przekroczyły poziom dopuszczalny wynoszący 40 µg/m³. Na pozostałych stacjach nie wystąpiły przekroczenia poziomów dopuszczalnych dwutlenku azotu.

Na stacji w Trzebini zanotowane zostały najwyższe stężenia średnioroczne dwutlenku siarki – 17 µg/m³ (w 2010 roku odnotowano 20 µg/m³ w Trzebini i Proszowicach).

Maksymalne stężenia 8-godzinne ozonu wyniosły 151 µg/m³ w Szarowie, 145 µg/m³ w Szymbarku i 122 µg/m³ w Krakowie przy ul. Bujaka. W 2010 roku zanotowano 153 µg/m³ w Krakowie przy ul. Bujaka i 137 µg/m³ w Szymbarku.

Najwyższe stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu pomierzone zostały w Nowym Sączu (13,2 µg/m³) i Proszowicach (10,4 µg/m³). W 2010 roku najwyższe stężenia wystąpiły w Proszowicach (11,8 ng/m³) i Zakopanym (10,1 ng/m³). Poziom docelowy dla benzo(a)pirenu wynosi 1 ng/m³ i stanie się poziomem dopuszczalnym od 2013 roku.

Tabela 1. Wielkości pomierzonych stężeń zanieczyszczeń powietrza w roku 2011

Stacje pomiarowe	Stężenie średnioroczne pyłu PM10 (w µg/m ³)	Liczba dni z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów średniodobowych pyłu PM10	Stężenie średnioroczne pyłu PM2.5 (w µg/m ³)	Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu (w µg/m ³)	Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki (w µg/m ³)	Stężenie średnioroczne pyłu b(a)p (w ng/m ³)
Kraków – Kurdwanów	54	127	37	32	8	10,2
Kraków – Krasieńskiego	77	200	55	73	11	-
Kraków – Nowa Huta	63	174	43	29	8	8,6
Nowy Sącz	55	126	40	26	8	13,2
Tarnów	41	82	31	25	9	5,9
Bochnia	42	79	-	-	-	8,0
Trzebinia	43	95	32	19	17	4,7
Olkusz	50	124	-	25	11	-

Stacje pomiarowe	Stężenie średnioroczne pyłu PM10 (w µg/m³)	Liczba dni z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów średniodobowych pyłu PM10	Stężenie średnioroczne pyłu PM2.5 (w µg/m³)	Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu (w µg/m³)	Stężenie średnioroczne dwutlenku siarki (w µg/m³)	Stężenie średnioroczne pyłu b(a)p (w ng/m³)
Tuchów	58	80	-	-	-	-
Gorlice	35	79	-	-	-	3,3
Skawina	62	154	-	26	11	-
Niepołomice	-	35	-	-	-	-
Proszowice	58	138	-	-	-	10,4
Maków Podhalański	-	-	-	-	-	-
Wadowice	48	94	-	-	-	9,4
Zakopane	43	101	36	22	10	8,7
Wartości dopuszczalne	40	35	25	40	-	1,0

Źródło: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie

3. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami została zreformowana ustawą z dnia 1 lipca 2011 roku o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw, w tym ustawy o odpadach, która z dniem 1 stycznia 2012 roku zmieniła dotychczas funkcjonujący system gospodarki odpadami komunalnymi. Podstawową zmianą jest fakt przejścia przez gminy od właścicieli nieruchomości władztwa nad odpadami komunalnymi. Ponadto nowelizacja ta zobowiązała samorząd województwa do przygotowania do 30 czerwca 2012 roku aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami Województwa Małopolskiego 2010 – strategicznego dokumentu kształtującego politykę gospodarowania odpadami na terenie Małopolski.

Z uwagi na określone w ustawie terminy realizacji zadań nałożonych na samorząd województwa oraz znaczenie PGOWM w tworzeniu nowego systemu prace związane z jego aktualizacją rozpoczęte w 2010 roku kontynuowano w roku 2011.

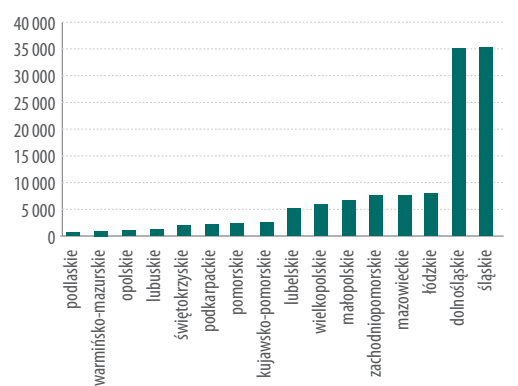
Odpady przemysłowe

Odpady powstające w poszczególnych branżach przemysłu, usługach, rolnictwie i rzemiośle stanowią największy strumień wytwarzanych odpadów. W województwie małopolskim w 2011 roku w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej powstało około 10 697 tys. Mg¹ odpadów przemysłowych, z czego:

- ▶ odpady niebezpieczne stanowiły 1,2%, tj. 127,9 tys. Mg;
- ▶ odpady inne niż niebezpieczne i obojętne stanowiły 98,8%, tj. 10 569,7 tys. Mg.

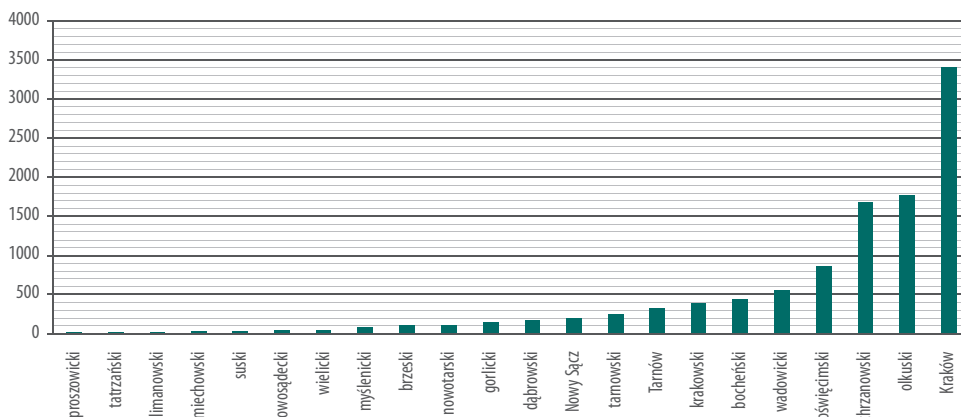
W Polsce w 2011 roku wytworzono 123,5 mln Mg odpadów przemysłowych, z czego w Małopolsce powstało 5,4%. Najwięcej odpadów wytworzono w powiecie m. Kraków (31,8%), olkuskim (16,5%) i chrzanowskim (15,7%). Głównymi źródłami odpadów przemysłowych w Małopolsce były: energetyka, przemysł wydobywczy, budownictwo, hutnictwo, sektor komunalny oraz przemysł spożywczy. Głównym sposobem zagospodarowania odpadów przemysłowych jest ich odzysk. W 2011 roku procesom odzysku poddano 9 453,7 tys. Mg odpadów przemysłowych.

Wykres 13. Masa wytworzonych odpadów przemysłowych w 2011 roku w poszczególnych województwach (w tys. Mg)

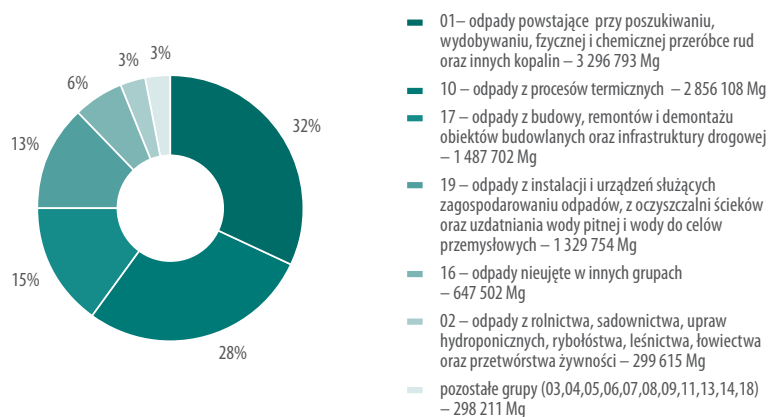
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 14. Masa wytworzonych odpadów przemysłowych w 2011 roku w poszczególnych powiatach województwa małopolskiego (w tys. Mg)

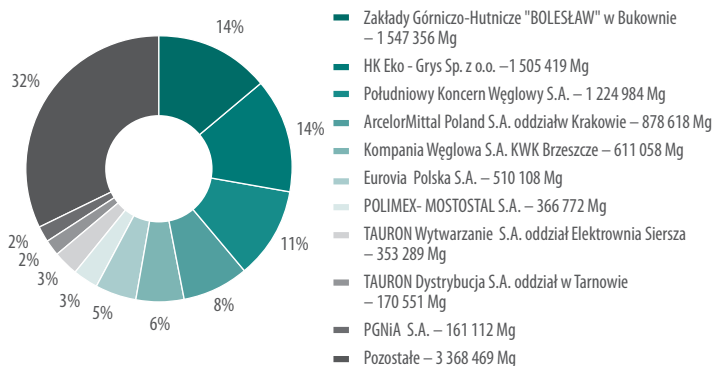
Źródło: opracowanie własne na podstawie wojewódzkiej bazy danych o odpadach

Wykres 15. Struktura wytworzonych w 2011 roku odpadów przemysłowych w podziale na grupy (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wojewódzkiej bazy danych o odpadach

Wykres 16. Jednostki, które wytworzyły największe ilości odpadów przemysłowych w 2011 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wojewódzkiej bazy danych o odpadach

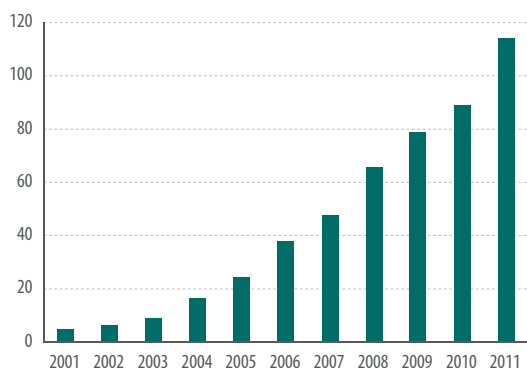
Odpady komunalne

W 2011 roku z terenu województwa małopolskiego zebranych zostało około 750,7 tys. Mg odpadów komunalnych (wg US w Krakowie), w tym 405,1 tys. Mg z gospodarstw domowych. Na ogólną masę zebranych zmieszanych odpadów komunalnych składają się odpady z:

- › handlu, małego biznesu, biur i instytucji – 208,2 tys. Mg,
- › usług komunalnych – 23,4 tys. Mg,
- › gospodarstw domowych – 405,1 tys. Mg.

Od 2001 roku systematycznie wzrasta ilość odpadów zbieranych selektywnie, mimo to ich udział w ilości zbieranych odpadów pozostaje wciąż niezadowolający. Selektywnie zebrano łącznie 113,9 tys. Mg odpadów, co stanowiło 15,2% masy wszystkich zebranych odpadów.

Wykres 17. Wyniki selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (w tys. Mg)

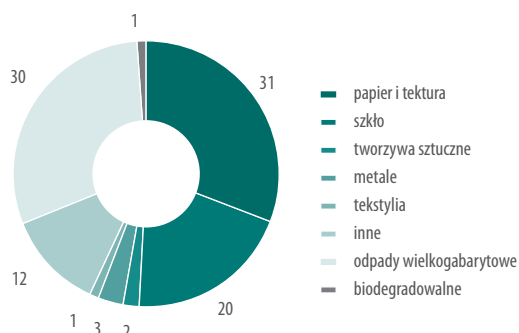

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

więcej informacji

Marszałek Województwa Małopolskiego prowadzi wojewódzką bazę danych o odpadach (WSO) dotyczącą wytwarzania i gospodarowania odpadami wraz z rejestrem udzielanych zezwoleń w zakresie wytwarzania i gospodarowania odpadami. Na podstawie danych z WSO corocznie sporządzany jest raport wojewódzki. Raporty za lata 2002-2011 dostępne są na stronie internetowej: www.malopolskie.pl/odpady

Wykres 18. Masa odpadów zebranych selektywnie w 2011 roku według rodzaju materiału (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Głównym sposobem gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie województwa małopolskiego pozostaje nadal ich deponowanie na składowiskach. W 2011 roku 92,2% masy zmieszanych odpadów komunalnych zostało unieszkodliwione na składowiskach, 3,2% zostało wysegregowane z odpadów zmieszanych, 3,5% odpadów unieszkodliwiono biologicznie, a jedynie 1,1% poddano procesom przekształcania mechaniczno-biologicznego.

Na terenie województwa małopolskiego odpady komunalne składowano na 28 składowiskach odpadów komunalnych (stan na 31.12.2011), spośród których 2 – tj. Składowisko Odpadów Komunalnych w Uściu Gorlickim oraz Gminne Składowisko Odpadów Komunalnych w Borku (Gmina Rzeszawa) nie spełniają wymagań prawnych w zakresie budowy oraz eksploatacji i są przewidziane do zamknięcia w 2012 roku.

4. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Krakowie stanowi ważny instrument Samorządu Województwa Małopolskiego finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska.

WFOŚiGW działa na zasadach określonych ustawą Prawo ochrony środowiska i od dnia 1 stycznia 2010 roku jest samorządową osobą prawną w rozumieniu art. 9 pkt 14 ustawy o finansach publicznych.

Dochodami WFOŚiGW są głównie wpływy z tytułu opłat i kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustaw i odrębnych przepisów z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska.

Tabela 2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie – wpływy środków – stan na 31.12.2011 roku (w tys. PLN)

	Opłaty	Kary	Splaty pożyczek	Odsetki od pożyczek (w ujęciu kasowym)	Inne	Dochody finansowe	Razem
Stan środków na 01.01.2011	-	-	-	-	-	-	272 134,85
Plan	46 000,00	60,00	70 000,00	13 000,00	3 629,71	11 000,00	143 689,71
Wykonanie	45 528,24	62,33	69 656,85	13 918,53	3 631,24	15 458,86	148 256,05
% do planu	98,97	103,89	99,51	107,07	100,04	140,54	103,18

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Ostatecznie planowane wpływy zostały wykonane w 103,18% i wyniosły 148 256,05 tys. PLN, co dało łącznie ze stanem środków na dzień 01.01.2011 roku kwotę w wysokości 420 390,89 tys. PLN.

Tabela 3. Finansowanie ochrony środowiska w podziale na dziedziny i formy finansowania przez WFOŚiGW w Krakowie w 2011 roku

Dziedziny	Forma finansowania		Ogółem
	Pożyczkowa (w tys. PLN)	Dotacyjna (w tys. PLN)	
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	54 845,28	15 028,80	69 874,08
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	-	510,22	510,22
Gospodarka odpadami	5 825,92	1 389,32	7 215,24
Pozostałe	16 210,26	13 273,63	29 483,89
Razem	76 881,46	30 201,97	107 083,43

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

W 2011 roku WFOŚiGW w Krakowie udzielając pożyczek stosował preferencyjne oprocentowanie w odniesieniu do zmiany stopy redyskonta weksli określonej przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego w wysokości 0,6 stopy redyskonta weksli, lecz nie mniej niż 4% rocznie. Pożyczki płatnicze były oprocentowane w wysokości 5% rocznie.

W 2011 roku pożyczki udzielane przez Fundusz mogły być częściowo umarżane do wysokości:

- 1) 45% kwoty uzyskanej pożyczki w przypadku zadań inwestycyjnych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki budżetowe – na zadania związane z ochroną wód, dla których umowa została podpisana po 1 stycznia 2008 roku, a dla umów podpisanych do 31 grudnia 2007 roku 40% kwoty uzyskanej pożyczki,
- 2) 40% kwoty uzyskanej pożyczki w przypadku realizacji zadań dotyczących czystych i odnawialnych źródeł energii,
- 3) 35% kwoty uzyskanej pożyczki w przypadku realizacji zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych realizowanych przez jednostkę samorządu terytorialnego lub jednostkę budżetową nieprowadzącą działalności gospodarczej (poza zadaniami związanymi z ochroną wód i odnawialnymi źródłami energii),
- 4) 30% kwoty uzyskanej pożyczki w przypadku realizacji zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych realizowanych przez podmioty gospodarcze i osoby fizyczne oraz pozostałych inwestorów (poza zadaniami związanymi z czystymi i odnawialnymi źródłami energii), pod warunkiem że inwestycja została ukończona w terminie ustalonym w umowie, zostały osiągnięte zakładane i określone w umowie rzeczowe i ekologiczne efekty zadania, pożyczkobiorca spłacił, co najmniej 60% pobranej pożyczki, a w przypadku pkt 1 – 55%.

W roku 2011 Rada Nadzorcza i Zarząd Funduszu podjęły łącznie 101 uchwał o częściowym umorzeniu pożyczek na łączną kwotę 16 512,86 tys. PLN. Średnia wysokość umorzenia od udzielonych pożyczek wynosiła 29,34%. W 2011 roku Wojewódzki Fundusz obsługiwał 704 umowy pożyczek zawartych na kwotę umowną 720 773,70 tys. PLN.

Wojewódzki Fundusz w 2011 roku zawarł łącznie 217 umów, z których 107 stanowią dotacje, 12 umów podpisano z państwowymi jednostkami budżetowymi, a pozostałe 98 umów to pożyczki.

Z ogółu zadań inwestycyjnych i modernizacyjnych służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, ze środków Funduszu, dofinansowano w szczególności przedsięwzięcia związane z gospodarką wodną, ochroną powierzchni ziemi i powietrza atmosferycznego.

Ważniejsze inwestycje realizowane w 2011 roku z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 4. Budowa sieci kanalizacyjnych realizowana z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2011 roku – przykładowe zadania

Lp.	Wnioskodawca	Długość sieci kanalizacji (w mb)	Ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni (w m ³ /rok)
1.	ZOZ Krakowskie Centrum Rehabilitacji	125,30	5 530,00
2.	Gmina Alwernia	2 434,12	9 693,44
3.	Gmina Koszyce	4 903,28	10 317,42
4.	Gmina Wierzchosławice	5 237,16	12 466,76
5.	Gmina Lisia Góra	17 686,27	24 272,68

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Ogółem w 2011 roku zostało zawartych 41 umów dotyczących budowy sieci kanalizacji sanitarnych. Przewidywane efekty ekologiczne z tytułu realizacji przedsięwzięć obliczone proporcjonalnie do środków Funduszu zaangażowanych w ich realizację: łączna długość kolektorów sanitarnych – 166 131,18 mb, ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni – 531 824,99 m³/rok.

Tabela 5. Budowa oczyszczalni ścieków realizowana z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2011 roku

Lp.	Wnioskodawca	Ilość ścieków (w m ³ /rok)	Redukowany ładunek BZT ₅ (w kg/rok)
1.	Gmina Szczurowa	4 451,22	2 644,02
2.	MZWik Sp. z o.o. z siedzibą w Kętach	34 886,70	18 489,95
3.	Gmina Ochotnica Dolna	118 699,19	67 489,02
4.	Wodociąg i Kanalizacja Krzeszowice Sp. z o.o.	137 491,13	18 461,91

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

Pomoc udzielona przez WFOŚiGW w Krakowie w 2011 roku pozwoliła także na realizację budowy, rozbudowy i modernizacji 4 oczyszczalni ścieków. Przewidywane efekty ekologiczne z tytułu realizacji tych przedsięwzięć obliczone proporcjonalnie do środków pomocowych Funduszu zaangażowanych w ich realizację: przepustowość – 295 528,24 m³/rok, redukcja ładunku BZT₅ – 107 084,91 kg/rok.

Tabela 6. Zadania z zakresu ochrony powietrza realizowane z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2011 roku

Lp.	Wnioskodawca	Zadanie	Rodzaj i wielkość udzielonej pomocy (w PLN)
1.	Szpital Specjalistyczny im. dr. Józefa Babińskiego w Krakowie	Zmiana kotłów opalanych paliwem gaz-olej na kotły elektryczne dla potrzeb kuchni szpitala	Dotacja 122 800
2.	Gmina Tarnów	Modernizacja kotłowni gazowej na gazów kondensacyjnych w budynku Szkoły Podstawowej w Porębie Radlnej	Pożyczka 73 700
3.	Rekliniec Wojciech Rekliński	Modernizacja instalacji przygotowania c.w.u. w oparciu o zastosowanie systemu solarnego w restauracji Rekliniec w Myślenicach	Pożyczka 32 815,40
4.	Gmina Czarny Dunajec	Wymiana kotłowni węglowej na wysokosprawną kotłownię olejową w budynku Gimnazjum w Załęcznem	Dotacja 28 375

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

W 2011 roku Fundusz podpisał 4 umowy dotyczących zadań z zakresu ochrony powietrza na łączną kwotę umowną 257,69 tys. PLN.

W wyniku realizacji inwestycji z zakresu ochrony powietrza, przy wykorzystaniu środków finansowych z Funduszu, oszacowano redukcję emisji zanieczyszczeń w przeliczeniu na środki Funduszu: pyły – 11,48 Mg/rok, SO₂ – 5,23 Mg/rok, NO_x – 0,87 Mg/rok, CO – 23,41 Mg/rok. Emisja równoważna – 52,75 Mg/rok.

Tabela 7. Ważniejsze zadania w zakresie odnawialnych źródeł energii realizowane z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2011 roku

Lp.	Wnioskodawca	Zadanie	Rodzaj i wielkość udzielonej pomocy (w PLN)
kolektory słoneczne			
1.	Energia Wierzchosławice Sp. z o.o.	Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy 1,8 MW w Wierzchosławicach – etap I (moc 1,0 MW)	Pożyczka 4 300 000
2.	Starostwo Powiatowe w Miechowie	Instalacja kolektorów słonecznych na budynku Domu Pomocy Społecznej w Miechowie	Dotacja 38 287
3.	Starostwo Powiatowe w Miechowie	Instalacja kolektorów słonecznych na budynku Domu Pomocy Społecznej w Mianocicach	Dotacja 36 025
4.	Dom Rekolekcyjny SMA w Piwnicznej Zdroju	Instalacja kolektorów słonecznych w budynku Ośrodka Rekolekcyjnego SMA Piwniczna Zdrój	Dotacja 28 584
5.	Wojewódzki Szpital Okulistyczny	Montaż kolektorów słonecznych do przygotowania ciepłej wody użytkowej	Dotacja 25 154,45
6.	Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów w Stadnikach	Budowa i montaż kolektorów słonecznych w Wyższym Seminarium Misyjnym Księży Sercanów w Stadnikach	Dotacja 23 198
7.	Starostwo Powiatowe w Miechowie	Instalacja kolektorów słonecznych na budynku Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Zagorzycach	Dotacja 17 649
biomasa			
8.	HERZ Amatura i Systemy Grzewcze Sp. z o.o.	Budowa kotłowni biomasowej na cele ogrzewania budynków zakładu produkcyjnego Herz Armatura i Systemy Grzewcze w Wieliczce	Pożyczka 1 360 380
Razem			5 829 277,45

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

W zakresie odnawialnych źródeł energii w 2011 roku WFOŚiGW zrealizował 8 umów na łączną kwotę dofinansowania 5 829,28 tys. PLN.

Tabela 8. Zadania z zakresu gospodarki odpadami realizowane z pomocą finansową WFOŚiGW w Krakowie w 2011 roku

Lp.	Wnioskodawca	Rodzaj i wielkość udzielonej pomocy (w PLN)	Zmniejszenie ilości odpadów (w Mg/rok)
1.	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Myślenicach	Pożyczka 17 900 000,00	5 587,14
2.	MPGK Sp. z o.o.	Pożyczka 1 644 581,11	3 500,00
3.	TESCO Tatrzańska Komunalna Grupa Kapitałowa	Pożyczka 475 800,00	237,43
Razem		Pożyczka 20 020 381,11	9 324 ,57

Źródło: WFOŚiGW w Krakowie

W zakresie gospodarki odpadami w roku 2011 Fundusz dofinansował realizację budowy i rozbudowy trzech Zakładów Zagospodarowania Odpadów na łączną kwotę 20 020,38 tys. PLN. Przewidywane efekty ekologiczne z tytułu realizacji tych przedsięwzięć obliczone proporcjonalnie do środków pomocowych Funduszu – zmniejszenie ilości odpadów o 9 324,57 Mg/rok.

Ponadto w roku 2011 Fundusz udzielił dofinansowania m.in. na zadania z zakresu:

- › edukacji ekologicznej – dofinansowanie z Funduszu 601,28 tys. PLN,
- › wspomaganie ekologicznych form transportu – dofinansowanie z Funduszu 213,19 tys. PLN,
- › zapobiegania i likwidacji poważnych awarii oraz ich skutków dla środowiska – dofinansowanie z Funduszu 4 153,40 tys. PLN, oraz 1 990,90 tys. PLN dofinansowania dla Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie,
- › ochrony przeciwpowodziowej – dofinansowanie z Funduszu 3 591,73 tys. PLN,
- › przeciwdziałania klęskom żywiołowym i likwidowania ich skutków dla środowiska – dofinansowanie z Funduszu 2 822,21 tys. PLN,
- › monitoringu środowiska i systemów kontroli, wojewódzkich programów i planów – dofinansowanie z Funduszu 2 262,48 tys. PLN,
- › ochrony przyrody – dofinansowanie z Funduszu 605,24 tys. PLN,
- › profilaktyki zdrowotnej dzieci zamieszkałych na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska – dofinansowanie z Funduszu 236,32 tys. PLN,
- › dofinansowania dla państwowych jednostek budżetowych – 3 515,33 tys. PLN.

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

Ludność

Opracowanie: Joanna Urbanowicz

podsumowanie

W roku 2011 przeprowadzono Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań. W obecnym Raporcie przedstawiona została sytuacja demograficzna województwa małopolskiego zidentyfikowana podczas tego Spisu. Stwarza to nowe możliwości porównań, szczególnie w odniesieniu do danych z poprzedniego Spisu w roku 2002.

- Zostało utrzymane tempo wzrostu ludności województwa: w okresie międzyspisowym 2002-2011 ludność województwa zwiększyła się o 105 tys. osób, tj. o 3,3% – 2. miejsce w kraju.
- Nastąpił dynamiczny wzrost ludności obszarów wiejskich (o 5,7%) oraz w mniejszym stopniu miast (o 0,9%).
- Wzrósł wskaźnik gęstości zaludnienia z 214 osób/km² do 220 osób/km². Szczególnie wysoka i stale wzrastająca jest gęstość zaludnienia obszarów wiejskich – 125 osób/km² – 1. miejsce w kraju.
- W 2011 roku, pomimo że roczniki wyżu demograficznego lat 80. są w okresie najwyższej rozrodzności – nastąpił nieznaczny spadek liczby urodzeń, zarejestrowano 1,5 tys. urodzeń mniej niż w 2010 roku.
- Wydłużeniu uległ wskaźnik dalszego trwania życia.
- W ostatnich dwóch latach osiągnięty został najwyższy od 2000 roku poziom salda migracji, w 2011 roku przybyło 4,3 tys. osób.
- W ostatnich 3 latach znacznemu zmniejszeniu uległy migracje zagraniczne, szczególnie wyjazdy na pobyt stały. Wzrosły powroty z zagranicy.
- Nadal postępuje proces niekorzystnych zmian w strukturze wieku mieszkańców Małopolski w kierunku starzenia się społeczeństwa, tempo zmian jest jednak wolniejsze niż średnio w kraju.
- Dynamika procesów demograficznych wykazywała znaczne zróżnicowanie przestrzenne. Szczególnie niekorzystnie (ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji) kształtowały się one w powiatach północnej i zachodniej części województwa. Powiaty położone na południu wykazywały znaczną prężność demograficzną (wysoki przyrost naturalny), natomiast gminy podmiejskie większych miast oraz położone w centralnej części województwa charakteryzował wysoki i wzrastający poziom salda migracji.

1. Stan ludności

Województwo małopolskie (wg wyników NSP 2011 – stan na 31.03) zamieszkiwało 3 337,5 tys. osób. Stanowiło to 8,7% ludności kraju i plasowało województwo na 4. miejscu po woj. mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. W małopolskich miastach mieszkało 1 641,0 tys. osób, co stanowiło 7% ludności miejskiej Polski (5. miejsce – awans o 1 pozycję – po województwach: śląskim, mazowieckim, dolnośląskim i wielkopolskim). W stolicy województwa Krakowie mieszkało 757,6 tys. osób, czyli 22,6% ludności Małopolski. Obszary wiejskie zamieszkiwało 1 696,5 tys. osób, tj. 11,2% ludności wiejskiej Polski. Dawało to województwu 2. miejsce w kraju po woj. mazowieckim.

Od ostatniego spisu powszechnego (20 maja 2002 roku) ludność Małopolski wzrosła o 105,1 tys. osób, tj. o 3,3%. Było to drugie po województwie pomorskim (o 4,4%) tempo wzrostu ludności. Średnio w kraju ludność wzrosła w tym okresie jedynie o 0,7%. Wzrost ludności dotyczył zarówno miast jak i obszarów wiejskich województwa. Miasta zanotowały przyrost ludności jedynie o 0,9%, ale w tym okresie średnio w kraju ubyło 0,9% ludności miejskiej. Natomiast przyrost ludności wiejskiej był zdecydowanie większy (o 5,7%) i również wyższy niż średnio w kraju (o 3,3%). Ludność wiejska wzrastała systematycznie, głównie dzięki wysokim migracjom z miast oraz dodatniemu przyrostowi naturalnemu.

więcej informacji

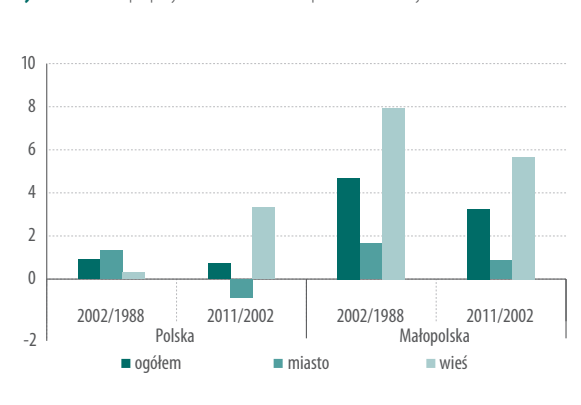
Więcej informacji nt. wyników Spisu Powszechnego 2011 dostępnych jest na stronie Głównego Urzędu Statystycznego: www.stat.gov.pl

Tabela 9. Ludność województwa małopolskiego w okresie 2002–2011

	Stan ludności wg NSP w tys.		Dynamika 2002-2011
	2002	2011	
Województwo ogółem	3 232,4	3 337,5	103,3
› mężczyźni	1 569,6	1 619,8	103,2
› kobiety	1 662,8	1 717,7	103,3
z tego:			
› miasta	1 626,9	1 641,0	100,9
› wsie	1 605,5	1 696,5	105,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NSP 2002 i NSP 2011

Wykres 19. Tempo przyrostu ludności Małopolski na tle kraju w latach 1988–2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NSP 2002 i NSP 2011

Wskaźnik urbanizacji wynosił 49,2% i był znacznie niższy od średniego dla kraju – 60,8%. Jedynie trzy województwa: podkarpackie, świętokrzyskie i lubelskie – miały niższy wskaźnik urbanizacji niż Małopolska. Wskaźnik ten w województwie, pomimo otrzymania przez kilka miejscowości praw miejskich, uległ w ostatnich latach stałemu, nieznacznemu obniżeniu zmniejszając się z 50,3% w 2002 roku. Podobny proces zmniejszania wskaźnika urbanizacji dotyczył również całego kraju (w 2002 roku – 61,8%).

Średnia gęstość zaludnienia wynosiła 220 osób/km² i była znacznie wyższa od średniej dla kraju (123 osób/km²) – 2. miejsce po województwie śląskim. W okresie międzyspisywym wskaźnik ten wyraźnie wzrósł – z 214 osób/km², dla kraju gęstość zaludnienia zwiększyła się w tym czasie o 1 osobę. Wskaźnik ten wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne, najsilniej zaludniona jest centralna i zachodnia część województwa, najsłabiej – północna i południowo-wschodnia. Małopolskę cechuje wyjątkowo wysoki i wzrastający poziom zaludnienia obszarów

wiejskich – 125 osób/km² – 1. miejsce w kraju (średnia krajowa 52 osób/km²), co przy znacznym rozproszeniu osadnictwa stwarza wysoką presję na jakość zasobów środowiska i jest przyczyną wysokich kosztów realizacji infrastruktury technicznej.

Struktura ludności wg płci wykazywała nieznaczną przewagę kobiet – 51,5%. Współczynnik feminizacji wynosił 106 i utrzymywał się na niezmiennym poziomie od wielu lat. Podobnie jak w całym kraju uzależniony był od miejsca zamieszkania – na obszarach wiejskich na 100 mężczyzn przypadało 101 kobiet, natomiast w miastach – 122.

2. Procesy demograficzne

W roku 2011 nastąpiło nieznaczne spowolnienie wzrostu ludności. Zarejestrowano 35,5 tys. urodzeń, tj. o 1,5 tys. mniej niż w roku 2010. Poziom zgonów (29,7 tys.) utrzymywał się na podobnym poziomie jak w poprzednich latach. Będący wynikiem dwóch poprzednich procesów przyrost naturalny był w województwie nadal dodatni i wynosił 5,7 tys. osób, co dawało województwu 2. miejsce w kraju (po woj. wielkopolskim).

W porównaniu do średniej krajowej ludność województwa małopolskiego odznaczała się relatywnie wysokim poziomem przyrostu naturalnego – wskaźnik 1,76 na 1 000 mieszkańców jest znacznie wyższy od wskaźnika krajowego, który w latach 2002-2005 przybierał wartości ujemne, a od 2006 roku był nieznacznie dodatni i w 2011 roku wynosił 0,34‰. W skali kraju wyższy poziom przyrostu naturalnego niż w województwie małopolskim notowany jest jedynie w województwie pomorskim i wielkopolskim.

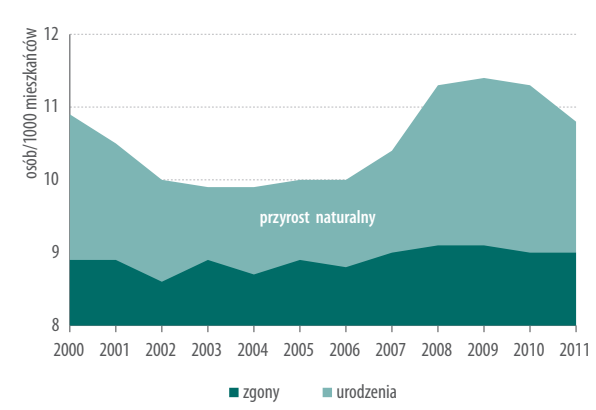
Ten wyższy poziom przyrostu był efektem znacznego poziomu urodzeń (10,76‰ – w województwie, 10,2‰ – w Polsce) oraz niższego niż w innych województwach wskaźnika zgonów (9,0‰ – w województwie, 9,8‰ – w Polsce).

Wysoki poziom urodzeń był efektem wejścia w wiek wysokiej płodności dużej liczby kobiet z wyżu demograficznego lat 80.

Jednak współczynnik dzietności (wyrażający liczbę urodzeń na liczbę kobiet w wieku 15-49 lat) był w 2011 roku nadal niski i wynosił 1,345 – nieznacznie więcej niż średnia dla kraju wynosząca 1,301. Są to wskaźniki dalekie od korzystnych, zapewniających prostą zastępowalność pokoleń (co najmniej 2,1).

Pomimo dość korzystnej sytuacji demograficznej, podobnie jak w całym kraju, w województwie małopolskim do 2003 roku następował systematyczny spadek przyrostu naturalnego. W latach 1995-2003 przyrost naturalny zmniejszył się o 64%. Ten niekorzystny trend został zahamowany w roku 2004, w którym przy niewielkim wzroście urodzeń (o 0,3% więcej niż rok wcześniej) i znaczącym spadku liczby zgonów (o 1,7%), przyrost naturalny ukształtował się na poziomie 3,8 tys. osób. Od roku 2005 nastąpił dalszy, bardziej dynamiczny wzrost poziomu urodzeń (o 1,5%, tj. o 0,5 tys. osób), ale towarzyszył mu również wzrost poziomu zgonów (o 2,6% tj. o 0,7 tys. osób). Spowodowało to niewielki spadek przyrostu naturalnego w stosunku do poziomu z roku 2004. W latach 2006-2010 nastąpił powrót do wzrostu przyrostu naturalnego. Wyrażał się on dalszym wzrostem poziomu urodzeń do 37 tys. oraz utrzymywaniem się liczby zgonów na podobnym poziomie – ponad 29 tys. W 2011 roku tendencja ta uległa wyraźnemu zahamowaniu – liczba zgonów utrzymywała się na podobnym poziomie, zmniejszyła się natomiast liczba urodzeń.

Wykres 20. Przyrost naturalny w województwie małopolskim w latach 2000-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Występowały wyraźne różnice pomiędzy miastami a obszarami wiejskimi, choć w ostatnich latach ulegały one redukcji, głównie poprzez zmniejszanie się poziomu urodzeń na obszarach wiejskich, a wzrostem w miastach. Poziom zgonów dla obszarów wiejskich jest nieznacznie niższy niż dla miast.

Tabela 10. Wskaźniki ruchu naturalnego

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Urodzenia na 1 000 mieszkańców												
Województwo ogółem	10,9	10,5	10,0	9,9	9,9	10,0	10,0	10,4	11,3	11,4	11,3	10,8
› miasta	9,2	8,9	8,6	8,7	8,8	9,1	9,3	9,6	10,4	10,8	10,6	9,8
› wsie	12,8	12,1	11,5	11,0	10,9	10,9	10,8	11,3	12,1	11,9	11,9	11,4
Zgony na 1 000 mieszkańców												
Województwo ogółem	8,9	8,9	8,6	8,9	8,7	8,9	8,8	9,0	9,1	9,1	9,0	9,0
› miasta	8,8	8,9	8,6	8,9	8,8	9,1	9,1	9,3	9,3	9,4	9,3	9,0
› wsie	8,4	8,9	8,7	8,8	8,6	8,8	8,6	8,7	8,8	8,8	8,7	8,8
Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców												
Województwo ogółem	2,1	1,6	1,4	1,0	1,2	1,1	1,2	1,4	2,2	2,3	2,3	1,8
› miasta	0,3	-0,02	-0,02	-0,26	0,05	0	0,2	0,3	1,0	1,4	1,3	0,8
› wsie	3,8	3,2	2,8	2,2	2,2	2,1	2,2	2,5	3,3	3,1	3,1	2,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Procesem wpływającym wyraźnie na poziom zaludnienia województwa są migracje ludności. Małopolska jest od wielu lat drugim (1,3‰) po Mazowszu (2,7‰) regionem o wysokim dodatnim saldzie migracji. Podobna sytuacja, ale o niższym wskaźniku występuje jedynie w woj. pomorskim, wielkopolskim i dolnośląskim.

W roku 2011 został utrzymany najwyższy od 2000 roku poziom salda migracji, przybyło 4,3 tys. osób, czyli prawie 2-krotnie więcej niż w roku 2008 – 2,2 tys. osób. W porównaniu do lat poprzednich, w ostatnich 2 latach zmniejszeniu uległy migracje zagraniczne.

Dla kraju saldo migracji było od wielu lat ujemne, w 2006 roku tendencja ta pogłębiła się i ubyło aż 36,1 tys. osób, tj. najwięcej od 1990 roku. W latach 2007-2011 emigracja uległa wyraźnemu zmniejszeniu i saldo migracji, aczkolwiek nadal ujemne, było zdecydowanie niższe od -0,5 w roku 2007 do -0,1 w latach 2010 i 2011.

Tabela 11. Migracje ludności (w tys. osób)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zameldowania na pobyt stały w tys.												
Województwo ogółem	29,8	28,3	30,2	34,2	33,9	32,4	35,4	38,2	30,6	32,8	33,8	34,2
› miasta	14,1	14,1	14,5	16,0	15,7	15,7	15,5	16,8	13,8	15,0	15,3	15,9
› wsie	15,7	14,2	15,7	18,2	18,2	16,7	18,7	21,4	16,8	17,8	18,5	18,3
Wymeldowania z pobytu stałego w tys.												
Województwo ogółem	27,7	25,7	27,1	30,6	30,7	29,2	34,1	35,5	28,4	28,4	29,4	29,9
› miasta	14,7	13,8	15,1	17,5	17,5	16,6	17,1	19,7	16,3	16,0	17,2	17,2
› wsie	13,0	11,9	12,0	13,1	13,2	12,6	13,8	15,8	12,1	12,4	12,2	12,7
Saldo migracji w tys.												
Województwo ogółem	2,1	2,6	3,1	3,6	3,2	3,2	1,3	2,7	2,2	4,4	4,4	4,3
› miasta	-0,6	0,3	-0,6	-1,5	-1,8	-1,0	-2,9	-2,1	-2,5	-1,0	-1,9	-1,3
› wsie	2,7	2,3	3,7	5,1	5,0	4,2	4,2	5,6	4,7	5,4	6,3	5,6
Saldo migracji na 1000 mieszkańców												
Województwo ogółem	0,6	0,8	1,0	1,1	1,0	1,0	0,4	0,8	0,7	1,3	1,3	1,3
› miasta	-0,4	0,2	-0,4	-1,0	-1,1	-0,6	-1,8	-3,2	-1,5	-0,7	-1,2	-0,9
› wsie	1,7	1,4	2,3	3,1	3,0	2,5	2,6	3,4	2,8	3,3	3,7	3,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Rozmieszczenie przestrzenne migracji jest bardzo nierównomierne. Saldo migracji – wskaźnik na 1 000 mieszkańców jest ujemne w 11 powiatach (najniższe w Tarnowie -4,86%). Dodatkowo saldo migracji występuje w 11 powiatach (najwyższe w powiecie wielickim +12,8%).

Dodatnie, wysokie saldo migracji występuje od kilku lat na obszarach wiejskich. Szczególne natężenie napływu ludności na obszary wiejskie miało miejsce w szerokiej strefie podmiejskiej Krakowa, gdzie najwyższy poziom salda migracji wystąpił w gminach powiatu wielickiego i krakowskiego. Obszar napływu ludności na obszary wiejskie aglomeracji krakowskiej ulega wyraźnemu poszerzeniu, głównie w kierunku południowo-wschodnim, ale również północnym. Niższy poziom salda migracji, ale również dodatni, występował na obszarach podmiejskich Tarnowa oraz Nowego Sącza. Jednak w porównaniu do lat ubiegłych napływ ludności w otoczenie Nowego Sącza i Tarnowa uległ wyraźnemu zahamowaniu. Również większość gmin wiejskich będących w sąsiedztwie miast cechowała się wzrostem napływu ludności, szczególnie w zachodniej części województwa. Na pozostałych obszarach wiejskich, głównie powiatów rolniczych północnej części województwa (miechowski, dąbrowski) oraz obszarów górskich (powiat gorlicki, limanowski) obserwuje się przewagę odpływu ludności.

W ostatnim roku utrzymywało się ujemne saldo migracji dla miast. Wysoki dodatni poziom salda migracji występował głównie w miastach otaczających Kraków. Z dużych miast tylko Kraków wykazywał przewagę napływu ludności (+975 osób). W Tarnowie ubyło 553 osoby, a w Nowym Sączu – 286 osób. Odpływ ludności obejmuje także miasta położone w północnej i południowej części oraz miasta przemysłowe zachodniej części województwa.

3. Struktura wieku ludności

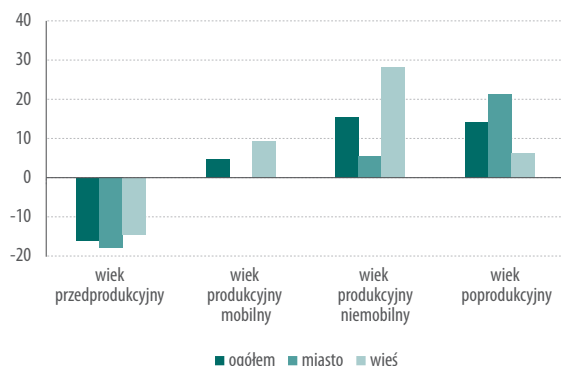
Ludność województwa małopolskiego cechowała się nieznacznie młodszą strukturą wieku od średniej dla kraju. Charakteryzował ją wyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym: 19,8% (kraj 18,7%), niższy w wieku produkcyjnym: 63,6% (kraj 64,4%) oraz niższy w wieku poprodukcyjnym: 16,6% (kraj 16,9%). Wyraźnie młodszą strukturę wieku wykazywała jednak tylko ludność obszarów wiejskich, która kształtowała się w odpowiednich grupach wiekowych na poziomie: 22,5%, 62,6% i 14,9% (kraj: 21,4%, 63,1% i 15,5%). Ludność miast Małopolski cechowała zdecydowanie starsza struktura wieku (odpowiednio: 16,9%, 64,7% i 18,4%) niż średnia dla Polski (odpowiednio: 17,0%, 65,2% i 17,8%).

Tabela 12. Struktura wieku ludności województwa małopolskiego w 2011 roku

wyszczególnienie	Rok	Ogółem	Ludność w wieku				
			przedprodukcyjnym (0-17 lat)	produkcyjnym (18-59 l. – kob., 18-64 l. – męż.)			poprodukcyjnym (60 l. i w. – kob. 65 l. i w. – męż.)
				razem	mobilnym (18-44 lat)	niemobilnym (44-59 l. kobiety; 44-64 l. męż.)	
w tys. osób							
Ogółem	2011	3 337,5	660,3	2 122,5	1 366,2	756,3	554,6
	2002	3 232,4	785,6	1 960,8	1 305,8	655,0	485,8
› miasta	2011	1 641,0	277,8	1 061,3	669,9	391,5	301,8
	2002	1 626,9	338,5	1 039,8	669,1	370,6	248,5
› wieś	2011	1 696,5	382,5	1 061,2	696,3	364,9	252,8
	2002	1 605,5	447,2	921,0	636,7	284,3	237,3
w %							
Ogółem	2011	100,0	19,8	63,6	40,9	22,7	16,6
	2002	100,0	24,3	60,7	40,4	20,3	15,0
› miasta	2011	100,0	16,9	64,7	40,8	23,9	18,4
	2002	100,0	20,8	63,9	41,1	22,8	15,3
› wieś	2011	100,0	22,5	62,6	41,0	21,5	14,9
	2002	100,0	27,9	57,4	39,7	17,7	14,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportu z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie* Urząd Statystyczny w Krakowie 2003 oraz *Raportu z wyników – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011* – GUS Warszawa 2012

Wykres 21. Zmiany struktury wiekowej ludności województwa małopolskiego w latach 2002–2011 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportu z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie* Urząd Statystyczny w Krakowie 2003 oraz *Raportu z wyników – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, GUS Warszawa 2012

W okresie międzypisowym, podobnie jak w całym kraju, nastąpiły zmiany struktury w kierunku zmniejszania się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 24,3% w roku 2002 do 19,8% w roku 2011), oraz systematycznego wzrostu w wieku produkcyjnym (z 60,7% w roku 2002 do 63,6% w roku 2011) i poprodukcyjnym (z 15% w roku 2002 do 16,6% w roku 2010). Istotne było zwiększenie udziału ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym z 20,3% do 22,7%, szczególnie wyraźne na obszarach wiejskich – wzrost o 4,8 pkt proc., w miastach w tym czasie nastąpił wzrost o 1,1 pkt. proc.

Tempo zmian struktury wiekowej w Małopolsce było jednak znacznie wolniejsze niż przeciętnie w kraju. Podstawowy wpływ na liczebność dwóch pierwszych grup wiekowych miała niska, zmniejszająca się do roku 2003 liczba urodzeń oraz wejście w wiek produkcyjny osób

urodzonych w pierwszej połowie lat 80., tj. w okresie ostatniego wyżu demograficznego. Natomiast rosnąca liczba ludności wieku poprodukcyjnym związana jest w znacznym stopniu z wydłużeniem trwania życia. W okresie 2000–2011 wiek mężczyzn wydłużył się o 2,6 roku, a wiek kobiet o 2,9 roku. Różnica między trwaniem życia kobiet i mężczyzn nadal się więc pogłębiała. Przeciętne trwanie życia mieszkańców województwa małopolskiego jest zdecydowanie dłuższe niż średnio dla Polski – mężczyźni żyją dłużej o 1,5 roku, a kobiety o 0,8 roku.

Tabela 13. Przeciętne dalsze trwanie życia w województwie małopolskim

Wyszczególnienie	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2011
Małopolska							
› mężczyźni	71,3	72,1	72,0	72,5	72,0	73,7	73,9
› kobiety	78,8	79,6	80,3	80,5	80,0	81,4	81,7
Polska							
› mężczyźni	69,7	70,4	70,7	70,9	71,3	72,1	72,4
› kobiety	78,0	78,8	79,2	79,6	80,0	80,6	80,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Trwanie życia 2011*, GUS Warszawa 2012

Podobnie jak pozostałe czynniki demograficzne, obraz struktury wiekowej ludności jest bardzo zróżnicowany przestrzennie. Najmłodszą strukturą wieku charakteryzują się obszary położone na południu województwa, gdzie udział ludności w wieku poprodukcyjnym kształtuje się na poziomie poniżej 14% (powiaty: nowosądecki, limanowski i myślenicki). Natomiast największy udział ludności w wieku emerytalnym występuje w powiecie miechowskim (20,6%) oraz w Krakowie (19,9%) i Tarnowie (19,4%).

Zmiany struktury wieku ludności, tj. zmniejszenie udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz zwiększenie ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym oraz w wieku poprodukcyjnym obrazują postępujący proces starzenia się ludności województwa. Widoczne jest to głównie w zmianie wartości wskaźnika obciążenia demograficznego. W 2000 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 68 osób w wieku nieprodukcyjnym, przy czym 43 osoby były w wieku przedprodukcyjnym i 25 w wieku poprodukcyjnym. Natomiast w 2011 roku współczynnik ten uległ zmniejszeniu do 57,2, dotyczyło jednak tylko osób w wieku przedprodukcyjnym, gdzie obciążenie zmniejszyło się z 43 do 31 osób. Obciążenie ludnością w wieku poprodukcyjnym zwiększyło się z 25 osób/100 do 26,1 osób /100 osób w wieku produkcyjnym.

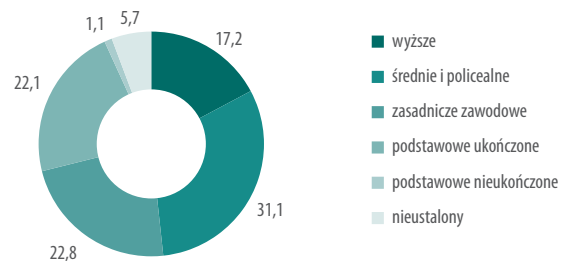
Tabela 14. Współczynnik obciążenia demograficznego

Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Polska	Małopolska
Ogółem, w tym:	55,3	57,2
› w wieku przedprodukcyjnym	29,0	31,1
› w wieku poprodukcyjnym	26,3	26,1
Miasta, w tym	53,4	54,6
› w wieku przedprodukcyjnym	26,1	26,2
› w wieku poprodukcyjnym	27,3	28,4
Wieś, w tym	58,4	59,9
› w wieku przedprodukcyjnym	33,8	36,0
› w wieku poprodukcyjnym	24,5	23,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raport z wyników - Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, GUS Warszawa 2012

4. Wykształcenie

Badaniem poziomu wykształcenia w spisie 2011 w województwie małopolskim objęte zostało 2 877,3 tys. osób w wieku 13 lat i więcej. Poziom wykształcenia mieszkańców Małopolski niewiele odbiega od średniej dla kraju: wykształcenie wyższe posiada 17,2% Małopolan (kraj 17,0%), średnie – odpowiednio: 31,1% i 31,6%. Większe różnice występują w udziale osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, które posiada 22,8% Małopolan (kraj 21,7%) oraz osób z wykształceniem podstawowym odpowiednio: 22,1% i 23,2%.

Wykres 22. Struktura poziomu wykształcenia ludności w 2011 roku (w %)

Poziom wykształcenia był wyraźnie zależny od miejsca zamieszkania. Wśród mieszkańców miast wyższy był udział ludności z wykształceniem wyższym – 24,5% (wieś – 9,7%), policealnym – 3,3% (wieś – 1,6%) oraz ogólnokształcącym – 14,5% (wieś – 9,2%). Natomiast na obszarach wiejskich ludność była zdecydowanie słabiej wykształcona. Wysoki był udział ludności z wykształceniem podstawowym – 29,1% (miasto 15,1%) oraz z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 28,5% (miasto – 17,1%).

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raport z wyników - Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011* – GUS Warszawa 2012

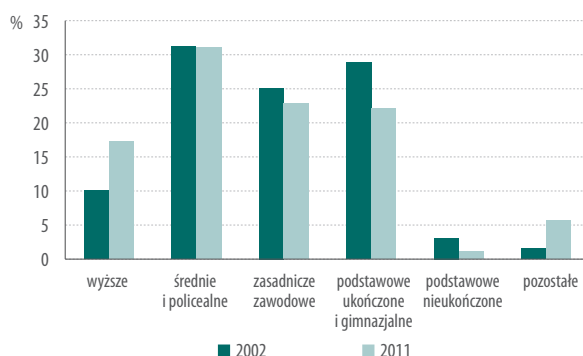
Tabela 15. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2011 i 2002 roku

Wyszczególnienie	Ogółem w tys. osób 2002	Ogółem w tys. osób 2011	Struktura w %					
			2002			2011		
			ogółem	miasta	wsie	ogółem	miasta	wsie
Ludność w wieku 13 lat i więcej	2 707,0	2 877,3	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Wyższe	272,9	493,8	10,1	15,5	4,2	17,2	24,5	9,7
Policealne	88,6	70,6	3,3	4,3	2,1	2,4	3,3	1,6
Średnie – razem w tym:	755,4	825,0	27,9	34,7	19,5	28,7	32,6	24,7
› zawodowe	526,8	482,4	19,5	22,2	16,5	16,8	18,0	15,6
› ogólnokształcące	228,6	342,6	8,4	12,5	4,0	11,9	14,5	9,2
Zasadnicze zawodowe	679,2	655,9	25,1	19,8	30,9	22,8	17,1	28,5
Podstawowe ukończone i gimnazjalne	782,9	635,5	28,9	21,0	37,5	22,1	15,1	29,1
Podstawowe nieukończone	85,0	33,0	3,1	2,0	4,4	1,1	0,7	1,6
Nieustalony	43,0	163,4	1,6	2,7	0,4	5,7	6,7	4,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie* Urząd Statystyczny w Krakowie 2003 oraz: *Raport z wyników - Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, GUS Warszawa 2012

W okresie międzyspisowym obserwuje się stałą tendencję wzrostową poziomu wykształcenia. Jest to szczególnie widoczne we wzroście udziału osób z wykształceniem wyższym – w czasie spisu w 1988 roku udział tych osób wynosił 7,2%, do następnego spisu w roku 2002 wzrósł do 10,1%, natomiast w roku 2011 wynosił już 17,2%, oraz w mniejszym zakresie z wykształceniem średnim i policealnym – z 24,4% do 30,2% i 31,1%. Natomiast nastąpił wyraźny spadek udziału osób z wykształceniem podstawowym – z 38,3% w roku 1988 do 28,9% w roku 2002 i 22,1% w 2011 roku.

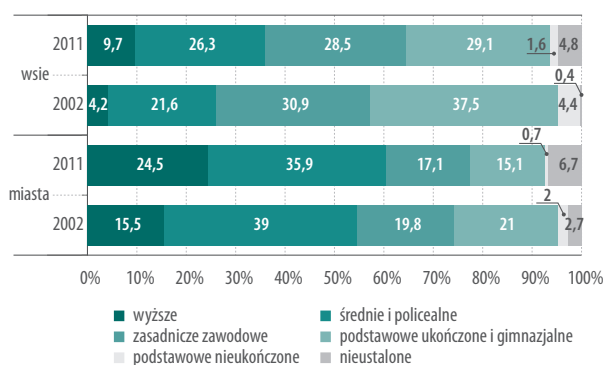
Wykres 23. Zmiany poziomu wykształcenia ludności w latach 2002-2011 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie* Urząd Statystyczny w Krakowie 2003 oraz: *Raport z wyników – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, GUS Warszawa 2012

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, należy zauważyć szczególnie wysoką dynamikę wzrostu liczby osób z wykształceniem wyższym oraz średnim na obszarach wiejskich, co wyraźnie obrazuje uzupełnianie wykształcenia przez ludność zamieszkałą na wsi.

Wykres 24. Struktura poziomu wykształcenia ludności w latach 2002-2011 według miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie* Urząd Statystyczny w Krakowie 2003 oraz: *Raport z wyników – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, GUS Warszawa 2012

Ochrona zdrowia

Opracowanie: Katarzyna Czekaj, Radosław Grochal, Kinga Karbarz,
Agnieszka Markielowska, Anna Młynarczyk, Anna Niedźwiedź, Monika Seweryn,
Edyta Sokoła, Beata Wilk-Woderska, Anita Woźniak

podsumowanie

- Zakończono czynności likwidacyjne Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. L. Rydygiera w Krakowie i uzyskano dotację w wysokości 22 942 770,45 PLN z budżetu państwa w związku z uczestnictwem Województwa Małopolskiego w programie wieloletnim Rady Ministrów „Wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w działaniach stabilizujących system ochrony zdrowia” – „Plan B”.
- Uchwałą z dnia 25 października 2011 roku przyjęto Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011-2015. Program zakłada reorganizację opieki psychiatrycznej oraz powstanie 16 Centrów Zdrowia Psychicznego w Małopolsce zgodnie z wytycznymi Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011-2015.
- W 2011 roku została ukończona budowa Wojewódzkiego Szpitala Okulistycznego w Krakowie. Realizacja rozpoczęła się w roku 2010. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 33 858 383 PLN. Szpital rozpoczął działalność medyczną w kwietniu 2012 roku. Inwestycja została zgłoszona przez jej wykonawcę, tj. „Mostostal Warszawa SA” do konkursu „Budowa Roku 2011”, w którym otrzymała nagrodę II-ego stopnia – kategoria obiekty użyteczności publicznej.

1. Opieka zdrowotna na terenie województwa małopolskiego

W dniu 1 lipca 2011 roku weszła w życie ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 roku o działalności leczniczej. Ustawa ta stanowi systemową regulację w zakresie organizacji ochrony zdrowia w Polsce. Jest to akt zmieniający i skupiający szereg aktów prawnych, a przede wszystkim zastępujący dotychczas obowiązującą od 1991 roku ustawę o zakładach opieki zdrowotnej.

Ustawa wprowadza szereg nowych definicji oraz zmian mających wpływ na funkcjonowanie zakładów opieki zdrowotnej, jak również nakłada nowe obowiązki na podmiot tworzący.

Najistotniejsze zmiany z punktu widzenia zarówno samorządu jak i jednostki ochrony zdrowia, które wprowadza ustawa, dotyczą przede wszystkim zwiększenia odpowiedzialności za sytuację finansową publicznych jednostek ochrony zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem zobowiązań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej.

więcej informacji

Broszura informacyjna nt. wojewódzkich podmiotów leczniczych, dla których podmiotem tworzącym jest Województwo Małopolskie pt.: *Wojewódzkie podmioty lecznicze* dostępna na stronie: <http://www.malopolskie.pl/>

Zasoby i działalność lecznictwa stacjonarnego

W województwie małopolskim w ramach stacjonarnej opieki medycznej funkcjonuje: 14 wojewódzkich jednostek opieki stacjonarnej, w tym 13 szpitali (w tym 2 szpitale psychiatryczne) oraz 1 jednostka opieki długoterminowej oraz 19 szpitali powiatowych i 7 szpitali resortowych. Ponadto działa także 37 niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej (szpitale ogólne), 3 niepubliczne psychiatryczne zakłady stacjonarnej opieki zdrowotnej oraz 36 publicznych i niepublicznych zakładów opieki długoterminowej, tj. zakładów opiekuńczo-leczniczych, zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych i hospicjów.

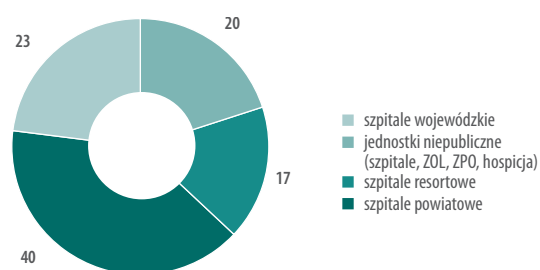
Tabela 16. Zestawienie liczby łóżek w publicznych i niepublicznych jednostkach opieki stacjonarnej oraz w jednostkach opieki długoterminowej

	2007	2008	2009	2010	2011
Ogółem liczba łóżek (A + B)	17 808	16 851	17 213	17 653	17 927
A. jednostki publiczne	15 635	15 599	14 889	14 306	14 341
wojewódzkie	4 725	4 798	4 735	4 118	4 102
w tym łóżka op. długoterm. ZOL, ZPO	210	210	210	150	150
powiatowe	7 543	7 629	7 454	7 077	7 113
w tym łóżka op. długoterm. ZOL, ZPO	663	711	774	907	1 008
szpitale resortowe	3 367	3 172	2 700	3 111	3 071
pozostałe łóżka*	-	-	-	-	55
B. jednostki niepubliczne	2 173	1 252	2 324	3 347	3 586
szpitale niepubliczne	843	brak danych	1 048	2 036	2 120
ZOL, ZPO, hospicja	1 330	1 252	1 276	1 311	1 466

*Śląskie Centrum Rehabilitacyjno-Uzdrowskie im. dr A. Szebesty Rabka-Zdrój, którego podmiotem tworzącym jest Województwo Śląskie

Źródło: opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej UMWM na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego oraz rejestru ZOZ

Wykres 25. Struktura łóżek według podmiotów tworzących w 2011 roku (w %)

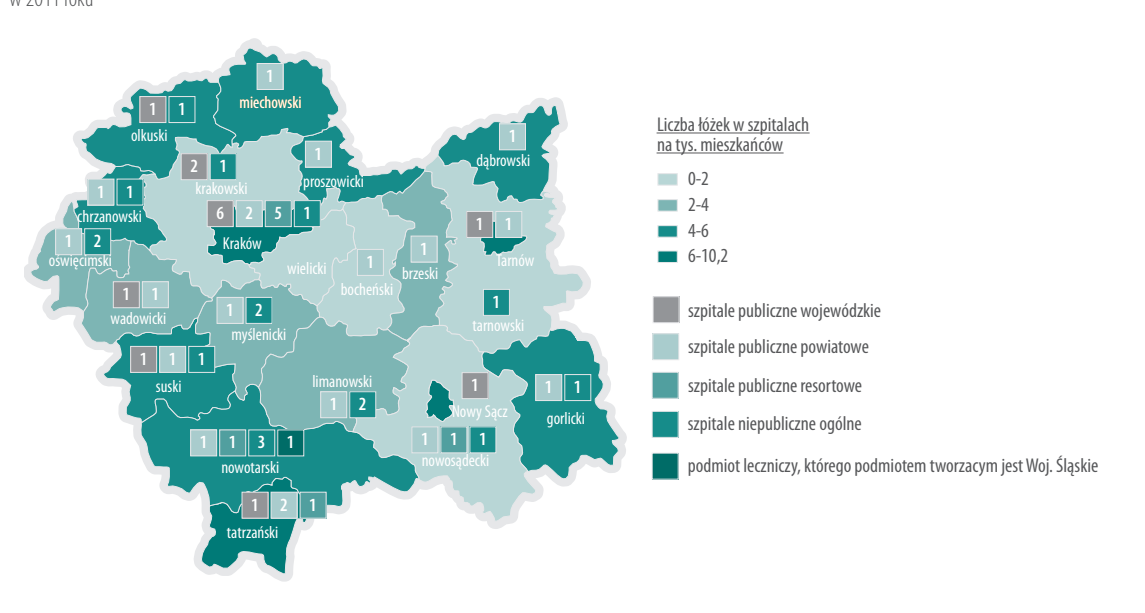
Źródło: opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej UMWM na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego

więcej informacji

Więcej informacji nt. stacjonarnej opieki zdrowotnej na terenie województwa małopolskiego: *Raport Lecznictwo szpitalne w Małopolsce 2010* [www.malopolskie.pl/Zdrowie/Raporty/].

Wskaźnik liczby łóżek ogółem w jednostkach publicznych i niepublicznych na koniec 2011 roku wynosił 53,7/10 tys. mieszkańców województwa (zakładany w MPOZ – 53,0/10 tys.).

Mapa 1. Rozmieszczenie i liczba publicznych (wojewódzkich, powiatowych, resortowych) i niepublicznych szpitali ogólnych na terenie województwa małopolskiego w 2011 roku

Źródło: opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej UMWM na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego

Kontraktowanie świadczeń medycznych na terenie województwa małopolskiego

Wysokość planowanych środków na pokrycie kosztów świadczeń opieki zdrowotnej dla ubezpieczonych finansowanych przez poszczególne oddziały wojewódzkie Funduszu oblicza się zgodnie z algorytmem podziału środków pomiędzy oddziały wojewódzkie Funduszu. Przy obliczaniu algorytmu podziału środków brane są pod uwagę m.in.: wskaźniki demograficzne, epidemiologiczne, wskaźnik świadczeń wysokospecjalistycznych.

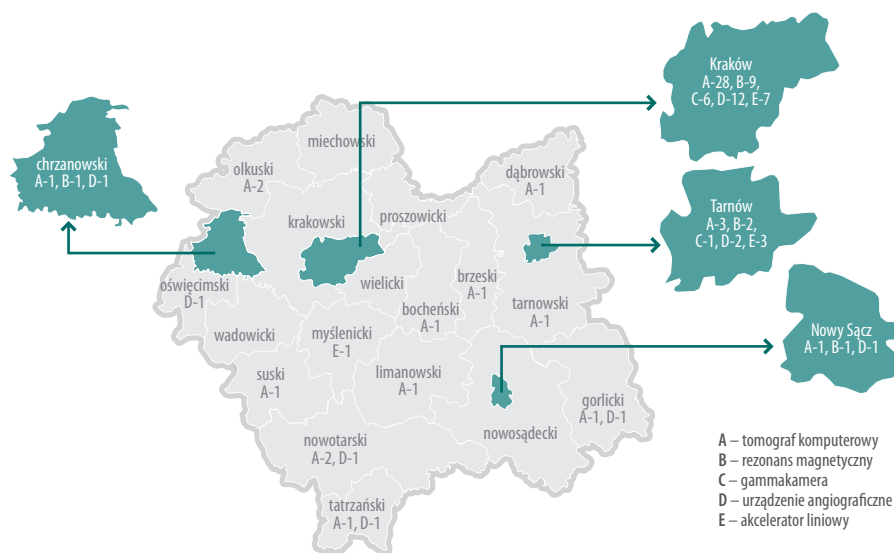
Tabela 17. Koszty poszczególnych rodzajów świadczeń (w mln PLN)

Rodzaj świadczenia	MOW NFZ – ostateczny plan finansowy				Centrala NFZ – plan finansowy	Plan finansowy MOW NFZ wraz ze zm. 11.04.12 r.
	2008	2009	2010	2011	2012	
	4 243,2	4 546,1	4 681,6	4 746,8	60 471,9	5 116,2
Podstawowa opieka zdrowotna	487,8	615,2	610,0	621,7	7 550,9	632,9
Ambulatoryjna opieka specjalistyczna	342,0	337,4	330,8	341,1	4 892,0	445,1
Leczenie szpitalne, w tym:	2 003,4	2 064,5	2 170,9	2 207,7	26 331,8	2 396,2
programy terapeutyczne (lekowe)	84,3	111,4	155,0	157,4	1 654,1	191,5
Opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień	131,7	134,5	136,7	144,0	1 943,4	160,0
Rehabilitacja lecznicza	139,2	146,6	145,5	143,1	1 813,6	166,5
Świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w ramach opieki długoterminowej	102,3	93,3	92,9	97,0	1 000,1	108,8
Opieka paliatywna i hospicyjna		19,6	21,7	24,4	315,0	28,0
Leczenie stomatologiczne	168,6	182,7	163,8	163,3	1 771,2	178,0
Lecznictwo uzdrowiskowe	44,8	51,1	40,3	43,3	599,1	46,3

Rodzaj świadczenia	MOW NFZ – ostateczny plan finansowy				Centrala NFZ – plan finansowy	Plan finansowy MOW NFZ wraz ze zm. 11.04.12 r.
	2008	2009	2010	2011	2012	
	4 243,2	4 546,1	4 681,6	4 746,8	60 471,9	5 116,2
Pomoc doraźna i transport sanitarny	1,3	1,8	1,7	1,6	43,8	1,7
Koszty profilaktycznych programów zdrowotnych finansowanych ze środków własnych Funduszu	8,5	8,0	8,8	9,7	163,3	11,5
Świadczenia zdrowotne kontraktowane odrębnie	109,0	115,5	120,6	125,8	1 417,8	143,5
Zaopatrzenie w sprzęt ortopedyczny, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne	55,3	56,2	54,9	54,2	659,5	64,2
Refundacja cen leków	649,3	719,7	745,2	770,0	8 285,9	684,2
Rezerwa na koszty świadczeń opieki zdrowotnej w ramach migracji ubezpieczonych	0	0	0	0	3 220,4	-
Koszty świadczeń zdrowotnych z lat ubiegłych	0	0	37,8	0	464,1	49,2

Źródło: www.nfz.gov.pl (plany finansowe NFZ)

Mapa 2. Rozmieszczenie specjalistycznego sprzętu medycznego na terenie województwa małopolskiego w publicznych i niepublicznych podmiotach leczniczych

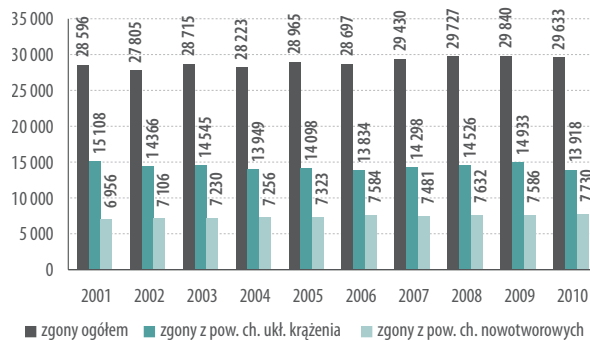
Źródło: opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej UMWM na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego

2. Polityka zdrowotna Województwa Małopolskiego

W Małopolsce, podobnie jak w innych regionach Unii Europejskiej, obserwuje się nadumieralność osób w wieku produkcyjnym spowodowaną głównie schorzeniami układu sercowo-naczyniowego, chorobami nowotworowymi, urazami i zatruciami. Zmiany demograficzno-społeczne, takie jak: wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia, coraz dłuższa ekspozycja na czynniki chorobotwórcze środowiska życia i pracy, podejmowanie zachowań ryzykownych itp. sprzyjają rozwojowi przewlekłych problemów zdrowotnych.

Wykres 26. Zgony ogółem oraz zgony z powodu chorób układu krążenia i chorób nowotworowych w Małopolsce w latach 2001–2010 (dane przed weryfikacją dostępne z dwuletnim opóźnieniem w II połowie roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Biuletynów Statystyczno-Informacyjnych Ochrony Zdrowia Województwa Małopolskiego* wydawanych przez Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego z lat 2002–2007 dla lat 2001–2005, dla lat 2006–2010 wg danych uzyskanych z Urzędu Statystycznego w Krakowie

dlatego wysiłki zmierzające do poprawy tego segmentu opieki zdrowotnej koncentrują się na rozwijaniu sieci ośrodków diagnostyki i kompleksowej terapii, co zostało określone w *Małopolskim Programie Zwalczania Chorób Nowotworowych na lata 2010–2013*. Dokument źródłowy dostępny jest pod adresem: <http://www.malopolskie.pl/> w zakładce zdrowie.

W ramach realizacji *Małopolskiego Programu Ochrony Zdrowia na lata 2006–2013* oraz *Małopolskiego Programu Zwalczania Chorób Nowotworowych na lata 2010–2013*, w 2011 roku ponownie kontynuowano wieloletnie programy profilaktyczne mające na celu wczesne wykrycie schorzeń o istotnym znaczeniu społecznym w zakresie kardiologii i onkologii, realizowane przez wojewódzkie podmioty lecznicze. Ponadto przeprowadzono szczepienia przeciwko pneumokokom dla dzieci z domów dziecka z terenu Małopolski oraz żłobków spoza terenu Miasta Krakowa. Jednocześnie przez konsultantów wojewódzkich w dziedzinie kardiologii oraz onkologii klinicznej, zostały opracowane 2 projekty wieloletnich programów zdrowotnych, podlegające obowiązkowemu opiniowaniu przez Agencję Oceny Technologii Medycznych.

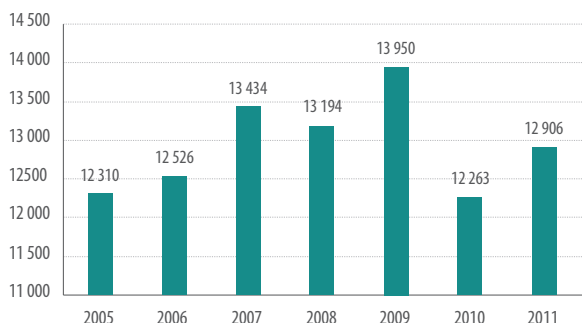
Samorząd Województwa Małopolskiego realizując zapisy ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii opracował *Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2008–2013* oraz *Małopolski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2008–2013*. Dokumenty źródłowe dostępne są pod adresem: <http://www.malopolskie.pl/> w zakładce Zdrowie/Raporty i Analizy.

W 2011 roku w województwie małopolskim nastąpił wzrost liczby leczonych z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu w porównaniu do 2010 roku o 643 osoby (5%). Wzrosła także liczba leczonych z zaburzeniami spowodowanymi używaniem środków psychoaktywnych o 198 osób (9%) w stosunku do 2010 roku. Poniższe wykresy prezentują liczbę leczonych z powodu uzależnień w latach 2005–2011.

Zasadniczym zadaniem Samorządu Województwa Małopolskiego w obszarze ochrony zdrowia jest stwarzanie warunków służących poprawie stanu zdrowia i jakości życia mieszkańców województwa małopolskiego poprzez oddziaływanie na czynniki kształtujące zdrowie, zmniejszanie różnic w zdrowiu i dostępie do świadczeń zdrowotnych oraz podnoszenie jakości i efektywności regionalnego systemu ochrony zdrowia, co zostało określone w *Małopolskim Programie Ochrony Zdrowia na lata 2006–2013*. Dokument źródłowy oraz sprawozdania dostępne są pod adresem: <http://www.malopolskie.pl/> w zakładce zdrowie.

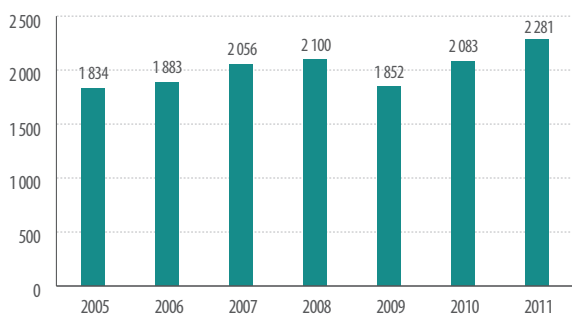
Bardzo istotny dla poprawy stanu zdrowia populacji jest rozwój lecznictwa onkologicznego w Małopolsce, zwłaszcza poprawa dostępu do radioterapii. Schorzenia nowotworowe wymagają leczenia systemowego,

Wykres 27. Leczeni z zaburzeniami spowodowanymi używaniem alkoholu w województwie małopolskim w latach 2005–2011

Źródło: opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej UMWM na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego za lata 2005–2011

Wykres 28. Leczeni z zaburzeniami spowodowanymi używaniem środków psychoaktywnych w województwie małopolskim w latach 2005–2011

Źródło: opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej UMWM na podstawie danych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego za lata 2005–2011

Samorząd województwa w 2011 roku w ramach działań dotyczących przeciwdziałania uzależnieniom zakupił i przekazał w formie darowizny małopolskiej policji urządzenia jednorazowego użytku do wstępnego wykrywania alkoholu i substancji psychoaktywnych. Urządzenia wykorzystywane były przez policjantów komórek i jednostek policji garnizonu małopolskiego, w profilaktyce kryminalnej i prewencyjnej, którą została objęta młodzież szkolna i akademicka. Przekazane urządzenia jednorazowego użytku do wstępnego wykrywania alkoholu i substancji psychoaktywnych o łącznej wartości 207 651,30 PLN pokryły zapotrzebowanie komórek i jednostek organizacyjnych policji województwa małopolskiego na okres około 5 miesięcy.

Zadania z zakresu zwalczania AIDS i zapobiegania zakażeniom wirusem HIV realizowane są przez samorząd województwa w oparciu o założenia *Krajowego Programu Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV na lata 2007–2011*. W ramach programu opracowywany jest harmonogram oraz sprawozdanie z realizacji *Krajowego Programu Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV* za dany rok. Ponadto Województwo w ramach otwartego konkursu z dziedziny profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom przekazuje środki finansowe dla podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego na realizację zadań publicznych w zakresie problematyki uzależnień, zapobiegania zakażeniom HIV/AIDS oraz rozwój edukacji publicznej.

Zadania z zakresu wykrywania zakażeń wirusem HIV bezpłatnie i anonimowo wykonywane są w Punkcie Konsultacyjno-Diagnostycznym w Krakowie. Osoby zainteresowane mogą się również zgłaszać do Poradni Nabytych Niedoborów Odporności Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie, zlokalizowanej przy ul. Śniadeckich 5.

Tabela 18. Sytuacja epidemiologiczna HIV/AIDS w Polsce (dane od 1989 roku) – dane z WSSE w Krakowie

Rok	Liczba zakażonych wirusem HIV	Liczba chorych na AIDS	Liczba zgonów	Liczba nowych przypadków zakażeń HIV
2007	11 259	2 028	906	716
2008	12 068	2 189	962	809
2009	12 757	2 313	1 010	689
2010	13 926	2 435	1 052	1 169
2011	15 196	2 704	1 136	1 270

Źródło: WSSE w Krakowie

Tabela 19. Sytuacja epidemiologiczna HIV/AIDS w województwie małopolskim

Rok	Liczba zakażonych wirusem HIV	Liczba chorych na AIDS	Liczba zgonów	Liczba nowych przypadków zakażeń HIV
2007	161	28	27	25
2008	203	45	45	42
2009	235	54	48	32
2010	266	61	51	31
2011	330	66	56	64

Źródło: WSSE w Krakowie

Mapa 3. Średnia roczna liczba nowo wykrywanych zakażeń HIV w latach 2006-2010, według województw

Źródło: www.pzh.gov.pl

Mapa 4. Średnia roczna zapadalność na AIDS w latach 2006-2010, według województw

Źródło: www.pzh.gov.pl

W ramach profilaktyki antytytoniowej Województwo współdziała z wieloma instytucjami z zakresu ochrony zdrowia i profilaktyki uzależnień. Województwo Małopolskie angażuje się w profilaktykę antytytoniową, przede wszystkim przekazując środki finansowe dla podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego na realizację zadań publicznych w zakresie profilaktyki uzależnieniowej, w tym uzależnienia od tytoniu w ramach otwartego konkursu z dziedziny profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom.

Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia realizuje Program profilaktyki Chorób Odotytoniowych (w tym Przewlekłej Obturacyjnej Choroby Płuc). Osoby uzależnione od tytoniu mogą szukać wsparcia medycznego w poradniach leczenia uzależnień, które posiadają umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia, a także w przychodniach Podstawowej Opieki Zdrowotnej.

Polskie ustawodawstwo nakłada na jednostki samorządu terytorialnego, w tym również na województwa, obowiązek ochrony zdrowia psychicznego. Uchwałą nr 1262/11 ZWM z dnia 25 października 2011 roku przyjęto *Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011-2015*, który stanowi odpowiedź na rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie *Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego (NPOZP) na lata 2011-2015*.

Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego określa regionalny model opieki psychiatrycznej, definiuje cele główne i szczegółowe oraz plan operacyjny na lata 2011-2015. Program zakłada m.in. reorganizację opieki psychiatrycznej oraz powstanie 16 Centrów Zdrowia Psychicznego w Małopolsce, zgodnie z wytycznymi *Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011-2015*.

Centra Zdrowia Psychicznego na terenie województwa małopolskiego zgodnie z założeniami NPOZP na lata 2011-2015 powinny być tworzone w oparciu o istniejące zasoby. CZP powstaną bądź w subregionach, bądź w powiatach województwa małopolskiego, stosownie do lokalnych potrzeb i łącznie powinny spełniać wskaźniki dostępności proponowane dla form organizacyjnych wchodzących w jego skład. Uzasadnione jest założenie, że centra zdrowia psychicznego w województwie małopolskim nie zawsze będą musiały zawierać wszystkie elementy, które są przewidziane w strukturze Centrum według NPOZP. W strukturze małopolskich Centrów mogą funkcjonować oddziały dzienne, poradnie i zespoły leczenia środowiskowego.

3. Działania samorządu województwa małopolskiego na rzecz osób niepełnosprawnych

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych podejmowane przez samorząd województwa małopolskiego w roku 2011 i obecnie oparte są w głównej mierze na realizacji zadań ustawowych zawartych w art. 35 i 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz w *Wojewódzkim Programie Dotyczącym Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Województwie Małopolskim na lata 2007-2013* [www.malopolskie.pl/PolitykaSpoeczna/Niepelnosprawni/]. Na realizację zadań ustawowych samorząd województwa otrzymuje środki finansowe z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. W roku 2011 była to kwota blisko 13 mln PLN.

Inwestycje w obiektach służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Tworzenie takich warunków lokalowych, które umożliwiają osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym, takie samo jak osobom sprawnym, jest podstawą wszelkich działań kierowanych do tej grupy ludzi.

W celu zwiększenia dostępności osób niepełnosprawnych do wszystkich sfer życia społecznego samorząd województwa realizuje zadanie ustawowe pn. „Dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów”. W roku 2011 samorząd udzielił dofinansowania 18 wnioskodawcom (w tym 6 na inwestycje wieloletnie), przyznając na to zadanie środki finansowe w wysokości ponad 7,6 mln PLN.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych

Podjęcie przedsięwzięć i prowadzenie instytucji służących szeroko pojętej rehabilitacji jest nieodzownym czynnikiem w poprawie warunków życia osób niepełnosprawnych. Oddziaływania winny być kierowane zarówno na osoby niepełnosprawne, na ich rodziny oraz środowisko lokalne.

W roku 2011 Zarząd Województwa Małopolskiego ogłosił dwie edycje konkursu na podstawie art. 36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 roku w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym. W roku sprawozdawczym Zarząd przyjął w ramach 2 edycji do realizacji 62 oferty na łączną kwotę 1,6 mln PLN.

Projekty dotyczyły między innymi:

- › szkolenia dla kadry i osób zajmujących się pracą z osobami niepełnosprawnymi,
- › organizacji kampanii informacyjnych na rzecz integracji osób niepełnosprawnych,
- › promowania aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego,
- › prowadzenia rehabilitacji osób niepełnosprawnych w różnych typach placówek,
- › organizowania regionalnych imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych wspierających ich aktywność.

Integracyjny Kraków – Tydzień Osób Niepełnosprawnych „Kocham Kraków z Wzajemnością”

Osoby niepełnosprawne nie tylko zmagają się w swoim życiu z ograniczeniami spowodowanymi niepełnosprawnością, ale też muszą przełamywać negatywne stereotypy w społecznym odbiorze. Pokonywanie społecznych i psychicznych skutków niepełnosprawności przyczynia się do osiągnięcia optymalnego poziomu życia przez osoby niepełnosprawne.

W roku 2011 Województwo Małopolskie po raz 7. przystąpiło do współrealizacji przedsięwzięcia pn. Tydzień Osób Niepełnosprawnych „Kocham Kraków z Wzajemnością.” Wydarzenia odbywające się podczas Tygodnia były skierowane do środowiska osób niepełnosprawnych, umożliwiając im udział w życiu kulturalnym Miasta Krakowa, m.in.: zwiedzanie muzeów, rejsy statkiem po Wiśle, spektakle teatralne i operowe. Była także możliwość zaprezentowania własnych umiejętności podczas występów na scenie oraz rękodzieła na Rynku Głównym w Krakowie. Warsztaty terapii zajęciowej z Małopolski na stałe współpracują w realizacji Tygodnia – w roku 2011 na inaugurację przybyło 25 WTZ-ów, które wystawiły swoje prace rękodzielnicze, takie jak: obrazy malowane na szkle, płótnie, drzewie, grafiki, wyszywane obrusy, garncarstwo itp., figurki z drzewa, rzeźby – na kiermaszu oraz zaprezentowały swoje osiągnięcia artystyczne na dużej scenie na Rynku Głównym w Krakowie w dniu 27 maja 2011 roku. Osoby niepełnosprawne z terenu Małopolski w dniach 27 maja – 3 czerwca 2011 roku, mogły uczestniczyć w wydarzeniach kulturalnych, takich jak: zwiedzanie muzeów, kopalni soli w Bochni, rejsy statkiem po Wiśle, seanse w kinach oraz spektakle teatralne i operowe. Łącznie w roku 2011 urząd marszałkowski zapewnił osobom niepełnosprawnym blisko 3 tys. miejsc w placówkach kulturalnych Krakowa.

5 grudnia 2011 roku w ramach Światowego Dnia Osób Niepełnosprawnych w Sali Hołdu Pruskiego w Sukienicach zostało uroczystie podpisane porozumienie pomiędzy samorządem województwa a Gminą Miejską Kraków, o współpracy w realizowanym przez Gminę Miejską Kraków cyklicznym przedsięwzięciu – Tydzień Osób Niepełnosprawnych „Kocham Kraków z Wzajemnością”. Celem projektu jest integracja osób niepełnosprawnych, zmiana wizerunku osoby niepełnosprawnej, promowanie ich aktywności oraz upowszechnianie pozytywnych postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych, a także udział osób niepełnosprawnych z terenu Małopolski w życiu kulturalnym Krakowa.

4. Inwestycje w ochronie zdrowia w 2011 roku

Tabela 20. Inwestycje w województwie małopolskim w jednostkach ochrony zdrowia w 2011 roku o wartości powyżej 1 mln PLN, których łączny koszt wyniósł 69,3 mln PLN

Lp.	Jednostka realizująca	Nazwa zadania	Koszt inwestycji (w mln PLN)
1	Wojewódzki Szpital Okulistyczny w Krakowie	<ul style="list-style-type: none"> Przebudowa, rozbudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku hotelowego typu LIPSK w Krakowie ul. Osieckiego 17b z przeznaczeniem na Wojewódzki Szpital Okulistyczny w Krakowie wraz z zagospodarowaniem terenu 	33,8
2	SP ZOZ Szpitala im. dr J. Dietla w Krynicy-Zdroju	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa jakości leczenia poprzez modernizację, rozbudowę, nadbudowę SP ZOZ Szpitala im. dr J. Dietla w Krynicy-Zdroju 	12,9
3	SP ZOZ w Bochni Szpital Powiatowy im. bł. Marty Wieckiej	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój elektronicznych usług i treści medycznych oraz telediagnostyki radiologicznej w Szpitalu Powiatowym w Bochni 	1,5
4	Szpital Specjalistyczny im. Stefana Żeromskiego SP ZOZ w Krakowie	<ul style="list-style-type: none"> Modernizacja Oddziału Ginekologiczno-Położniczego odc. Położnictwa Zakup wyposażenia Szpitalnego Oddziału Ratunkowego 	2,1 1,0
5	Szpital Miejski Specjalistyczny im. G. Narutowicza w Krakowie	<ul style="list-style-type: none"> Modernizacja Oddziału Ginekologiczno-Położniczego wraz z zakupem pierwszego wyposażenia Zakup sprzętu medycznego dla Oddziału Ginekologiczno-Położniczego Poprawa bezpieczeństwa ludności poprzez dostosowanie infrastruktury ratownictwa medycznego SMS im. G. Narutowicza w Krakowie do wymogów prawa 	1,8 2,0 8,5
6	Zakład Opiekuńczo-Lecznicy w Krakowie	<ul style="list-style-type: none"> Modernizacja pawilonu nr 2 wraz z zakupem sprzętu medycznego 	1,0
7	Szpital Wojewódzki im. św. Łukasza w Tarnowie	<ul style="list-style-type: none"> Akcelerator liniowy Artiste 	4,7

Źródło: opracowanie Departamentu Zdrowia i Polityki Zdrowotnej UMWM

Łączny koszt wszystkich inwestycji w województwie małopolskim wynosi 102,4 mln PLN.

Prowadzone inwestycje mają na celu dostosowanie obiektów służby zdrowia do Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładów opieki zdrowotnej.

Całkowita wartość inwestycji w 13 wojewódzkich jednostkach ochrony zdrowia województwa małopolskiego, ukończonych w roku 2011, wyniosła 37,4 mln PLN, z czego udział dofinansowania ze środków budżetu Województwa Małopolskiego wyniósł 16,1 mln PLN, co stanowi 43%. Jedną spośród tych inwestycji obejmowała zadania przekraczające kwotę 1 mln PLN. Prace inwestycyjne obejmowały głównie przebudowę, rozbudowę i modernizację obiektów szpitalnych. Inwestycje w obiekty służby zdrowia prowadzone były również w powiatach województwa małopolskiego. Polegały na budowie i modernizacji oddziałów szpitalnych oraz zakupie sprzętu i aparatury medycznej.

5. Przekształcenia własnościowe wojewódzkich jednostek organizacyjnych

W 2011 roku został zakończony projekt, zainicjowany w 2009 roku Uchwałą Sejmiku Województwa Małopolskiego w sprawie przystąpienia Województwa Małopolskiego do programu wieloletniego pn. *Wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w działaniach stabilizujących system ochrony zdrowia* i przyjęcia programu reorganizacji w systemie ochrony zdrowia na obszarze województwa małopolskiego. W ramach powyższego programu w dniu 31 stycznia 2011 roku zakończono proces przekształcenia wojewódzkiego szpitala, tj. Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. L. Rydygiera w Krakowie spoz w spółkę kapitałową.

W wyniku przeprowadzonego przez samorząd województwa małopolskiego przekształcenia samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, polegającego na zlikwidowaniu i przekazaniu działalności statutowej, w tym medycznej nowo utworzonej spółce – Szpitalowi Specjalistycznemu im. Ludwika Rydygiera w Krakowie, nie doszło do ograniczenia dostępności i jakości świadczonych usług medycznych. Równocześnie wdrażany był program naprawczy, polegający na restrukturyzacji kosztowej, który przyniósł wymierne efekty oszczędnościowe na poziomie 4,2 mln PLN w skali roku, pomimo zwiększonej skali działalności jednostki.

Uporządkowanie szeregu problemów właściwych dla pierwszego okresu funkcjonowania nowego podmiotu gospodarczego pozwoliło sformułować właściwe cele na kolejny rok działalności:

- › kontynuować rozpoczętą restrukturyzację kosztową,
- › wyznaczyć nowe źródła przychodów w zakresie priorytetowych obszarów działalności: onkologii i hematologii z tworzonym Oddziałem i Zakładem Radioterapii i Centrum Oparzeniowego, a tym samym zwiększyć dostępność pacjentów do tego rodzaju świadczeń medycznych,
- › rozwijać sferę usług komercyjnych i zwiększać ich udział w przychodach Szpitala i tym samym stopniowo różnicować źródła przychodów w stosunku do podstawowych, uzyskiwanych z NFZ,
- › zagwarantować stabilność ekonomiczną i finansową poprzez wypracowanie nadwyżki finansowej,
- › zwiększyć potencjał Szpitala w wyniku prowadzonej działalności inwestycyjnej w kierunku unowocześnienia aparatury i sprzętu medycznego czy poprawy warunków obsługi pacjenta, wykorzystując zarówno środki własne, środki obce, jak i środki z tzw. programów unijnych.

W dniu 27 stycznia 2010 roku Województwo Małopolskie złożyło do Banku Gospodarstwa Krajowego i Narodowego Funduszu Zdrowia wniosek o uczestnictwo w programie Rady Ministrów pod nazwą *Wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w działaniach stabilizujących system ochrony zdrowia*. Uzyskanie pozytywnej opinii przedłożonego wniosku oraz zakończenie procesu likwidacji jednostki, było warunkiem umożliwiającym złożenie przez Województwo Małopolskie ostatecznego wniosku o udzielenie dotacji celowej do Ministerstwa Zdrowia, które to nastąpiło we wrześniu 2011 roku.

W dniu 7 listopada 2011 roku została zawarta umowa pomiędzy Ministerstwem Zdrowia oraz Województwem Małopolskim o udzielenie dotacji celowej dla jednostek samorządu terytorialnego na zadanie własne z zakresu polityki rozwoju, nieujęte w kontraktach wojewódzkich w ramach realizacji programu *Wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w działaniach stabilizujących system ochrony zdrowia*. Województwo Małopolskie realizując powyższy program, uzyskało dotację w wysokości 22 942 770,45 PLN, co stanowiło ok. 85% wielkości przejętych zobowiązań po zlikwidowanej jednostce.

Kolejną jednostką, której proces likwidacji rozpoczął się w 2010 roku był Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Obwód Lecznictwa Kolejowego w Nowym Sączu. Likwidacja jednostki została wszczęta z dniem 1 listopada 2010 roku, natomiast zakończenie działalności medycznej oraz jej przekazanie wraz z pracownikami zgodnie z kodeksem pracy, nowemu podmiotowi, tj. Centrum Medycznemu „Batory” Sp. z o.o. nastąpiło w styczniu 2011 roku. Zakończenie czynności likwidacyjnych jednostki, pozwoli na podjęcie Uchwały przez Zarząd Województwa Małopolskiego w sprawie zatwierdzenia sprawozdania finansowego z likwidacji jednostki, umożliwiające wykreślenie jednostki z Krajowego Rejestru Sądowego.

Pomoc społeczna

Opracowanie¹: Iwona Banasiewicz, Małgorzata Szlązak

podsumowanie

- Małopolskę charakteryzuje znaczne zróżnicowanie terytorialne pod względem nasilenia określonych problemów społecznych, jak też ich kumulacji. Niezmiennie od lat najkorzystniejsza sytuacja pod względem udziału klientów pomocy społecznej w liczbie ludności ma miejsce w Krakowie oraz powiecie krakowskim ziemskim. Natomiast powiaty o najmniej korzystnym położeniu pod tym względem to głównie wschodnie tereny naszego województwa. Obszary te na ogół charakteryzują się jednocześnie najwyższymi wskaźnikami bezrobocia w regionie, w tym także tzw. bezrobocia długotrwałego.
- W 2011 roku świadczeniami pomocy społecznej w województwie objęto blisko 83 tys. rodzin, a tym samym ponad 245 tys. osób w tych rodzinach, co stanowi 7,4% mieszkańców Małopolski (o 0,4% mniej niż przed rokiem). Wskaźnik ten jest niższy o 1,6% niż średnia dla kraju i plasuje województwo małopolskie na 4. miejscu w Polsce (po województwie śląskim, opolskim i dolnośląskim). W porównaniu z 2000 rokiem wskaźnik dla regionu jest niższy o ponad 6%.
- Samorządy powiatów i gmin Małopolski na udzielone świadczenia z zakresu pomocy społecznej, będące sumą zadań własnych i zleconych przez administrację rządową, wydatkowały w 2011 roku łącznie ponad 269 mln PLN, co daje naszemu województwu 8. pozycję wśród innych regionów.
- Małopolskie powiaty i gminy prowadzą 290 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz 40 mieszkań chronionych dla osób o określonych problemach. Jednocześnie w ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej funkcjonuje w regionie Małopolski Ośrodek Adopcyjny w Krakowie (wraz z dwiema filiami) i 3 niepubliczne ośrodki adopcyjne oraz 2 546 rodzin zastępczych, 63 placówki opiekuńczo-wychowawcze różnego typu i 98 placówek wsparcia dziennego dla dzieci.
- W małopolskich ośrodkach pomocy społecznej – do obowiązków których należy organizowanie dużej części zadań zapisanych w ustawie o pomocy społecznej, zwłaszcza zaś prowadzenie pracy socjalnej – w 2011 roku zatrudniano 1 675 pracowników socjalnych (o 35 więcej niż w 2010 roku). Natomiast na jednego pracownika socjalnego w gminie w tym okresie przypadało średnio 1 993 mieszkańców (o 31 mieszkańców mniej niż w 2010 roku, a o 203 niż w 2009 roku). Wskaźnik ten lokuje nasz region poniżej średniej dla kraju, na 10. pozycji.

1. Wskaźniki ubóstwa w regionie

W województwie małopolskim w roku 2011, w porównaniu z 2010 rokiem, nastąpił niewielki wzrost wartości jednego z podstawowych wskaźników zagrożenia ubóstwem – minimum egzystencji (po dwóch latach pozostawania na tym samym poziomie). Jego wartość dla Małopolski jest jednak niższa niż średnia dla kraju i lokuje nasz region na 6. pozycji w porównaniu do innych województw.

Biorąc pod uwagę pozostałe dwa wskaźniki zagrożenia ubóstwem (relatywną granicę ubóstwa i ustawową granicę ubóstwa), można zauważyć zmniejszenie się liczby osób żyjących poniżej tych granic (podobnie jak w poprzednich 2 latach). Poziom omawianych wskaźników ubóstwa plasuje Małopolskę również poniżej średniej dla kraju, na 7. pozycji w stosunku do innych regionów Polski.

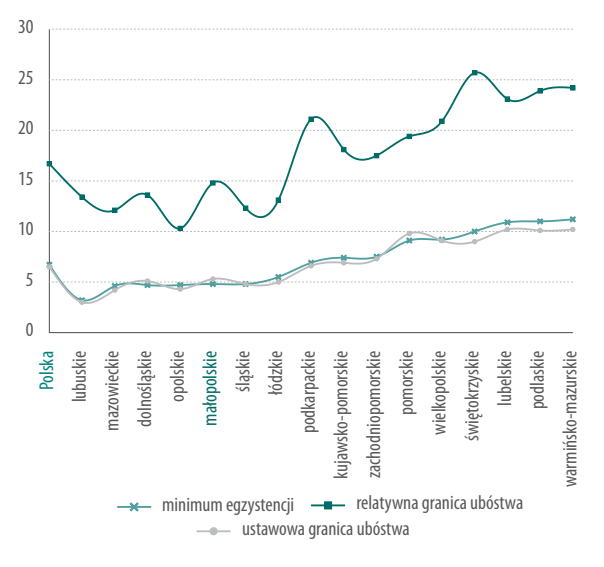
W Polsce dane dotyczące zasięgu ubóstwa regularnie prezentowane są przez Główny Urząd Statystyczny. Są one szacowane przy zastosowaniu różnych mierników, których podstawę stanowią wyniki badania budżetów gospodarstw domowych. Przy obliczaniu zasięgu ubóstwa GUS podaje następujące granice:

- poziom minimum egzystencji, który uwzględnia jedynie potrzeby uznane w danych warunkach za podstawowe i których niezaspokojenie może powodować biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W skład koszyka minimum egzystencji wchodzi potrzeby mieszkaniowe i artykuły żywnościowe. Łączny koszt nabycia (zużycia) tych dóbr określa wartość koszyka, która stanowi granicę ubóstwa skrajnego,
- 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) ogółu gospodarstw domowych (relatywna granica ubóstwa),
- kryterium dochodowe, które zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej (ustawowa granica ubóstwa).

2. Beneficjenci pomocy społecznej

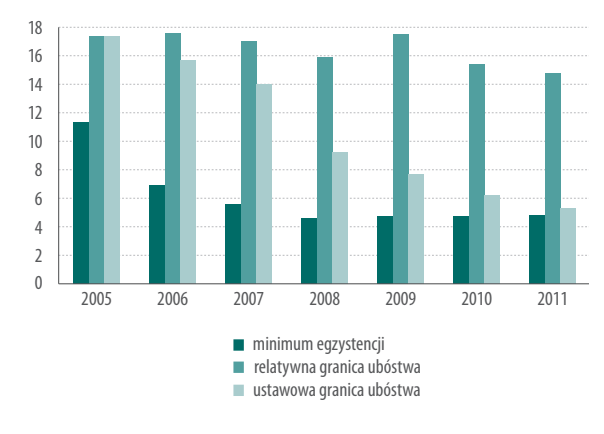
W Polsce w 2011 roku pomocą społeczną objęto blisko 3,5 mln osób², co stanowi 9,0% ludności kraju (spadek o 0,8% w stosunku do poprzedniego roku). Natomiast w Małopolsce w 2011 roku taką pomocą objęto blisko 83 tys. rodzin, a tym samym ponad 245 tys. osób w tych rodzinach, co stanowi 7,4% (spadek o 0,4% w stosunku do poprzedniego roku) ludności regionu. Wskaźnik ten jest niższy

Wykres 29. Odsetek mieszkańców Polski i regionów żyjących w 2011 roku poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa (w %)

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Wykres 30. Odsetek mieszkańców Małopolski żyjących poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa w latach 2005–2011 (w %)

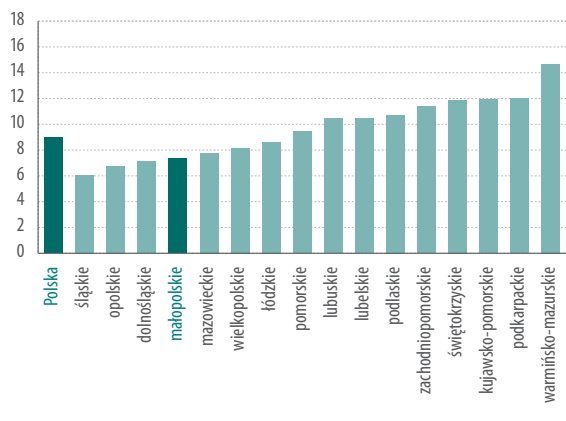

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

2. Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców

o 1,6% od średniej dla kraju i daje województwu małopolskiemu 4. miejsce w porównaniu do innych regionów (po województwach: śląskim, opolskim i dolnośląskim posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej w ludności województw w Polsce).

Wykres 31. Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności Polski i regionów w 2011 roku (w %)

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców kraju i regionów (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną – świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2011 r.) oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (stan na dzień 31.03.2011 r., www.stat.gov.pl)

Wykres 32. Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności Małopolski w latach 2005–2011 (w %)

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców Małopolski (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną – świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 za lata: 2005–2011 oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych za lata 2005–2010 i Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (stan na dzień 31.03.2011 r., www.stat.gov.pl)

osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej w liczbie wszystkich mieszkańców około dwukrotnie przewyższa średnią dla regionu.

Na sektor pomocy społecznej znaczący wpływ ma sytuacja na rynku pracy. Mapa problemów społecznych, sporządzona na bazie danych określających odsetek mieszkańców pobierających świadczenia z pomocy społecznej w danym powiecie, pokrywa się z terytorialnym zróżnicowaniem stopy bezrobocia w Małopolsce w przy-

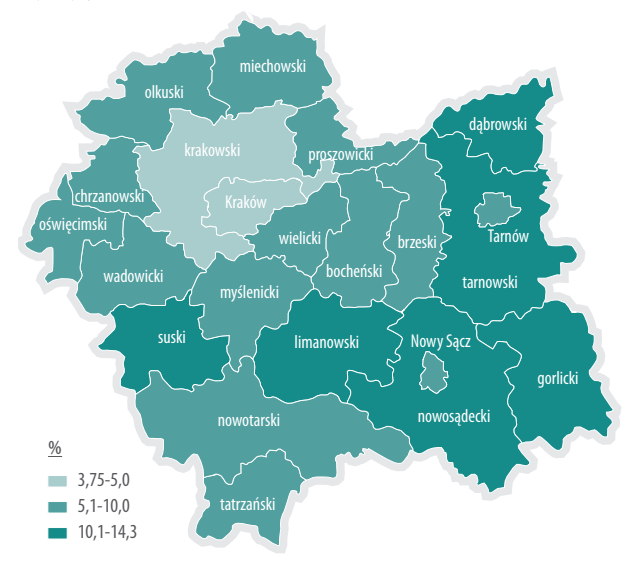
Analizując wartości omawianego wskaźnika dla Małopolski, zwraca uwagę stałe jego obniżanie się. Prawdopodobnie nie bez wpływu na taką sytuację (w okresie 2005–2011) był brak waloryzacji kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z pomocy społecznej od 2006 roku. Interesujących danych w tym względzie dostarczą sprawozdania z udzielonych świadczeń pomocy społecznej dla kolejnych lat, w szczególności ważne będą pierwsze dane za pełny rok sprawozdawczy 2012 (dostępne z początkiem roku 2013), bowiem w połowie roku 2012 kryterium dochodowe zostało zweryfikowane.

Wśród korzystających z pomocy społecznej największą grupę stanowią rodziny z dziećmi (blisko 43 tys. rodzin). Należy jednak zauważyć, iż z roku na rok udział tej grupy rodzin w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej maleje (z 53,2% w 2006 roku do 41,2% w 2011 roku). W grupie rodzin z dziećmi, które skorzystały ze świadczeń pomocy społecznej w 2011 roku rodziny wielodzietne (posiadające troje lub więcej dzieci) stanowiły 38,4% (o 0,6 pkt proc. mniej niż w 2010 roku), a 27,8% – rodziny niepełne (o 1,2% więcej niż w roku ubiegłym). Natomiast rodziny emerytów i rencistów w roku 2011 stanowiły 24,4% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce (o 0,7% więcej niż przed rokiem).

Województwo małopolskie jest znacznie zróżnicowane terytorialnie pod względem nasilenia określonych problemów społecznych, jak też ich kumulacji. Niezmiennie od lat najkorzystniejsza sytuacja pod względem udziału klientów pomocy społecznej w liczbie ludności ma miejsce w Krakowie (3,7% mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w 2011 roku) oraz powiecie krakowskim ziemskim (4,9% w 2011 roku). W najmniej korzystnym położeniu pod tym względem są głównie wschodnie powiaty naszego województwa: nowosądecki (14,3% w 2011 roku), limanowski (14,2% w 2011 roku), dąbrowski i gorlicki (po 13,5% w 2011 roku). Dla tych terenów wskaźnik ubóstwa określony jako udział liczby

padku powiatów o najmniej korzystnych wskaźnikach. Najwyższa wartość stopy bezrobocia w regionie w 2011 roku wystąpiła bowiem w tych samych powiatach: dąbrowskim (19,7%), limanowskim (18,1%) i nowosądeckim (17,6%), a powiat gorlicki zajmował również wysoką, 8. pozycję w zestawieniu wartości stopy bezrobocia dla wszystkich powiatów regionu. Różnica stopy bezrobocia między Krakowem i powiatem dąbrowskim wyniosła 14,8 pkt proc., przy średniej dla województwa 10,5%. Jednocześnie wymienione powiaty to obszary borykające się z „najcięższą” postacią bezrobocia, tzw. bezrobociem długotrwałym. Najwyższy udział osób długotrwanie bezrobotnych utrzymywał się w powiatach: dąbrowskim (61,9%), proszowickim (55,9%), miechowskim (55,5%), limanowskim (55%), olkuskim (53,1%), a także gorlickim (51,6%). Osoby bezrobotne długotrwanie stanowiły ponad połowę ogółu bezrobotnych również w powiecie tatrzańskim, w Tarnowie oraz powiecie nowosądeckim.

Mapa 5. Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w Małopolsce w 2011 roku

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie ludności danego powiatu (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPIPS-03 (stan na dzień 31.12.2011 r.) oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (stan na dzień 31.03.2011 r., www.stat.gov.pl)

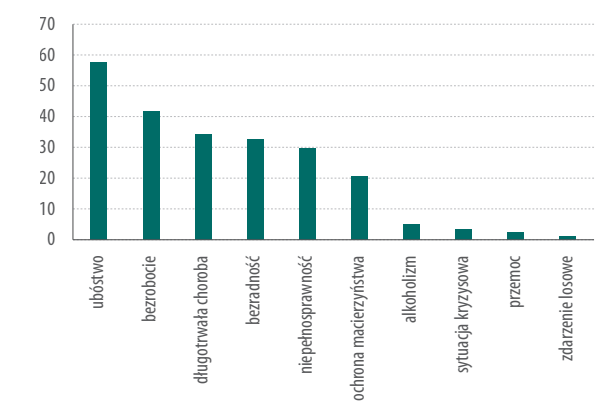
pomocy (wymienione w art. 7 ustawy o pomocy społecznej) notowane są sporadycznie (poniżej 1% ogółu klientów pomocy społecznej – bezdomność, narkomania, sieroctwo, brak przystosowania do życia młodzieży opuszczającej placówkę opiekuńczo-wychowawczą, klęska żywiołowa lub ekologiczna, trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego) lub w ogóle nie występują (potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi).

Analizując powody udzielania pomocy społecznej w ciągu ostatnich lat, można zauważyć pewne ogólne tendencje. Obserwowany jest wzrost przyznawania świadczeń związanych z ochroną macierzyństwa. Ponadto odsetek klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z tytułu bezrobocia, po okresie spadkowym zaczyna rosnąć, a odsetek klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z powodu niepełnosprawności i bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie.

Jednym z ważniejszych instrumentów wsparcia mieszkańców w ramach pomocy społecznej jest praca socjalna. W roku 2011 małopolskie ośrodki pomocy społecznej objęły pracą socjalną ponad 79 tys. rodzin (a w związku z tym prawie 212 tys. osób w tych rodzinach). Natomiast pomoc wyłącznie w postaci pracy socjalnej została udzielona ponad 50 tys. osób w ponad 21,3 tys. rodzin.

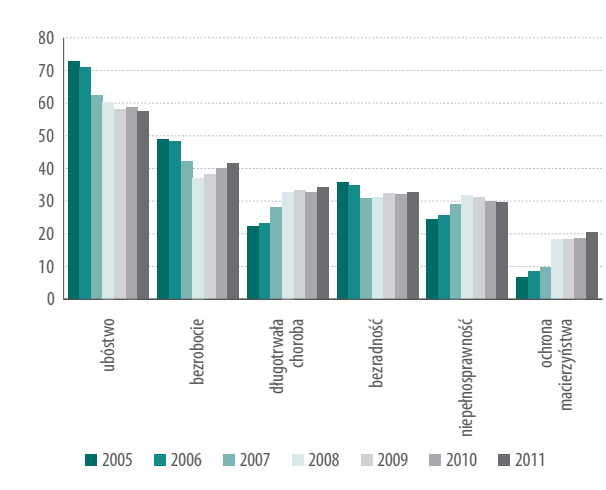
Dane dotyczące przyczyn korzystania z pomocy społecznej zdają się wskazywać także na koncentrowanie się na tych terenach – w sytuacji występowania wielu problemów jednocześnie – na kompensowaniu braków w dochodach mieszkańców. Bowiem do powiatów, w których w roku 2011 najczęściej udzielano pomocy z powodu ubóstwa należały: suski, nowosądecki, gorlicki, dąbrowski i limanowski (do 78% ogółu klientów pomocy społecznej przy przeciętnej dla regionu 57%).

Oprócz ubóstwa można wyróżnić inne problemy, które w ciągu ostatnich lat są dominujące w naszym regionie. W 2011 roku (podobnie jak w latach poprzednich) do głównych problemów klientów pomocy społecznej należały: bezrobocie (blisko 42% ogółu klientów pomocy społecznej), długotrwała choroba (34%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (blisko 33%), niepełnosprawność (również blisko 30%) oraz potrzeba ochrony macierzyństwa (prawie 21%). Znacznie rzadziej występującymi w regionie przesłankami przyznania pomocy były problemy związane z alkoholizmem i przemocą w rodzinie, czy sytuacją kryzysową i zdarzeniami losowymi (od 5% do 1,2% ogółu klientów pomocy społecznej). Pozostałe przyczyny przyznawania

Wykres 33. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w 2011 roku (w %)

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPIPS-03 (stan na dzień 31.12.2011 r.)

Wykres 34. Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2005–2011 (w%)

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPIPS-03 za lata: 2005–2011

ni – liczba pracowników zatrudnionych w poszczególnych centrach wynosi od 6 (powiat dąbrowski) do 33 (powiat krakowski).

Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów), realizujące powiatowe i gminne zadania z zakresu pomocy społecznej, zatrudniają największą liczbę pracowników, odpowiednio: 662, 110 i 98.

W 2011 roku w porównaniu z poprzednim rokiem można zauważyć zmniejszenie się liczby osób, którym udzielono wsparcia poprzez prowadzenie pracy socjalnej. W 2011 roku udzielono takiego wsparcia ponad 3 tys. rodzin mniej niż w 2010 roku, tym samym liczba osób w rodzinach objętych pracą socjalną zmniejszyła się o ponad 15 tys.

Praca socjalna może być prowadzona m.in. poprzez zawiązanie kontraktu socjalnego pomiędzy pracownikiem socjalnym a osobą korzystającą z pomocy społecznej. W 2011 roku w Małopolsce zawarto łącznie blisko 5,2 tys. takich kontraktów (głównie w ramach realizacji projektów systemowych z Działania 7.1 „Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki). W porównaniu z rokiem 2010 liczba zawartych kontraktów socjalnych zwiększyła się o ponad 900, a w porównaniu z 2009 rokiem – o przeszło 2,3 tys.

3. Kadra pomocy społecznej

W miarę rozwoju infrastruktury socjalnej, a także podnoszenia jakości usług i wprowadzania nowych instrumentów pracy z klientem pomocy społecznej wzrasta zatrudnienie w jednostkach pomocy społecznej.

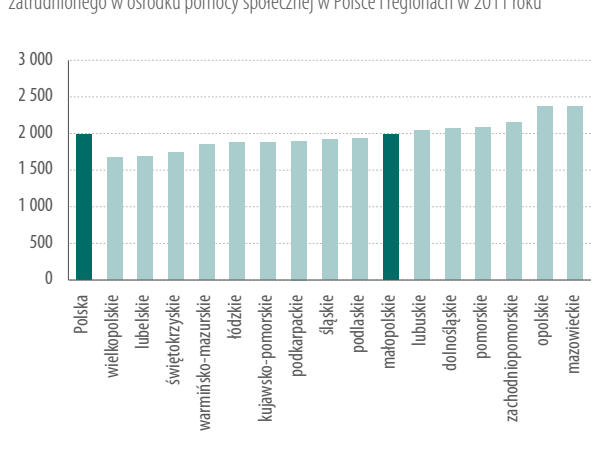
Małopolskie ośrodki pomocy społecznej (OPS), realizujące zadania gminne z zakresu pomocy społecznej, to jednostki małe (średnio 14 pracowników), zatrudniające najczęściej do 10 pracowników ogółem, rzadziej do 20 pracowników, w mniej licznych przypadkach większą ich liczbę. Między ośrodkami pomocy społecznej w Małopolsce ciągle istnieją duże różnice dotyczące wielkości zespołów. Funkcjonują ośrodki zatrudniające powyżej 40 pracowników (od 44 do 60 osób), ale są również takie, gdzie zatrudnia się 3, 4 lub 5 pracowników. Łącznie w 2011 roku w OPS zatrudniano 3 387 pracowników (o 96 więcej niż w 2010 roku).

W powiatowych centrach pomocy rodzinie (PCPR), realizujących powiatowe zadania pomocy społecznej, w 2011 roku zatrudniano łącznie 290 pracowników (podobnie jak w 2010 roku), przeciętnie około 15 w jednostce. Pomiedzy PCPR istnieją również dość duże różnice w zatrudnieniu

Wielkość podstawowych jednostek pomocy społecznej wydaje się bardziej skorelowana z liczbą mieszkańców niż nasileniem problemów społecznych, co obok możliwości finansowych gmin wpływa na stan pozostałych zasobów pomocy społecznej.

W ośrodkach pomocy społecznej w całym kraju było zatrudnionych w roku 2011 ponad 19 tys. pracowników socjalnych. Natomiast w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej pracowało w tym czasie 1 675 pracowników socjalnych (o 35 więcej niż w roku 2010), co plasuje Małopolskę na 3. miejscu wśród regionów, podobnie jak w ubiegłym roku (po województwie śląskim i mazowieckim).

Wykres 35. Średnia liczba mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej w Polsce i regionach w 2011 roku

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2011 r.) oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (stan na dzień 31.03.2011 r., www.stat.gov.pl)

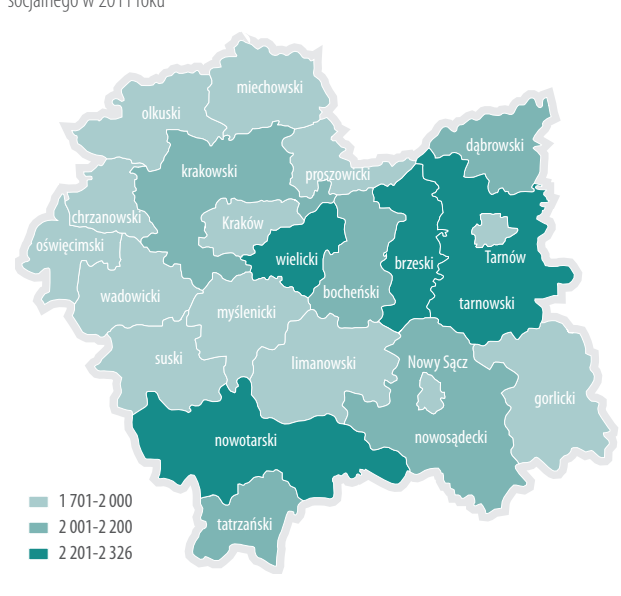
Z uwagi na rolę pracowników socjalnych w systemie pomocy społecznej, w ustawie o pomocy społecznej określono wymagany poziom zatrudnienia pracowników socjalnych powiązany z liczbą mieszkańców gminy. W Polsce na jednego pracownika socjalnego w gminie w 2011 roku przypadało średnio 1 987 mieszkańców, natomiast w województwie małopolskim – 1 993 (przeciętnie o 31 mieszkańców mniej niż w 2010 roku, a o 203 niż w 2009 roku). Wskaźnik ten lokuje nasz region poniżej średniej dla kraju, na 10. pozycji.

Poziom zatrudnienia pracowników socjalnych w regionie w latach 2000-2011 stale wzrastał. W oparciu o najnowsze dane dotyczące ludności (szczegółowe dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011) można stwierdzić, iż w 2011 roku średnia liczba mieszkańców przypadająca na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku

pomocy społecznej w Małopolsce po raz pierwszy osiągnęła ustawowy próg.

W Małopolsce na statystycznego pracownika socjalnego w 2011 roku przypadało więcej niż 2 000 mieszkańców w 9 powiatach, podczas gdy rok wcześniej – w 11, a w 2009 roku – aż w 17. Nie odnotowano także w 2011 roku powiatu, w którym omawiany próg przekroczyłyby 2 500 osób (podobnie jak rok wcześniej), podczas gdy w 2009 roku odnotowano 2 takie powiaty, a w 2008 roku aż 7 (licząc średnie z gmin).

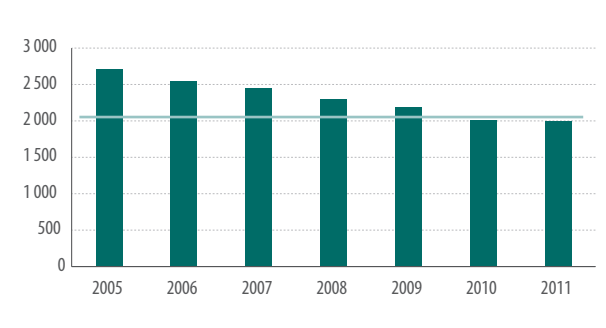
Mapa 6. Średnia liczba mieszkańców Małopolski przypadających na 1 pracownika socjalnego w 2011 roku

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31.12.2011 r.) oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (stan na dzień 31.03.2011 r., www.stat.gov.pl)

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej każdy ośrodek pomocy społecznej powinien zatrudniać przynajmniej trzech pracowników socjalnych bez względu na wielkość gminy, przy czym na 2 000 mieszkańców gminy powinien przypadać przynajmniej jeden taki specjalista.

Wykres 36. Średnia liczba mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2005-2011

Źródło: opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 za lata: 200-2011 oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych za lata 2005-2010 i Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (stan na dzień 31.03.2011 r., www.stat.gov.pl)

2007-2013 – Poddziałania 7.1.1: „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej” i Poddziałania 7.1.2 – „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”. Na ww. działania do 2012 roku zakontraktowano w regionie blisko 184 mln PLN, w tym niemal 146 mln PLN na zadania gminne i prawie 38 mln PLN na zadania powiatów.

5. Jednostki organizacyjne

Obok przyznawania i wypłacania przewidzianych ustawą o pomocy społecznej świadczeń finansowych, pomoc społeczna polega także na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej mogącej zapewnić kompleksowe wsparcie mieszkańcom o określonych problemach. Ofertę tego rodzaju placówek pomoc społeczna kieruje do tych, którzy ze względu na wiek, stan zdrowia czy sytuację życiową wymagają okresowego wsparcia lub stałej opieki. Ze względu na charakter świadczonych usług jednostki pomocy społecznej można generalnie podzielić na trzy podstawowe rodzaje: jednostki całonocne, placówki dzienne (niestacjonarne) oraz instytucje doradcze. Jednostkami organizującymi i nadzorującymi ich prace są podstawowe jednostki pomocy społecznej – gminne ośrodki pomocy społecznej (179 jednostek – w każdej małopolskiej gminie), powiatowe centra pomocy rodzinie (19 jednostek – w każdym powiecie ziemskim) oraz miejskie ośrodki pomocy społecznej w miastach na prawach powiatów, łączące zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie z zadaniami ośrodków pomocy społecznej (3 jednostki: Kraków, Tarnów, Nowy Sącz). Natomiast w strukturze samorządu województwa małopolskiego działa Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, kreujący regionalną politykę społeczną. Jednocześnie zadania administracji rządowej związane głównie z pełnieniem funkcji kontrolnych w systemie pomocy społecznej w Małopolsce wypełnia Wydział Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie. Liczba ww. jednostek ze względu na strukturę systemu pomocy społecznej pozostaje stała.

Jednocześnie w województwie małopolskim (wg rejestrów wojewody) istnieje 90 domów pomocy społecznej (DPS). Zdecydowana większość prowadzona jest przez powiaty. 11 placówek zapewnia miejsca dla dwóch grup osób jednocześnie (np. dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych). Najwięcej domów (bo po 26) przeznaczonych jest dla osób przewlekle psychicznie chorych i osób przewlekle somatycznie chorych. 23 domy pomocy społecznej przeznaczone są dla osób w podeszłym wieku, 16 dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, a 9 dla niepełnosprawnych intelektualnie dzieci i młodzieży. Jeden dom to jednostka dla osób niepełnosprawnych fizycznie.

Najwięcej domów pomocy społecznej zlokalizowanych jest w Krakowie (16) i jego najbliższej okolicy, bo na terenie powiatu krakowskiego ziemskiego (10). Na terenie powiatu tarnowskiego funkcjonuje 8 domów, w samym Tarnowie – 4. Po 5 DPS zlokalizowanych jest w powiatach: limanowskim, miechowskim i wadowickim. W pozostałych powiatach mieszkańcy mają dostęp do usług od 1 do 3 domów. Powiaty: olkuski, bocheński

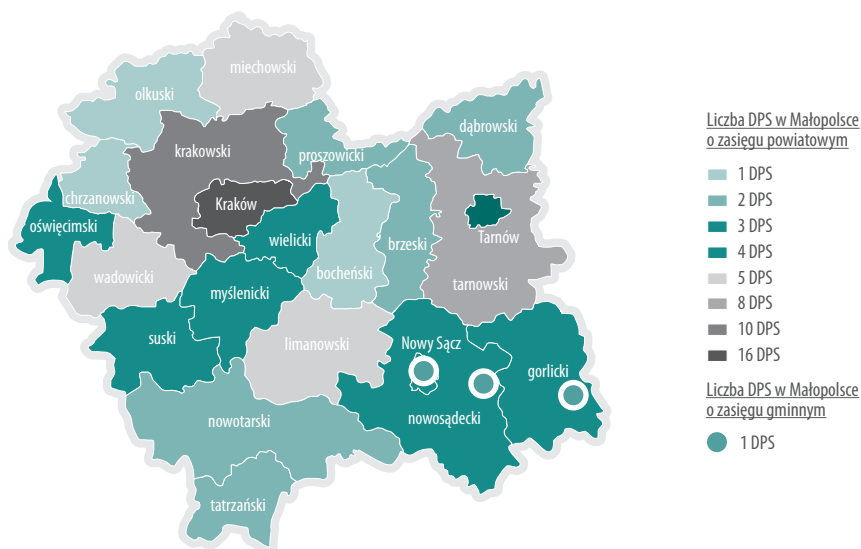
4. Finansowanie

Zasoby pomocy społecznej to także środki finansowe, jakie są przeznaczane na udzielanie świadczeń. W 2011 roku w Polsce na udzielone świadczenia z zakresu pomocy społecznej, będące sumą zadań własnych i zleconych przez administrację rządową samorządy terytorialne wydatkowały łącznie prawie 4 329 mln PLN. Natomiast w Małopolsce samorządy gminne i powiatowe wydatkowały łącznie ponad 269 mln PLN, co plasuje nasze województwo na 8. pozycji wśród innych regionów. Gminne ośrodki pomocy społecznej wydatkowały blisko 230 mln PLN (w tym blisko 225 mln PLN na zadania własne), a powiatowe centra pomocy rodzinie – blisko 40 mln PLN.

Warto pamiętać także, że małopolski sektor pomocy społecznej uczestniczy w realizacji projektów unijnych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

i chrzanowski, prowadzące po jednej placówce, zapewniają mieszkańcom dostęp na terenie swojego powiatu do domów (kolejno): dla osób przewlekle somatycznie chorych, dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle psychicznie chorych (łącznie), dla osób przewlekle psychicznie chorych.

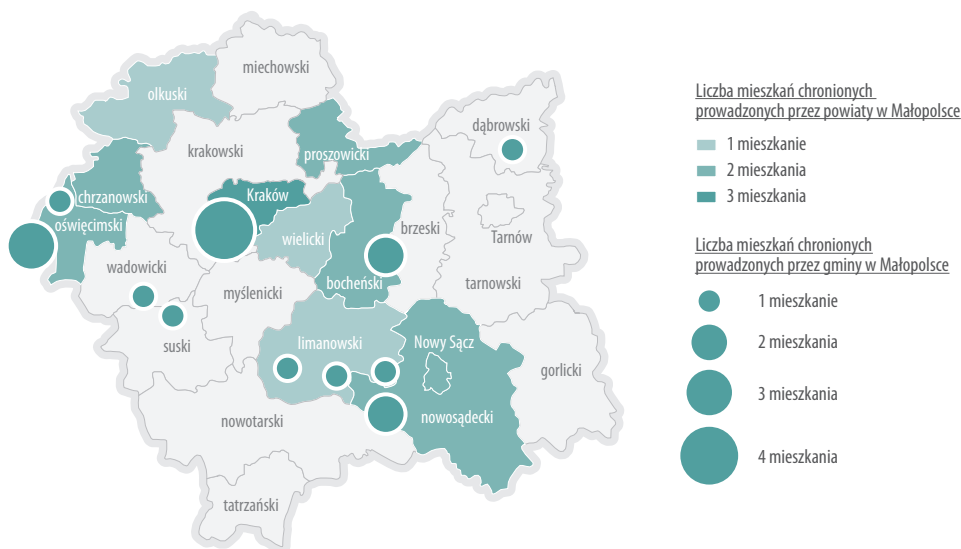
Mapa 7. Domy pomocy społecznej w Małopolsce w 2012 roku

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie

Inną formą wsparcia mieszkańców są w systemie pomocy społecznej tzw. mieszkania chronione. Małopolskie gminy i powiaty prowadzą łącznie 40 mieszkań chronionych. Są one głównie przeznaczone dla młodzieży usamodzielnianej, opuszczającej różnego typu placówki (30 z 40). Pozostałe miejsca w mieszkaniach chronionych (10 mieszkań) przeznaczone są dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Dostęp do takich mieszkań mają na swoim terenie mieszkańcy 14 z 22 powiatów (w tym mieszkania gminne są jedynymi na terenie 4 małopolskich powiatów).

Mapa 8. Mieszkania chronione w Małopolsce w 2011 roku

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPIPS – 03 (stan na dzień 31.12.2011 r.)

Do końca roku 2011 jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej były także różnego rodzaju placówki opiekuńczo-wychowawcze i placówki wsparcia dziennego dla dzieci, a także ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, dziś stanowiące jednostki organizacyjne wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej³. Piecza zastępcza jest sprawowana w formie:

- › rodzinnej (rodziny zastępcze; rodzinne domy dziecka),
- › instytucjonalnej (placówki opiekuńczo-wychowawcze typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego i rodzinnego).

Wraz z reorganizacją systemu zdefiniowano także nowe typy jednostek pieczy zastępczej w formie instytucjonalnej, takie jak:

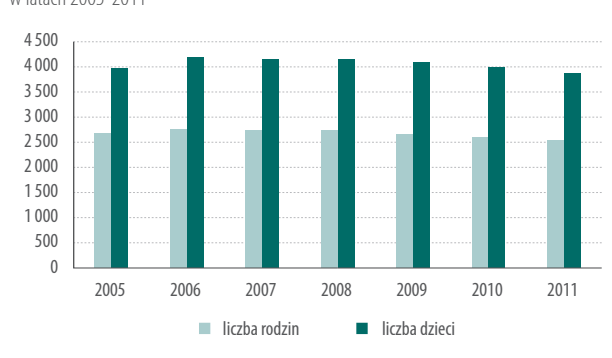
- › regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne – przeznaczone dla dzieci wymagających szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagający stosowania specjalistycznych oddziaływań i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej;
- › interwencyjne ośrodki preadopcyjne – dedykowane dzieciom, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie (adopcję) nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej.

Przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyły także na samorząd województwa realizację zadania (wcześniej należącego do zadań powiatu), jakim jest organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych (zadanie zlecone przez administrację rządową). W 2012 roku Samorząd Województwa Małopolskiego utworzył Małopolski Ośrodek Adopcyjny, wraz z dwoma filiami (w Tarnowie i Nowym Sączu) w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie. Ośrodek kontynuuje prowadzenie procedur przysposobienia, rozpoczętych w dotychczasowych publicznych ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych w regionie. Jednocześnie Samorząd Województwa Małopolskiego, na mocy wskazanej ustawy, zawarł również na rok 2012 umowy na prowadzenie postępowania przysposobienia z 3 niepublicznymi ośrodkami adopcyjnymi.

W Małopolsce na koniec 2011 roku funkcjonowało 2 546 rodzin zastępczych, w których przebywało 3 862 dzieci. Liczba rodzin zastępczych w regionie, a tym samym liczba wychowujących się w nich dzieci, od roku 2006 systematycznie spada. W tym czasie ubyło w Małopolsce 200 rodzin zastępczych (spadek z 2 746 w 2006 roku do 2 546 w roku 2011), a liczba umieszczonych w nich dzieci zmniejszyła się o 329 (z 4 191 w 2006 roku do 3 862 w roku 2011). Taka sytuacja jest wynikiem spadku liczby dwóch typów rodzin zastępczych: spokrewnionych i niespokrewnionych z dzieckiem (niezawodowych). Jednocześnie przybyło w regionie zawodowych rodzin zastępczych (od 103 w 2006 roku do 156 w 2011 roku).

Analizując dane dla poszczególnych powiatów Małopolski można zauważyć, iż rodzicielstwo zastępcze funkcjonuje w każdym z nich.

Wykres 37. Liczba rodzin zastępczych i dzieci w rodzinach zastępczych w Małopolsce w latach 2005-2011

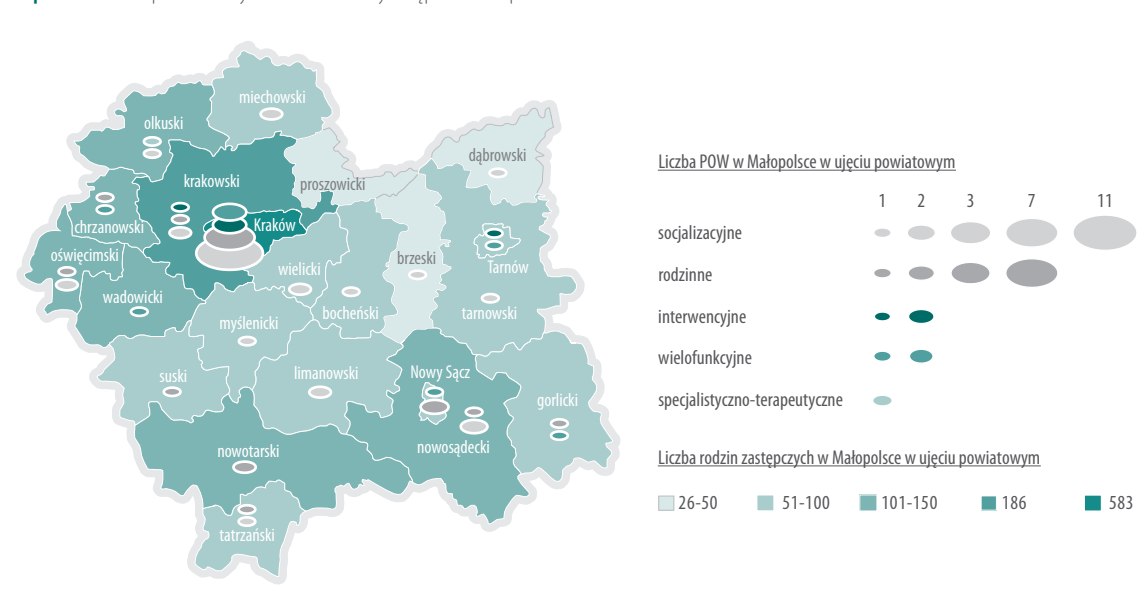
Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPIPS-03 za lata: 2005-2011

Rozmieszczenie placówek opiekuńczo-wychowawczych różnego typu jest znacznie zróżnicowane terytorialnie. Najbardziej rozbudowana jest sieć placówek typu socjalizacyjnego – są one zlokalizowane w 15 powiatach. Sieć placówek socjalizacyjnych uzupełniają placówki wielofunkcyjne zlokalizowane w 6 powiatach, w tym na terenie 4 powiatów, które nie posiadają placówek socjalizacyjnych. Łącznie takimi typami placówek dysponuje 19 z 22 małopolskich powiatów. Z pozostałych 3 powiatów, 2 dysponują placówkami rodzinnymi. Na początku 2012 roku w Małopolsce (według rejestru wojewody) funkcjonowały 63 placówki tego typu, w tym:

3. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 ze zm.)

- › 32 placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego,
- › 19 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego (zlokalizowanych na terenie 10 z 22 powiatów: chrzanowskiego, gorlickiego, krakowskiego, Krakowa, suskiego, nowotarskiego, tatrzańskiego, oświęcimskiego, nowosądeckiego, Nowego Sącza),
- › 4 interwencyjne placówki opiekuńczo-wychowawcze (funkcjonujące w 3 z 22 powiatów: Kraków, powiat krakowski ziemski, Tarnów),
- › 1 specjalistyczno-terapeutyczna placówka opiekuńczo-wychowawcza (powiat olkuski),
- › 7 wielofunkcyjnych placówek opiekuńczo-wychowawczych (w Krakowie – 2 placówki, Nowym Sączu i Tarnowie oraz powiatach: chrzanowskim, wadowickim i gorlickim).

Mapa 9. Placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze w Małopolsce w 2011 roku

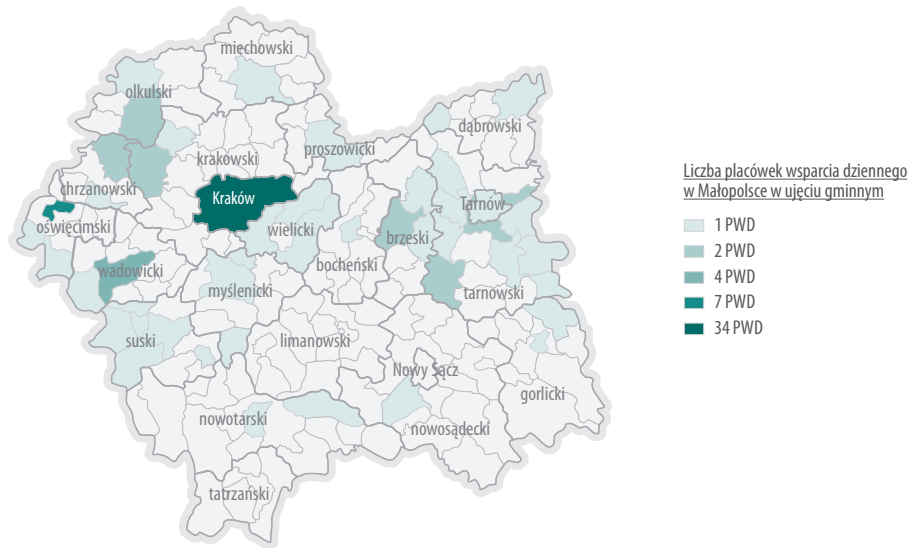
Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie oraz danych Sprawozdania MPIPS-03 (stan na dzień 31.12.2011 r.)

W celu wsparcia rodziny dziecko może też zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. W województwie małopolskim na koniec 2011 roku funkcjonowało (według rejestru wojewody) 98 placówek wsparcia dziennego, w tym 67 o charakterze opiekuńczym i 31 o charakterze specjalistycznym, z tego aż 34 zlokalizowane były na terenie miasta Krakowa. Placówki o charakterze specjalistycznym zlokalizowane są w 15 małopolskich gminach, opiekuńcze – w 38. Łącznie placówki wsparcia dziennego funkcjonują na terenie 50 gmin.

Wśród dziennych niestacjonarnych jednostek pomocy społecznej (obok ww. placówek dziennych dla dzieci) wyróżniamy także tzw. ośrodki wsparcia. Ośrodkiem wsparcia może być ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, klub samopomocy, dzienny dom pomocy, ale także schronisko czy dom dla bezdomnych, dom dla matek z małoletnimi dziećmi oraz kobiet w ciąży.

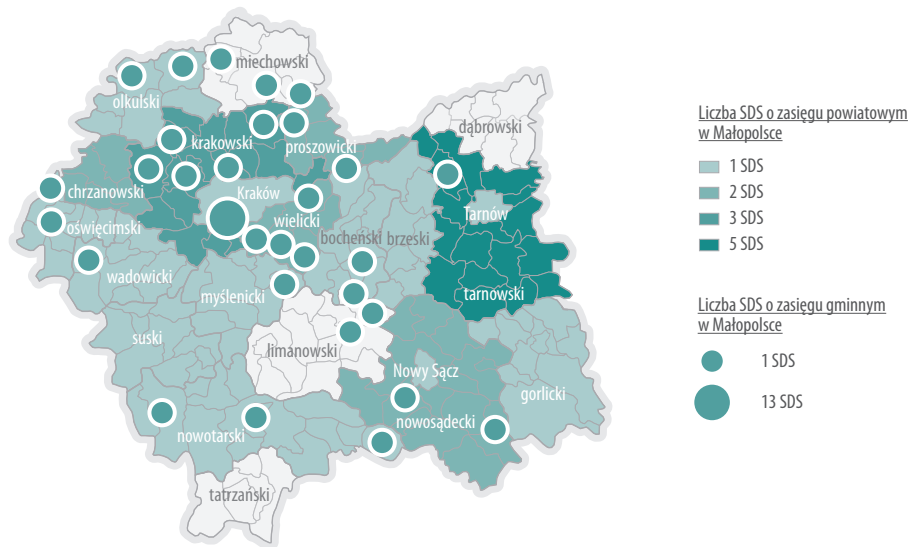
Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy w funkcjonowaniu w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej są środowiskowe domy samopomocy (ŚDS). W Małopolsce funkcjonuje 71 takich domów, w tym 43 o zasięgu gminnym i 28 o zasięgu powiatowym. 14 z 71 ŚDS zlokalizowanych jest na terenie Krakowa.

Mapa 10. Placówki wsparcia dziennego w Małopolsce w 2011 roku

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie

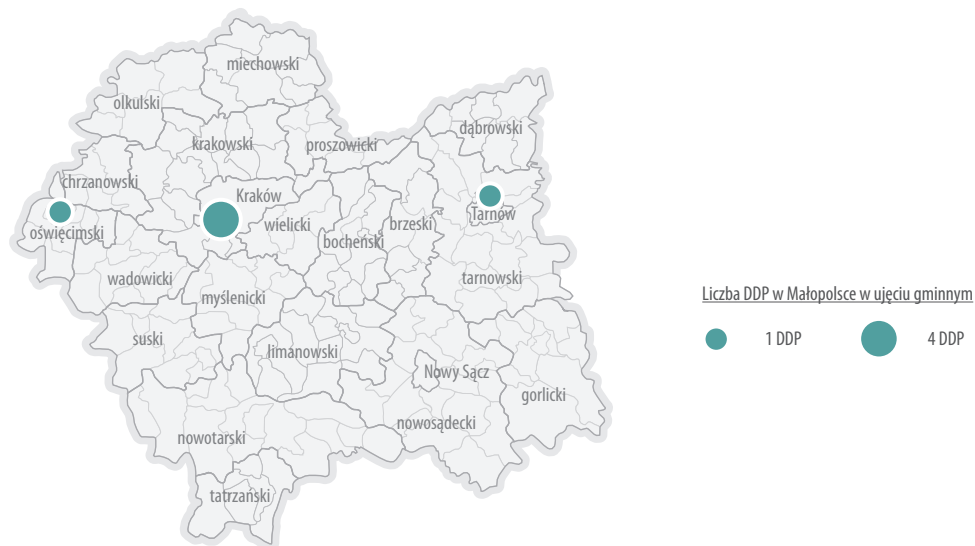
Mapa 11. Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2012 roku

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie

Infrastruktura innych ośrodków wsparcia – dziennych domów pomocy (DDP) obejmuje 3 powiaty Małopolski: Kraków (4 jednostki), Tarnów i powiat oświęcimski. Łącznie działa 6 ośrodków tego typu w skali regionu.

Mapa 12. Dzielne domy pomocy w Małopolsce w 2012 roku

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych własnych – badanie „Aktywna integracja w Małopolsce”

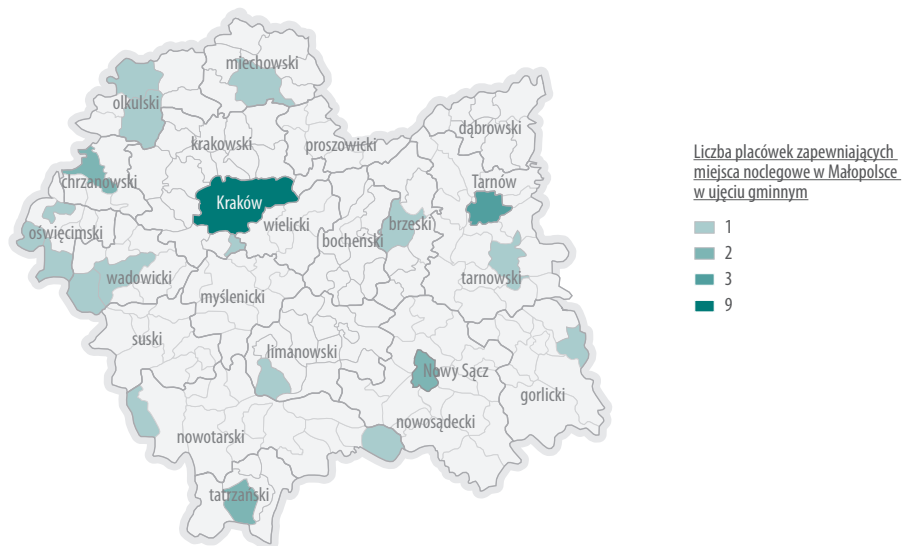
W Małopolsce funkcjonują także 2 kluby samopomocy (w powiecie wadowickim). Oba dedykowane są głównie osobom uzależnionym od alkoholu.

Nasze województwo dysponuje 33 placówkami oferującymi tymczasowe miejsca noclegowe. Wśród tego typu placówek znajdują się: noclegownie, schroniska i przytuliska dla osób bezdomnych (kobiet i mężczyzn), ale także domy samotnych matek, czy ośrodki interwencji kryzysowej dysponujące miejscami hotelowymi, np. dla ofiar przemocy. Małopolska baza miejsc noclegowych obejmuje głównie ośrodki dla bezdomnych (noclegownie, schroniska, przytuliska). Rejestr placówek zapewniających miejsca noclegowe prowadzony przez służby wojewody wskazuje na 3 ośrodki interwencji kryzysowej posiadające miejsca hotelowe (Nowy Sącz, Świątyniki Górne, Zakopane) oraz 4 domy dla samotnych matek (Tarnów, Kraków – 2, Tuchów). Placówki oferujące miejsca noclegowe zlokalizowane są w 15 powiatach (najwięcej z nich, bo 9 z 33 usytuowanych jest w Krakowie). Instytucje doradcze oferujące swoje usługi w ramach systemu pomocy społecznej to przede wszystkim jednostki specjalistycznego poradnictwa oraz ośrodki interwencji kryzysowej.

W rejestrze Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie znajduje się obecnie 76 jednostek poradnictwa specjalistycznego, prowadzonych zarówno przez gminy, jak i powiaty. Zlokalizowane są one na terenie większości małopolskich powiatów. Najwięcej, bo 7 jednostek poradnictwa specjalistycznego funkcjonuje na terenie miasta Krakowa. Ww. rejestr uwzględnia poradnictwo prowadzone w ramach ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz osobne placówki, takie jak: punkty konsultacyjno-informacyjne dla osób uzależnionych, dla osób dotkniętych przemocą, ośrodki poradnictwa i terapii rodzin, punkty poradnictwa prawnego oraz (opisywane poniżej) ośrodki interwencji kryzysowej. Największa część zarejestrowanych jednostek poradnictwa specjalistycznego kieruje swoje usługi do mieszkańców doświadczających przemocy w rodzinie.

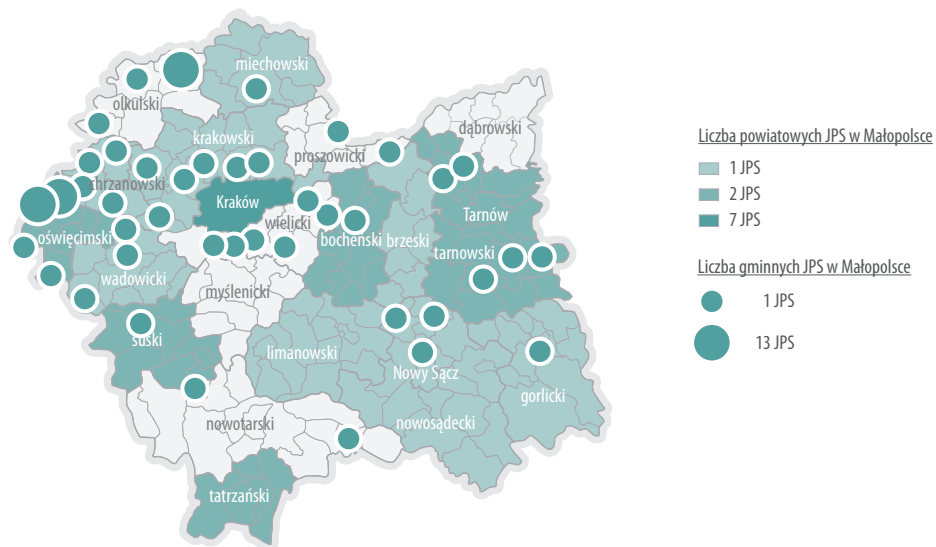
W województwie małopolskim funkcjonuje 12 ośrodków interwencji kryzysowej (w 11 powiatach), w tym 2 w Krakowie, 3 z nich (wg rejestru służb wojewody) dysponują możliwością udzielania schronienia (jak wspomniano powyżej). Ośrodki interwencji kryzysowej prowadzone są na terenie 50% małopolskich powiatów: 8 ziemskich: tarnowskiego, bocheńskiego, krakowskiego, oświęcimskiego, myślenickiego, suskiego, nowotaraskiego i tatrzańskiego oraz 3 grodzkich: Kraków, Tarnów i Nowy Sącz.

Mapa 13. Placówki zapewniające miejsca noclegowe w Małopolsce w 2012 roku

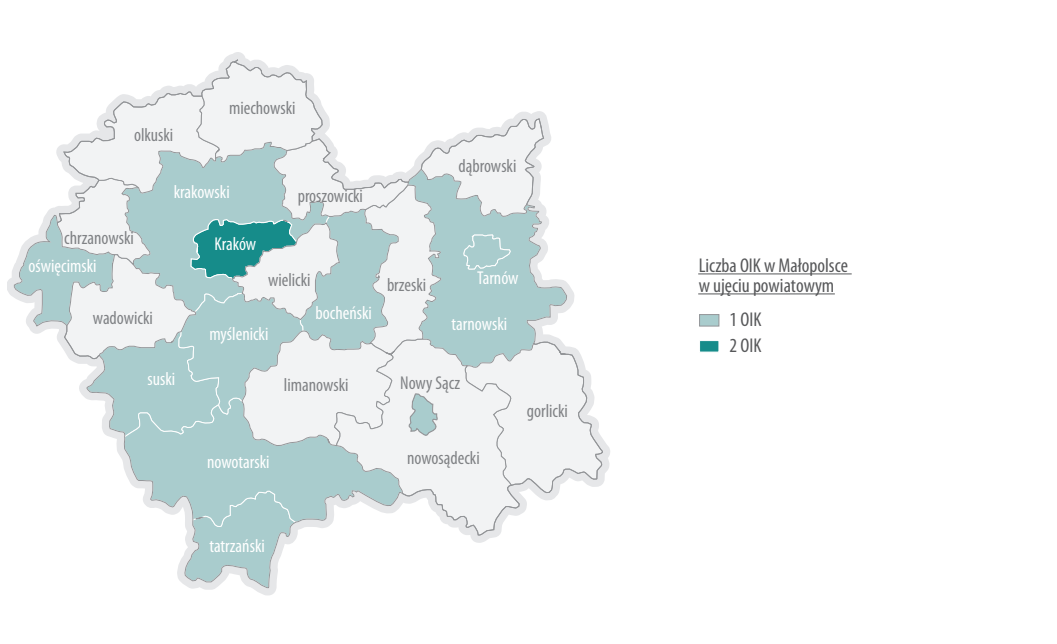
Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie

Mapa 14. Jednostki specjalistycznego poradnictwa w Małopolsce w 2012 roku

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie

Mapa 15. Ośrodki interwencji kryzysowej w Małopolsce w 2012 roku

Źródło: opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie

Oświata i wychowanie

Opracowanie: Anna Kozłowska, Małgorzata Palimąka, Gabriela Pawlik,
Anna Perończyk-Hyży, Agata Suszczyńska, Michał Wilk

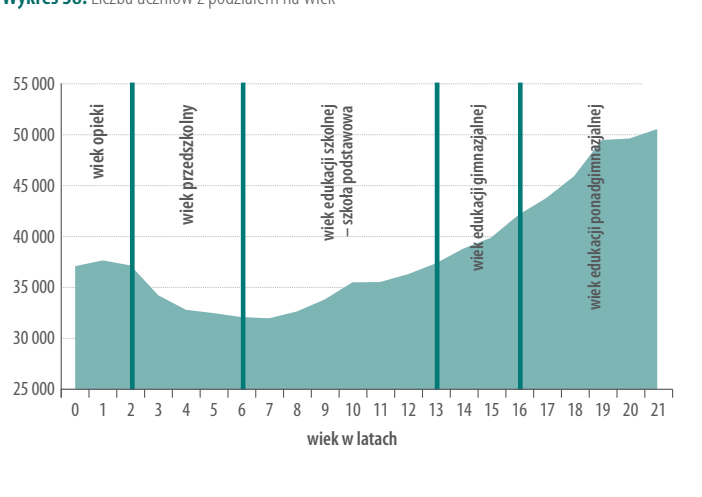
podsumowanie

- W roku szkolnym 2011/2012 łączna liczba uczniów w województwie we wszystkich typach szkół wynosiła 494 734 osoby, co w porównaniu z rokiem poprzednim oznacza spadek o 1,9%. Zmniejszeniu uległa także liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych, która w przeliczeniu na etaty wynosiła 45,5 tys. i była niższa o 76 etatów w porównaniu z rokiem szkolnym 2009/2010.
- Analiza wydatków na oświatę w latach 1999-2011 wskazuje na systematyczny wzrost środków finansowych przeznaczonych przez samorządy na zadania edukacyjne. W roku 2011 przeznaczono na oświatę o 152 mln PLN więcej niż w roku poprzednim.
- W celu popularyzacji oraz poprawy jakości szkolnictwa zawodowego Województwo Małopolskie realizuje projekt systemowy pn. „Modernizacja Kształcenia Zawodowego w Małopolsce”. Budżet projektu wynosi 140 mln PLN i jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej.

W Małopolsce zaczynają być widoczne pierwsze symptomy niżu demograficznego, przejawiające się w malejącej liczbie uczniów. Analiza danych dotyczących liczby uczniów z podziałem na wiek wskazuje, że krótkotrwałe zatrzymanie tendencji spadkowej jest możliwe za 2-3 lata, gdy do szkół podstawowych trafią dzieci będące dzisiaj w wieku wczesno przedszkolnym.

W roku szkolnym 2011/2012 ogólna liczba uczniów w szkołach publicznych i niepublicznych wraz ze szkołami specjalnymi, artystycznymi oraz szkołami dla dorosłych wynosiła 494 734 uczniów, w tym 202 873 uczniów w szkołach podstawowych, 110 565 uczniów w gimnazjach oraz 181 296 uczniów we wszyst-

Wykres 38. Liczba uczniów z podziałem na wiek

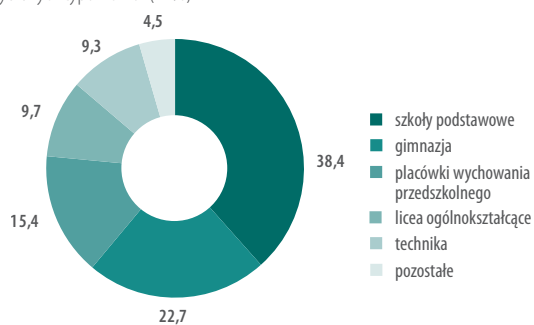

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie/Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych: Edukacja w Województwie Małopolskim w roku szkolnym 2011/2012

kich typach szkół ponadgimnazjalnych. W porównaniu z rokiem szkolnym 2010/2011 nastąpił spadek ogólnej liczby uczniów we wszystkich typach szkół o 9 604 uczniów tj. o 1,9%.

Zmniejszenie się liczby uczniów wpływa również na zatrudnienie nauczycieli. W roku szkolnym 2010/2011 w województwie małopolskim liczba nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na etaty wynosiła 45,5 tys. i była niższa o 76 etatów w porównaniu z rokiem szkolnym 2009/2010. Spośród ogólnej liczby nauczycieli w roku szkolnym 2010/2011 w województwie małopolskim 59,5% etatów przypadało na etaty w miastach. Największą część nauczycieli zatrudnionych w województwie małopolskim stanowili nauczyciele szkół podstawowych – 38,4%. Nauczyciele gimnazjów stanowili 22,7%, zaś nauczyciele w placówkach wychowania przedszkolnego stanowili 15,4% wszystkich nauczycieli zatrudnionych w Małopolsce.

Wykres 39. Struktura nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych według wybranych typów szkół (w %)

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie/Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych: *Edukacja w Województwie Małopolskim w roku szkolnym 2011/2012*

1. Wychowanie przedszkolne

W ramach systemu wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2011/2012 w Małopolsce funkcjonowało 975 przedszkoli, 62 punkty przedszkolne oraz 952 oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych. W stosunku do roku szkolnego 2010/2011 oznacza to wzrost w liczbie przedszkoli o 62 placówki, liczby oddziałów przedszkolnych o 5 oraz zwiększenie liczby punktów przedszkolnych o 11. Tendencją wartą podkreślenia jest wzrost liczby nauczycieli w przedszkolach o 843 osoby w stosunku do ubiegłego roku szkolnego, co w obecnym roku zamyka się liczbą 7 555 osób. Ważnymi czynnikami wpływającymi na ten trend jest wzrost liczby dzieci w wieku przedszkolnym, który w porównaniu z rokiem 2010/2011 wynosił 9 629 oraz utworzenie nowych placówek wychowania przedszkolnego dzięki wykorzystaniu funduszy unijnych.

Tabela 21. Liczba miejsc wychowania przedszkolnego oraz dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie małopolskim (bez przedszkoli specjalnych)

Rok szkolny	Przedszkola		Punkty przedszkolne		Zespoły wychowania przedszkolnego		Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych		Liczba placówek wychowania przedszkolnego ogółem	Liczba dzieci ogółem
	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci	Liczba placówek	Liczba dzieci		
2001/2002	786	56 034					1 006	20 042	1 792	76 076
2003/2004	784	56 254					1 007	19 242	1 791	75 496
2005/2006	782	57 941					1 022	18 960	1 804	76 901
2007/2008	785	61 332					957	17 032	1 742	78 364
2008/2009	821	64 731	12	230	1	42	960	17 658	1 794	82 661
2009/2010	860	68 762	39	775	1	10	953	19 223	1 853	88 770
2010/2011	913	73 029	51	1087	1	10	947	20 484	1 912	94 610
2011/2012	975	77 541	62	1397	1	5	952	25 296	1 990	104 239

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

case study

Inicjatywą wspomagającą proces wychowawczy dzieci w wieku przedszkolnym jest realizacja przez Samorząd Województwa Małopolskiego projektu pn. „Przedszkolne wychowanie do wartości”.

Założeniem projektu jest kontynuowanie działań rozpoczętych w 2009 roku, mających na celu podejmowanie pracy wychowawczej z dziećmi w przedszkolach poprzez wprowadzenie ich w świat uniwersalnych wartości etycznych oraz przygotowanie do pełnienia określonych ról w społeczeństwie i rodzinie. W latach poprzednich projekt realizowany był poprzez organizację konferencji oraz warsztatów skierowanych do dyrektorów oraz nauczycieli z placówek wychowania przedszkolnego, dyrektorów oraz pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz rodziców dzieci w wieku przedszkolnym z terenu Małopolski.

W sumie, w latach 2009-2011, uczestniczyło w nich ponad 1 800 osób.

więcej informacji

Przedszkolne Wychowanie do Wartości:

http://www.malopolskie.pl/Edukacja/e_oferta/?id=2477

2. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

Tabela 22. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół wraz z liczbą szkół (bez szkół specjalnych)

Rok szkolny	Szkoly podstawowe		Gimnazja	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2001/2002	1 558	272 769	532	147 391
2003/2004	1 534	254 223	616	143 678
2005/2006	1 475	233 261	654	139 193
2007/2008	1 446	215 978	667	127 502
2009/2010	1 430	205 666	687	117 120
2010/2011	1 427	201 882	694	112 317
2011/2012	1 414	201 498	694	108 688

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Szkolnictwo podstawowe

W roku szkolnym 2011/2012 w województwie małopolskim istniało 1 414 szkół podstawowych (bez szkół specjalnych), co oznacza, że nastąpiło zmniejszenie ogólnej liczby szkół o 13 w stosunku do roku szkolnego 2010/2011, co stanowi spadek o 2,1%.

W roku szkolnym 2011/2012 liczba niepublicznych szkół podstawowych wynosiła 103, natomiast w roku szkolnym 2010/2011 wynosiła 114, co oznacza zmniejszenie liczby niepublicznych szkół podstawowych o 11, czyli spadek o 22,3%.

Do szkół podstawowych w województwie małopolskim w roku szkolnym 2011/2012 uczęszczało 201 498 uczniów, z czego 99 039 stanowiły dziewczęta. Liczba uczniów w szkołach publicznych w roku szkolnym 2011/2012 – 193 399 uczniów, co oznacza spadek w stosunku do poprzedniego roku szkolnego o 1 289 uczniów (spadek o 0,7%). Liczba uczniów w roku szkolnym 2011/2012 w niepublicznych szkołach podstawowych wynosiła 8 099 uczniów, a w roku szkolnym 2010/2011 – 7 194 uczniów, co stanowi wzrost o 905 uczniów (wzrost o 12,6%).

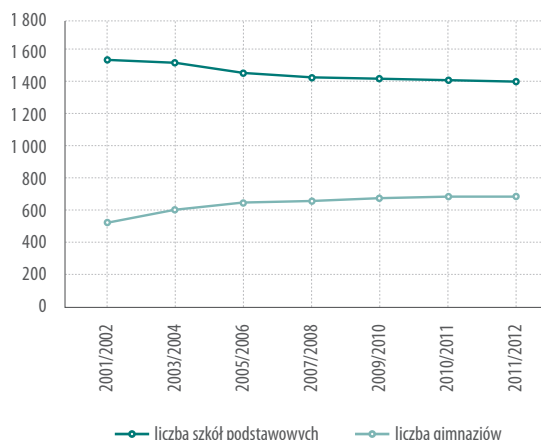
Sprawdzian na zakończenie szkoły podstawowej

Sprawdzian w klasie VI szkoły podstawowej jest powszechny i obowiązkowy. W 2012 roku przystąpiło do niego w całym kraju 362 171 uczniów w 12 238 szkołach. Test w wersji standardowej rozwiązywało 355 285 uczniów, pozostali uczniowie rozwiązywali zadania w arkuszach dostosowanych. Na terenie województwa małopolskiego do sprawdzianu przystąpiło 33 904 uczniów (test w wersji standardowej rozwiązywało 33 432 uczniów). Za poprawne wykonanie wszystkich zadań można było otrzymać 40 punktów. Sprawdzian weryfikował takie umiejętności jak: czytanie, pisanie, rozumowanie, korzystanie z informacji, wykorzystywanie wiedzy w praktyce. Wyniki sprawdzianu w 2012 roku były niższe od wyników z roku 2011.

Średnie osiągnięcia uczniów w procentach wyniosły 56,87%; w porównaniu z rokiem 2011 jest to wynik o 6,3% gorszy. Analizując dane dotyczące wyników, zauważymy, że tendencja ogólnokrajowa przekłada się na wyniki poszczególnych województw. Wszystkie województwa zanotowały wynik gorszy niż w 2011 roku. Również uczniowie województwa małopolskiego sprawdzian napisali zdecydowanie słabiej niż w roku poprzednim. Przeciętny szóstoklasista województwa małopolskiego zdobył 23,66 punktów, tj. 59,15%. W 2012 roku najwyższe wyniki w kraju osiągnęło województwo mazowieckie (59,67%).

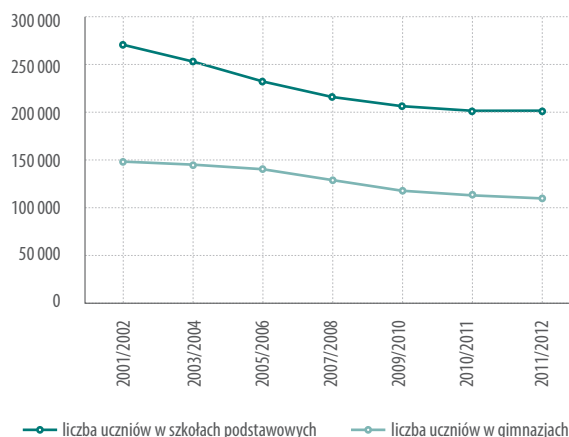
W sprawdzianie umiejętności, tak jak w ubiegłych latach, statystycznie lepsze wyniki osiągają dziewczęta, zdobywając średnio 3% więcej punktów niż chłopcy. Dziewczęta zdecydowanie lepiej od chłopców poradziły sobie z pisaniem, lepiej rozwiązały też część związaną z czytaniem. Wyniki w latach 2010–2011 wskazują, iż w województwie małopolskim uczniowie z terenów wiejskich uzyskali mniej punktów niż ich rówieśnicy z miast

Wykres 40. Liczba szkół podstawowych oraz gimnazjów

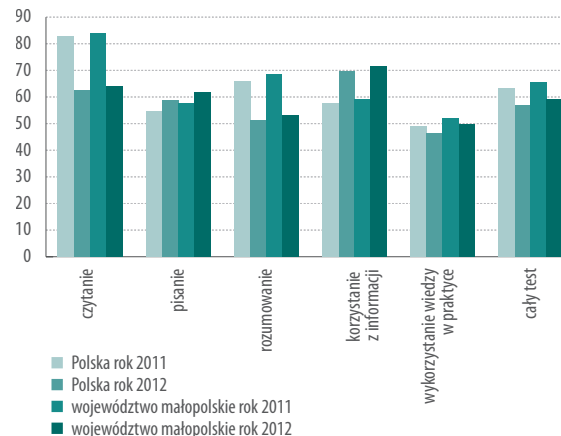
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Wykres 41. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach

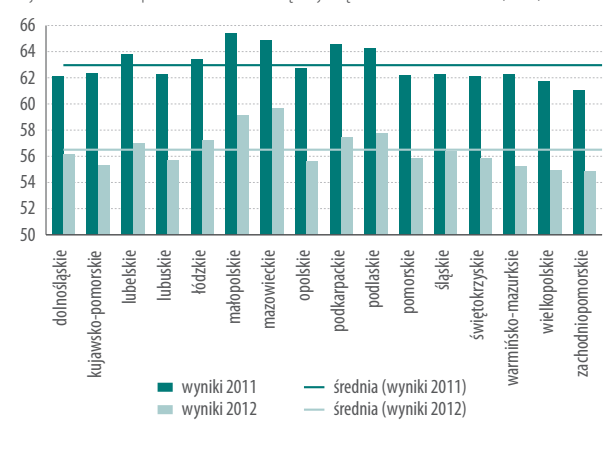
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Wykres 42. Wyniki sprawdzianu na zakończenie szkoły podstawowej w Polsce i województwie małopolskim w latach 2011 i 2012 (w %)

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna

Wykres 43. Wyniki sprawdzianu na zakończenie szkoły podstawowej w poszczególnych województwach w porównaniu ze średnią krajową w latach 2011 i 2012 (w %)

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna

powyżej 100 tys. mieszkańców. Tendencja ta obserwowana jest również w 2012 roku. Różnica ta, podobnie jak w latach ubiegłych, jest największa w odniesieniu do wyników uczniów szkół wiejskich. W skali kraju w 2012 roku statystyczny uczeń szkoły wiejskiej otrzymał prawie 3 punkty mniej od swojego rówieśnika ze szkoły wielkomiejskiej. W województwie małopolskim różnica w wynikach wyniosła 3,47 punktu.

Na średnie wyniki uczniów wpływa również typ szkoły, w której się uczyli. Podobnie jak w roku ubiegłym, uczniowie ze szkół niepublicznych osiągają średnio o 11% wyższe wyniki niż ich rówieśnicy ze szkół publicznych. Małopolscy szóstoklasiści ze szkół niepublicznych również osiągnęli lepsze rezultaty niż ich rówieśnicy ze szkół publicznych (odpowiednio 66,64% i 58,15%).

Należy zauważyć, że w 2012 roku wyniki w szkołach niepublicznych również wypadły gorzej niż w latach poprzednich. Do tej pory kształtowały się na stałym poziomie około 73%, natomiast w roku 2012 uczniowie szkół niepublicznych uzyskali średnio 67,77%.

Szkolnictwo gimnazjalne

W roku szkolnym 2011/2012 w województwie małopolskim istniały 694 gimnazja (bez gimnazjów specjalnych), co nie stanowi zmiany liczby szkół w stosunku do roku szkolnego 2010/2011.

W roku szkolnym 2011/2012 liczba niepublicznych gimnazjów wynosiła 78, natomiast w roku szkolnym 2010/2011 – 76, co oznacza zwiększenie liczby niepublicznych gimnazjów o 2 (wzrost o 2,6%).

Do gimnazjów w województwie małopolskim w roku szkolnym 2011/2012 uczęszczało 108 688 uczniów, z czego 52 789 stanowiły dziewczęta. W gimnazjach, podobnie jak w szkołach podstawowych, ogólna liczba uczniów w roku szkolnym 2011/2012 w stosunku do roku szkolnego 2010/2011 spadła o 3 629 uczniów. Liczba uczniów w szkołach publicznych w roku szkolnym 2011/2012 spadła w stosunku do poprzedniego roku szkolnego o 4 172 uczniów, co stanowi spadek o 3,9%. Liczba uczniów w roku szkolnym 2011/2012 w niepublicznych szkołach podstawowych wynosiła 6 070, a w roku szkolnym 2010/2011 – 5 527, co stanowi wzrost o 543 uczniów (wzrost o 9,8%).

Egzamin gimnazjalny

W 2012 roku do egzaminu gimnazjalnego przystąpili uczniowie, którzy we wrześniu 2009 roku rozpoczęli naukę według nowej podstawy programowej. Z uwagi na nową formułę egzaminu gimnazjalnego nie ma możliwości bezpośredniego porównania otrzymanych wyników z latami poprzednimi. Do egzaminu gimnazjalnego przystąpiło ponad 403 tys. uczniów klas trzecich z 7 218 gimnazjów w Polsce (test w wersji standardowej rozwiązywało 393 864 uczniów). Egzamin składał się z 3 części: humanistycznej z zakresu języka polskiego oraz historii i wiedzy o społeczeństwie, matematyczno-przyrodniczej z zakresu matematyki oraz przedmiotów przyrodniczych i z języka obcego nowożytnego na poziomie podstawowym i rozszerzonym. W roku 2012 w województwie małopolskim do egzaminu gimnazjalnego przystąpiło ponad 36 tys. uczniów.

W części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego z zakresu języka polskiego uczniowie uzyskali średnio 65% punktów możliwych do uzyskania, natomiast z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie – 61%. W porównaniu z innymi województwami oraz średnią ogólnokrajową małopolscy uczniowie uzyskali najlepsze wyniki z zakresu języka polskiego (69%), a w zakresie historii i wiedzy o społeczeństwie zajęli 1. miejsce *ex aequo* z gimnazjalistami z województwa mazowieckiego (63%).

Małopolscy gimnazjaliści, będąc w ogólnokrajowej czołówce, uzyskali również wyniki powyżej średniej krajowej z części matematyczno-przyrodniczej, zarówno w zakresie matematyki (50% – średnia kraju 47%), jak i w zakresie przedmiotów przyrodniczych (51% – średnia kraju 50%).

Trzecia część egzaminu gimnazjalnego mogła być zdawana z jednego z sześciu języków – angielskiego, francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego, rosyjskiego i włoskiego. W 2012 roku po raz pierwszy egzamin z języka obcego zdawany był na dwóch poziomach: podstawowym i rozszerzonym. Podobnie jak w latach ubiegłych, najczęściej wybieranymi przez gimnazjalistów językami obcymi były: język angielski (83%) i język niemiecki (14%), do egzaminu z pozostałych języków przystąpiło około 3% uczniów.

Podobnie jak w sprawdzianie na zakończenie szkoły podstawowej, pojawia się tendencja, że szkoły wiejskie w województwie małopolskim osiągają słabsze wyniki niż szkoły w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców w części humanistycznej i części matematyczno-przyrodniczej.

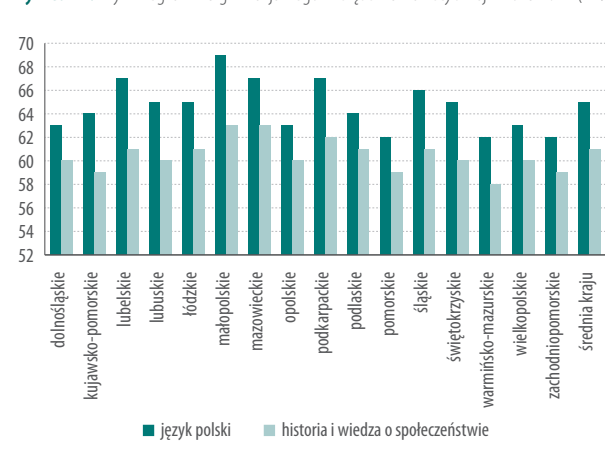
Na terenie Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie z egzaminu dotyczącego części językowej na poziomie podstawowym gimnazja zlokalizowane na wsi uzyskały najniższe wyniki. Szkoły zlokalizowane w miastach do 20 tys. mieszkańców jedynie z języka hiszpańskiego na poziomie podstawowym uzyskały wynik wyższy od wyniku szkół zlokalizowanych w większych miastach. Z pozostałych języków obcych nowożytnych najwyższe wyniki osiągnęły szkoły zlokalizowane w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców. Natomiast z egzaminu dotyczącego części językowej na poziomie rozszerzonym gimnazja zlokalizowane w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców uzyskały najwyższe wyniki, niezależnie od zdawanego języka obcego, najniższe wyniki z egzaminu w każdym języku obcym osiągnęły szkoły wiejskie. Różnica pomiędzy szkołami zlokalizowanymi w wielkich miastach a szkołami wiejskimi waha się od 7% do 14% w zależności od języka.

Zauważa się również różnice w wynikach z egzaminu przy podziale na płeć. Największe różnice widoczne są w części humanistycznej egzaminu, szczególnie w języku polskim (różnica ponad 9%). W części matematyczno-przyrodniczej różnica jest zdecydowanie mniejsza, w części matematycznej wyniki chłopców i dziewcząt są prawie identyczne (odpowiednio 48,67% i 48,91%).

Należy również podkreślić różnice wynikające z typu szkoły, do której uczęszczali gimnazjaliści. Uczniowie ze szkół niepublicznych osiągają wyższe wyniki niż uczniowie ze szkół publicznych, podobnie jak ma to miejsce w sprawdzianie na zakończenie VI klasy.

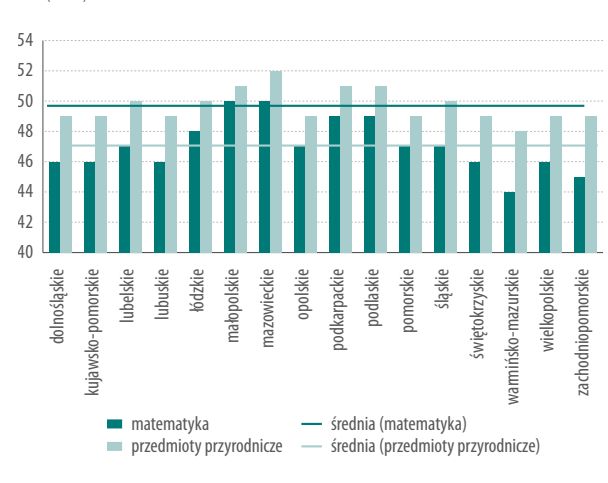
W rejonie Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie średni wynik z języka obcego na poziomie zarówno podstawowym, jak i rozszerzonym, uzyskany przez szkoły niepubliczne jest wyższy od średniego wyniku uzyskanego przez szkoły publiczne, niezależnie od języka.

Wykres 44. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w części humanistycznej w roku 2012 (w %)

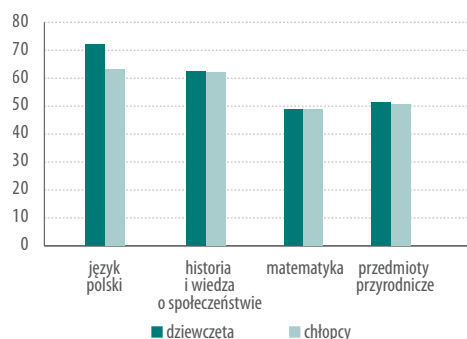

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna

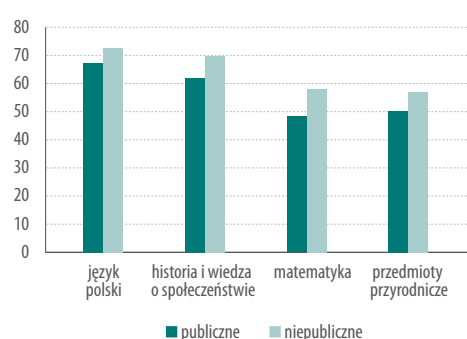
Wykres 45. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej w roku 2012 (w %)

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna

Wykres 46. Wyniki według podziału ze względu na płeć w województwie małopolskim w 2012 roku (w %)

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Wykres 47. Wyniki według podziału na typ szkoły w województwie małopolskim w 2012 roku (w %)

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

3. Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Licea ogólnokształcące i profilowane, technika

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2011/2012 istniało 187 liceów ogólnokształcących i 26 liceów profilowanych. W porównaniu z rokiem szkolnym 2010/2011 liczba liceów ogólnokształcących zmniejszyła się o 2. Podobnie jak w przypadku szkół podstawowych i gimnazjów, znaczna część organów prowadzących licea ogólnokształcące to jednostki samorządu terytorialnego, stanowiące powyżej 80% wszystkich organów prowadzących. Porównując rok szkolny 2010/2011 z rokiem szkolnym 2011/2012 liczba niepublicznych liceów ogólnokształcących zwiększyła się z 36 na 37 szkół.

Tabela 23. Licea ogólnokształcące, zasadnicze szkoły zawodowe, licea profilowane, technika, technika uzupełniająca oraz szkoły policealne dla młodzieży

Rok szkolny	Licea ogólnokształcące		Zasadnicze szkoły zawodowe		Licea profilowane, technika, technika uzupełniająca		Szkoły policealne dla młodzieży	
	Liczba placówek	Liczba uczniów	Liczba placówek	Liczba uczniów	Liczba placówek	Liczba uczniów	Liczba placówek	Liczba uczniów
2001/2002	183	59 139	166	29 711	475	64 752	80	6 201
2003/2004	207	64 333	152	16 854	481	69 638	78	7 294
2005/2006	200	65 111	138	20 809	324	64 692	64	5 426
2007/2008	195	64 395	135	21 728	273	60 541	31	1 823
2008/2009	192	62 938	132	22 498	247	58 035	36	2 228
2009/2010	192	61 442	133	22 166	216	55 538	32	2 029
2010/2011	189	59 173	134	21 448	207	53 717	35	2 872
2011/2012	187	56 374	133	20 400	199	51 428	36	3 194

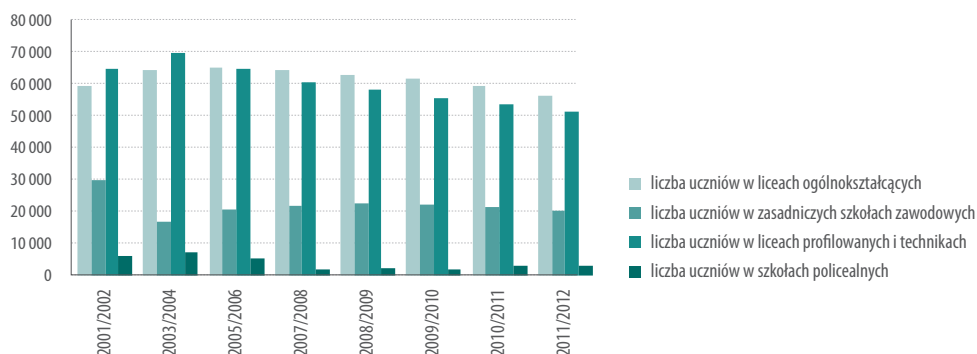
Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

W liceach ogólnokształcących notuje się spadek liczby uczniów. W stosunku do roku szkolnego 2010/2011 liczba uczniów zmniejszyła się o 2 799. Do liceów profilowanych w roku szkolnym 2011/2012 uczęszczają 1 772 osoby, co w stosunku do roku poprzedniego stanowi spadek o 650 osób, tj. o 26,8%.

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2011/2012 istniało 171 techników, do których uczęszczają 49 580 uczniów, z czego 60% ogólnej liczby uczniów stanowili mężczyźni. W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym nastąpił spadek liczby uczniów w technikach o 1 621 osób, tj. o 3,2%. Organami prowadzącymi 90% techników są organy administracji publicznej.

W zasadniczych szkołach zawodowych w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym nastąpił spadek liczby uczniów o 1 048, co oznacza spadek o 4,9%. W roku szkolnym 2011/2012 znaczną większość uczniów stanowili mężczyźni – 72,8%.

Wykres 48. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna i Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

W szkołach policealnych – porównując rok szkolny 2011/2012 z rokiem szkolnym 2010/2011 – nastąpił wzrost liczby uczniów o 322 tj. 11%. W szkołach tych kobiety stanowią 78% ogólnej liczby uczniów.

Egzamin maturalny

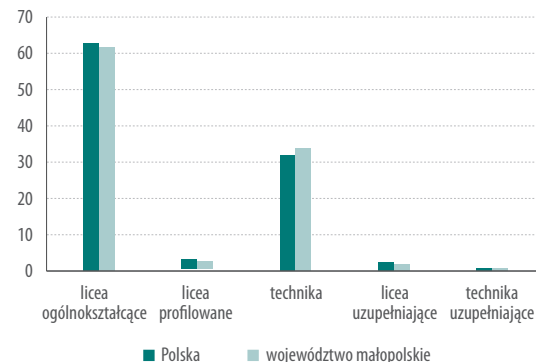
Do egzaminu maturalnego w maju 2012 roku przystąpiło 342 531 osób, absolwentów liceów ogólnokształcących, liceów profilowanych, techników, liceów uzupełniających oraz techników uzupełniających. Tegoroczni absolwenci stanowili 96% wszystkich zdających, a pozostali to absolwenci z lat ubiegłych. Ponad 90% wszystkich zdających, również w Małopolsce, stanowili absolwenci liceów ogólnokształcących oraz techników.

W województwie małopolskim do egzaminu maturalnego przystąpiło ponad 30 tys. absolwentów różnych typów szkół oraz absolwenci z lat ubiegłych. Świadectwa dojrzałości otrzymało 82% uczniów, dla porównania średnia zdawalność dla całego kraju wyniosła 80%. Małopolscy uczniowie uzyskują wysokie wyniki na tle reszty kraju. Zdawalność obliczona została dla absolwentów, którzy przystąpili do egzaminu maturalnego ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych.

Analizując wyniki poszczególnych powiatów województwa małopolskiego, zauważamy, iż maturzyści z 13 powiatów uzyskali wyniki powyżej 80%, a w powiecie wadowickim 90% maturzystów zdało egzamin maturalny. W powiatach: miechowskim, krakowskim i tarnowskim zdawalność matury wynosiła pomiędzy 70 a 75%, natomiast w powiatach: dąbrowskim, brzeskim, myślenickim, nowosądeckim i gorlickim pomiędzy 75 a 79%.

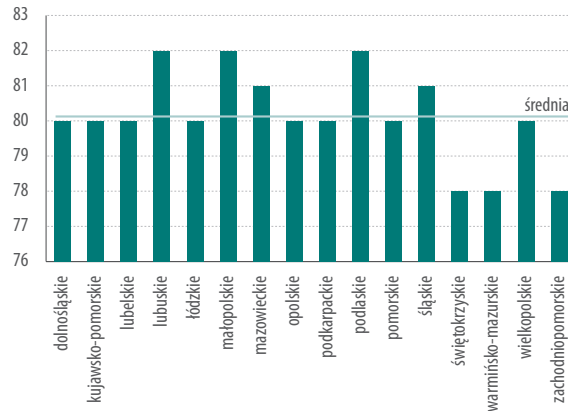
Wszyscy ubiegający się o świadectwo dojrzałości obowiązkowo zdawali egzamin na poziomie podstawowym z następujących przedmiotów: języka polskiego (pisemny i ustny), matematyki (tylko pi-

Wykres 49. Odsetek zdających egzamin maturalny w poszczególnych typach szkół

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna i Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Wykres 50. Zdawalność egzaminu w poszczególnych województwach wśród absolwentów z 2012 roku w porównaniu ze średnią krajową (w %)

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna

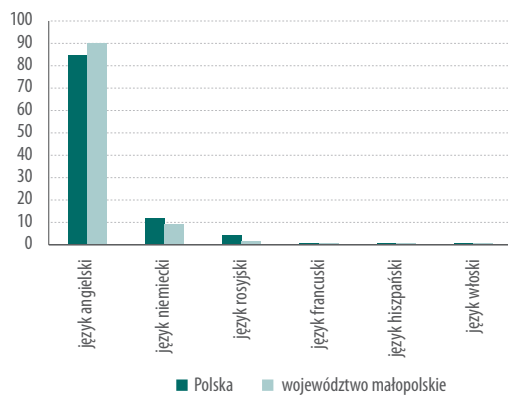
semny) i wybranego języka obcego nowożytnego (angielski, niemiecki, rosyjski, francuski, hiszpański, włoski – egzamin ustny i pisemny). Zdecydowana większość przystępujących do egzaminu dojrzałości postanowiła zdawać język angielski (w województwie małopolskim 89,42%).

Mapa 16. Zdawalność egzaminu maturalnego w powiatach w województwie małopolskim w 2012 roku

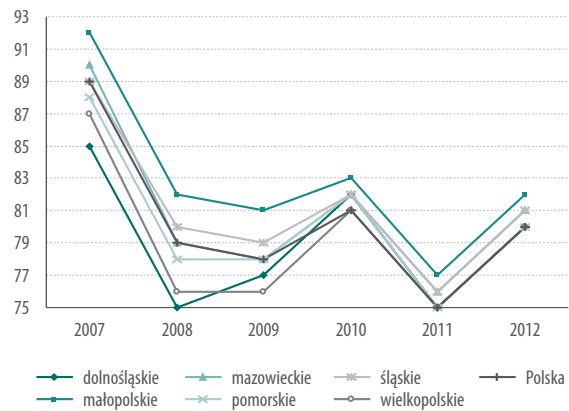
Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

Wykres 52. Wybór języków obcych nowożytnych jako przedmiotów obowiązkowych w 2012 roku (w %)

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna

Wykres 53. Zdawalność egzaminu maturalnego w poszczególnych województwach w latach 2007-2012 (w %)

Źródło: Centralna Komisja Egzaminacyjna

Zdawalność poszczególnych przedmiotów w województwie małopolskim w każdym typie szkół przedstawiono w tabeli. Zdecydowanie najniższa zdawalność odnotowana została w liceach uzupełniających i technikach uzupełniających.

Podobnie jak w ubiegłych latach, w województwie małopolskim najwięcej uczniów zdało egzamin dojrzałości w liceach ogólnokształcących, w których pozytywny wynik otrzymało 91% zdających. Natomiast najslabiej poradzili sobie absolwenci techników uzupełniających, w których tylko 23% osób uzyskało świadectwo dojrzałości.

Tabela 24. Średnie wyniki egzaminów zdawanych jako obowiązkowe z uwzględnieniem typów szkół (w %)

Przedmiot	LO	LP	T	LU	TU	Ogółem
Język polski	58,8	48,0	49,8	40,2	37,5	55,1
Matematyka	68,5	45,5	51,4	28,3	28,5	61,2
Język angielski	78,4	56,2	59,1	38,9	33,2	70,8
Język niemiecki	74,2	56,9	54,8	45,7	37,0	64,1
Język rosyjski	67,5	73,3	47,3	48,5	35,0	53,5
Język francuski	74,5	-	46,4	86,0	36,3	69,9
Język hiszpański	91,7	-	78,0	-	-	91,4
Język włoski	83,3	-	84,0	75,4	-	81,0

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

więcej informacji

Szczegółowe informacje dotyczące losów absolwentów szkół zawodowych oraz ilustracja, jak kształtuje się ich kariera edukacyjno-zawodowa znajdują się w raporcie z badania losów absolwentów szkół zawodowych Małopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji pod adresem internetowym: <http://www.obserwatorium.malopolska.pl/pl/badania-i-analazy/badania-cykliczne/badanie-absolwentow.html>

Barometr zawodów – badanie wskazujące zawody, na które w kolejnych latach będzie zwiększone bądź zmniejszone zapotrzebowanie wśród małopolskich przedsiębiorców: <http://www.obserwatorium.malopolska.pl/pl/badania-i-analazy/badania-cykliczne/barometr-zawodow.html>

Przedmiotem, który sprawił zdającym w województwie małopolskim najmniej problemów był język polski, który zdało 97% absolwentów szkół wszystkich typów. Średni wynik punktowy dla wszystkich typów szkół wyniósł 55,1%. Kolejnym przedmiotem na egzaminie dojrzałości była matematyka, którą 87% maturzystów zaliczyło z wynikiem pozytywnym. Średni wynik w województwie małopolskim dla wszystkich typów szkół wyniósł 61,2%. Trzeci przedmiot obowiązkowy stanowił język obcy nowożytny. W województwie małopolskim zdawano egzamin dojrzałości z następujących języków: angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego, francuskiego, hiszpańskiego oraz włoskiego. Największa liczba abiturientów zdawała język angielski, natomiast najmniejsza – włoski.

Absolwenci mogli również wybrać przedmioty dodatkowe w liczbie maksymalnie 6. Egzaminy z przedmiotów dodatkowych zdawane były na wybranym poziomie – albo podstawowym, albo rozszerzonym. Największą popularnością w kraju wśród zdających cieszyły się egzaminy z geografii, biologii oraz wiedzy o społeczeństwie, natomiast w rejonie Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie: język angielski, geografia, matematyka, wiedza o społeczeństwie i biologia.

Zdawalność egzaminu w szkołach publicznych w skali kraju wyniosła 83%, natomiast w szkołach niepublicznych zdał tylko co drugi maturzysta.

4. Szkolnictwo zawodowe w Małopolsce

Szkolnictwo zawodowe w roku szkolnym 2011/2012 obejmuje 306 szkół różnego typu.

Tabela 25. Zasadnicze szkoły zawodowe, technika oraz technika uzupełniająca

Rok szkolny	Zasadnicze szkoły zawodowe		Technika		Technika uzupełniająca	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2005/2006	138	20 809	174	50 506	9	344
2007/2008	135	21 728	187	53 684	3	150
2009/2010	133	22 166	175	52 324	3	170
2010/2011	134	21 448	175	51 201	2	94

Rok szkolny	Zasadnicze szkoły zawodowe		Technika		Technika uzupełniająca	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2011/2012	133	20 400	171	49 580	2	76

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Egzamin zawodowy

Egzamin zawodowy w czerwcu 2011 roku został przeprowadzony dla absolwentów szkół ponadgimnazjalnych: zasadniczych szkół zawodowych w 59 zawodach oraz techników i szkół policealnych w 102 zawodach. Do egzaminu przystąpiło łącznie 236 558 absolwentów, z czego po raz pierwszy do obu etapów egzaminu zawodowego 209 864 absolwentów. Natomiast w czerwcu 2012 roku egzamin przeprowadzono w 62 zawodach dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz w 108 zawodach dla absolwentów techników i szkół policealnych. Do egzaminu zawodowego w kraju przystąpiło łącznie 239 797 absolwentów, w tym po raz pierwszy do obu etapów egzaminu przystąpiło 211 206 absolwentów.

Zdawalność egzaminu zawodowego w Małopolsce w 2011 roku

Zasadnicza szkoła zawodowa

W całym kraju do egzaminu zgłoszono 57 234 absolwentów. Do dwóch etapów egzaminu w kraju przystąpiło 44 670 absolwentów a zdało egzamin 36 081 osób, co stanowi 80,8% spośród osób, które przystąpiły do egzaminu.

Do dwóch etapów egzaminu zawodowego (pisemny i praktyczny) w województwie małopolskim przystąpiło 4 758 osób, dyplom otrzymało 3 985 osób, co stanowi 83,8% spośród zdających egzamin.

Tabela 26. Liczba osób, które przystąpiły do poszczególnych etapów egzaminu wraz ze zdawalnością

Etap egzaminu	Przystąpiło		Zdało (w %)	
	Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
Pisemny	50 082	5 162	40 404 (80,7)	4 322 (83,7)
Praktyczny	45 234	4 802	43 186 (95,5)	4 662 (97,1)
Dyplom otrzymało*	44 670	4 758	36 081 (80,8)	3 985 (83,8)

*obejmuje tylko absolwentów, którzy mają wyniki z obu etapów egzaminu (pisemny + praktyczny)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Edukacyjnej w Krakowie

Tabela 27. Zawody najczęściej wybierane na egzaminie w województwie małopolskim w zasadniczych szkołach zawodowych wraz ze zdawalnością w 2011 roku w porównaniu z Polską

Lp.	Nazwa zawodu	Popularność (liczba zdających)		Zdawalność (w %)	
		Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
1.	Kucharz małej gastronomii	11 457	1 199	76,5	83,8
2.	Sprzedawca	9 791	874	91,3	94,1
3.	Mechanik pojazdów samochodowych	5 633	605	71,9	79,0
4.	Murarz	1 807	253	79,3	81,8
5.	Technolog robót wykończeniowych w budownictwie	1 962	222	75,9	82,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Tabela 28. Zawody o najwyższej zdawalności w województwie małopolskim w zasadniczych szkołach zawodowych w 2011 roku

Lp.	Nazwa zawodu	Zdawalność (w %)	Liczba osób, które otrzymały dyplom
1.	Błacharz	100	9
2.	Rzeźnik- wędliniarz	100	1
3.	Drukarz	100	3
4.	Fryzjer	98,3	57

Lp.	Nazwa zawodu	Zdawalność (w %)	Liczba osób, które otrzymały dyplom
5.	Cieśla	95,2	20
6.	Sprzedawca	94,1	822
7.	Operator obrabiarek skrawających	94,0	47
8.	Stolarz	93,5	72

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Technika i szkoły policealne

W całym kraju do egzaminu zgłoszono 214 587 absolwentów. Do dwóch etapów egzaminu przystąpiło 165 194 absolwentów, zdało 103 843 osób, co stanowi 62,9% osób zdających egzamin.

Do dwóch etapów egzaminu zawodowego (pisemny i praktyczny) w województwie małopolskim przystąpiło 15 749 osób, dyplom otrzymało 10 861 osób, co stanowi 69,0% spośród zdających egzamin.

Tabela 29. Liczba osób, które przystąpiły do poszczególnych etapów egzaminu wraz ze zdawalnością

Etap egzaminu	Przystąpiło		Zdało (w %)	
	Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
Pisemny	171 893	16 346	148 842 (86,6)	14 429 (88,3)
Praktyczny	179 211	16 951	117 084 (65,3)	12 050 (71,1)
Dyplom otrzymało*	165 194	15 749	103 843 (62,9)	10 861 (69,0)

*obejmuje tylko absolwentów, którzy mają wyniki z obu etapów egzaminu (pisemny + praktyczny)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Edukacyjnej w Krakowie

Tabela 30. Zawody najczęściej wybierane na egzaminie w województwie małopolskim w technikach i szkołach policealnych wraz ze zdawalnością w 2011 roku oraz w Polsce

Lp.	Nazwa zawodu	Popularność (liczba zdających)		Zdawalność (w %)	
		Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
1.	Technik informatyk	16 069	1 500	61,1	69,6
2.	Technik ekonomista	14 306	1 388	61,2	68,4
3.	Technik budownictwa	7 433	1 127	72,5	82,6
4.	Technik mechanik	10 259	1 122	61,7	61,6
5.	Technik hotelarstwa	10 371	1 171	56,0	57,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Tabela 31. Zawody o najwyższej zdawalności w województwie małopolskim w technikach i szkołach policealnych wraz ze zdawalnością w 2011 roku

Lp.	Nazwa zawodu	Zdawalność (w %)	Liczba osób, które otrzymały dyplom
1.	Technik usług detektywistycznych	100	12
2.	Asystent operatora dźwięku	100	1
3.	Technik hodowca koni	100	7
4.	Technik elektroradiolog	100	27
5.	Dietetyk	100	11
6.	Technik pożarnictwa	98,7	151
7.	Technik analityk	96,9	31
8.	Asystent osoby niepełnosprawnej	96,7	58

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Zdawalność egzaminu zawodowego w Małopolsce w 2012 roku

Zasadnicza szkoła zawodowa

W całym kraju do egzaminu zgłoszono 57 073 absolwentów. Do dwóch etapów egzaminu przystąpiło 43 605 absolwentów, zdało 35 402 osoby, co stanowi 81,2% spośród zdających egzamin.

Do dwóch etapów egzaminu zawodowego (pisemny i praktyczny) w województwie małopolskim przystąpiło 4 626 osób, dyplom otrzymało 3 775 osób, co stanowi 81,6% spośród zdających egzamin.

Tabela 32. Liczba osób, które przystąpiły do poszczególnych etapów egzaminu wraz ze zdawalnością

Etap egzaminu	Przystąpiło		Zdało (w %)	
	Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
Pisemny	49 283	5 106	39 726 (80,6)	4 111 (80,5)
Praktyczny	44 208	4 664	42 485 (96,1)	4 561 (97,8)
Dyplom otrzymało*	43 605	4 626	35 402 (81,2)	3 775 (81,6)

*obejmuje tylko absolwentów, którzy mają wyniki z obu etapów egzaminu (pisemny + praktyczny)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Edukacyjnej w Krakowie

Tabela 33. Zawody najczęściej wybierane na egzaminie w województwie małopolskim w zasadniczych szkołach zawodowych wraz ze zdawalnością w 2012 roku

Lp.	Nazwa zawodu	Popularność (liczba zdających)		Zdawalność (w %)	
		Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
1.	Kucharz małej gastronomii	10 197	1 295	71,5	72,2
2.	Sprzedawca	8 406	763	86,8	87,9
3.	Mechanik pojazdów samochodowych	4 439	592	83,6	87,0
4.	Opiekun medyczny	3 877	350	92,6	93,7
5.	Murarz	1 097	242	72,3	69,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Tabela 34. Zawody o najwyższej zdawalności w województwie małopolskim w zasadniczych szkołach zawodowych w 2012 roku

Lp.	Nazwa zawodu	Zdawalność (w %)	Liczba osób, które otrzymały dyplom
1.	Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej	100	29
2.	Cieśla	100	10
3.	Drukarz	100	9
4.	Obuwnik	100	8
5.	Operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego	100	6
6.	Mechanik maszyn i urządzeń drogowych	100	2
7.	Monter izolacji budowlanych	97,7	42
8.	Elektromechanik pojazdów samochodowych	96,7	87
9.	Ślusarz	96,3	26
10.	Opiekun medyczny	93,7	328

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Technika i szkoły policealne

W całym kraju do egzaminu zgłoszono 220 355 absolwentów. Do dwóch etapów egzaminu przystąpiło 167 601 absolwentów, zdało 107 152 osób, co stanowi 63,9% spośród zdających egzamin.

Do dwóch etapów egzaminu zawodowego (pisemny i praktyczny) w województwie małopolskim przystąpiło 15 953 osób, dyplom otrzymało 11 082 osób, co stanowi 69,5% spośród zdających egzamin.

Tabela 35. Liczba osób, które przystąpiły do poszczególnych etapów egzaminu wraz ze zdawalnością

Etap egzaminu	Przystąpiło		Zdało (w %)	
	Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
Pisemny	174 738	16 584	153 623 (87,9)	14 902 (89,9)
Praktyczny	182 714	17 088	119 323 (65,3)	12 072 (70,6)
Dyplom otrzymało*	167 601	15 953	107 152 (63,9)	11 082 (69,5)

*obejmuje tylko absolwentów, którzy mają wyniki z obu etapów egzaminu (pisemny + praktyczny)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Edukacyjnej w Krakowie

Tabela 36. Zawody najczęściej wybierane na egzaminie w województwie małopolskim w technikach i szkołach policealnych wraz ze zdawalnością w 2012 roku oraz w Polsce

Lp.	Nazwa zawodu	Popularność (liczba zdających)		Zdawalność (w %)	
		Polska	Województwo małopolskie	Polska	Województwo małopolskie
1.	Technik informatyk	16 789	1 519	69,7	78,0
2.	Technik ekonomista	13 342	1 294	70,9	78,4
3.	Technik hotelarstwa	9 891	1 184	59,0	64,5
4.	Technik budownictwa	7 564	1 101	58,8	62,9
5.	Technik mechanik	7 166	785	41,0	46,0
6.	Technik żywienia i gospodarstwa domowego	6 704	725	73,3	76,1
7.	Technik usług kosmetycznych	7 193	684	60,2	68,4
8.	Technik usług fryzjerskich	5 399	577	76,3	82,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Tabela 37. Zawody o najwyższej zdawalności w województwie małopolskim w technikach i szkołach policealnych w 2012 roku

Lp.	Nazwa zawodu	Zdawalność (w %)	Liczba osób, które otrzymały dyplom
1.	Ortopystka	100	15
2.	Opiekunka środowiskowa	100	1
3.	Asystent osoby niepełnosprawnej	98,1	53
4.	Technik pożarnictwa	97,9	190
5.	Higienistka stomatologiczna	96,6	84
6.	Technik analityk	92,3	36
7.	Asystentka stomatologiczna	91,4	159
8.	Opiekun w domu pomocy społecznej	89,5	77
9.	Technik hodowca koni	88,2	15
10.	Kelner	88,0	169

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Województwo małopolskie w odniesieniu do wybranych województw w Polsce

Wyniki egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie w zasadniczych szkołach zawodowych w województwie małopolskim w latach 2010-2012 utrzymywały się powyżej średniej krajowej.

W latach od 2010-2012 wyniki egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe w technikach i szkołach policealnych w województwie małopolskim utrzymywały się znacznie powyżej średniej krajowej.

więcej informacji

Więcej informacji na temat egzaminów znajduje się na stronach:

Wyniki ogólnokrajowe

– Centralna Komisja Egzaminacyjna:

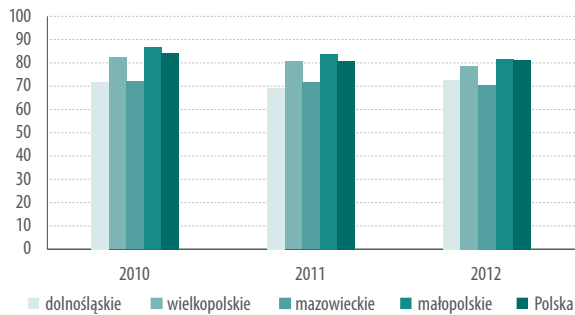
<http://www.cke.edu.pl/>

Wyniki w województwie małopolskim

– Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie:

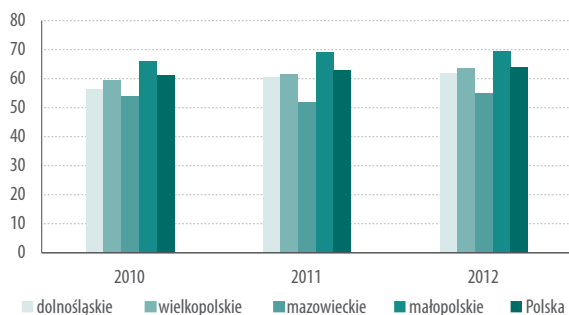
<http://www.oke.krakow.pl/>

Wykres 54. Zdawalność egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zasadniczych szkołach zawodowych w odniesieniu do wybranych województw w latach 2010–2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych w Krakowie, Wrocławiu, Warszawie i Poznaniu

Wykres 55. Zdawalność egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w technikumach i szkołach policealnych w odniesieniu do wybranych województw w latach 2010–2012 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych w Krakowie, Wrocławiu, Warszawie i Poznaniu

rolno-przetwórczej, społeczno-medycznej oraz usługowej. Od września 2010 roku uczniowie tych szkół uczestniczą w zajęciach wzmacniających kompetencje kluczowe (nauki matematyczno-przyrodnicze dla uczniów techników, wykorzystanie technologii informatyczno-komunikacyjnych w kształceniu zawodowym, języki obce z wykorzystaniem terminologii zawodowej) oraz w specjalistycznych kursach zawodowych i praktykach u przedsiębiorców.

Ogółem projekt w 2011 roku realizowało 256 szkół i 6 centrów kształcenia, które wdrażały programy rozwojowe. Do końca 2011 roku w różnego typu formach wsparcia realizowanych w ramach projektu uczestniczyło 27 913 uczniów.

W nowoczesny sprzęt techno-dydaktyczny pozwalający na utworzenie nowoczesnych pracowni zawodowych (mechaniki pojazdów samochodowych, hotelarska, spawalnicza, gastronomiczna, obsługi konsumenta oraz pracowni językowych) wyposażono ponad 180 szkół. Dodatkowo ponad 100 różnego typu pracowni zawodowych zostało wyposażonych w nowoczesne materiały wspierające proces dydaktyczny oraz służące podniesieniu atrakcyjności i jakości kształcenia zawodowego.

Od początku 2011 roku działania projektu zostały również rozszerzone o współpracę międzynarodową, która będzie prowadzona w partnerstwie z francuskim regionem Rhône-Alpes oraz niemieckim Krajem Związkowym Turyngia. Potrzeba wdrożenia komponentu ponadnarodowego projektu wynika z faktu, iż małopolskie szkoły zawodowe mają ciągle niewystarczający dostęp do nowoczesnych technologii oraz innowacyjnych rozwiązań, stosowanych powszechnie od wielu lat w innych krajach europejskich.

Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce Działanie 9.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Okres realizacji: styczeń 2010 – grudzień 2014.

„Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce” to systemowy projekt Województwa Małopolskiego realizowany w latach 2010–2014 w partnerstwie z 22 powiatami oraz 3 gminami i 6 podmiotami niepublicznymi, prowadzącymi szkoły zawodowe. Jego budżet wynosi 140 mln PLN. Projekt stanowi największe i jedno z pierwszych tego typu przedsięwzięć w skali kraju. Jego głównym celem jest wzmocnienie kształcenia zawodowego, skuteczniejsze powiązanie oferty edukacyjnej z potrzebami rynku pracy oraz poprawa społecznego odbioru tego segmentu edukacji. Realizacja projektu prowadzi do podniesienia atrakcyjności szkół zawodowych, rozszerzenia i poprawy jakości oferty edukacyjnej, a w konsekwencji wyposażenia uczniów w kwalifikacje ułatwiające znalezienie miejsca na rynku pracy, oraz odpowiedniego przygotowania kadr kształcących w zawodach kluczowych dla przyszłości Małopolski.

Wsparciem objęte są prowadzone przez partnerów, jak i przez samo Województwo, technika, technika uzupełniająca, zasadnicze szkoły zawodowe oraz szkoły policealne dla młodzieży, które kształcą w branżach: mechaniczno-mechatronicznej, budowlanej, informatyczno-elektronicznej, turystyczno-gastronomicznej,

więcej informacji

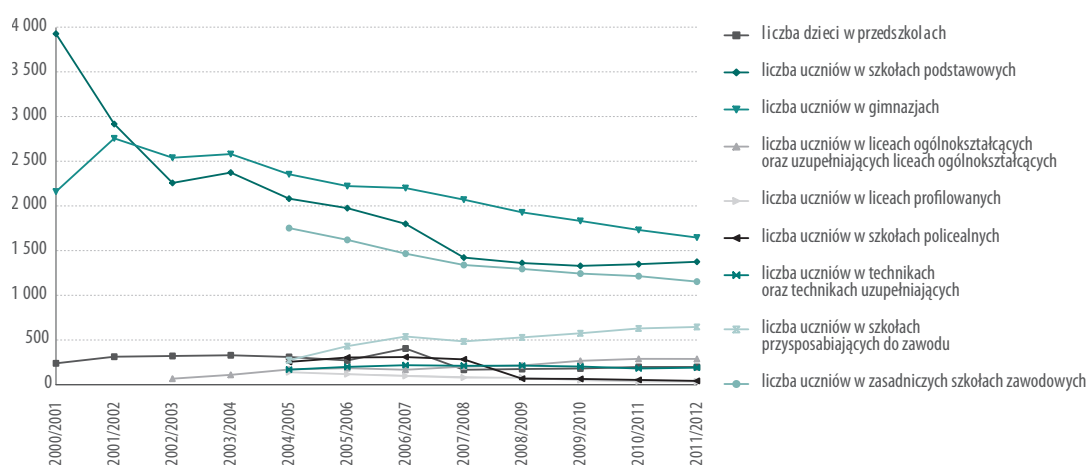
Więcej informacji na temat projektu:
www.zawodowamalopolska.pl

W 2011 roku Województwo Małopolskie po raz dziesiąty uczestniczyło w Targach Edukacyjnych pn. „Mundial Zawodów” w Lyonie (Francja) w ramach realizacji zadania: „Współpraca międzyregionalna w dziedzinie edukacji”, na mocy Porozumienia o współpracy pomiędzy Województwem Małopolskim a Regionem Rhône-Alpes w Republice Francuskiej zawartego w czerwcu 2001 roku. „Mundial Zawodów” odbywa się w formie targów ekspozycyjnych, gdzie na poszczególnych stoiskach prezentowana jest oferta edukacyjna oraz projekty służące orientacji zawodowej młodzieży. W targach biorą udział specjaliści zajmujący się kształceniem zawodowym i przygotowaniem do wyboru zawodu.

5. Kształcenie osób niepełnosprawnych

W województwie małopolskim, w ciągu ostatnich lat, liczba szkół specjalnych utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Zmniejszeniu natomiast ulega liczba uczniów. W latach 2000/2001-2011/2012 nastąpił znaczny spadek liczby uczniów w szkołach specjalnych. Na taki stan rzeczy wpływa kilka czynników, takich jak: wczesne wykrywanie niepełnosprawności (np. wada słuchu) i możliwe wczesne podjęcie rehabilitacji. Należy również wskazać zjawisko umieszczania uczniów niepełnosprawnych w stopniu lekkim i umiarkowanym w szkołach ogólnodostępnych. Uczniowie szkół specjalnych to osoby z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym, z niepełnosprawnościami ruchowymi i chorobami przewlekłymi, niesłyszący lub słabosłyszący, niewidomi lub słabowidzący, niedostosowani społecznie lub zagrożeni niedostosowaniem, z zaburzeniami zachowania oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Wykres 56. Liczba dzieci w przedszkolach specjalnych oraz liczba uczniów w szkołach specjalnych

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

case study

Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w 2012 r.

Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Strona internetowa:

http://www.wrotamalopolski.pl/root_BIP/BIP_w_Malopolsce/root_UM/przedmiotowe/Niepelnosprawni/Gdzie+i+jak+zalatwic+sprawe/Ogloszenie+otwartego+konkursu+ofert+na+realizacje+zadan+publicznych+Wojewodztwa+Malopolskiego+z+zakr.htm

6. Kształcenie ustawiczne

Kształcenie ustawiczne to proces ciągłego poszerzania zasobów wiedzy, wykształcenia oraz kwalifikacji ogólnych i zawodowych przez całe życie człowieka. Konieczność rozwoju kształcenia ustawicznego pojawiła się w wyniku postępu technologicznego, który wymaga szybkiego dostosowania się do zmian zachodzących na rynku pracy. Na kształcenie ustawiczne składają się zarówno szkolne, jak i pozaszkolne formy aktywności.

W polskim prawodawstwie kształcenie ustawiczne dotyczy kształcenia w szkołach dla dorosłych, a także uzyskiwania i uzupełniania wiedzy ogólnej oraz umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych.

System kształcenia dorosłych

Tabela 38. Liczba szkół dla dorosłych wraz z liczbą uczniów

Rok szkolny	Gimnazja		Licea ogólnokształcące i uzupełniające licea ogólnokształcące		Licea profilowane		Szkoły policealne	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2000/2001	3	147	86	8 700			123	11 490
2001/2002	5	319	105	11 157			148	12 762
2002/2003	5	353	123	11 363			185	14 353
2003/2004	6	321	129	12 554			201	16 535
2004/2005	5	309	167	12 576	1	104	219	18 046
2005/2006	5	325	193	13 149	2	102	228	19 869
2006/2007	6	260	174	12 531	2	149	243	21 924
2007/2008	4	247	190	13 082	2	127	224	22 185
2008/2009	3	185	192	15 370	2	93	226	26 008
2009/2010	4	243	182	13 882	3	60	215	20 866
2010/2011	3	230	190	14 230	2	44	193	20 473
2011/2012	4	231	193	14 233	3	37	184	23 583

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Tabela 39. Liczba szkół zawodowych dla dorosłych wraz z liczbą uczniów

Rok szkolny	Technika		Technika uzupełniająca		Średnie szkoły zawodowe		Zasadnicze szkoły zawodowe	
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba uczniów
2001/2002					150	17 445	11	964
2003/2004					190	17 878	11	559
2005/2006	7	535	121	4 436	37	5 004	9	444
2007/2008	10	618	72	4 667	11	405	7	277
2009/2010	6	425	58	3 096			9	268
2010/2011	6	311	57	3 077			11	227
2011/2012	6	249	54	2 695			11	205

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Szkoły dla dorosłych dają możliwość uzupełnienia bądź podniesienia formalnego wykształcenia osobom pełnoletnim. Szkoły dla dorosłych nauczają w dwóch trybach: stacjonarnym i zaocznym. Takie rozwiązanie pozwala na jednoczesny rozwój kariery zawodowej oraz kontynuację kształcenia.

7. Finansowanie oświaty

W roku 2011 wysokość subwencji oświatowej przekazana jednostkom samorządu terytorialnego w Małopolsce wyniosła 3 634,3 mln PLN. Z kolei wydatki samorządów na oświatę ukształtowały się na poziomie 4 433,2 mln PLN. Różnica pokrywana przez samorządy wyniosła 798,9 mln PLN.

Tabela 40. Dochody jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln PLN)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
2001	1 926,9	959,5	389,2	576,1	38,1
2003	2 233,1	1 185,3	408,9	604,5	34,4
2005	2 464,2	1 268,2	466,4	680,6	49
2007	2 740,6	1 425,3	527,3	738,1	49,9
2009	3 239,7	1 653,1	636,2	893,6	56,8
2010	3 482,3	1 789,6	671,6	965,3	55,8
2011	3 634,3	1 863,4	708,5	1 002,3	60,1

Źródło: Ministerstwo Finansów

Analiza wydatków na oświatę w latach 1999-2011 wskazuje na systematyczny wzrost środków finansowych przeznaczonych przez samorządy na zadania edukacyjne. W mijającym roku przeznaczono na oświatę o 152 mln PLN więcej niż w roku poprzednim. Pomimo tego wzrostu wydatki na oświatę i wychowanie nadal były zdecydowanie większe niż część ogólna subwencji oświatowej i dotacji. Wydatki gmin przewyższały część oświatową subwencji ogólnej i dotacji o 454,9 mln PLN, wydatki powiatu o 44,8 mln PLN, natomiast wydatki miast na prawach powiatu przewyższały część oświatową subwencji ogólnej wraz z dotacją o 299,5 mln PLN.

Tabela 41. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe finansowane z części oświatowej subwencji ogólnej i dotacji celowych (w mln PLN)

Lata	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo	Różnica pomiędzy dochodami i wydatkami jst ogółem
2001	2 384,3	1 238,5	403,4	698,7	43,7	421,4
2003	2 625,2	1 402,7	420,4	762,7	39,4	392,1
2005	2 979,6	1 565,8	486,6	863,2	64	515,4
2007	3 424,8	1 801,3	562,8	993,7	67	684,2
2009	3 920,3	2 052,6	655,4	1 138,1	74,2	680,6
2010	4 246,9	2 225,9	711,3	1 246,2	63,5	764,6
2011	4 433,2	2 318,3	753,3	1 301,8	59,8	798,9

Źródło: Ministerstwo Finansów

8. System stypendialny

W województwie małopolskim na poziomie regionalnym prowadzone są trzy programy stypendialne:

1. „Regionalny Program Stypendialny” realizowany przez organizacje pozarządowe w ramach otwartego konkursu ofert. W roku 2011 wsparcie otrzymała Małopolska Fundacja Stypendialna „Sapere Auso” oraz „Wspólnota Polska”,
2. „Małopolski program stypendialny dla uczniów szczególnie uzdolnionych”, wspierający uczniów szczególnie uzdolnionych uczących się w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych,
3. „Doctus – Małopolski fundusz stypendialny dla doktorantów”.

„Małopolski Program Stypendialny” oraz program „Doctus” są realizowane w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości. W ramach tych trzech programów o stypendia mogą się starać uczniowie, studenci oraz doktoranci. W roku 2011/2012 zostało przyznanych 799 stypendiów, co daje ponad 20% wzrost w porównaniu do ubiegłego roku szkolnego. Łączna kwota przeznaczona dla stypendystów wyniosła 6 143 820 PLN.

case study

W ramach „Regionalnego Programu Stypendialnego” stypendia były przyznawane w ramach dwóch priorytetów. Pierwszy to „Małopolskie stypendium”, w ramach którego udzielano stypendiów uczniom szkół i studentom za osiągnięcia naukowe, artystyczne i sportowe, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów i studentów niepełnosprawnych. Natomiast drugi to „Studiuje w Małopolsce”, w ramach którego udzielano stypendiów dla osób pochodzących z regionów partnerskich województwa małopolskiego oraz Polaków i osób innej narodowości pochodzących ze Wschodu, a także przedstawicieli Polonii z innych krajów, podejmujących studia na małopolskich uczelniach wyższych. Stypendia otrzymały osoby m.in. z Kazachstanu, Turkmenistanu, Ukrainy i Białorusi. W 2011 roku przyznana średnia kwota na jednego stypendystę wzrosła o 4,9% w porównaniu do roku 2010, a w obu priorytetach przyznanych zostało 235 stypendiów na łączną kwotę 960 tys. PLN.

więcej informacji

Więcej informacji na temat poszczególnych programów stypendialnych można znaleźć na stronach internetowych:

Regionalny Program Stypendialny: <http://www.sapereauso.org>

Doctus oraz Małopolski Program Stypendialny: <http://www.stypendia.mcp.malopolska.pl>

Nauka

Opracowanie: Joanna Dobrzańska

podsumowanie

- W dziedzinie badań i rozwoju województwo małopolskie prezentuje się stosunkowo korzystnie na tle kraju. Od wielu lat Małopolska zajmuje 2. miejsce zarówno pod względem łącznych nakładów poniesionych na B+R, jak i na mieszkańca. W 2010 roku wielkości te wyniosły odpowiednio: 1091,4 mln PLN i 330,3 PLN.
- Również pod względem liczby zatrudnionych w działalności B+R Małopolska znajduje się na 2. miejscu po Mazowszu. W województwie małopolskim pracowało 10,8% zatrudnionych w działalności B+R w kraju, w tym 11,8% badaczy.
- W 2011 roku nastąpił w Małopolsce spadek liczby studentów w stosunku do roku poprzedniego (o 1,8%). Zapoczątkowany rok wcześniej trend spadkowy spowodowany jest przede wszystkim zmianami procesów demograficznych. Należy jednak zaznaczyć, że spadek ten na razie w niewielkim stopniu dotyka województwo małopolskie, gdzie wskaźnik liczby studiujących na 10 tys. mieszkańców wciąż jest najwyższy w kraju.

1. Badania i rozwój

Pozycji Małopolski w zakresie zagadnienia działalności badawczo-rozwojowej nie sposób rozpatrywać bez określenia miejsca Polski na tle innych krajów.

Polska od kilku lat konsekwentnie dąży do stworzenia gospodarki opartej na wiedzy. Będąc państwem członkowskim UE w szerokim zakresie dostosowała krajowe regulacje dotyczące działalności biznesowej w obszarze B+R do rozwiązań unijnych. Równocześnie szkolnictwo wyższe i nauka uległy w ostatnich latach głębokim przeobrażeniom. Od dnia 1 października 2010 roku zaczął obowiązywać w Polsce pakiet sześciu nowych ustaw, które reformują system nauki. W wyniku reformy dwie wyspecjalizowane agencje rządowe przejęły funkcję finansowania projektów badawczo-rozwojowych w Polsce – Narodowe Centrum Badań i Rozwoju oraz Narodowe Centrum Nauki (zlokalizowane w Krakowie).

Pomimo dynamicznego rozwoju sektora B+R widocznego od 2006 roku, pozycja Polski wciąż jest raczej niekorzystna na tle krajów Unii Europejskiej. Wskaźnik intensywności, czyli nakładów na działalność B+R wyniósł w 2010 roku 0,74% PKB i nie osiągnął zakładanego w NSRO poziomu 1,5%. W 2010 roku Polska klasyfikowana była dopiero na 20. pozycji pod względem wskaźnika intensywności prac B+R, który był dla Polski niemal trzykrotnie niższy niż dla całej Unii.

Wykres 57. Nakłady na działalność B+R w 2010 roku (w % PKB)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat

Potencjałem polskiego sektora badawczo-rozwojowego są przede wszystkim specjalistyczne kadry. Trudno jednak nie zauważyć niskiej efektywności jeśli chodzi o liczbę cytowań i publikacji naukowych. Według rankingu SCImago Journal&Country Rank polscy naukowcy znaleźli się w 2010 roku dopiero na 20. miejscu z liczbą 27 060 publikacji, również na odległej pozycji jeśli chodzi o liczbę cytowań przypadających na jedną publikację naukową, szacowaną na poziomie 0,88 oraz liczbę publikacji naukowych na 1 mln mieszkańców.

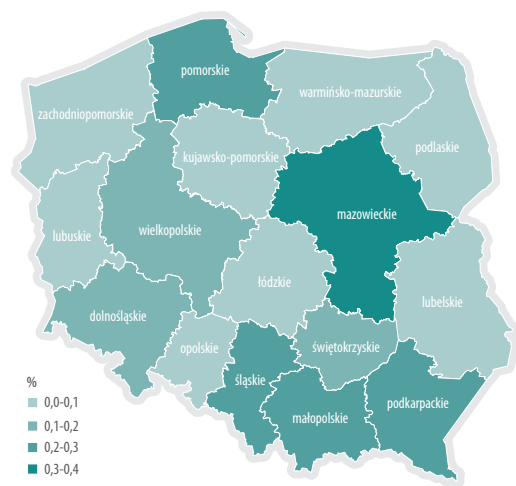
W 2010 roku na obszarze województwa małopolskiego działalność badawczo-rozwojową prowadziły 162 jednostki, z czego 109 w sektorze przedsiębiorstw. Na tle kraju Małopolska prezentuje się stosunkowo korzystnie. Najwyższe wartości osiąga zazwyczaj co prawda województwo mazowieckie, ale Małopolska plasuje się w ścisłej czołówce. Województwo małopolskie zajmowało w 2010 roku 2. miejsce w kraju zarówno jeśli chodzi o łączne nakłady poniesione na B+R, które wyniosły 1091,4 mln PLN, jak również na mieszkańca (330,3 PLN). Wskaźnik GERD kształtował się również stosunkowo wysoko, plasując Małopolskę za Mazowszem, jednak w 2009 roku poziom nakładów nie przekroczył 1%, wynosząc 0,93%.

Mapa 17. Mapa GERD/PKB w 2009 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa 18. Mapa BERD/PKB w 2009 roku (w %)

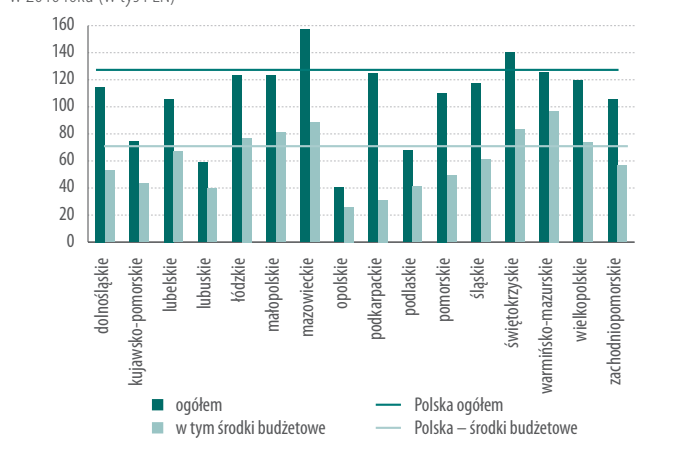

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zatrudnienie w działalności badawczej i rozwojowej w kraju jest znacznie zróżnicowane. Wyróżniającym się w 2010 roku województwem było mazowieckie, gdzie pracowało 33,1% zatrudnionych w działalności B+R w Polsce (w EPC), w tym pracownicy naukowo-badawczy stanowili 30,6% wszystkich badaczy kraju. Małopolska znalazła się w kolejnej grupie, zajmując 2. miejsce po Mazowszu obok województw: śląskiego, wielkopolskiego i dolnośląskiego. W województwie małopolskim pracowało 10,8% zatrudnionych w działalności B+R, w tym 11,8% badaczy. Podobnie kształtował się udział kobiet badaczy – najwięcej pracowało w województwie mazowieckim (28,8%), na 2. miejscu uplasowała się Małopolska (12%).

Wartość nakładów wewnętrznych na B+R na 1 zatrudnionego w B+R wynosiła w 2010 roku w 123,2 tys. PLN (EPC), w tym środków budżetowych 81 tys. PLN. Plasowało to Małopolskę na 5. miejscu *ex equo* z województwem łódzkim.

Wykres 58. Nakłady wewnętrzne na B+R na 1 zatrudnionego w B+R według województw w 2010 roku (w tys. PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

wydatków na działalność badawczo-rozwojową sektora przedsiębiorstw w stosunku do PKB, spadła w 2009 roku na 4. miejsce, plasując się po województwach: mazowieckim, śląskim i pomorskim.

Udział nakładów wewnętrznych na badania i prace rozwojowe sektora rządowego i prywatnych instytucji niedochodowych wyniósł w 2010 roku w województwie małopolskim 299 853,1 tys. PLN. Stanowiło to 8% nakładów krajowych tego sektora oraz 27,5% nakładów poniesionych w województwie.

Nakłady wewnętrzne poniesione na badania i prace rozwojowe przez sektor szkolnictwa wyższego wyniosły w Małopolsce w 2010 roku 576 603,6 tys. PLN i stanowiły 14,9% wydatków tego sektora w kraju oraz 52,8% w skali województwa.

Małopolska, która jeszcze w 2008 roku zajmowała 2. miejsce jeśli chodzi o poziom

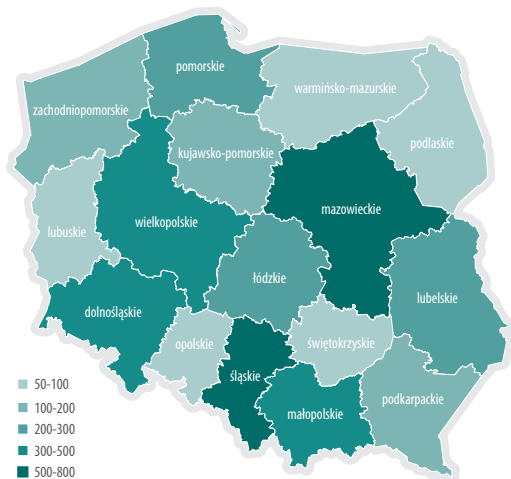
W 2012 roku rozpoczęty został narodowy program wspierania najlepszych jednostek naukowych. Pierwsze Krajowe Naukowe Ośrodki Wiodące wyłonione zostały przez specjalną komisję zagranicznych ekspertów i polskich koordynatorów. Pośród 6 ośrodków, które otrzymały status KNOW znalazły się dwa z Małopolski: w dziedzinie nauk fizycznych – Krakowskie Konsorcjum Naukowe im. Mariana Smoluchowskiego „Materia – Energia – Przyszłość” oraz w dziedzinie nauk medycznych – Konsorcjum Naukowe Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego i Instytutu Farmakologii PAN.

Pogarszającą się sytuację widać również w 2010 roku, gdyż nakłady w sektorze przedsiębiorstw w liczbach bezwzględnych spadły w porównaniu z latami 2008 i 2009 i uplasowały województwo dopiero na 6. miejscu z kwotą 214 970,7 tys. PLN. Poza wcześniej wymienionymi województwami większe nakłady podniesiono również w województwie dolnośląskim oraz podkarpackim; w tym ostatnim nakłady zwiększyły się ponad dwukrotnie w stosunku do roku poprzedniego. Nakłady sektora przedsiębiorstw stanowiły 19,7% nakładów tego sektora w kraju oraz 7,8% nakładów na B+R w województwie.

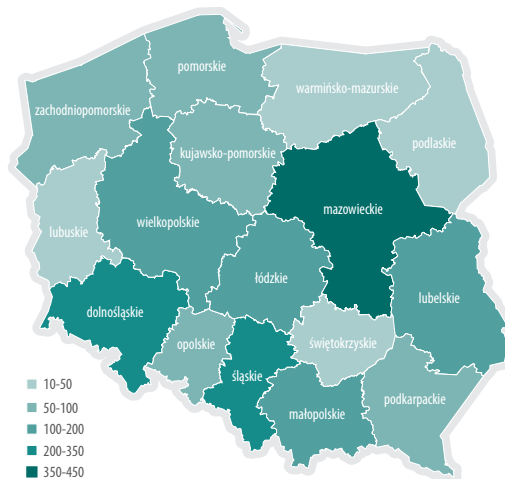
Do ścisłej czołówki przedsiębiorstw, które najwięcej inwestują w badania i rozwój należy krakowska firma Comarch. W zestawieniu tysiąca firm z UE „EU Industrial R&D Investment Scoreboard”, które przygotowała Komisja Europejska znalazło się tylko siedem firm z Polski. Na 463. miejscu uplasował się Comarch, który wydał w 2010 roku 23,42 mln EUR na badania i rozwój i była to najwyższej sklasyfikowana polska firma.

Do Urzędu Patentowego RP w 2011 roku z terenu województwa małopolskiego wpłynęły 334 zgłoszenia wynalazków krajowych. Dla porównania, w roku poprzednim liczba ta wynosiła 310, tak więc widać utrzymujący się trend wzrostowy. Udzielonych zostało 167 patentów, co plasuje Małopolskę w czołówce województw – na 4. miejscu po: mazowieckim, dolnośląskim i śląskim. Spośród 15 podmiotów krajowych, które dokonały największej liczby zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych w UPRP znalazł się tylko jeden z Małopolski – Akademia Górniczo-Hutnicza na 2. miejscu ze 111 zgłoszeniami. Żaden inny podmiot z terenu województwa małopolskiego nie przekroczył liczby 30 zgłoszeń.

Mapa 19. Liczba wynalazków krajowych zgłoszonych do UPRP w 2010 roku

Mapa 20. Mapa Liczba patentów udzielonych przez UPRP w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

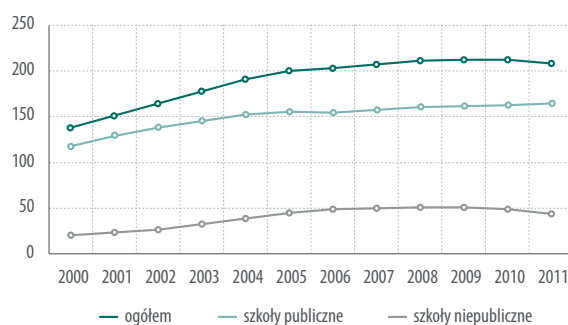
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

2. Szkolnictwo wyższe

W roku akademickim 2011/2012 w Małopolsce studiowało 208 113 studentów, tj. o 3 825 osób mniej niż w roku poprzednim. Zapoczątkowany rok wcześniej trend spadkowy spowodowany jest przede wszystkim zmianami demograficznymi. Szacuje się, że w Polsce do 2020 roku nastąpi spadek liczby studentów o co najmniej 25-30% i niewątpliwie odczuwalny będzie on również w Małopolsce, chociaż na razie dotyka województwo w stosunkowo łagodnym stopniu. Należy zaznaczyć bowiem, że Małopolska od 3 lat wykazuje najwyższy w kraju wskaźnik liczby studiujących na 10 tys. mieszkańców, który w 2011 roku wyniósł 627.

Niewielki spadek ogólnej liczby studentów w Małopolsce dotyczył przede wszystkim szkół niepublicznych, które głównie tracą studentów studiujących wieczorowo i zaocznie (↓11%), ale także studiujących w systemie dziennym (↓10,6%). W publicznych szkołach wyższych również zanotowano, już trzeci rok z rzędu, systematyczny spadek na studiach niestacjonarnych (↓7%), który jest jednak rekompensowany utrzymującym się wciąż wzrostem studentów studiów dziennych (↑4,6%).

Wykres 59. Studenci szkół wyższych (w tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

— więcej informacji

Więcej informacji na temat sektora B+R w Polsce, również w przekroju regionalnym, można znaleźć w publikacji *Nauka i technika w 2010* (www.stat.gov.pl)

Tabela 42. Liczba studiujących według rodzajów szkół i studiów¹

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2011
Studenci ogółem	138 486	164 795	190 821	203 060	211 077	211 938	208 113
› zmiana w %	9,1	8,9	7,9	5,1	1,9	- 0,5	- 1,8
Studenci stacjonarni	76 241	93 169	106 917	115 297	118 545	125 057	128 745
› zmiana w %	9,5	9,6	6,7	3,0	1,1	3,1	2,9
Studenci niestacjonarni ²	55 249	64 315	76 969	87 763	92 532	86 881	79 368
› zmiana w %	7,6	7,8	9,8	8,0	3,0	- 4,3	- 8,6
Studenci szkół publicznych	117 730	138 446	152 572	154 524	160 544	163 092	164 593
› zmiana w %	7,6	7,4	5,3	- 0,3	2,2	1,2	0,9
Studenci szkół prywatnych	20 756	26 349	38 249	48 536	50 533	48 846	43 520
› zmiana w %	18,6	14,6	18,0	8,6	1,2	- 4,0	- 11,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

W 2011 roku w Małopolsce siedzibę miały, podobnie jak w latach poprzednich, 33 szkoły wyższe.

Małopolskie uczelnie publiczne należą do ścisłej krajowej czołówki pod względem liczby zgłoszeń kandydatów na studia stacjonarne pierwszego stopnia i jednolite studia magisterskie – wśród uniwersytetów – Uniwersytet Jagielloński (II miejsce), wśród uczelni ekonomicznych – Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie (I miejsce), wśród uczelni pedagogicznych – Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN (I miejsce), wśród uczelni rolniczych – Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja (II miejsce) oraz pośród państwowych wyższych szkół zawodowych – Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie (II miejsce). W kategorii szkół niepublicznych na 3. miejscu znajduje się Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Pośród 7 uczelni najczęściej wybieranych w Polsce przez kandydatów w przeliczeniu na jedno miejsce (cztery i więcej zgłoszeń) na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia i jednolitych magisterskich na 6. miejscu uplasował się Uniwersytet Rolniczy, gdzie na jedno miejsce przypadało 5,1 kandydatów.

W 2011 roku do najpopularniejszych kierunków należały: medycyna, filologia angielska, filologia orientalna, japonistyka oraz prawo na Uniwersytecie Jagiellońskim; gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie Ekonomicznym; budownictwo, geodezja i kartografia na Akademii Górniczo-Hutniczej.

Z każdym rokiem wzrasta liczba studentów cudzoziemców. W 2011 roku na małopolskich uczelniach studioowało 2 640 obcokrajowców, tj. blisko 15% więcej niż w roku poprzednim, z czego 53% wybrało Uniwersytet Jagielloński, 25% – Collegium Medicum UJ, a 10% – Uniwersytet Ekonomiczny. Niemal wszyscy cudzoziemcy studiowali w trybie studiów stacjonarnych (90%).

Na studiach podyplomowych uzupełniało swoją wiedzę 16 565 osób, co pokazuje dalszy spadek liczby słuchaczy w porównaniu do najwyższego stanu w 2009 roku. Prawie 70% uczestników studiów stanowiły kobiety. Najwięcej osób uzupełniało swoją wiedzę na studiach technicznych i ekonomicznych (27,2% i 20,8%).

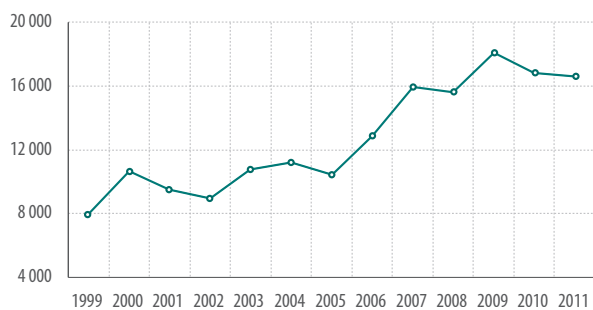
Systematycznie rośnie liczba uczestników studiów III stopnia – w 2011 roku na studiach doktoranckich uczyło się 5 821 osób, tj. o prawie 10% więcej niż w roku poprzednim. Pod tym względem Małopolska zajmuje 2. lokatę w kraju po województwie mazowieckim.

W małopolskich szkołach wyższych zatrudnionych było 12 732 nauczycieli akademickich, co stanowi niewielki wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Placówki publiczne zatrudniały 88,5% kadry nauczycielskiej.

1. Zmiany procentowe podane są w stosunku do roku poprzedniego.

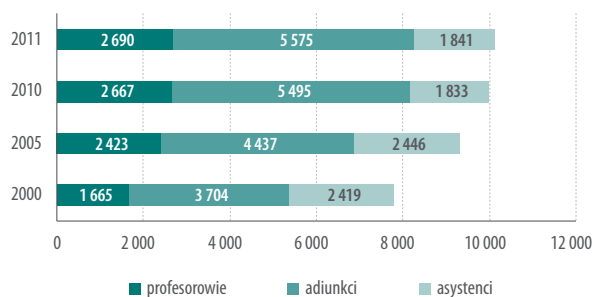
2. Do 2005 roku prezentowane były dane o studentach studiów zaocznych, natomiast od 2006 roku – na podstawie Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365) dane o studentach studiów zaocznych są zaliczane do szerszej kategorii – studia niestacjonarne, obejmującej dotychczasowe studia wieczorowe, zaoczne i eksternistyczne.

Wykres 60. Słuchacze studiów podyplomowych w latach 1999–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

Wykres 61. Nauczyciele akademicy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Bank Danych Lokalnych)

W Małopolsce na 1 nauczyciela akademickiego przypadało średnio 16 studentów, z czego najwyższy wskaźnik zanotowano na uczelniach ekonomicznych, a najniższym charakteryzowały się szkoły artystyczne, gdzie na 1 nauczyciela przypadało 4 studentów.

Małopolskie uczelnie corocznie zajmują wysokie pozycje w rankingach szkół wyższych przygotowywanych przez „Perspektywy” i „Rzeczpospolitą”. W najnowszym rankingu najlepszą uczelnią uniwersytecką w kraju został ponownie Uniwersytet Jagielloński, który zdeklasował Uniwersytet Warszawski (różnice między tymi dwiema uczelniami są jednak niewielkie i na przemian walczą one o palmę pierwszeństwa). Wysokie, 6. miejsce, zajęła także Akademia Górniczo-Hutnicza. Należy zaznaczyć, że niektóre z pozostałych uczelni pomimo bardziej odległych miejsc w rankingu ogólnym, zajmują wysokie pozycje w rankingach dla danego typu szkół – ugruntowaną pozycję ma Uniwersytet Pedagogiczny – 1. miejsce wśród uczelni pedagogicznych, Collegium Medicum UJ – 1. miejsce spośród uczelni medycznych (w rankingu ogólnym potraktowane łącznie z UJ nie występuje osobno), Akademia Wychowania Fizycznego – 2. miejsce wśród akademii wychowania fizycznego. W rankingu niepublicznych uczelni magisterskich na najwyższym, 10. miejscu, spośród małopolskich uczelni znalazła się Krakowska Akademia im. A. Frycza-Modrzewskiego.

Tabela 43. Miejsca małopolskich uczelni w rankingu uczelni akademickich

Uczelnia	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Uniwersytet Jagielloński	2	1	1	2	2	1
Akademia Górniczo-Hutnicza	7	8	5	7	6	6
Politechnika Krakowska	32	39	35	30	36	40
Uniwersytet Ekonomiczny	29	40	37	41	38	36
Uniwersytet Papieski	21	15	33	38	39	38
Uniwersytet Rolniczy	42	33	41	39	40	33
Uniwersytet Pedagogiczny	59	48	52	46	42	46
Akademia Wychowania Fizycznego	61	81	77	65	56	66

Źródło: Rankingi uczelni akademickich „Perspektywy” i „Rzeczpospolitej”

W 2011 i 2012 roku zakończonych zostało kilka znaczących inwestycji infrastrukturalnych, takich jak: Akademickie Centrum Materiałów i Nanotechnologii AGH, Centrum Informatyki AGH, Centrum Ceramiki AGH, nowy budynek Uniwersytetu Pedagogicznego, Centrum Dydaktyczno-Biblioteczne Podhalańskiej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, Budynek zespołu krytych pływalni z zapleczem dydaktycznym AWF, pawilon „G” Uniwersytetu Ekonomicznego oraz budynek Instytutu Zoologii UJ.

Kultura

Opracowanie: Agnieszka Chmiel, Tomasz Krzaczyński, Agnieszka Majkowska, Mirosława Zięba

podsumowanie

- Środki finansowe z programów europejskich umożliwiają nam dokonywanie pozytywnych zmian w otaczającej nas rzeczywistości oraz pozwalają na kreowanie jej od nowa. Tylko w 2011 roku w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 zostały zakontraktowane 32 projekty obejmujące swoim zakresem działania na rzecz kultury. Łączna wartość tych projektów wyniosła 140,1 mln PLN, w tym wartość dofinansowania ze środków UE wyniosła 71,3 mln PLN.
- Różnorodność, bogactwo oraz unikatowość dziedzictwa kulturowego to główne źródła atrakcyjności Małopolski tworzące przewagę konkurencyjną całego regionu. Kultura wzmacnia swoją pozycję – jako sektor gospodarki zdolny samodzielnie generować zysk, tworzyć nowe miejsca pracy, wspierający rozwój innych sektorów. W Małopolsce zauważalny jest systematyczny przyrost liczby małopolskich podmiotów gospodarczych działających w sektorze przemysłów kreatywnych; w 2011 roku odsetek ten wyniósł 6,6%.
- Nagrodę „Europa Nostra 2011” za wybitne osiągnięcia związane z dziedzictwem kulturowym otrzymał Szymon Modrzejewski z Uścia Gorlickiego – konserwator zapomnianych cmentarzy i pomników południowo-wschodniej części Polski.
- W 2011 roku Małopolska ze 112 muzeami potwierdziła, iż znajduje się w krajowej czołówce regionów, które posiadają największą liczbę muzeów, zajmując 1. miejsce pod względem liczby zwiedzających – 8,221 mln osób. W ogólnej liczbie 1 643 instytucji kultury, muzea stanowiły 6,81%, przy czym największy odsetek uzyskały biblioteki i placówki informacyjno-biblioteczne¹ (60,13%), domy i ośrodki kultury (15,27%), kluby i świetlice (10,04%).

1. Wśród placówek informacyjno-bibliotecznych najliczniejszą grupę stanowią biblioteki naukowe, biblioteki fachowe i biblioteki pedagogiczne.

1. Czas zmian – reakcja sektora kultury na przemiany społeczne, zmieniające się sposoby uczestnictwa w kulturze oraz indywidualizację postaw²

Institucje kultury w świecie przechodzą zasadniczą zmianę wymagającą ich nowej definicji. Stają się miejscem budowania relacji społecznych, alternatywnym (wobec centrów handlowych) miejscem spędzania czasu, ośrodkami dostępu do wiedzy i kultury, coraz częściej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Zmienia się też stosunek użytkowników instytucji kultury do ich oferty oraz – co stanowi kolejny istotny element przemian – za sprawą rozwoju nowych technologii komunikowania, wzrasta autonomia odbiorców, co przekłada się na postępującą deinstytucjonalizację i „prywatyzację” (rozumianą jako przeniesienie znacznej części aktywności kulturowych do sfery prywatnej) obiegu kultury.

Jak w tej sytuacji odnajdują się małopolskie instytucje kultury? Na ile efektywne są ich działania i jak wpisują się one z jednej strony w oczekiwania odbiorców, z drugiej – w oczekiwania ich organizatorów, wynikające z traktowania kultury już nie tylko jako wartości samej w sobie, ale także jako zasobu „użytecznego”, który można (należy) wykorzystywać jako element polityki społecznej oraz ważny czynnik stymulujący wzrost gospodarczy miasta, gminy, regionu?

Flagowe wydarzenia 2011 roku

- Małopolski program kulturalny polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej (1 lipca – 31 grudnia 2011) – czas pierwszej polskiej prezydencji stanowił szczególną okazję do zaprezentowania polskiej kultury na forum międzynarodowym. Wiele propozycji wydarzeń kulturalnych realizowanych w 2. połowie 2011 roku przez małopolskie instytucje uwzględniono w oficjalnym kalendarzu wydarzeń prezydencji: zjazd międzynarodowej organizacji zrzeszającej menedżerów sztuk performatywnych International Network for Contemporary Performing Arts (IETM) – któremu towarzyszyła m.in. prapremiera *Pasji* według św. Łukasza Krzysztofa Pendereckiego w reż. Grzegorza Jarzyny; 10. edycja *Unsound Festival 2011*; *Forum Dziedzictwa Europy Środkowej* i wiele innych.
- 2. Festiwal Miłosza (Kraków, 9-15 maja 2011) – stanowił kulminację Roku Miłosza. Zgromadził blisko 130 poetów, pisarzy, tłumaczy i uczonych nie tylko z „Rodzinnej Europy” ale także z Chin, Indii, Libanu, Afryki Południowej i Karaibów. Podczas festiwalowego tygodnia można było wziąć udział w konferencji naukowej i warsztatach tłumaczy, wymienić poglądy i skonfrontować swoje doświadczenia w dyskusjach panelowych i podczas spotkań autorskich, posłuchać poezji i muzyki podczas wieczorów poetyckich i poetycko-muzycznych.
- Otwarcie dla publiczności Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie (Kraków, 19 maja 2011) – jedno z najważniejszych muzealnych wydarzeń 2011 roku. MOCAK, pierwsze muzeum sztuki współczesnej w Polsce, zbudowane na terenie byłej fabryki Oskara Schindlera w poprzemysłowej dzielnicy Zabłocie, zaprojektowane przez włoskiego architekta Claudio Nardiego. Muzeum zostało uznane za najlepszą inwestycję na międzynarodowym konkursie *Dedalo Minosse International Prize 2010/2011*, zdobyło także nagrodę w konkursie „Kraków bez barier” oraz certyfikat „Miejsca przyjaznego seniorom”.

W 2011 roku Małopolska znalazła się w ścisłej krajowej czołówce, wraz z województwem mazowieckim, pod względem liczby muzeów (112 muzeów, co stanowi 14,4% wszystkich muzeów w Polsce) oraz zajęła 1. miejsce w Polsce pod względem liczby zwiedzających muzea (8,221 mln osób). Na koniec 2011 roku w ogólnej liczbie 1 643 instytucji kultury, największy odsetek stanowiły biblioteki i placówki informacyjno-biblioteczne³ (60,13%), domy i ośrodki kultury (15,27%), kluby i świetlice (10,04%), muzea (6,81%), galerie i salony sztuki (4,01%), kina (2,79%) oraz teatry i instytucje muzyczne (0,91%)⁴.

2. W rozdziale wykorzystano fragmenty *Diagnozy stanu kultury w Województwie Małopolski i analizy SWOT*, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2011.

3. Wśród placówek informacyjno-bibliotecznych najliczniejszą grupę stanowią biblioteki naukowe, biblioteki fachowe i biblioteki pedagogiczne.

4. *Kultura w województwie małopolskim w 2011 r.*, Informacja sygnałowa nr 9, Urząd Statystyczny w Krakowie, lipiec 2012, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/krak/ASSETS_2012_09_inf_syg.pdf

W 2011 roku na zlecenie Departamentu Edukacji, Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego Instytut Badań Strukturalnych przeprowadził analizę regionalnych instytucji kultury na tle trendów związanych z ewolucją praktyk kulturowych i różnych modeli finansowania kultury. Wydaje się, że niektóre wnioski z tych badań można próbować rozszerzyć i traktować jako reprezentatywne dla ogólnej sytuacji instytucji kultury w regionie.

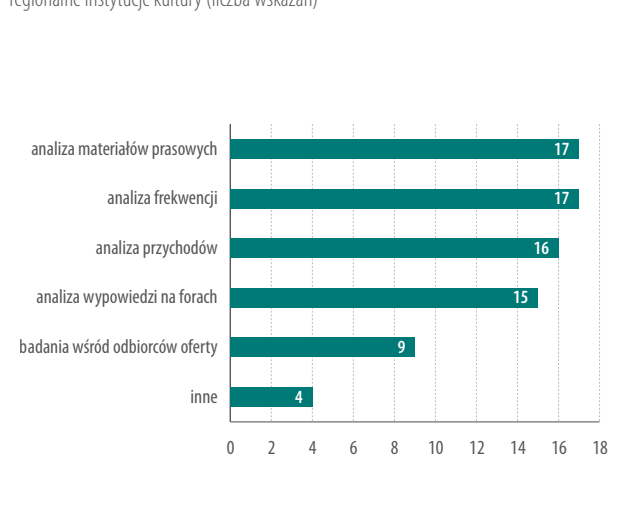
Jednym z nich są oczekiwania odbiorców, które (na podstawie ankiet z 20 instytucji kultury oraz wywiadów indywidualnych), ewoluują w stronę:

- › coraz większej różnorodności oferty – zwłaszcza że w wypadku uczestników najbardziej prestiżowych wydarzeń konkurencją dla imprez małopolskich są wydarzenia nie tylko w innych miastach kraju, ale i za granicą,
- › dobrej „obsługi” i komfortowych warunków – bez względu na specyfikę usług kulturowych, chcą być traktowani jak wymagający klienci,
- › dopasowania godzin funkcjonowania instytucji i organizowania wydarzeń do współczesnego stylu życia (przede wszystkim: późniejsze godziny organizowania imprez, umożliwiające dotarcie na nie po zakończeniu dnia pracy),
- › stopniowego zastępowania klasycznych, statycznych ekspozycji formami aktywnymi, chętnie z użyciem nowych technologii,
- › zacierania granic pomiędzy uczestnictwem w wydarzeniach kulturalnych a innymi formami spędzania czasu wolnego – zwłaszcza w wypadku parków etnograficznych widoczne są oczekiwania możliwości spożycia posiłku, uczestnictwa w imprezach o profilu ciężącym w stronę rozrywki,
- › rozbudowy ciekawej, przystępnej oferty, zarówno jeśli chodzi o treść, jak i formę.

Kluczową kwestią w dotarciu do odbiorców (zarówno społeczności lokalnej czy instytucji edukacyjnych, jak i turystów) są działania promocyjne i marketingowe uzupełniane o systematyczne badania oczekiwań i poziomu satysfakcji wśród odbiorców oferty. Działania te skutkować powinny aktywną refleksją nad misją i celami działalności instytucji, a w konsekwencji – mobilnością, elastycznością i innowacyjnością w kształtowaniu oferty. Wspomniane wyżej badanie przeprowadzone przez Instytut Badań Strukturalnych wykazało, że zdecydowana większość badanych instytucji prowadzi badania efektywności podejmowanych inicjatyw.

Ważne jest to, że w przypadku 14 z 20 badanych instytucji kultury wyniki przeprowadzonych badań doprowadziły do zmiany strategii promocji, natomiast w 12 do zmian w ofercie programowej.

Wykres 62. Metody pomiaru efektywności działań promocyjnych i marketingowych przez regionalne instytucje kultury (liczba wskazań)

Źródło: Instytut Badań Strukturalnych, *Diagnoza stanu kultury w Województwie Małopolskim i analiza SWOT*

więcej informacji

Więcej informacji na temat liczby instytucji kultury w Małopolsce, prowadzonej przez nich działalności oraz uczestników wydarzeń kulturalnych w wydawnictwach Urzędu Statystycznego w Krakowie:

Informacja sygnałowa nr 9, Kultura w województwie małopolskim w 2011 r., lipiec 2012,
http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/krak/ASSETS_2012_09_inf_syg.pdf

Rocznik Statystyczny Województwa Małopolskiego 2011, grudzień 2011,
http://www.stat.gov.pl/krak/51_PLK_HTML.htm

Województwo Małopolskie 2011 – Podregiony, Powiaty, Gminy, listopad 2011,
http://www.stat.gov.pl/krak/51_PLK_HTML.htm

Nazwa projektu: Międzynarodowy Festiwal Teatrów Tańca Scena Otwarta

Pomysłodawca i realizator: Centrum Sztuki Mościce

Okres realizacji: od 2011 roku

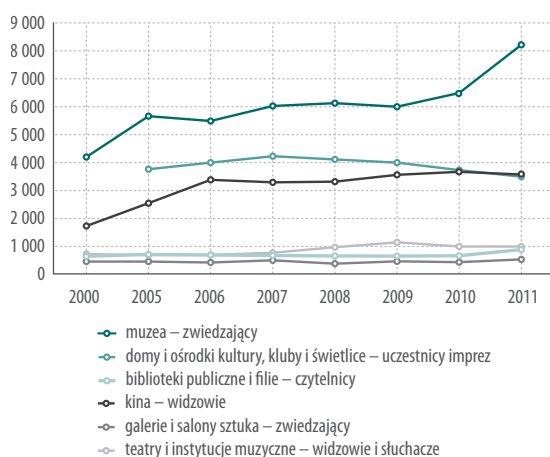
- Projekt, prezentujący i promujący taniec współczesny i balet, stanowi odpowiedź na lukę w zakresie propozycji programowej w tych dziedzinach oraz znakomicie wpisuje się w wykreowaną przez programy telewizyjne modę na taniec współczesny. W regionie Małopolski i Podkarpacia jest to dziedzina sztuki najrzadziej reprezentowana, choć ciesząca się bardzo dużym zainteresowaniem, co potwierdza frekwencja na imprezach poświęconych baletowi i tańcowi współczesnemu. Pierwsza edycja Międzynarodowego Festiwalu Teatrów Tańca Scena Otwarta w 2011 roku obejmowała warsztaty, których celem było uzyskanie podstawowych umiejętności pozwalających na wykorzystanie elementów techniki tańca współczesnego i tańca fizycznego w pracy nad spektaklem. Efektem warsztatów był m.in. spektakl wykorzystujący multimedialne środki przekazu, prezentowany podczas festiwalu, stanowiącego drugi kluczowy komponent projektu i prezentującego spektakle taneczne i baletowe zespołów gościnnych. Program uzupełniały liczne wydarzenia towarzyszące: moderowane spotkania z artystami, projekcje filmowe i wystawy.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach MRPO 2007-2013: całkowita wartość – 962 tys. PLN, wysokość dofinansowania UE – 401 tys. PLN.

Więcej: <http://www.scenaotwarta.pl/1,o-festiwalu.html>

Institucje kultury mają świadomość, że poddawane są ocenie według podobnych kryteriów, jak podmioty komercyjne z ofertą kulturalno-rozrywkową, choć równocześnie pojawiają się uzasadnione głosy sprzeciwu wobec bezkrytycznego podążania za oczekiwaniami odbiorców.

Wykres 63. Uczestnicy oferty instytucji kultury – tendencje

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Ciekawym przykładem oferty, która jest wynikiem poszukiwania równowagi pomiędzy misją a popytem (czyli oczekiwaniami odbiorców) jest Międzynarodowy Festiwal Teatrów Tańca Scena Otwarta.

W kontekście zmiany profilu uczestnika oferty kulturalnej w regionie – ewolucji jego preferencji i oczekiwań – ważną kwestią jest poziom uczestnictwa w kulturze. Z uwagi na brak kompleksowych analiz dotyczących uczestnictwa w nieformalnym obiegu kultury, skupimy się na analizie uczestnictwa w ofercie instytucjonalnej. W 2011 roku znacznie wzrosła w stosunku do roku poprzedniego liczba czytelników w bibliotekach (+33,2%), zwiedzających galerie i salony sztuki (+27,7%) oraz muzea (+26,9%), a także liczba widzów w teatrach i instytucjach muzycznych (+1,8%). Zmalała natomiast liczba widzów w kinach (-3,9%). W stosunku do 2009 roku zmalała także liczba uczestników imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice (-12,1%)⁵.

5. *Kultura w województwie małopolskim w 2011 r.*, Informacja sygnałowa nr 9, Urząd Statystyczny w Krakowie, lipiec 2012, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/krak/ASSETS_2012_09_inf_syg.pdf

W kontekście skali uczestnictwa w kulturze kluczowe znaczenie mają działania instytucji wzmacniające ofertę integracji społecznej, przeciwdziałające nadmiernym, społecznie nieakceptowanym dysproporcjom w poziomie dostępu do kultury.

case study

Nazwa projektu: Druga strona rzeczy

Pomysłodawca i realizator: Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie

Okres realizacji: 2011

- Cykl 12 spotkań odkrywających nieoczywiste przeznaczenie i ukryty sens obiektów z kolekcji muzeum. Rozmowy o przedmiotach zapomnianych i przedmiotach współczesnych miały pobudzić do refleksji i sprowokować, wywołać pytania: co jest nam potrzebne by poradzić sobie w świecie? w czym gustujemy? co budzi nasze zdziwienie? czemu przypisujemy wartość, a co nie ma dla nas znaczenia? Wszystko po to, by na siebie i rzeczywistość popatrzeć z nowej perspektywy, zgodnie z zasadą, że rzeczy w muzeum są nie tyle do podziwiania, co do rozumienia świata.

Więcej: http://etnomuzeum.eu/Aktualnosci,296_cykl_spotkan_druga_strona_rzeczy.html

Szczególnie interesujące są działania mające na celu:

- › likwidację barier w dostępie do kultury, szczególnie poprzez wykorzystanie nowych technologii,
- › kształtowanie kompetencji i nawyków uczestnictwa w życiu kulturalnym, rozwijanie tych potrzeb i stwarzanie warunków do ich zaspokojenia.

Wydaje się, że w przypadku znacznej części instytucji działania te ograniczają się do przygotowania oferty „na miejscu” oraz ewentualnych działań informacyjnych. Może to rodzić pewne obawy co do skuteczności docierania do rzeczywiście wykluczonych, szczególnie w przypadku braku kompetencji i potrzeby. Z pewnością są to obszary do intensyfikacji działań i implementacji dobrych praktyk, krajowych i europejskich.

W kontekście budowania oferty programowej i podążania za oczekiwaniami odbiorców (którzy coraz częściej domagają się urozmaiconej formy prezentacji, wzbogaconej o efekty multimedialne i interaktywne) kluczowe znaczenie ma stopień wykorzystywania przez instytucje kultury nowych technologii oraz Internetu. Technologie teleinformacyjne dają szansę zrewolucjonizowania dostępu do wiedzy i dziedzictwa kulturowego, zmieniają kanały dotarcia do kultury i uczestnictwa w niej, z pasywnego odbioru na świadomą selekcję i wybór. Internet daje nowe możliwości dotarcia do odbiorców, pozwala też przekształcać relacje z nimi w bardziej twórcze, a przy okazji efektywnie budować więzi społeczne.

W informacji sygnałnej Urzędu Statystycznego w Krakowie *Kultura w województwie małopolskim w 2011 roku* o nowych technologiach i wykorzystaniu Internetu czytamy w kontekście bibliotek (w 2011 roku 92,8% małopolskich bibliotek posiadało dostęp do Internetu) i kin (systematycznie wzrasta liczba kin wyposażonych w cyfrowy system wyświetlania filmów w standardzie DCI; internetowy system rezerwacji biletów w 2011 roku posiadało 15 kin, tj. 32,6% wszystkich kin – wzrost o 6,5% w stosunku do 2010 roku). Brak szerszych danych statystycznych dotyczących wykorzystania technologii informacyjno-telekomunikacyjnych przez instytucje kultury.

Ze wspomnianego wyżej badania przeprowadzonego przez Instytut Badań Strukturalnych wynika, że instytucje kultury korzystają z nowych technologii na dwa sposoby. Z jednej strony – technologie te stanowią nieodzowne narzędzie codziennej pracy, zarówno administracyjnej, jak i związanej z przygotowaniem oferty, zarządzaniem projektowym oraz informacją i promocją. Z drugiej strony – stają się elementem oferty programowej instytucji, zarówno pod względem udostępniania zbiorów on-line (poprzez digitalizację zbiorów, możliwość wirtualnego zwiedzania oraz tworzenie i udostępnianie materiałów multimedialnych), jak i interaktywnych elementów wystaw; znajdują również zastosowanie przy realizacji spektakli teatralnych i muzycznych.

Nazwa projektu: Cyfrowe Dziedzictwo Kulturowe – stworzenie platformy digitalizacji zbiorów muzealnych w regionie Małopolski

Lider projektu: Muzeum Narodowe w Krakowie

Partnerzy: Muzeum Okręgowe w Tarnowie, Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie, Muzeum im. prof. Stanisława Fischera w Bochni, Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie, Muzeum – Nadwiślański Park Etnograficzny w Wygiełzowie i Zamek Lipowiec

Okres realizacji: 2011-2014

- W ramach projektu powstanie – w oparciu o jeden program bazodanowy, wspólny słownik pojęć kluczowych i ujednoczone standardy opisów zabytków – wspólna strona wszystkich uczestników projektu z dostępem do ok. 54 tys. najcenniejszych dzieł sztuki digitalizowanych i prezentowanych na interaktywnej, multimedialnej platformie internetowej. Umożliwi ona poznawanie zasobów dziedzictwa kultury, w znacznej większości nie udostępnianych na co dzień. W ten sposób ogólnodostępny portal stanie się źródłem wiedzy, pogłębionej refleksji i inspiracji.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach MRPO 2007-2013: całkowita wartość – 3,94 mln PLN, wysokość dofinansowania UE – 2,37 mln PLN.

Więcej: <http://www.muzeum.krakow.pl/Projekty.125.0.html>

Podstawowym elementem wykorzystania technologii informacyjno-telekomunikacyjnych jest obecność instytucji kultury w Internecie. Wszystkie przebadane przez Instytut Badań Strukturalnych regionalne instytucje kultury posiadają własne strony www, często więcej niż jedną. Prowadzą także działalność na innych portalach.

Powstaje pytanie, jaka część instytucji kultury nie nadążyła za procesem społecznej transformacji, co skutkowało będzie coraz większym rozziwem w relacjach z odbiorcami ich działalności. Dla jakiej części instytucji, z powodów finansowych i/lub lęku przed zmianą, powszechny dostęp do nowych technologii nie stał się udziałem? Są to ważne obszary problemowe, dla badań statystycznych i nie tylko, w najbliższej perspektywie.

2. Finansowanie kultury

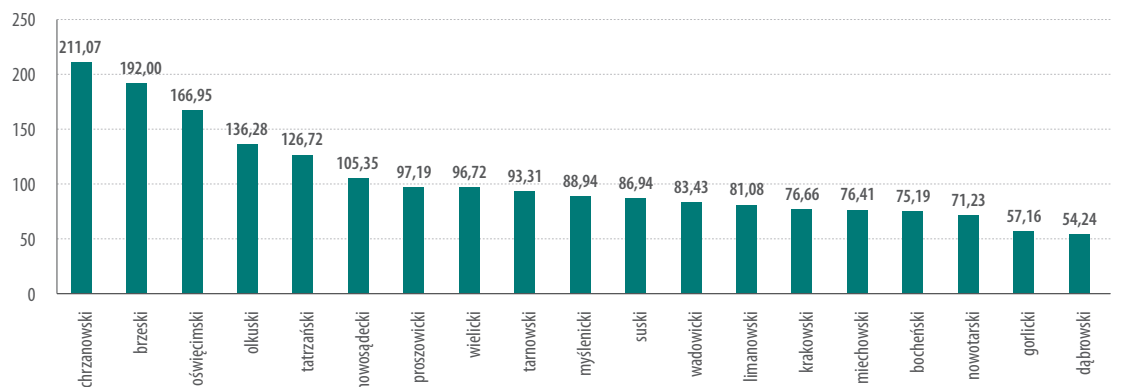
System finansowania kultury w Polsce daje samorządom dużo swobody w zakresie wyboru instytucji, do których kierowane jest wsparcie. Selekcja może dotyczyć zarówno przedsięwzięć przez nie realizowanych (na poziomie dotacji celowych), jak również możliwości regulowania wysokości wsparcia przyznanego poszczególnym jednostkom. To, że samorządy dysponują wiedzą o regionalnym rynku kultury i mogą skuteczniej dopasować wsparcie do potrzeb mieszkańców, pozwala częściowo zniwelować problemy wynikające z niskich nakładów ogółem. Władzom na niższym szczeblu łatwiej podjąć również decyzję o skoncentrowaniu wsparcia, tak aby przyniosło ono większe efekty.

W 2011 roku z budżetów wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wyniosły 545,4 mln PLN, co stanowiło spadek o 9,2% w stosunku do roku ubiegłego.

W przypadku samorządów gminnych, powiatowych oraz miast na prawach powiatu wydatki te w porównaniu do roku 2010 zmniejszono o 13,2% (w przypadku samorządów gminnych oraz miast na prawach powiatu spadek wyniósł 65,5 mln PLN, w przypadku samorządów powiatowych – 1,1 mln PLN). Wydatki samorządu województwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2011 roku zmniejszyły się o 7,8 mln PLN (6,7%)

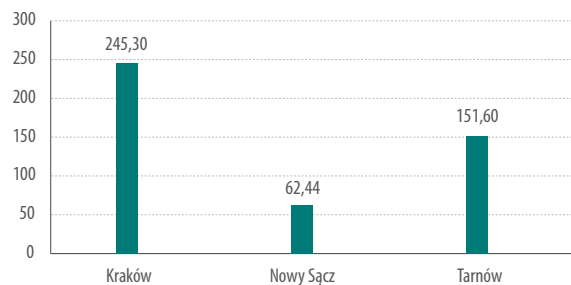
w porównaniu do roku 2010 (jedną z przyczyn – obok kryzysu finansowego – był spadek nakładów inwestycyjnych wynikający z zakończenia w 2010 roku kilku ważnych, dużych projektów inwestycyjnych współfinansowanych ze środków europejskich).

Wykres 64. Wydatki gmin na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2011 roku *per capita* /w układzie powiatowym/ (w PLN)

Źródło: Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie – Biuletyn Informacji Publicznej

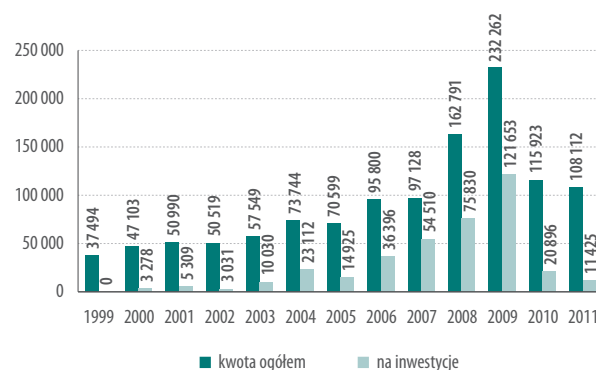
Wykres 65. Wydatki miast na prawach powiatu na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w 2011 roku *per capita* (w PLN)

Źródło: Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie – Biuletyn Informacji Publicznej

Głównym źródłem współfinansowania projektów w obszarze kultury w Małopolsce jest **Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013**. MRPO jest instrumentem realizacji strategii rozwoju województwa i stanowi precyzyjnie dobrany katalog interwencji o największym znaczeniu dla regionu.

Wykres 66. Środki przekazane w latach 1999-2011 z budżetu Województwa Małopolskiego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (w tys. PLN)

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

Tabela 44. Projekty w obszarze kultury zakontraktowane w ramach MRPO 2007–2013 w 2011 roku

Lp.	Nazwa Działania / Schematu w ramach MRPO na lata 2007-2013	Wszystkie projekty zakontraktowane w wymienionych działaniach/ schematach w 2011 roku			Projekty w obszarze kultury zakontraktowane w 2011 roku					
		Liczba	Wartość całkowita (w PLN)	Dofinansowanie MRPO (w PLN)	Liczba	Udział D / A	Wartość całkowita (w PLN)	Udział F / B	Dofinansowanie MRPO (w PLN)	Udział H / C
1.	Działanie 1.2 Rozwój społeczeństwa informacyjnego	62	167 113 353,38	166 474 893,26	2	3,2%	16 481 429,45	9,9%	12 432 552,25	7,5%
2.	Działanie 3.1 Schemat C Rozwój produktów oferty turystycznej regionu	18	52 052 363,04	46 338 066,89	3	16,6%	6 028 651,00	11,6%	2 460 980,00	5,3%
3.	Działanie 3.2 Schemat A Dziedzictwo kulturowe i rewaloryzacja układów przestrzennych	29	115 493 080,89	107 064 938,91	13	44,8%	79 425 838,99	68,8%	38 090 910,59	35,6%
4.	Działanie 3.3 Schemat A Rozwój infrastruktury kulturalnej	19	107 111 644,26	107 111 644,26	1	5,3%	29 282 846,00	27,3%	10 366 208,89	9,7%
5.	Działanie 3.3 Schemat B Organizacja imprez kulturalnych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym	27	17 240 541,38	17 140 333,88	2	7,4%	4 185 312,17	24,3%	1 998 167,80	11,7%
6.	Działanie 8.1 Promocja Małopolski na arenie międzynarodowej	13	12 787 665,65	11 885 837,40	3	23%	4 372 103,76	34,2%	3 111 084,71	26,2%
7.	Działanie 8.2 Budowanie pozycji Małopolski w europejskich sieciach współpracy	19	14 181 749,55	13 655 221,09	8	42,1%	6 430 198,29	45,3%	5 353 925,71	39,2%
RAZEM		187	485 980 398,20	469 670 935,70	32	17,1%	140 177 728,66	28,8%	71 352 849,95	

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMWM, na podstawie danych Departamentu Funduszy Europejskich UMWM

Na 720 projektów zakontraktowanych w 2011 roku w Małopolsce przy wsparciu środków MRPO, 32 (4,4%) to projekty w obszarze kultury. Ich łączna wartość wynosi 140,1 mln PLN, a kwota dofinansowania ze środków UE wynosi 71,3 mln PLN.

Projekty w obszarze kultury współfinansowane są także w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. W 2011 roku:

- ▶ w ramach Osi 3. *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, Działanie Odnowa i rozwój wsi* zakontraktowano 41 projektów w zakresie kultury i dziedzictwa kulturowego, o łącznej wartości 14,9 mln PLN i wysokości dofinansowania UE 7,5 mln PLN;
- ▶ w ramach Osi 4. *Leader* zakontraktowano 35 projektów w zakresie kultury i dziedzictwa kulturowego, o łącznej wartości 21,3 mln PLN i wysokości dofinansowania UE 11,1 mln PLN.

Kolejne, obok wyżej wymienionych programów, źródła funduszy strukturalnych, w ramach których zapewniono możliwość wsparcia projektów w obszarze kultury to:

- ▶ Program Infrastruktura i Środowisko (POIŚ) na lata 2007-2013, Priorytet XI *Kultura i dziedzictwo kulturowe*,
- ▶ Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 (EWT PL-SK), Działanie 2.1 *Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie turystyki* oraz Działanie 2.2 *Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego*.

Wiele instytucji kultury skorzystało z szansy dofinansowania budowy lub modernizacji infrastruktury w postaci obiektów i wyposażenia, szczególnie w nowoczesne technologie (szacuje się, że około 10-20% środków inwestycyjnych przeznaczanych jest na zakup nowych technologii). W 2011 roku oddano do użytku między innymi: nowe Regionalne Centrum Kulturalno-Biblioteczne w Brzesku, nową siedzibę Muzeum Przyrodniczego im. Krystyny i Włodzimierza Tomków w Ciężkowicach, Centrum kulturalno-sportowo-rekreacyjne w wyremontowanej i zaadaptowanej na ten cel szkole podstawowej w Olszanie, amfiteatr w Nadwiślańskim Parku Etnograficznym w Wygiełzowie czy wyremontowaną i zaadaptowaną na Galerię Sztuki XX wieku Willę Oksza w Zakopanem.

Inwestycje w kulturę skutkują nie tylko jakościową zmianą przestrzeni publicznej, ale są impulsem do zmiany programowej w instytucjach oraz przyczyniają się do wzrostu zatrudnienia. O skali zmian mogą świadczyć dane z 12 inwestycji zrealizowanych w latach 2008-2011 przez instytucje kultury, dla których organizatorem jest Województwo Małopolskie: w wyniku tych inwestycji utworzono 68 stałych miejsc pracy; łączna powierzchnia nowych/odnowionych przestrzeni to 65,5 tys. m², ich wartość to 257,8 mln PLN. To ogromna zmiana jakościowa, programowa i wizerunkowa (720 propozycji kulturalnych w 2011 roku). Tylko w 2011 roku każdą z „nowych” przestrzeni odwiedziło średnio 47 tys. osób, ogółem z oferty tych miejsc skorzystało 600 tys. osób.

case study

MAŁOPOLSKA BIBLIOTEKA+ to nowa inicjatywa samorządu Województwa Małopolskiego, której celem jest wzmocnienie procesu przekształcania bibliotek gminnych w nowoczesne ośrodki życia społecznego, poprzez poprawę stanu infrastruktury i wprowadzenie bogatszej, rozszerzonej oferty zmodernizowanych bibliotek, skierowanej do różnych grup odbiorców, a wszystko to w zgodności ze standardami krajowego Certyfikatu Biblioteka+. W formie otwartego konkursu ofert gminom wiejskim, gminom miejsko-wiejskim i małym gminom miejskim (do 15 tys. mieszkańców) z terenu województwa małopolskiego udzielana jest pomoc finansowa w formie dotacji celowej, na uzupełnienie wkładu własnego dla projektów realizowanych w ramach rządowego Programu Wieloletniego KULTURA+ Priorytetu „Biblioteka+. Infrastruktura bibliotek” przez gminne biblioteki publiczne, dla których gminy te pełnią funkcję organizatora.

W 2011 roku, w 1. edycji konkursu, wsparcie uzyskały: Gmina Myślenice – 400 000 zł na realizację projektu Budowa Miejskiej Biblioteki Publicznej w Myślenicach oraz Gmina Stary Sącz – 39 425 zł na realizację projektu Przebudowa i modernizacja istniejącego budynku filii Biblioteki w Barcicach, podnosząca standard obiektu.

Więcej informacji na <http://www.malopolskie.pl/Kultura/Informacje/> w zakładce Konkursy.

Kultura fizyczna

Opracowanie: Andrzej Hyży

podsumowanie

- W ramach Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego w 2011 roku skierowano do dofinansowania 5 inwestycji na kwotę blisko 4 mln PLN.
- Dzięki realizacji programu budowy wielofunkcyjnych boisk sportowych „Moje boisko ORLIK '2012”, na koniec 2011 roku w województwie małopolskim funkcjonowało 167 kompleksów sportowych, z czego 42 dofinansowano w 2011 roku.
- W roku 2011 z budżetów jednostek samorządów terytorialnych województwa małopolskiego na kulturę fizyczną wydatkowano kwotę w wysokości 460,2 mln PLN.

1. Rozwój infrastruktury sportowej

Wieloletni Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego

Województwo Małopolskie systematycznie wspiera rozwój infrastruktury sportowej. Inwestorzy korzystają między innymi ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w ramach Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego.

Corocznie, w ramach tego programu, Sejmik Województwa Małopolskiego kieruje do dofinansowania zadania zgłoszone przez samorządy szczebla powiatowego i gminnego.

W roku 2011 do dofinansowania skierowano 5 zadań na kwotę 2,5 mln PLN.

Tabela 45. Zadania skierowane do dofinansowania w 2011 roku

Lp.	Inwestor	Zadanie
1.	Urząd Miasta i Gminy Miechów	budowa krytej pływalni w Miechowie
2.	Urząd Miasta i Gminy Proszowice	budowa krytej pływalni w Proszowicach
3.	Urząd Miasta Gorlice	modernizacja kompleksu w Gorlicach (Iodowisko, korty, boisko)
4.	Starostwo Powiatowe w Chrzanowie	budowa sali przy ZS w Trzebini
5.	Urząd Gminy Jerzmanowice – Przegonia	budowa sali przy GCSiR w Przegoni

Źródło: opracowanie własne

W latach 1999-2011 inwestorzy realizujący budowy, modernizacje i remonty 311 obiektów sportowych otrzymali wsparcie finansowe z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, co w wydatny sposób przyspieszyło oddanie tych obiektów do użytku.

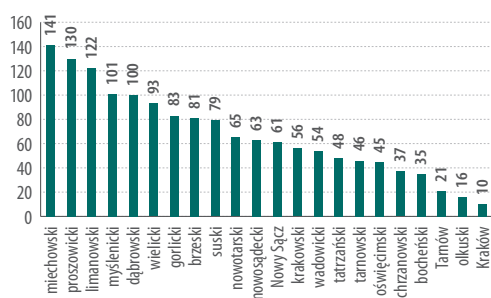
Łącznie do dofinansowania skierowano budowę 13 kompleksów sportowych, 18 krytych pływalni, 25 hal sportowych, 6 małych hal sportowych, 166 sal gimnastycznych i 22 innych obiektów sportowych.

Tabela 46. Rodzaje obiektów dofinansowanych w ramach Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego w latach 1999-2011

Powiat	Kryte pływalnie	Kompleksy sportowe	Hale	Małe hale	Sale	Inne obiekty	Razem
bocheński	0	0	0	1	12	0	13
brzeski	0	1	3	2	8	0	14
chrzanowski	2	1	1	1	2	0	7
dąbrowski	0	1	1	2	7	0	11
gorlicki	0	1	0	6	12	0	19
krakowski	2	3	2	3	14	1	25
limanowski	1	1	2	7	13	0	24
miechowski	0	1	1	3	1	1	7
myślenicki	1	0	1	6	9	2	19
nowosądecki	1	0	1	6	18	1	27
nowotarski	1	0	2	7	13	2	25
olkuski	1	0	0	1	3	0	5
oświęcimski	0	1	1	2	9	1	14
proszowicki	0	1	0	0	6	0	7
suski	0	1	1	2	8	1	13
tarnowski	2	0	1	7	14	0	24
tatrzański	0	0	0	2	4	1	7
wadowicki	0	1	2	5	6	0	14
wielicki	0	2	1	4	4	0	11
Kraków	2	2	4	0	0	6	14
Nowy Sącz	0	0	1	0	2	5	8
Tarnów	0	1	0	0	1	1	3
Ogółem	13	18	25	67	166	22	311

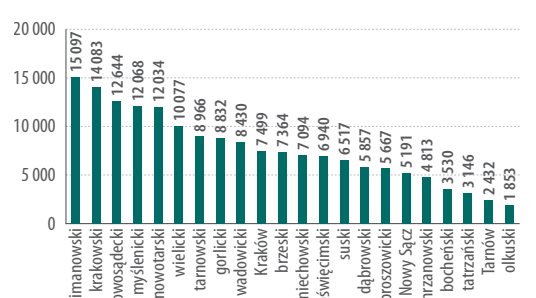
Źródło: opracowanie własne

Wykres 67. Środki z funduszu rozwoju kultury fizycznej przekazane jest w ramach wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego w latach 1999-2011 (w PLN na jednego mieszkańca powiatu)

Źródło: opracowanie własne

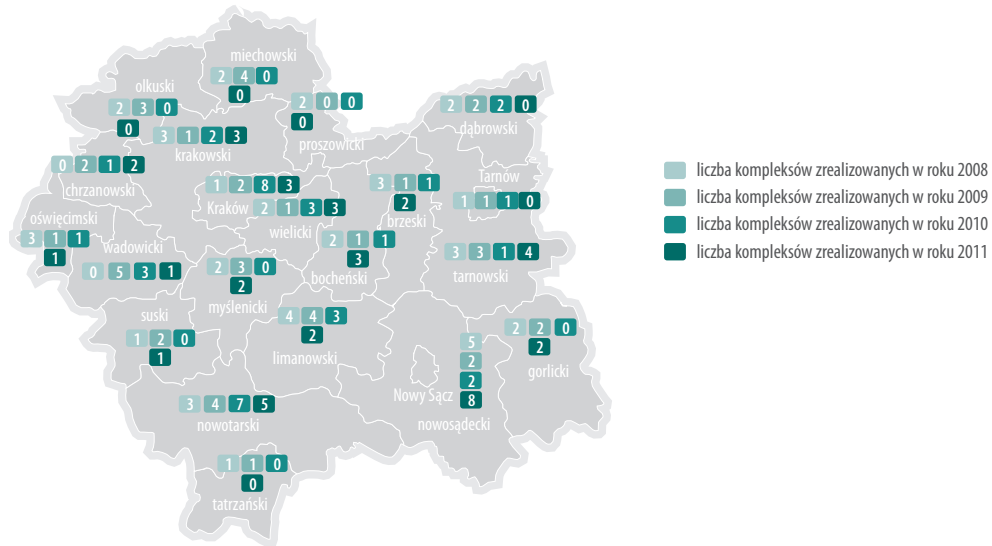
Wykres 68. Środki z funduszu rozwoju kultury fizycznej przekazane jest w ramach Wieloletniego Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego w latach 1999-2011 (w tys. PLN)

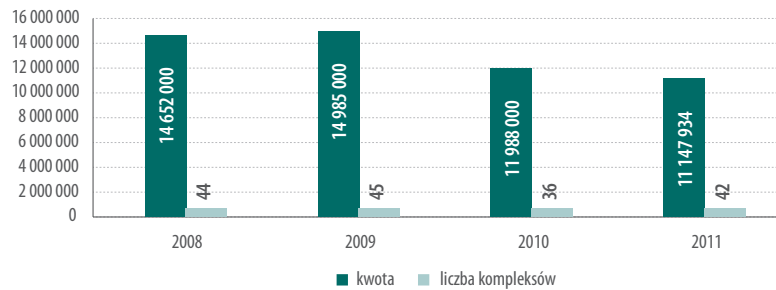
Źródło: opracowanie własne

Budowa wielofunkcyjnych boisk sportowych „Moje Boisko ORLIK ‘2012”

Program Ministerstwa Sportu i Turystyki realizowany od 2008 roku, wdrażany na terenie Małopolski we współpracy z Samorządem Województwa Małopolskiego. Polega on na budowie kompleksów sportowych, składających się z dwóch boisk ze sztuczną nawierzchnią (do piłki nożnej i wielofunkcyjne) i budynku zaplecza sanitarno-szatniowego, wraz z ogrodzeniem i oświetleniem, umożliwiających uprawianie różnych dyscyplin sportowych przez wszystkie grupy wiekowe na bezpiecznych, nowoczesnych boiskach sportowych. Na montaż finansowy przedsięwzięcia składają się środki z Ministerstwa Sportu i Turystyki, Województwa Małopolskiego oraz środki własne inwestorów (czyli gmin, miasta lub powiatów).

Mapa 21. Program „Moje boisko – ORLIK 2012” w latach 2008–2011 w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne

Wykres 69. Program „Orlik 2012” w Małopolsce – środki WM oraz liczba kompleksów sportowych

Źródło: opracowanie własne

Tabela 47. Liczba „Orlików” w Polsce wybudowanych w latach 2008–2011

Lp.	Województwo	„Moje Boisko – ORLIK 2012” w latach 2008–2011			
		liczba mieszkańców	liczba gmin	liczba „Orlików” ogółem	liczba mieszkańców przypadających na „Orlika”
1.	zachodniopomorskie	1 722 883	114	175	9 845
2.	warmińsko-mazurskie	1 452 147	116	145	10 015
3.	kujawsko-pomorskie	2 097 634	144	181	11 589
4.	wielkopolskie	3 447 441	226	266	12 960
5.	lubuskie	1 022 843	83	78	13 113
6.	pomorskie	2 276 176	123	144	15 807
7.	łódzkie	2 538 677	177	153	16 593
8.	dolnośląskie	2 915 238	169	173	16 851
9.	lubelskie	2 175 700	213	129	16 866
10.	podlaskie	1 202 365	119	71	16 935
11.	podkarpackie	2 127 285	160	125	17 018
12.	małopolskie	3 337 471	182	167	19 985
13.	opolskie	1 016 213	71	47	21 622

Lp.	Województwo	„Moje Boisko – ORLIK '2012” w latach 2008-2011			
		liczba mieszkańców	liczba gmin	liczba „Orlików” ogółem	liczba mieszkańców przypadających na „Orlika”
14.	mazowieckie	5 268 660	314	220	23 948
15.	świętokrzyskie	1 280 727	102	49	26 137
16.	śląskie	4 630 364	167	149	31 076

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ministerstwa Sportu i Turystyki

2. Znaczące wydarzenia sportowe

Rok 2011 obfitował w wiele sukcesów sportowych Małopolan. Na arenach naszego regionu, krajowych i zagranicznych przedstawiciele sportów indywidualnych i zespołowych walczyli o jak najlepsze wyniki, zdobywali medale, przyciągali uwagę kibiców i jednocześnie rozstawiali Małopolskę. W gronie najbardziej zasłużonych sportowców i klubów znaleźli się:

- › **Katarzyna Rogowiec:** biegaczka narciarska Start Nowy Sącz jest sześciokrotną medalistką (złoto na 5 km oraz cztery srebra i jeden brąz) mistrzostw świata osób niepełnosprawnych w biegach narciarskich i biathlonie, rozegranych w Chanty-Mansijsku;
- › **Justyna Kowalczyk:** srebrna medalistka mistrzostw świata w biegu narciarskim na 10 km techniką klasyczną oraz w biegu łączonym na 15 km, brązowa medalistka na 30 km stylem dowolnym. Zdobyła po raz trzeci Kryształową Kulę za triumf w Pucharze Świata;
- › **Michał Wieczorek:** pilot Aeroklubu Krakowskiego jest mistrzem świata indywidualnie i drużynowo w lataniu precyzyjnym, brązowym medalistą i złotym drużynowo w lądowaniach na mistrzostwach świata. Brązowy medalista mistrzostw Europy w rajdach, mistrz Polski seniorów w lataniu precyzyjnym;
- › **Mateusz Polaczyk:** kajakarz górski AZS AWF Kraków wywalczył tytuł wicemistrza świata seniorów w konkurencji K-1 (ślalom kajakowy jedynek). Młodzieżowy mistrz Europy (K-1), wicemistrz Europy seniorów w drużynie (K-1x3). Zdobył kwalifikację olimpijską do Londynu;
- › **Edyta Ropek:** wspinaczka MKS Tarnovia Azoty Tarnów Alpinus Team po raz trzeci triumfowała w klasyfikacji generalnej Pucharu Świata w konkurencji na czas, w zawodach czterokrotnie stawała na podium (1. miejsce w Chamonix). Piąta w mistrzostwach świata;
- › **Krzysztof Kasprzak:** złoty medalista drużynowego Pucharu Świata na żuźlu. W finale zawodnik Azotów Tarnów zdobył 8 pkt;
- › **Agnieszka Radwańska:** tenisistka Nadwiślanu Kraków wygrała trzy turnieje WTA w Carlsbadzie, Tokio i Pekinie. Awansowała na 8. miejsce na liście światowej WTA. Wystąpiła w finałowym turnieju Masters w Stambule, ćwierćfinalistka Australian Open;
- › **Kamil Stoch:** skoczek narciarski AZS AWF Kraków/Zakopane wygrał trzy konkursy Pucharu Świata (Zakopane, Klingenthal, Planica), zajął 10. miejsce w klasyfikacji generalnej Pucharu Świata, był szósty na mistrzostwach świata na normalnej skoczni i drugi w klasyfikacji Letniej Grand Prix;
- › **Katarzyna Klys:** Mistrzyni Polski w judo. Wiślaczka zajmowała czołowe miejsca w Pucharze Świata: pierwsze w Puerto La Cruz, drugie w Pradze, Rzymie i Salwadorze, trzecie w Sofii, piąte w Duesseldorfie, Mińsku, Baku, Moskwie i Miami;
- › **Alicja Szajta:** zawodniczka Krakowskiego Klubu Karate Kyokushin, jest dwukrotną brązową medalistką mistrzostw Europy w Warnie w kategorii powyżej 65 kg i w kategorii open. Brązowa medalistka mistrzostw Polski w Warszawie i zdobywczyni Pucharu Polski w Zamościu w kategorii powyżej 65 kg;
- › **Mariusz Wach:** bokser z Krakowa zdobył pas federacji WBC International w wadze ciężkiej. Niepokonany na zawodowym ringu (26 zwycięstw, w tym 14 przed czasem), wciąż liczy na walkę z jednym z braci Kliczków;
- › **Drużyna koszykarek Wisły Can-Pack Kraków** odzyskała w ekstraklasie tytuł mistrzyń Polski i osiągnęła ćwierćfinał Euroligi;
- › **Drużyna siatkarek Banku BPS Muszynianki Fakro Muszyna** wywalczyła mistrzostwo Polski, Puchar Polski, Superpuchar Polski i grała w II rundzie play-off Ligi Mistrzyń;
- › **Piłkarze Wisły Kraków** zdobyli trzynaste mistrzostwo Polski;
- › **Hokeiści Comarch/Cracovii** wywalczyli mistrzostwo Polski. Uczestniczyli w turnieju półfinałowym Pucharu Kontynentalnego;
- › **Paweł Janusz:** indywidualny i drużynowy mistrz Polski w karate tradycyjnym w konkurencji kata. Uczestnik mistrzostw Europy w Jerozolimie.

Województwo Małopolskie nie zapomina o kształceniu i wychowaniu kolejnych pokoleń sportowców. Niezwykle pomocny jest system współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży. Obejmował on rywalizację w czterech kategoriach wiekowych: młodzików (Międzywojewódzkie Mistrzostwa Młodzików), juniorów młodszych (Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych – Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży), juniorów (Mistrzostwa Polski Juniorów) i młodzieżowców (Młodzieżowe Mistrzostwa Polski) w 48 dyscyplinach indywidualnych i 19 grach zespołowych.

W prowadzonej przez Ministerstwo Sportu i Turystyki klasyfikacji województw Małopolska utrzymała piąte miejsce w kraju, gromadząc 11 515,24 pkt (2 210,50 w kategorii wiekowej młodzieżowiec; 3 858,19 pkt w kategorii wiekowej junior; 3 591,11 pkt w kategorii wiekowej junior młodszy; 1 855,44 pkt w kategorii wiekowej młodzik).

Najlepszym klubem naszego województwa został AZS AWF Kraków, zajmując 10. miejsce w klasyfikacji generalnej na 3 192 zweryfikowane polskie kluby.

Tabela 48. System współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży – łączna punktacja województw

Lok.	Województwa	MMP	MPJ	MPJMł	MMM	Razem
1.	mazowieckie	5 290,25	4 996,50	5 073,92	2 821,56	18 182,23
2.	wielkopolskie	3 852,75	4 620,45	4 215,42	2 592,34	15 280,96
3.	śląskie	3 092,87	4 761,34	4 182,66	2 579,09	14 615,96
4.	dolnośląskie	3 239,00	3 536,45	3 653,70	2 733,87	13 163,02
5.	małopolskie	2 210,50	3 858,19	3 591,11	1 855,44	11 515,24
6.	pomorskie	2 424,05	3 593,84	2 922,87	1 741,24	10 682,00
7.	kujawsko-pomorskie	2 518,64	2 810,45	2 374,11	1 804,51	9 507,71
8.	zachodniopomorskie	2 118,17	2 327,66	2 095,84	1 588,87	8 130,54
9.	łódzkie	1 427,16	1 985,01	2 184,17	2 017,63	7 613,97
10.	lubelskie	1 794,13	1 617,27	1 743,07	1 813,16	6 967,63
11.	warmińsko-mazurskie	1 262,00	1 914,83	1 836,62	1 126,74	6 140,19
12.	lubuskie	1 542,71	1 660,84	1 357,14	1 172,00	5 732,69
13.	podlaskie	1 389,75	1 393,83	1 416,21	1 297,76	5 497,55
14.	podkarpackie	793,5	1 229,57	1 340,08	1 019,50	4 382,65
15.	opolskie	970,87	797,5	904,85	1 127,49	3 800,71
16.	świętokrzyskie	432,5	725,39	830,9	786,17	2 774,96

Źródło: dane Ministerstwa Sportu i Turystyki

LEGENDA:

MMP	Międzywojewódzkie Mistrzostwa Młodzików
MPJ	Mistrzostwa Polski Juniorów
MPJMł	Mistrzostwa Polski Juniorów Młodszych
MMM	Młodzieżowe Mistrzostwa Polski

W 2011 roku nie zabrakło prestiżowych zawodów sportowych w Małopolsce. Najważniejsze z nich to:

- › Puchar Świata w skokach narciarskich (21-23 stycznia – Zakopane);
- › Letnia Grand Prix w skokach narciarskich (21-23 lipca – Zakopane);
- › X Cracovia Maraton (16-17 kwietnia – Kraków);
- › 7. Mistrzostwa Świata szkół podstawowych w szachach (29 kwietnia – 9 maja – Kraków);
- › 31. Międzynarodowy Turniej piłki ręcznej o Puchar Lajkonika (29 kwietnia – 1 maja – Kraków);
- › 49. Małopolski Wyścig Górski (15-18 czerwca – województwo małopolskie);
- › Małopolskie etapy 68. Tour de Pologne: IV (3 sierpnia) Oświęcim-Cieszyn, V (4 sierpnia) wokół Zakopanego, VI (5 sierpnia) wokół Bukowiny Tatrzańskiej, VII (6 sierpnia) po ulicach Krakowa;
- › II Festiwal Biegowy (9-11 września – Krynica).

Od 6 do 24 lutego w Małopolsce rozegrano XVII Ogólnopolską Olimpiadę Młodzieży w sportach zimowych, w której wystartowało 1 170 zawodników. Młodzi sportowcy rywalizowali w biathlonie, hokeju na lodzie, łyżwiarstwie figurowym, łyżwiarstwie szybkim na długim torze, łyżwiarstwie szybkim short track, narciarstwie

alpejskim juniorów, narciarstwie alpejskim juniorów młodszych, narciarstwie klasycznym biegowym, narciarstwie klasycznym w skokach i kombinacji norweskiej, saneczkarstwie na torze lodowym i snowboardzie. Olimpiadę rozegrano w Krakowie, Oświęcimiu, Nowym Targu, Kościelisku, Zakopanem i Krynicy-Zdroju.

W klasyfikacji generalnej województw Małopolska (2 593,24 pkt) wyprzedziła Śląsk (1 378,57 pkt) i Dolny Śląsk (716,17 pkt). W klasyfikacji generalnej medalowej Małopolska zajęła 1. miejsce, zdobywając 176 krążków (59 złotych, 54 srebrne i 63 brązowe), wyprzedzając Śląsk – 78 medali (29 złotych, 25 srebrnych i 24 brązowe) oraz Podlasie – 48 medali (17 złotych, 15 srebrnych i 16 brązowych). Największe sukcesy nasi sportowcy w systemie sportu młodzieżowego odnieśli w narciarstwie klasycznym i alpejskim, snowboardzie, łyżwiarstwie szybkim i biathlonie. Najlepszym klubem XVII Ogólnopolskiej Olimpiady Młodzieży w sportach zimowych Małopolska 2011 został AZS Zakopane (482,7 pkt) przed MKS Juwenią Białystok (392,38 pkt) i BKS WP Kościelisko (345 pkt).

W 2011 roku Województwo Małopolskie postanowiło nagrodzić trud i wysiłek najlepszych sportowców z naszego regionu. Województwo było współorganizatorem plebiscytu „10 Asów Małopolski”, zorganizowanego przez „Dziennik Polski”. Najlepsza dziesiątka konkursu wyglądała następująco: 1. Justyna Kowalczyk, 2. Agnieszka Radwańska, 3. Kamil Stoch, 4. Paweł Janusz, 5. Katarzyna Rogowiec, 6. Michał Wieczorek, 7. Mateusz Polaczyk, 8. Mariusz Wach, 9. Edyta Ropek, 10. Katarzyna Kłys.

3. Finansowanie i organizacja kultury fizycznej

Na terenie województwa małopolskiego w 2011 roku działało 2 771 stowarzyszeń kultury fizycznej, o 8 mniej niż w 2010 roku.

Tabela 49. Liczba stowarzyszeń kultury fizycznej w województwie małopolskim w układzie powiatowym (stan na 31.12.2011 r.)

L.p.	Powiat	KS	LKS	PKS	UKS	TKKF	Inne	Razem
1.	Kraków	155	7	7	145	77	166	557
2.	sądecki	33	28	2	137	3	5	208
3.	tarnowski	27	57	1	92	2	7	186
4.	krakowski	37	74	6	42	1	23	183
5.	gorlicki	24	27	1	66	1	21	140
6.	nowotarski	28	18	0	82	1	7	136
7.	wadowicki	24	52	1	29	11	10	127
8.	m. tarnów	25	1	0	53	20	19	118
9.	brzeski	13	34	1	49	2	10	109
10.	Nowy sącz	26	1	1	42	5	32	107
11.	wielicki	31	25	0	34	1	15	106
12.	limanowski	23	19	0	58	2	4	106
13.	myslenicki	17	33	2	40	2	8	102
14.	oświęcimski	21	28	0	29	0	23	101
15.	chrzanowski	22	14	5	32	5	19	97
16.	bocheński	27	14	0	38	2	6	87
17.	tatrzański	25	6	1	34	2	10	78
18.	olkuski	6	10	1	42	3	11	73
19.	suskie	13	13	0	28	0	3	57
20.	miechowski	5	7	0	23	0	1	36
21.	dąbrowski	1	9	0	18	0	4	32
22.	proszowicki	9	9	0	4	0	3	25
	Ogółem	592	486	29	1117	140	407	2 771

LEGENDA:

KS – Klub Sportowy

LKS – Ludowy Klub Sportowy

PKS – Parafialny Klub Sportowy

UKS – Uczniowski Klub Sportowy

TKKF – stowarzyszenie Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z powiatów

Jednostki samorządu terytorialnego w województwie małopolskim w 2011 roku wydatkowały ze swoich budżetów na kulturę fizyczną kwotę 460,2 mln PLN, tj. o 30,5 mln PLN więcej niż w roku 2010.

Tabela 50. Wydatki na kulturę fizyczną z budżetów jednostek samorządów terytorialnych w 2011 roku

Gminy/powiaty/ województwo	Wydatki ogółem	Wydatki na kf - dział 926		% wydatków na kf
		Razem	W tym inwestycyjne	
Gminy	7 463 370 501	223 953 146	155 103 308	3,00%
Miasta na prawach powiatu	4 211 792 995	216 771 971	180 478 097	5,15%
Powiaty	1 993 752 289	6 712 217	5 003 924	0,34%
Województwo małopolskie	1 404 467 136	12 779 405	11 223 770	0,91%
Ogółem	15 073 382 921	460 216 739	351 809 099	3,05%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z RIO w Krakowie

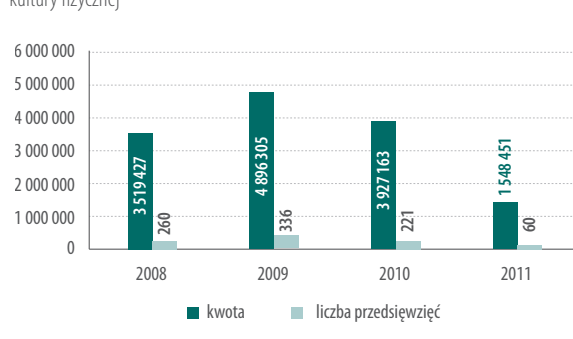
W roku 2011 Województwo Małopolskie ze swego budżetu wsparło kulturę fizyczną kwotą 12,7 mln PLN. Środki te skierowano na rozwój podstawowej bazy sportowej (ORLIKI '2012), oraz dofinansowanie zadań z dziedziny kultury fizycznej realizowanych przez organizacje pozarządowe.

Otwarty konkurs ofert na realizację zadań Województwa Małopolskiego w dziedzinie kultury fizycznej

Wzorem lat ubiegłych, konkurs adresowany był do organizacji pozarządowych realizujących na terenie Województwa Małopolskiego następujące rodzaje zadań z dziedziny kultury fizycznej:

- ▶ upowszechnianie kultury fizycznej (obejmujące: organizację wojewódzkich masowych imprez rekreacyjnych i sportowych w środowisku wiejskim, akademickim, osób niepełnosprawnych oraz organizację zawodów sportowych promujących Małopolskę o zasięgu wojewódzkim, ogólnopolskim i międzynarodowym);
- ▶ współzawodnictwo i szkolenie sportowe dzieci i młodzieży (obejmujące: współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży szkolnej – Igrzyska Młodzieży Szkolnej, Gimnazjadę Młodzieży, Licealiadę Młodzieży oraz udział reprezentacji województwa w szkolnych zawodach ogólnopolskich; szkolenie i współzawodnictwo sportowe dzieci i młodzieży uzdolnionej sportowo – przygotowania i udział reprezentantów województwa w finałach ogólnopolskiego Systemu Sportu Młodzieżowego; szkolenie najzdolniejszej sportowo młodzieży do 15. roku życia z naszego regionu w ramach tzw. kadry wojewódzkiej młodzików oraz szkolenie dzieci i młodzieży w sekcjach sportowych).

Wykres 70. Dotacje z budżetu województwa dla NGO realizujących zadanie z obszaru kultury fizycznej

Źródło: opracowanie własne

Ponadto, w 2011 roku Województwo Małopolskie dofinansowało organizację XVII Ogólnopolskiej Olimpiady Młodzieży w sportach zimowych „MAŁOPOLSKA '2011”. W obiektach sportowych Zakopanego, Krynicy-Zdroju, Kościeliska, Nowego Targu i Oświęcimia rywalizowali ze sobą w 12 dyscyplinach sportowych najlepsi w kraju zawodnicy w kategorii wiekowej juniora młodszego i juniora.

Bezpieczeństwo publiczne

Opracowanie: Katarzyna Jasińska, Małgorzata Potocka-Momot

podsumowanie

- W 2011 roku w Małopolsce odnotowano wzrost ogólnej liczby wypadków drogowych o prawie 9% (w tym wzrost liczby osób rannych o 7,5% oraz ofiar śmiertelnych o 32%). Jednocześnie warto podkreślić, że na przestrzeni ostatnich 10 lat w regionie generalnie można zaobserwować tendencję spadkową w odniesieniu do liczby wypadków drogowych.
- W porównaniu do poprzedniego roku, w 2011 roku nastąpił spadek ogólnej liczby zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych o 39%. W odniesieniu do miejscowych zagrożeń odnotowano w Małopolsce aż 53% spadek.
- Na tle Polski województwo małopolskie zajmuje 11. pozycję pod względem wskaźnika zagrożenia przestępczością.

1. Zagrożenie przestępczością

Średnie zagrożenie przestępczością w Polsce w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w roku 2011 wyniosło 3 036. Wskaźnik ten wzrasta wraz z liczbą przestępstw stwierdzonych ogółem (w roku 2009 wynosił on 2 961, w 2010 – 3 015). W roku 2011 w porównaniu z rokiem 2010 w województwie małopolskim wskaźnik zagrożenia przestępczością w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wzrósł o 120. Na tle Polski województwo małopolskie zajmuje 11. pozycję z wartością 2 974.

W roku 2011 stwierdzono w Polsce 1 159 554 przestępstwa. Oznacza to wzrost liczby przestępstw stwierdzonych ogółem o 1,8% w stosunku do roku 2010. W tym samym roku wskaźnik wykrywalności ogólnej przestępstw wyniósł 68,7% i był najwyższy z dotąd notowanych. Od roku 2001 wskaźnik wykrywalności ogólnej wzrósł o 14,9%¹.

Tabela 51. Wskaźnik zagrożenia ogółem w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w Małopolsce

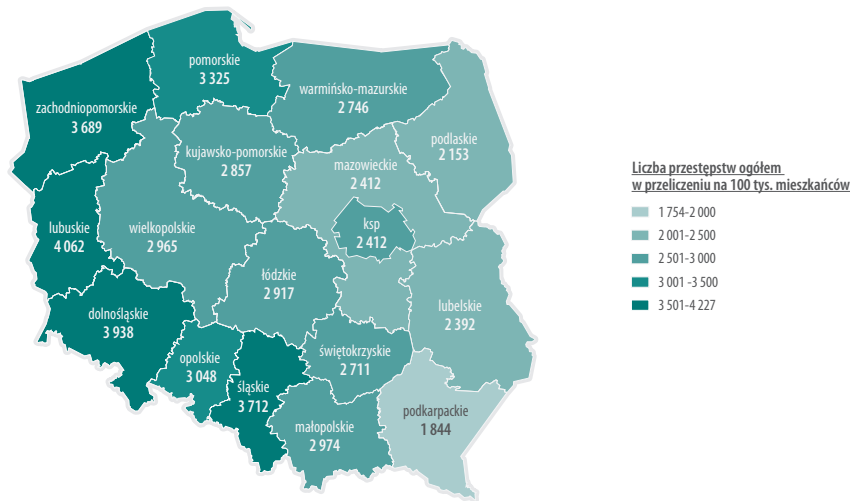
	2009	2010	2011	Wskaźnik dla Polski	Miejsce Małopolski na tle województw w 2011
Wskaźnik zagrożenia na 100 tys. mieszkańców przestępstwami kryminalnymi:	1 898	2 064	2 196	2 079	6.
zabójstwem	1,6	1,3	1,2	1,7	10.
bójkami lub pobiciami	29	27	25	31	13.
zgwalceniem	3,5	10	4,1	3,9	6.

1. Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2011 roku, MSW 2012.

	2009	2010	2011	Wskaźnik dla Polski	Miejsce Małopolski na tle województw w 2011
przestępstwami rozbójniczymi	86	118	106	69	2.
przestępstwem kradzieży	516	537	560	603	8.
kradzieżami z włamaniem	260	296	291	355	10.
przestępstwami uszkodzenia mienia	177	168	174	190	10.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Raportu o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2011 roku, MSW 2012

Mapa 22. Zagrożenie przestępczością ogółem w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców

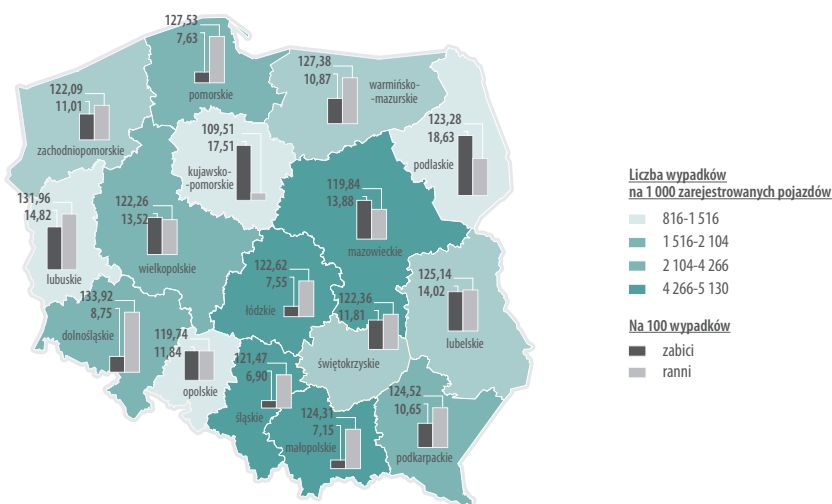

Źródło: Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2011 roku, MSW 2012

2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

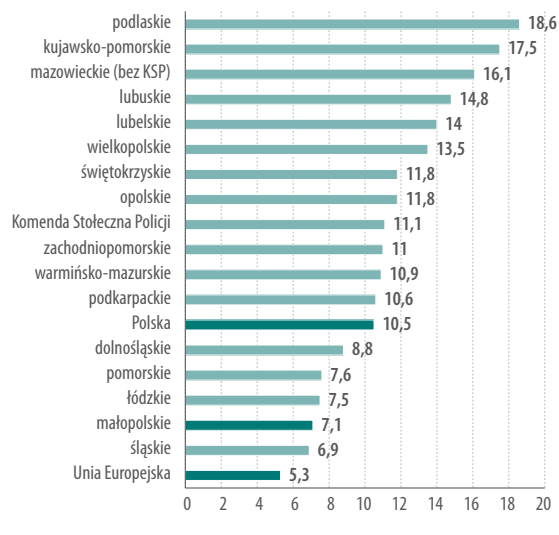
W 2011 roku w Polsce doszło do 40 065 wypadków drogowych, w porównaniu z 2010 rokiem nastąpił ich wzrost o 3,2%. W wyniku wypadków drogowych śmierć poniosły 4 189 osób (7,2% wzrost w porównaniu z 2010 rokiem), rannych zostało 49 501 osób (wzrost o 1,1%). W 2011 roku do jednostek Policji zgłoszono 416 075 kolizji drogowych, co oznacza jedyny spadek w tegorocznej statystyce o 11,9% w porównaniu z 2010 rokiem².

Mapa 23. Liczba wypadków drogowych oraz ich skutki w 2011 roku

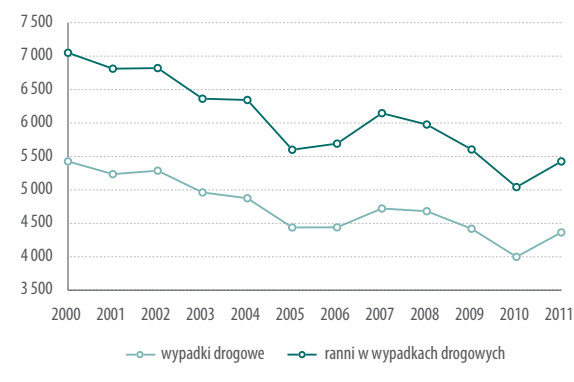

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP Wypadki drogowe w Polsce w 2011 roku, Warszawa 2012

2. Na podstawie danych Komendy Głównej Policji, Biuro Ruchu Drogowego, Zespół Profilaktyki i Analiz: Wypadki drogowe w Polsce w 2010 roku, Warszawa 2011.

Wykres 71. Wskaźnik zabitych na 100 wypadków drogowych w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP *Wypadki drogowe w Polsce w 2011 roku*, Warszawa 2012

Wykres 72. Tendencja występowania wypadków drogowych w Małopolsce w latach 2000-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP *Wypadki drogowe w Polsce w 2011 roku*, Warszawa 2012

Analizując stan bezpieczeństwa na małopolskich drogach, w 2011 roku do wypadków drogowych najczęściej dochodziło na jezdni (odnotowano 3 534 wypadki), na 2. miejscu pod względem liczby występowania wypadków wyróżnić należy przejście dla pieszych, gdzie doszło do aż do 351 zdarzeń, w wyniku których zginęło 21 osób. Biorąc pod uwagę stan drogi, najwięcej wypadków miało miejsce na suchej powierzchni przy dobrych warunkach atmosferycznych na prostym odcinku drogi.

Głównymi przyczynami skutkującymi zdarzeniami z ofiarami w Małopolsce – podobnie jak w latach ubiegłych było m.in.:

- › niedostosowanie prędkości do panujących warunków – 1 044 wypadków,
- › nieudzielanie pierwszeństwa przejazdu – 792 wypadki,
- › niezachowanie odległości między pojazdami – 323 wypadki,
- › nieudzielanie pierwszeństwa pieszemu – 210 wypadków,
- › nieprawidłowe przejeżdżanie przejść dla pieszych – 199 wypadków,

3. Na podstawie danych KGP *Wypadki drogowe w Polsce w 2011 roku*, Warszawa 2012.

4. Na podstawie danych Wydziału Ruchu Drogowego KWP w Krakowie: *Ocena stanu bezpieczeństwa na drogach województwa małopolskiego w 2011 roku*.

Na terenie województwa małopolskiego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2011 roku miały miejsce 4 364 wypadki drogowe (wzrost o 9% w stosunku do roku poprzedniego), w których zginęło 312 osób (wzrost o 32% w stosunku do roku 2010), a 5 425 zostało rannych (wzrost o 7,5%)³. Spadek odnotowano jedynie w przypadku liczby kolizji drogowych (28 440, spadek o 17,5%)⁴. Od roku 2001 generalnie zaobserwować można w regionie spadek liczby wypadków drogowych o 16,7%, niemniej jednak w odniesieniu do wskaźnika liczba zabitych na 100 wypadków drogowych w porównaniu do roku poprzedniego Małopolska utraciła chlubne ostatnie miejsce na rzecz Śląska.

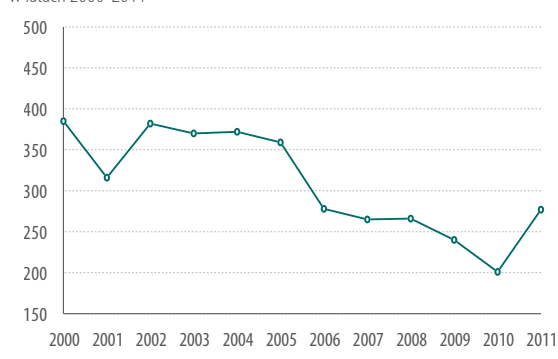
Porównując wskaźnik zabitych na 100 wypadków drogowych w krajach Unii Europejskiej, należy zauważyć, że prawie wszystkie polskie regiony znacznie odbiegają od tej statystyki. Jedynie województwa śląskie i małopolskie utrzymują się w tym zakresie na zbliżonym poziomie średniej UE.

Badając stan zagrożenia na drogach w poszczególnych powiatach Małopolski (w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców), najwięcej takich zdarzeń w 2011 roku miało miejsce w kolejności na terenach powiatów: myślenickiego, brzeskiego oraz tatrzańskiego. Jednak biorąc pod uwagę liczbę wypadków w wartościach bezwzględnych, podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej zdarzeń miało miejsce na terenie miasta Krakowa, który jest najbardziej zagrożony – 28% wszystkich wypadków miało miejsce na jego terenie. Zjawisko wzrostu liczby wypadków zaobserwowano głównie na terenie powiatu nowotarskiego – o 100,7% (w 2010 roku miało tam miejsce 131 wypadków, natomiast w 2011 roku aż 263) oraz na terenie powiatu oświęcimskiego – wzrost o 32,3% (w 2010 roku 99 wypadków, w 2011 roku 131)

- › nieprawidłowe wyprzedzanie – 173 wypadki,
- › wjazd przy czerwonym świetle – 90 wypadków,
- › jazda po niewłaściwej stronie drogi – 86 wypadków⁵.

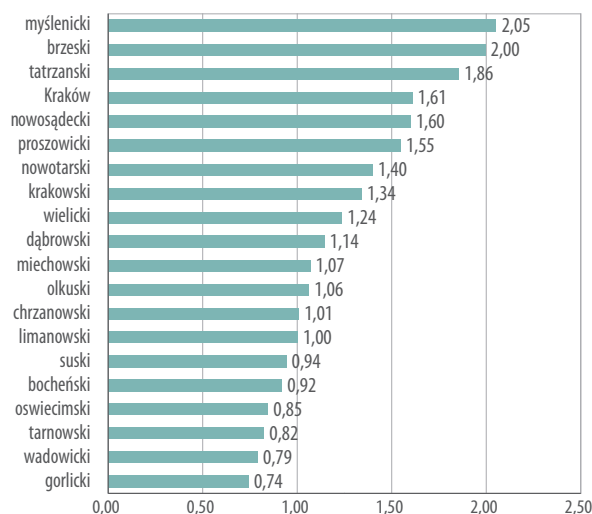
W 2011 roku nietrzeźwi kierowcy mieli znacznie większy udział w wypadkach drogowych w Małopolsce niż w latach poprzednich. W okresie 12 miesięcy 2011 roku nietrzeźwi kierowcy spowodowali w sumie 277 wypadków drogowych, tj. o 76 więcej niż w 2010 roku. Skutkowało to wzrostem liczby zabitych o 7 osób oraz zwiększeniem się liczby osób rannych, aż o 92 osoby⁶.

Wykres 73. Wypadki spowodowane przez nietrzeźwych kierujących w Małopolsce w latach 2000-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Ruchu Drogowego KWP w Krakowie: *Ocena stanu bezpieczeństwa na drogach województwa małopolskiego w 2011 roku*

Wykres 74. Wypadki drogowie w powiatach Małopolski na 1 000 mieszkańców w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KGP: *Wypadki drogowie w Polsce w 2011 roku*, Warszawa 2012

3. Działalność straży miejskich i gminnych

W Polsce funkcjonuje obecnie 575 oddziałów straży gminnych, miejskich oraz miejsko-gminnych. Zdecydowaną większość, bo aż 436 stanowią straże miejskie, ponadto w kraju funkcjonują 44 straże miejsko-gminne oraz 95 gminnych. W 2011 roku straże funkcjonowały na terenie blisko 24% gmin, co oznacza, że przy łącznej liczbie 2 478 gmin w Polsce, na terenie kraju straż powołana została blisko w co czwartej gminie. W 2011 roku w strażach zatrudnionych było 9 833 strażników oraz 1 425 pracowników administracyjnych.

Na terenie województwa małopolskiego działa (podobnie jak w roku poprzednim) 35 jednostek organizacyjnych straży miejskich (29) i gminnych (6), liczących łącznie 874 etaty.⁷ 29 jednostek stanowią straże miejskie w: Andrychowie, Bochni, Brzeszczach, Gorlicach, Kętach, Krakowie, Krynicy-Zdroju, Krzeszowicach, Limanowej, Miechowie, Mszanie Dolnej, Myślenicach, Niepołomicach, Nowym Sączu, Nowym Targu, Olkuszu, Oświęcimiu, Proszowicach, Rabce-Zdroju, Skawinie, Suchej Beskidzkiej, Sułkowicach, Szczawnicy, Świątnikach Górnych, Tarnowie, Wadowicach, Wieliczce, Wolbromiu, Zakopanem. 6 jednostek stanowią straże gminne w: Koszycach, Kościelisku, Mszanie Dolnej, Nowym Targu, Tarnowie, Rabie Wyżnej. W województwie małopolskim najliczniej-

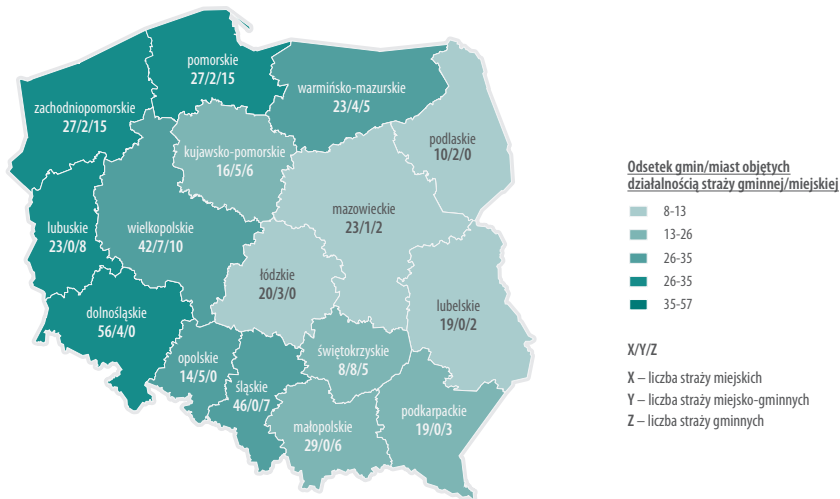
5. Na podstawie danych Wydziału Ruchu Drogowego KWP w Krakowie: *Ocena stanu bezpieczeństwa na drogach województwa małopolskiego w 2011 roku*.

6. Tamże.

7. Informacja o działalności straży gminnych (miejskich) oraz ocena współpracy straży z Policją w 2011 r., MSW.

sze straże znajdują się w 3 miastach: Krakowie – 502,5 etatów; Tarnowie – 64 etaty; Nowym Sączu – 42 etaty; Oświęcimiu – 25 etatów. Jednostek straży miejskich, gminnych w dalszym ciągu nie ma w powiatach: brzeskim, dąbrowskim i chrzanowskim. Najmniej liczne straże (1-3 strażników) funkcjonują w: Limanowej, Miechowie, Mszanie Dolnej, Proszowicach, Szczawnicy, Sułkowicach, Świątnikach Górnych (straże miejskie) oraz: Koszycach, Rabie Wyżnej, Nowym Targu, Mszanie Dolnej (straże gminne)⁸.

Mapa 24. Liczba straży miejskich i gminnych w Polsce

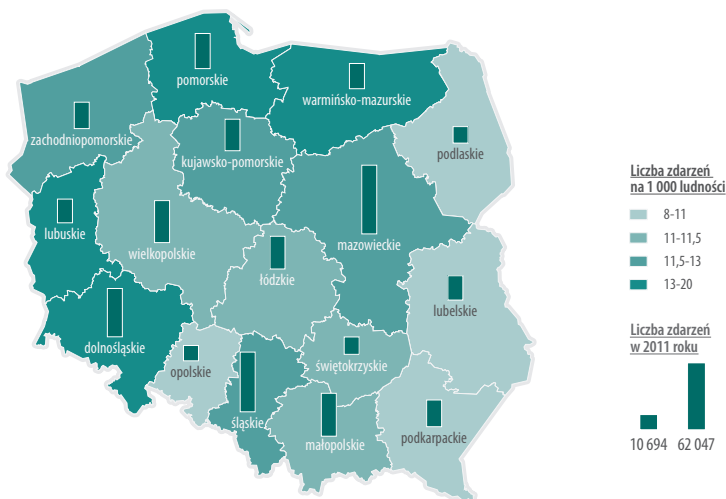

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: *Informacja o działalności straży gminnych (miejskich) oraz ocena współpracy straży z Policją w 2011 roku*, MSW

4. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe

W 2011 roku jednostki ochrony przeciwpożarowej interweniowały w Polsce podczas 456 tys. zdarzeń, co stanowi spadek liczby interwencji o 10% w stosunku do roku poprzedniego. W ogólnej liczbie zdarzeń pożary stanowiły 37,5%, tj. – 172 tys. zdarzeń, a ich ilość w porównaniu do 2010 roku wzrosła (o 26,7%). Wzrost liczby pożarów dotyczy zarówno pożarów małych – o 25,8 %, średnich – o 43,6%, dużych – o 26,2 % i bardzo dużych – o 50,9%. Warto zwrócić uwagę, że aż 93,5% wszystkich pożarów to pożary małe. Liczba miejscowych zagrożeń w porównaniu z rokiem poprzednim spadła z 356 tys. (2010) do 268 tys. (2011) zdarzeń. Wśród regionów o najwyższej liczbie zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych znajdują się w kolejności województwa: mazowieckie, śląskie, dolnośląskie i małopolskie⁹.

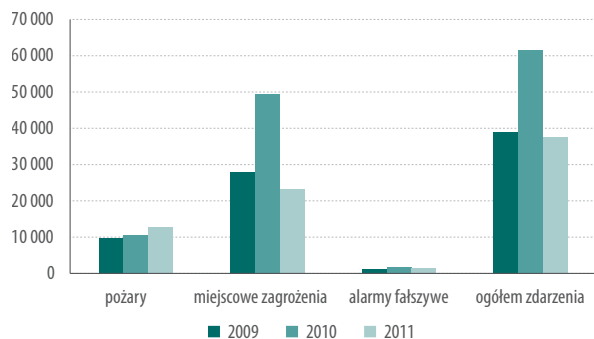
Mapa 25. Liczba zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych w Polsce w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Biuletynu Informacyjnego Państwowej Straży Pożarnej 2011 roku*

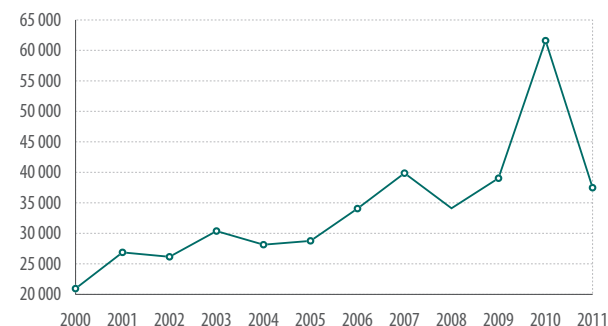
8. Informacja dotycząca współpracy straży z policją ewidencji prowadzonej przez straże gminne (miejskie) na terenie województwa małopolskiego w 2010 roku, KWP w Krakowie.
 9. Na podstawie *Biuletynu Informacyjnego Państwowej Straży Pożarnej 2011 r.*

Wykres 75. Liczba zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych w Małopolsce w latach 2009-2011 według rodzaju

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Biuletynu Informacyjnego Państwowej Straży Pożarnej 2011 r.*

Wykres 76. Liczba zdarzeń z zakresu działań ratowniczo-gaśniczych w Małopolsce w latach 2000-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Biuletynu Informacyjnego Państwowej Straży Pożarnej 2011 r.* oraz na podstawie danych *Raport o stanie województwa 2000-2010*

W 2011 roku na terenie województwa małopolskiego miało miejsce ogółem 37,5 tys. zdarzeń, w tym 12,8 tys. pożarów, 23,1 tys. miejscowych zagrożeń¹⁰ i 1,6 tys. alarmów fałszywych. Miejscowe zagrożenia stanowiły ok. 60%, pożary ok. 34%, a alarmy fałszywe ok. 4% ogółu zdarzeń. W porównaniu do 2010 roku nastąpił spadek ogólnej liczby zdarzeń o 39,1%. Według rodzaju zdarzenia wzrost odnotowano jednak w przypadku ilości pożarów o 21,7%, natomiast w odniesieniu do miejscowych zagrożeń nastąpił spadek, aż o 53% (spowodowane jest to najprawdopodobniej faktem, iż w 2010 r. odnotowano gwałtowne opady atmosferyczne w liczbie ponad 28 tys.). W przypadku ilości alarmów fałszywych zauważono niewielki spadek o 5,8%. Biorąc pod uwagę fakt, iż miejscowe zagrożenia stanowiły największy udział w ogólnej ilości zdarzeń w Małopolsce w 2011 roku, warto nadmienić, iż najczęściej były to opady deszczu, silne wiatry czy zdarzenia w transporcie drogowym. W przypadku pożarów ich najczęstszą przyczyną występowania w regionie były podpalenia (umyślne), nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym (w tym papierosy, zapałki), wady urządzeń i instalacji elektrycznych¹¹.

5. Działalność Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe i Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego

Na terenie województwa małopolskiego działają 4 Grupy Regionalne Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego wykraczające swoją działalnością poza obszar Małopolski, tj.: grupa beskidzka, jurajska, krynicka i podhalańska oraz Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe. Na przestrzeni ostatnich kilku lat stwierdzono spadek liczby interwencji, akcji i wypraw ratunkowych (w 2011 spadek rdr o ok. 7%) oraz liczby osób ratowanych (rdr o ok. 11%)¹².

Na obszarze województwa działa 7 jednostek terenowych Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego. Ostatnie lata pokazują tendencję wzrostową pod względem liczby ratowników, co daje 11. miejsce w kraju (2 819 w 2011 roku). Jednocześnie Małopolska zajmuje 7. pozycję w kraju pod względem liczby utonięć (w tym roku życie straciło 21 osób)¹³.

10. Inne miejscowe zagrożenie - zdarzenie wynikające z rozwoju cywilizacyjnego i naturalnych praw przyrody niebędące pożarem ani klęską żywiołową, stanowiące zagrożenie dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska, któremu zapobieżenie lub którego usunięcie skutków nie wymaga zastosowania nadzwyczajnych środków. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 roku o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. Nr 147 poz. 1229).

11. Na podstawie *Biuletynu Informacyjnego Państwowej Straży Pożarnej 2011 r.*

12. Roczne sprawozdanie z działalności GOPR w 2011 r.

13. Strona internetowa www.wopr.pl/statystyka

Trzeci sektor

Opracowanie: Monika Grzyb, Justyna Puszek, Ewelina Rokita, Magdalena Zawada

podsumowanie

- W Małopolsce w 2011 roku zarejestrowanych było 11 329 organizacji pozarządowych.
- Łącznie środki finansowe przekazane NGO przez Województwo Małopolskie w ramach otwartych konkursów ofert w 2011 roku wyniosły 10 255 628 PLN.
- Rok 2011 uchwałą Komisji Europejskiej został uznany Europejskim Rokiem Wolontariatu i Aktywności Obywatelskiej.

1. Liczba organizacji pozarządowych w Małopolsce

W 2011 roku (stan na 30.12.) w rejestrze REGON zarejestrowano 11 329 organizacji pozarządowych. Najwięcej było stowarzyszeń (8 220), związków zawodowych (1 456) i fundacji (1 172). Znacznie mniej samorządów zawodowych i gospodarczych (454), partii politycznych (16) oraz organizacji pracodawców (11).

Tabela 52. Organizacje pozarządowe w latach 2010 i 2011

Nazwa powiatu	Podmioty zarejestrowane w REGON w 2010 roku (stan na 31.12.)	Podmioty zarejestrowane w REGON w 2011 roku (stan na 31.12.)	Podmioty nowo zarejestrowane w REGON w 2010 roku	Podmioty nowo zarejestrowane w REGON w 2011 roku	Podmioty wyrejestrowane z REGON 2010 roku	Podmioty wyrejestrowane z REGON w 2011 roku
bocheński	288	305	19	18	0	1
brzeski	256	272	6	15	1	0
chrzanowski	341	346	15	12	1	5
dąbrowski	143	148	5	7	1	2
gorlicki	383	394	18	14	0	3
krakowski	659	697	33	41	2	3
limanowski	325	345	19	21	4	1
miechowski	183	194	6	13	1	2
myślenicki	309	328	15	22	0	2
nowosądecki	469	492	19	25	1	1
nowotarski	494	512	19	20	3	2
olkuski	282	302	6	20	2	0
oświęcimski	435	452	19	19	0	2
proszowicki	134	144	7	10	0	0
suski	211	222	6	13	1	1

Nazwa powiatu	Podmioty zarejestrowane w REGON w 2010 roku (stan na 31.12.)	Podmioty zarejestrowane w REGON w 2011 roku (stan na 31.12.)	Podmioty nowo zarejestrowane w REGON w 2010 roku	Podmioty nowo zarejestrowane w REGON w 2011 roku	Podmioty wyrejestrowane z REGON 2010 roku	Podmioty wyrejestrowane z REGON w 2011 roku
tarnowski	455	475	13	24	3	3
tatrzański	245	255	6	12	3	2
wadowicki	400	416	14	18	2	1
wielicki	310	318	10	10	2	4
Kraków	3620	3762	206	177	20	31
Nowy Sącz	457	466	16	13	1	6
Tarnów	468	484	23	23	5	7
Suma	10 867	11 329	500	547	53	79

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Nowo zarejestrowanych w roku 2011 było 549 podmiotów, najwięcej w Krakowie (177) i powiecie gorlickim (42). Najmniej organizacji zarejestrowano w powiecie dąbrowskim – 7. Najwięcej zarejestrowano stowarzyszeń i innych organizacji społecznych – 421, a najmniej organizacji pracodawców – 1. W tym okresie zlikwidowano 49 stowarzyszeń, 16 fundacji, 14 związków zawodowych oraz 3 podmioty z obszaru samorządu gospodarczego i zawodowego.

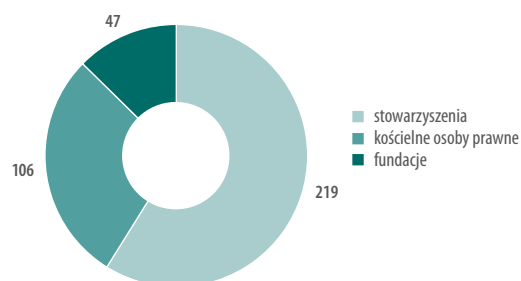
2. Współpraca Województwa Małopolskiego z trzecim sektorem

Współpraca finansowa

Zlecenie organizacjom pozarządowym oraz innym podmiotom realizacji zadań własnych Województwa Małopolskiego w trybie otwartych konkursów ofert

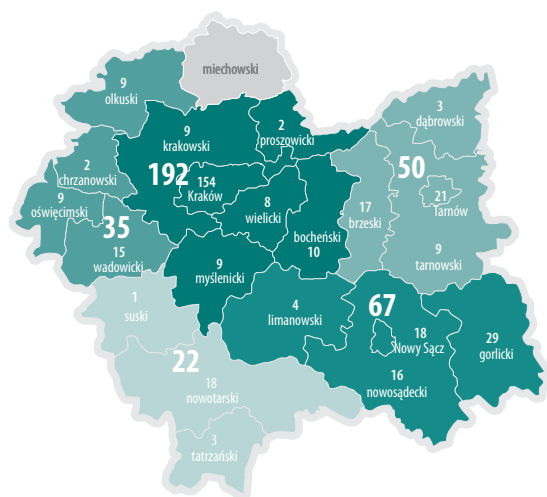
Współpraca finansowa Województwa Małopolskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w 2011 roku polegała na zleceniu realizacji zadań publicznych w formie wspierania wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji.

Wykres 77. Status prawny organizacji pozarządowych dofinansowanych w 2011 roku w ramach otwartych konkursów ofert

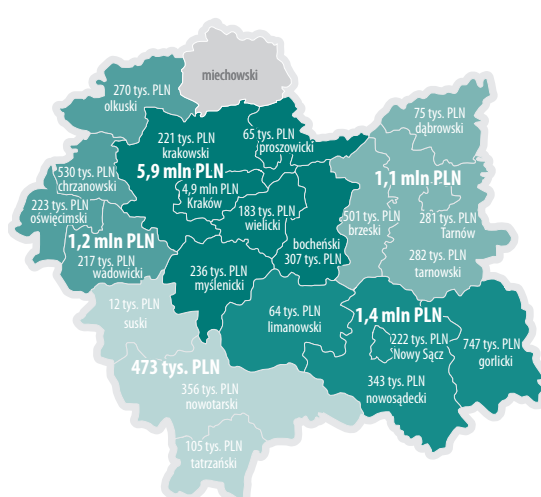
Źródło: opracowanie własne

Mapa 26. Liczba przyznanych dotacji

Źródło: opracowanie własne

Mapa 27. Środki finansowe przyznane w ramach dotacji

Źródło: opracowanie własne

Tabela 53. Otwarte konkursy ofert ogłoszone w 2011 roku

Nazwa konkursu	Liczba edycji konkursu	Liczba podpisanych umów	Wysokość środków (na podstawie podpisanych umów) (w PLN)
POLITYKA SPOŁECZNA			
Działania na rzecz profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom	1	16	300 000
Działania z zakresu rehabilitacji zawodowej oraz społecznej osób niepełnosprawnych	2	62	1 600 000
KULTURA FIZYCZNA			
Upowszechnianie kultury fizycznej	1	51	760 000
Współzawodnictwo i szkolenie sportowe dzieci i młodzieży oraz XVII Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży w sportach zimowych „MAŁOPOLSKA 2011”	1	7	800 000
EDUKACJA			
„Małopolska WIE-wiedza, innowacje, edukacja”	1	28	252 500
Regionalny Program Stypendialny	1	2	960 000
KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO			
Mecenat Małopolski	1	79	2 005 128
Ochrona zabytków Małopolski	1	94	3 175 000
INTEGRACJA EUROPEJSKA			
Działania z zakresu rozwoju współpracy terytorialnej wspierających utworzenie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej	1	1	65 000
TURYSTYKA I KRAJOZNAWSTWO			
„Małopolska Gościnna”	1	22	265 000
WOLONTARIAT			
Promocja i organizacja wolontariatu	1	10	73 000

Źródło: opracowanie własne

Łącznie środki finansowe przekazane organizacjom pozarządowym w ramach otwartych konkursów ofert w 2011 roku wyniosły 10 255 628 PLN.

Zlecenie zadań publicznych z pominięciem otwartych konkursów ofert, na podstawie przepisów ustaw innych niż ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie

Tabela 54. Środki przekazane organizacjom pozarządowym w ramach innych programów

Program	Liczba podpisanych umów	Wysokość przekazanych środków finansowych (w PLN)
„Małopolska. Nasz region nasza szansa”	88	555 000
„Małopolska Janowi Pawłowi II”	9	100 500
„Prezydencja w Małopolsce”	17	245 000
PFRON – Dofinansowanie robót budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane dotyczących obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów	5	1 519 439,28

Program	Liczba podpisanych umów	Wysokość przekazanych środków finansowych (w PLN)
PFRON – Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej zgodnie z przepisami rozporządzenia MPiPS w sprawie zakładów aktywności zawodowej oraz ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	5	2 902 261,25
Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013	143	9 723 326,16 ¹
Program INTERREG IVC	2	141 866,43 ²
Małopolski Regionalny Program Operacyjny 2007-2013	50	120 738 456,75 ³
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013	388	73 808 542,49 ⁴

Źródło: opracowanie własne

Wysokość środków przekazanych organizacjom w ramach innych programów wyniosła 209 734 392,36 PLN.

case study

Wolontariat z Dr Clownem – celem projektu Fundacji Dr Clown było przygotowanie młodzieży i studentów do prowadzenia zajęć terapią śmiechu w szpitalach, hospicjach i placówkach dla dzieci. Przeszkoleni wolontariusze w kolorowych strojach i makijażu nieśli pomoc małym pacjentom wspaniałą zabawową terapią, likwidując tym samym stres i napięcie spowodowane nietypową i często bardzo trudną sytuacją chorego dziecka.

Współpraca pozafinansowa

Wymiana informacji pomiędzy samorządem województwa a organizacjami pozarządowymi

Jedną z podstawowych form współpracy pomiędzy samorządem województwa małopolskiego a organizacjami pozarządowymi jest wzajemna wymiana informacji o planowanych kierunkach działalności. W 2011 roku były to następujące działania:

- › udostępnianie informacji na stronach internetowych Województwa (Wrota Małopolski, www.malopolskie.pl, Biuletyn Informacji Publicznej) oraz na profilu Pozarządowa Małopolska na portalu społecznościowym Facebook – bieżące publikowanie informacji poświęconych współpracy samorządu województwa małopolskiego z sektorem pozarządowym,
- › tworzenie banku danych o organizacjach pozarządowych,
- › Pomoc w nawiązywaniu kontaktów krajowych i międzynarodowych,
- › Informowanie organizacji pozarządowych o źródłach pozyskiwania pozabudżetowych środków finansowych,
- › prowadzenie badań i analiz diagnozujących stan regionalnej gospodarki, rynku pracy, edukacji, przedsiębiorczości i zapotrzebowania na pracę oraz integracji społecznej i równości szans poprzez Internetową Bibliotekę Małopolskich Obserwatoriów,
- › konsultacje społeczne – w 2011 roku przeprowadzono konsultacje 45 projektów uchwał Sejmiku Województwa Małopolskiego.

1. Suma środków przekazanych organizacjom pozarządowym na podstawie umów podpisanych w 2011 roku
2. Kwota wg kursu średniego dwunastomiesięcznego ustalonego na podstawie kursów średnich miesięcznych ogłoszonych przez Komisję Europejską obowiązujących w 2011 roku: 1 EUR = 4,1013 PLN.
3. Suma środków przekazanych organizacjom pozarządowym oraz kościołom i związkom wyznaniowym na podstawie umów podpisanych w 2011 roku.
4. Suma środków przekazanych organizacjom pozarządowym oraz kościołom i związkom wyznaniowym na podstawie umów podpisanych w 2011 roku.

Promocja i integracja organizacji pozarządowych Małopolskie Forum Organizacji Pozarządowych

W 2011 roku odbyło się XIV Małopolskie Forum Organizacji Pozarządowych, którego tematem przewodnim był: *Marketing a NGO – czyli jak skutecznie wykorzystać nowe kanały promocji i komunikacji*. W wydarzeniu wzięło udział ok. 200 przedstawicieli organizacji pozarządowych z całej Małopolski. Podczas spotkania swoją wiedzę dzielili się eksperci i doświadczeni praktycy: Ks. Jacek Stryczek (Współprzewodniczący Małopolskiej Rady Pożytku Publicznego i Prezes Stowarzyszenia Wiosna), Urszula Podraza (Rzecznik prasowy Kraków Airport), Łukasz Salwarowski i Dominika Kawalec (Stowarzyszenie MANKO) oraz Magdalena Dobranowska-Wittels (redakcja ngo.pl i Stowarzyszenie KLON/JAWOR). Tradycyjnie na zakończenie konferencji w czasie uroczystej gali rozdane zostały Nagrody Kryształ Soli i Amicus Hominum.

Nagroda dla osób działających na rzecz dobra innych AMICUS HOMINUM

W 2011 roku odbyła się V edycja Konkursu o Nagrodę Samorządu Województwa Małopolskiego dla Osób Działających na Rzecz Dobra Innych „Amicus Hominum”. Kapituła Nagrody uhonorowała 10 osób: 6 laureatów oraz 4 wyróżnionych w 6 kategoriach.

AMICUS HOMINUM – V EDYCJA

- › LAUREAT GRAND PRIX: Kazimiera Wojas
- › POLITYKA SPOŁECZNA – laureat: Irena Kruczek, wyróżnienie: Zofia Dyrzcz
- › POLITYKA PRORODZINNA – laureat: Ewa Zbroja
- › OCHRONA ZDROWIA – laureat: Kazimiera Wojas, wyróżnienie: Krystyna Korzeniowska
- › POMOC NIEPEŁNOSPRAWNYM – laureat: Maria Krężolek, wyróżnienie: Zbigniew Wojas
- › EDUKACJA I WYCHOWANIE – laureat: Stanisław Krzyżak, wyróżnienie: Henryka Rogal
- › DZIAŁALNOŚĆ FILANTROPIJANA – laureat: Stefania Szal

Nagroda dla najlepszych organizacji pożytku publicznego KRYSZTAŁY SOLI

Konkurs „Kryształ Soli” miał w 2011 roku VII edycję. Jego celem jest wzmocnienie wizerunku organizacji pozarządowych, promocja działań najlepszych organizacji i popularyzacja „dobrych praktyk”. Podczas kolejnej odsłony konkursu Kapituła nagrody wyłoniła 5 laureatów i 5 wyróżnionych.

KRYSZTAŁY SOLI – VII EDYCJA

- › LAUREAT GRAND PRIX: Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Krakowska
- › POLITYKA SPOŁECZNA, ZDROWIE ORAZ DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH – laureat: Polski Związek Niewidomych Okręg Małopolski, wyróżnienie: Fundacja „DR CLOWN” (Oddział Kraków)
- › OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO – laureat: Fundacja „Edukacyjne Centrum Żydowskie”, wyróżnienie: Chłopięcy Chór Katedralny „Pueri Cantores Tarnovienses”
- › EDUKACJA I NAUKA – laureat: Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Krakowska, wyróżnienie: Stowarzyszenie MANKO
- › SPORT, TURYSTYKA, REKREACJA, EKOLOGIA ORAZ OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO – laureat: Krakowski Klub Sportowy „Jura Moto Sport”, wyróżnienie: Fundacja Partnerstwo dla Środowiska
- › AKTYWIZACJA GOSPODARCZA I OBYWATELSKA – laureat: Spółdzielnia Socjalna „OPOKA”, wyróżnienie: Fundacja Rozwoju Gmin Polskich.

„Zostaw uśmiech w Małopolsce” – Kampania 1%

W 2011 roku odbyła się IV edycja kampanii „Zostaw uśmiech w Małopolsce”, której celem była popularyzacja i promocja idei odpisu 1% należnego podatku na rzecz małopolskich organizacji pożytku publicznego. W jej ramach wspólnie z partnerami kampanii kolportowane były w Małopolsce plakaty i ulotki promocyjno-informacyjne, zachęcające do przekazania 1% organizacjom pożytku publicznego z Małopolski. W kampanię zaangażowanych było prawie 150 podmiotów z całego województwa, w tym: jednostki samorządu terytorialnego, małopolskie Zakłady Ubezpieczeń Społecznych, Izby, Cechy i Rzemiosła; organizacje podatkowe, MPL im. Jana Pawła II Kraków–Balice, Małopolskie Stowarzyszenie Przewoźników Osobowych, Regionalny Dworzec Autobusowy w Krakowie, Małopolski Zakład Przewozów Regionalnych oraz inne podmioty. W 2011 roku prawie 900 tys. małopolskich podatników postanowiło przekazać swój 1% organizacjom pożytku publicznego na kwotę 34 648 927 PLN.

3. Przedsięwzięcia z udziałem NGO

II Forum Pełnomocników NGO

28 marca 2011 roku odbyło się II Forum Małopolskich Pełnomocników NGO. Spotkanie zorganizowała Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych BIS, przy współpracy Sieci Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT, pod honorowym patronatem Marszałka Województwa Małopolskiego i Wojewody Małopolskiego. To jedno z trzech spotkań organizowanych w ramach partnerskiego projektu systemowego – *Model współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych – wypracowanie i upowszechnienie standardów współpracy*. Spotkanie było okazją do dyskusji, wymiany doświadczeń, zebrania opinii na temat współpracy samorządu z NGO oraz upowszechniania wypracowanych rozwiązań.

Małopolska Gala Wolontariatu

Konkurs został objęty honorowym patronatem Marszałka Województwa Małopolskiego. Uroczysta Gala podsumowująca Małopolski Etap Konkursów „Barwy Wolontariatu” oraz „Organizacja Przyjazna Wolontariuszom” miała miejsce 7 listopada 2011 roku w Krakowie. W jednym miejscu spotkali się zgłoszeni do konkursu wolontariusze, ich koordynatorzy oraz przedstawiciele organizacji i instytucji współpracujących z ochotnikami na co dzień, których łączy wspólna pasja pomagania. Podczas spotkania uhonorowani zostali najbardziej aktywni wolontariusze, którzy w swoich działaniach wykazali się ogromnym zaangażowaniem, skutecznością i innowacyjnością. Podczas Gali wręczonych zostało również 10 certyfikatów w ramach konkursu „Organizacja Przyjazna Wolontariuszom”. Wyróżnienie przyznawane jest przez Ogólnopolską Sieć Centrów Wolontariatu na okres dwóch lat, organizacjom i instytucjom, które na co dzień wiele wysiłku i starań wkładają w kształtowanie właściwych relacji z wolontariuszami, tworzą warunki, w których ochotnicy mogą w pełni czerpać satysfakcję z oferowanej pomocy, realizując swoje marzenia.

Małopolskie Wektory Współpracy

Laureatem V edycji konkursu „Małopolskie Wektory Współpracy”, zorganizowanego przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej MISTiA pod honorowym patronatem Marszałka Województwa Małopolskiego, zostało Miasto i Gmina Zakliczyn. Celem konkursu jest promocja najlepszych przykładów współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi. Jest to bardzo dobra okazja, by poddać ocenie tę ważną dla każdej lokalnej społeczności sferę, jaką jest angażowanie organizacji społecznych w realizację zadań publicznych.

Tydzień Osób Niepełnosprawnych – Kocham Kraków z Wzajemnością

Podczas XII edycji Tygodnia Osób Niepełnosprawnych niepełnosprawni mogli spełniać marzenia, które na co dzień wydają się niemożliwe do spełnienia. Imprezę otworzył koncert Moniki Kuszyńskiej na Rynku Głównym w Krakowie. W bogatym programie Tygodnia Osób Niepełnosprawnych znalazły się m.in. liczne eventy sportowe (skoki spadochronowe, zawody wspinaczkowe, kajakowe), przedstawienia teatralne z udziałem niepełnosprawnych, koncerty, festyn taneczny oraz integracyjny dzień dziecka. Ponadto chętni mogli wziąć aktywny udział w życiu kulturalnym miasta: zwiedzać muzea oraz specjalnie przygotowane makiety na Trasie Drogi Królewskiej dla Niepełnosprawnego Turysty. 12 makiet przedstawiało najciekawsze zabytki Krakowa w językach polskim i angielskim, przy użyciu alfabetu łącińskiego i Braille'a. Województwo Małopolskie, które było jednym z organizatorów imprezy, rozdało uczestnikom prawie 3 tys. bezpłatnych biletów wstępu do teatrów, kin i muzeów w Krakowie i Małopolsce.

Patronaty Marszałka Województwa Małopolskiego

W 2011 roku w ramach wzmocnienia wizerunku małopolskich organizacji pozarządowych Marszałek Województwa Małopolskiego objął patronatem ok. 330 przedsięwzięć i projektów z różnych dziedzin realizowanych przez organizacje pozarządowe, a także udzielił licznych rekomendacji dla NGO.

Małopolska Rada Pożytku Publicznego

Tematem przewodnim posiedzeń były: współpraca organizacji pozarządowych z samorządem, wizerunek NGO, współpraca w zakresie oceny realizacji programów oraz tworzenie Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2012.

Ekonomia społeczna

W ramach projektu systemowego „Akademia Rozwoju Ekonomii Społecznej” (ARES) działał Punkt Informacyjno-Konsultacyjny przy Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej, który oferował wsparcie szkoleniowo-doradcze w zakresie opracowywania biznesplanów, zarządzania, prawa, finansów dla organizacji pozarządowych chcących uruchomić przedsiębiorstwo społeczne. Dzięki sieci Małopolskich Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej na terenie całej Małopolski prowadzone były działania z zakresu wsparcia ekonomii społecznej. Projekt realizowany przez Fundację im. Hetmana Jana Tarnowskiego, Fundację Biuro Inicjatyw Społecznych, Stowarzyszenie Sądecki Uniwersytet Trzeciego Wieku oraz Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji, adresowany był do organizacji pozarządowych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz osób fizycznych chcących założyć działalność gospodarczą w Małopolsce. Ekonomia społeczna promowana była również na stronach www.rops.krakow.pl oraz na łamach periodyku „Es-O-Es”.

4. Integracja środowisk kombatanckich

Samorząd Województwa Małopolskiego w 2011 roku aktywnie współpracował ze stowarzyszeniami kombatanckimi oraz innymi organizacjami społecznymi z terenu województwa małopolskiego, które w swoich zadaniach statutowych mają utrwalanie pamięci narodowej. Współpracowano również z organami administracji państwowej (Urzędem do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych w Warszawie, Wojewódzkim Komitetem Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Krakowie, Instytutem Pamięci Narodowej) i samorządowej, Wojskiem Polskim, tj. 2. Korpusem Zmechanizowanym im. gen. Broni Władysława Andersa, Kuratorium Oświaty i szkołami, m.in. przy organizacji obchodów uroczystości patriotycznych i kombatanckich.

Uroczystości kombatanckie

Przy współpracy z powołaną w 2010 roku Małopolską Radą Kombatantów i Osób Represjonowanych zorganizowano następujące uroczystości:

- › 165. rocznicę wybuchu powstania krakowskiego,
- › 66. rocznicę Wyzwolenia Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych,
- › 66. rocznicę zakończenia II wojny światowej,
- › Narodowy Dzień Pamięci Ofiar Nazistowskich Obozów Koncentracyjnych,
- › 67. rocznicę Powstania Warszawskiego,
- › 72. rocznicę wybuchu II wojny światowej,
- › 72. rocznicę agresji ZSRR na Polskę,
- › 181. rocznicę powstania listopadowego.

93. rocznica odzyskania niepodległości – Święto Niepodległości w Krakowie

W 2011 roku Województwo Małopolskie po raz pierwszy zostało współorganizatorem obchodów rocznicy odzyskania niepodległości w Krakowie. Uroczystości niepodległościowe odbywały się w Katedrze Wawelskiej, na pl. Ojca Adama Studzińskiego oraz Placu Matejki. Uwieńczeniem obchodów był pochód patriotyczny, który przemarszerował Drogą Królewską, spod Wzgórza Wawelskiego na Plac Matejki. W pochodzie uczestniczyły m.in. formacje kawaleryjskie, orkiestra Garnizonu Kraków, kompanie honorowe: 2. Korpusu Zmechanizowanego, Policji, Straży Miejskiej, Szkoły Aspirantów Pożarnictwa PSP, Bractwo Kurkowe, poczty sztandarowe organizacji kombatanckich, niepodległościowych, krakowskich szkół oraz przedstawiciele władz miasta i województwa.

Małopolska Rada Kombatantów i Osób Represjonowanych

Rada spotkała się w ciągu roku trzy razy. Głównymi tematami posiedzeń były problemy leczenia kombatantów w Małopolsce oraz założenia Programu „Szpitale przyjazne kombatantom”. Poruszano również kwestie dotyczące nowelizacji ustawy o Kombatantach i Osobach Represjonowanych oraz zakres współpracy z 2. Korpusem Zmechanizowanym im. gen. broni Władysława Andersa, Małopolskim Kuratorium Oświaty oraz Centrum Młodzieży im. dra Henryka Jordana. Podejmowano interwencje m.in. w sprawie zamiaru likwidacji Zespołu Szkół Zawodowych nr 4 im. gen. Fieldorfa Nila i XXXI Liceum Ogólnokształcącego w Krakowie oraz w sprawie pomnika żołnierzy Armii Czerwonej w Nowym Sączu. Monitorowano również sytuację „Domu Kombatanta” w Krakowie.

Pomoc finansowa

Samorząd województwa małopolskiego wsparł finansowo liczne przedsięwzięcia kombatanckie, m.in. spotkanie oplatkowe – organizowane przez Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość, wyjazd kombatantów do Szczawy –

z okazji uroczystości odbywających się przy Pomniku 1. Pułku Strzelców Podhalańskich Armii Krajowej, ognisko integracyjne środowiska kombatantów II wojny światowej i weteranów Wojska Polskiego w Lesie Wolskim. Z budżetu Województwa Małopolskiego sfinansowany został również program edukacyjny dla młodzieży „Pamięć i Troska”, przygotowany przez Stowarzyszenie Szarych Szeregów, którego jednym z etapów było wydanie wspomnień *Na Jej Zew*. Książka jest relacją z działalności konspiracyjnej instruktora i organizatora Hufca Szarych Szeregów – Władysława Zawisłaka – działającego na terenie powiatu Dąbrowa Tarnowska w latach 1939-1945 oraz komendanta najliczniejszej organizacji antykomunistycznej w Małopolsce. Przedstawiono w niej udział młodzieży „Polski powiatowej” we wspólnej walce o niepodległość i suwerenność Ojczyzny.

Szpitala Przyjazne Kombatantom

W 2011 roku w Małopolsce kontynuowano program pod nazwą „Szpitale Przyjazne Kombatantom”. Jego celem jest upowszechnienie wśród pracowników jednostek ochrony zdrowia województwa małopolskiego wiedzy na temat Ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, a w rezultacie poprawa dostępności, jakości i organizacji usług zdrowotnych oraz zapewnienie realizacji prawa do korzystania ze świadczeń zdrowotnych poza kolejnością, dającego poczucie bezpieczeństwa, szacunku i godnych warunków leczenia inwalidom wojennym, kombatantom i osobom represjonowanym.

W marcu 2011 roku podjęto decyzję o przeprowadzeniu wspólnej kampanii informacyjnej Samorządu województwa małopolskiego, Narodowego Funduszu Zdrowia i Małopolskiej Rady Kombatantów i Osób Represjonowanych. Celem kampanii było dotarcie z informacją o przywilejach kombatanckich do wszystkich świadczeniodawców mających umowę z NFZ na terenie Małopolski i każdego kombatanta. Elementami kampanii były plakaty i ulotki, eksponowane w placówkach opieki zdrowotnej oraz dostępne w każdej organizacji kombatanckiej. W programie biorą udział 42 szpitale z terenu województwa małopolskiego, w tym: 12 szpitali wojewódzkich, 20 szpitali powiatowych, 6 szpitali branżowych oraz 4 szpitale niepubliczne.

GOSPODARKA

Potencjał gospodarczy

Opracowanie: Agnieszka Górniak, Bartosz Józefowski, Tomasz Kwiatkowski,
Rafał Poniewski, Marcin Wątor

podsumowanie

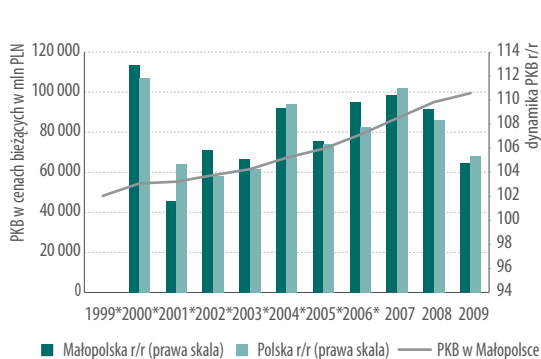
- Województwo małopolskie jest 5. na liście największych gospodarek polskich (wg PKB w cenach bieżących) i 8. pod względem PKB na 1 mieszkańca. Wartość wytworzonego w 2009 roku w Małopolsce produktu krajowego brutto wyniosła 99 509 mln PLN.
- W województwie małopolskim na koniec 2011 roku liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wyniosła 331,6 tys.¹. Stanowi to 8,5% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w Polsce. Małopolska znajduje się na 4. miejscu wśród wszystkich województw ze względu na liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych.
- Spada udział przedsiębiorstw innowacyjnych w przemyśle, w grupie średnich i dużych przedsiębiorstw regionu – w roku 2007 wynosił jeszcze 37,6 %, natomiast w 2010 już 34,6%. Zaobserwowany trend jest widoczny również w skali kraju.
- Nakłady wewnętrzne innowacyjnych przedsiębiorstw przemysłowych regionu na B+R wyniosły 20,4% ogółu ich nakładów innowacyjnych, co sytuuje region na 3. miejscu w kraju, po Śląsku i Podkarpaciu (odpowiednio 29,6% i 21,9%).
- Poziom współpracy w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2008-2010 w sektorze firm 50-250 pracowników spadł o połowę, osiągając jedną z najniższych wartości w kraju. W sektorze firm >250 utrzymuje się na względnie stałym poziomie z lekką tendencją spadkową.
- Szacuje się, że w 2011 roku inwestorzy zagraniczni zaangażowali na terenie Małopolski 1 029 mln USD. Skumulowana wartość inwestycji zagranicznych w okresie 1989-2011 przekroczyła 15 mld USD. Na koniec 2011 roku zostało zarejestrowanych 3 912 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, wzrost o 5% względem 2010 roku.
- Małopolski eksport wzrósł o 20% względem 2010 roku. Dynamika przyrostu importu nadal jest silna, jednak nieznacznie wyhamowała – w 2011 roku wzrost o 20% względem 25% w 2010 roku. Porównując siłę eksportową polskich regionów w 2011 roku, należy wskazać, że województwo małopolskie zaczęło odrabiać straty do województw, które przodują w eksporcie. W najwyższym stopniu kontrybucję do krajowego eksportu na przestrzeni ostatniego roku podniosły dwa województwa – pomorskie (o 0,7%) oraz małopolskie (o 0,3%). Z województwa małopolskiego w 2011 roku eksportowały 2 802 firmy, czyli o 20% więcej niż przed rokiem.

1. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej (REGON).

1. Produkt krajowy brutto

- Wartość wytworzonego w 2009 roku w województwie małopolskim produktu krajowego brutto wyniosła 99 509 mln zł.
- W efekcie spowolnienia krajowej gospodarki w okresie 2008-2009, dynamika produktu krajowego brutto w ujęciu nominalnym uległa ograniczeniu: z 9,2% w 2008 roku do 4,7% w 2009 roku.
- Kontrybucja województwa małopolskiego w krajowy PKB wyniosła jak we wcześniejszych latach 7,4%.
- Województwo małopolskie jest 5. na liście największych gospodarek polskich (wg PKB w cenach bieżących) i 8. pod względem PKB na 1 mieszkańca.
- W 2009 roku przeciętny poziom produktu krajowego brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca w ujęciu nominalnym wzrósł w stosunku do 2008 roku o 4,4% i wyniósł 30 220 PLN.
- W ujęciu realnym (w cenach stałych) PKB wytwarzany w Małopolsce wzrósł o 2,1%, czyli szybciej niż średnia krajowa (1,6%). Należy zauważyć, że w 4 województwach zanotowano spadek PKB.
- W ujęciu realnym również wzrost PKB na jednego mieszkańca był nieco szybszy niż średnia krajowa i wyniósł 1,8% (średnia 1,5%).
- Główny Urząd Statystyczny prezentując dane za lata 2007-2009 podkreśla, że w tym okresie Małopolska rozwijała się szybciej niż pozostałe województwa, z realną stopą wzrostu na poziomie 9%, gdy dla całego kraju to 6,8%.

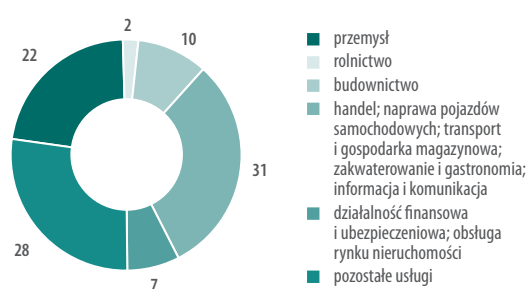
Wykres 78. Produkt Krajowy Brutto w Małopolsce w latach 1999-2009

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

* Dane wg starszej metodologii, wg. PKD 2004

Wykres 79. Wartość dodana brutto w Małopolsce w 2009 roku według branż (w %)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Rachunki regionalne 2009

Znaczenie poszczególnych branż gospodarki regionalnej w kontekście wytwarzania PKB ocenia się poprzez „Wartość dodaną brutto”. Wskaźnik ten przedstawia wartość wytworzonych produktów pomniejszoną o tzw. zużycie pośrednie, czyli w uproszczeniu: koszty wytworzenia produktu.

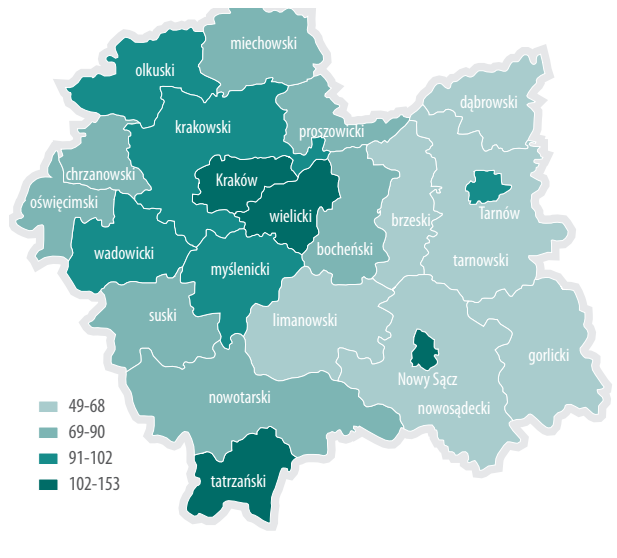
2. Przedsiębiorczość

W województwie małopolskim na koniec 2011 roku liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wyniosła 331,6 tys². Stanowi to 8,5% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w Polsce. Małopolska znajduje się na 4. miejscu wśród wszystkich województw ze względu na liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Sektor prywatny liczył 323,6 tys. (97,6% ogólnej liczby), a sektor publiczny 8 tys. (2,4% ogólnej liczby) podmiotów. W rejestrze znalazło się 250,9 tys. przedsiębiorstw prowadzonych w formie jednoosobowej działalności gospodarczej, co stanowi 75,7% ogółu wszystkich podmiotów.

Najwięcej podmiotów gospodarczych znajduje się na terenie Krakowa (powiat grodzki) – 116,2 tys. (35% ogółu), a w następnej kolejności w powiatach: krakowskim – 25,2 tys. (7,6%), wadowickim – 15,6 tys. (4,7%), nowotarskim – 14,1 tys. (4,3%), oświęcimskim i nowosądeckim – po 13,6 tys. (po 4,1%). Najmniejszą liczbę podmiotów zanotowano na terenach powiatów: dąbrowskiego – 2,9 tys. (0,9%) oraz proszowickiego – 3,0 tys. (0,9%). Średnio dla całego województwa małopolskiego na 1 000 osób przypada 99 podmiotów gospodarczych. Naj-

wyższy wskaźnik odnotowano w Krakowie (powiat grodzki) – 153 przedsiębiorstwa i w powiecie tatrzańskim – 141, a najniższy w powiatach: tarnowskim ziemskim – 53 i dąbrowskim – 49.

2. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Urzędowym Podmiotów Gospodarki Narodowej (REGON).

Mapa 28. Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Najwięcej podmiotów zarejestrowanych w województwie małopolskim działa w sekcjach: handel i naprawa pojazdów samochodowych – 88,0 tys. (26,5% ogółu); budownictwo – 44,4 tys. (13,4%); przetwórstwo przemysłowe – 32,9 tys. (9,9%); działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 29,0 tys. (8,7%).

W 2011 roku w województwie małopolskim zarejestrowano 30,4 tys. nowych podmiotów gospodarczych. Liczba wyrejestrowanych jednostek to 29,9 tys. Największy wzrost liczby podmiotów odnotowano w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 29,9%), górnictwie i wydobywaniu (o 14,2%) oraz informacji i komunikacji (o 7,8%). Natomiast w sekcjach transport i gospodarka magazynowa nastąpiło zmniejszenie liczby podmiotów (po 3,5% w każdej).

Na terenie województwa małopolskiego działa 314,4 tys. mikroprzedsiębiorstw (do 9 zatrudnionych osób), 14,4 tys. małych przedsiębiorstw (10-49 zatrudnionych), 2,4 tys. średnich przedsiębiorstw (50-249 zatrudnionych) oraz 309 podmiotów zatrudniających ponad 250 osób.

Tabela 55. Podmioty gospodarki narodowej w województwie małopolskim w 2011 roku (stan na 31.12.)

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów w 2011 roku	Liczba podmiotów na tys. osób	Przedziały zatrudnienia			
			do 9	10-49	50-249	≥ 250
Małopolskie	331 595	99	314 446	14 399	2 383	309
Powiat bocheński	7 942	77	7 489	391	56	5
Powiat brzeski	5 796	63	5 472	286	37	1
Powiat chrzanowski	11 381	89	10 804	475	95	7
Powiat dąbrowski	2 932	49	2 754	161	15	2
Powiat gorlicki	7 338	67	6 875	399	58	6
Powiat krakowski	25 192	97	24 022	1 017	133	17
Powiat limanowski	8 622	68	8 124	441	49	6
Kraków	116 153	153	110 225	4 801	927	161
Nowy Sącz	9 293	110	8 719	442	117	11
Tarnów	10 851	95	10 137	546	145	19
Powiat miechowski	4 125	82	3 964	141	19	1
Powiat myślenicki	11 141	91	10 668	404	65	4
Powiat nowosądecki	13 621	66	12 826	712	78	5
Powiat nowotarski	14 094	75	13 346	663	77	7
Powiat olkusi	11 611	101	11 029	493	79	9
Powiat oświęcimski	13 649	88	12 996	541	100	10
Powiat proszowicki	3 024	69	2 857	143	23	1

Wyszczególnienie	Liczba podmiotów w 2011 roku	Liczba podmiotów na tys. osób	Przedziały zatrudnienia			
			do 9	10-49	50-249	≥ 250
Powiat suski	7 497	89	7 126	320	46	5
Powiat tarnowski	10 484	53	9 847	575	54	7
Powiat tatrzański	9 468	141	9 100	325	42	1
Powiat wadowicki	15 637	99	14 845	670	104	18
Powiat wielicki	11 744	103	11 221	453	64	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

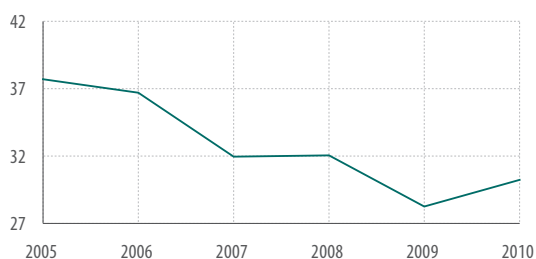
3. Innowacyjność przedsiębiorstw

Spada liczba małopolskich przedsiębiorstw ponoszących nakłady na badania i rozwój (B+R): od około 1 000 firm w roku 2005 do 850 w roku 2010. Nie zmienia tego trendu pewne ożywienie odnotowane w roku 2010, wpływające na „odbicie” krzywej. Ogólny trend, zarówno w województwie, jak i w skali kraju jest malejący. W wielu opracowaniach dominuje pogląd, że powodem takiego stanu rzeczy jest kryzys ostatnich lat. W latach 2008-2009 odnotowano pewien spadek produkcji sprzedanej, jednak Polska i Małopolska jest na stałej ścieżce wzrostu, zatem kryzys nie może bezpośrednio skutkować zmniejszeniem dochodów, a w konsekwencji nakładów na B+R przedsiębiorstw.

Działalność innowacyjna to całokształt działań naukowych, technicznych, organizacyjnych, finansowych i komercyjnych, które rzeczywiście prowadzą lub mają w zamierzeniu prowadzić do wdrażania innowacji. Niektóre z tych działań same z siebie mają charakter innowacyjny, natomiast inne nie są nowością, lecz są konieczne do wdrażania innowacji. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczo-rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji (źródło: GUS).

Systematycznie spada też udział przedsiębiorstw innowacyjnych w przemyśle, w grupie średnich i dużych przedsiębiorstw regionu – jeszcze w roku 2007 wyniósł on 37,6 %, aby w kolejnych latach spaść do poziomu

Wykres 80. Przedsiębiorstwa przemysłowe, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną w latach 2005-2010 (w %)

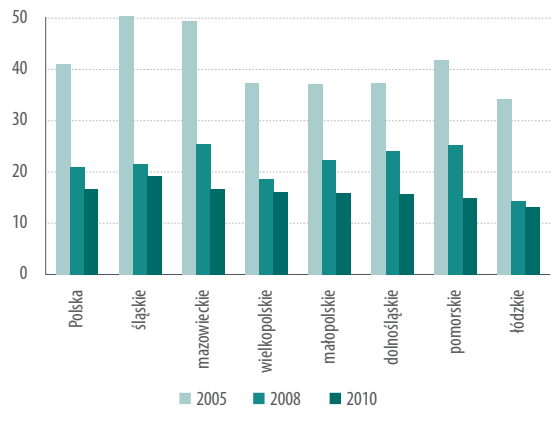

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Badanie stopnia wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Małopolskiego w ramach dedykowanego systemu monitoringu – III etap prac*; Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2012

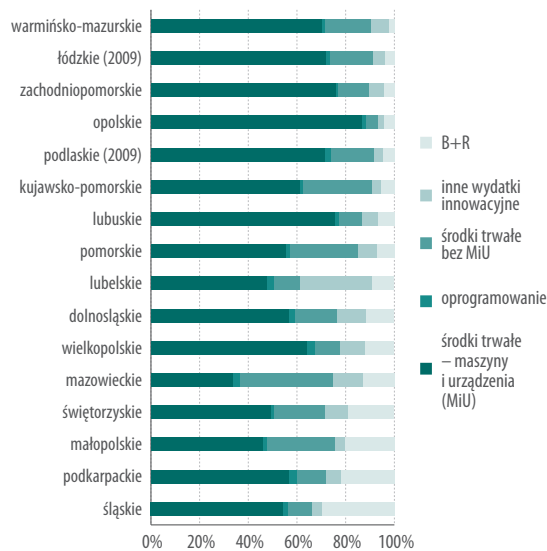
33,2% (2009) i 34,6% (2010). Zaobserwowany trend jest widoczny również w skali kraju (średnia dla wszystkich województw w latach 2007 i 2010 wyniosła odpowiednio 35,3% i 33,7%), zatem nie należy oczekiwać, że zmieni się on w krótkim czasie.

W interpretacji zjawiska należy brać pod uwagę proces zanikania mechanizmu „premi modernizacyjnej”, będącego w dużej części powodem dynamicznego rozwoju innowacji (głównie wyrażonego zakupem urządzeń i technologii z zewnątrz) w poprzednich latach. Proces ten dotyka szczególnie sektor prywatny, w którym udział przedsiębiorstw innowacyjnych skurczył się na przestrzeni pięciu lat bardzo wyraźnie.

Śledzenie trendów dotyczących małopolskiej innowacyjności umożliwia system monitoringu *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Małopolskiego na lata 2008-2013*. Powstające w ramach systemu opracowania, w których prezentowane są dane w szeregach czasowych, można znaleźć na stronie www.imalopolska.eu w zakładce: Raporty, badania, analizy. Część wskaźników monitoringu prezentowanych w najnowszym raporcie (dane monitoringowe za 2011 rok) została opracowana także w ujęciu prognozy (trendzie dwuletnim).

Wykres 81. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w liczbie przedsiębiorstw sektora prywatnego w wybranych regionach (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Diagnoza pogłębiona innowacyjności gospodarki Małopolski*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2012

Wykres 82. Struktura nakładów innowacyjnych przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego w polskich województwach w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

były zbyt wysokie koszty innowacji (odpowiednio 34,2% i 27,4% wskazań). Przeszkoda ta, jako główna wskazywana była przez przedsiębiorstwa we wszystkich klasach wielkości. Innym relatywnie częstym utrudnieniem w skali krajowej okazał się brak środków finansowych ze źródeł zewnętrznych (26,9% wskazań w łonie przedsiębiorstw przemysłowych oraz 21,3% w sektorze usług).

Tabela 56. Waga barier rozwoju innowacyjności małopolskich firm działających w ramach kluczowych technologii przyszłości wyznaczonych metodą foresightu

Bariera rozwoju innowacyjności firmy	Średnia ocena (0-5)
Wysokie koszty prowadzenia działalności rozwojowej/innowacyjnej	4,2
Zbiurokratyzowane procedury związane z uzyskaniem wsparcia ze środków publicznych na działalność badawczo-rozwojową	4,0
Wysokość podatków	3,8
Konkurencja w branży	3,7

Struktura nakładów innowacyjnych w małopolskich przedsiębiorstwach jest wciąż charakterystyczna dla państw doganiających czołówkę technologiczną. Relatywnie niskie nakłady pożytkowane są na kreację wiedzy (wewnętrzne nakłady B+R), a stosunkowo wysokie na transfer technologii – wspomniany zakup urządzeń i technologii z zewnątrz. Warto nadmienić, że nakłady wewnętrzne innowacyjnych przedsiębiorstw regionu na B+R spadły na przestrzeni ostatnich kilku lat. W roku 2005 Małopolska była liderem tego zestawienia w skali kraju. Pozycję tę straciła w roku 2010 na rzecz województwa śląskiego i podkarpackiego.

więcej informacji

Po więcej wskaźników innowacyjności małopolskiej gospodarki – w tym dotyczących bezpośrednio przedsiębiorstw – warto sięgnąć do *Diagnozy pogłębionej innowacyjności gospodarki Małopolski* przygotowanej na potrzeby prac nad *Regionalną Strategią Innowacji Województwa Małopolskiego na lata 2013-2020*. Opracowanie dostępne na stronie: www.imalopolska.eu w zakładce: Raporty, badania, analizy.

Najistotniejszą, wskazywaną przez firmy działające w ramach kluczowych technologii przyszłości wyznaczonych metodą foresightu, barierą w rozwoju innowacyjności są wysokie koszty prowadzenia działalności rozwojowej/innowacyjnej oraz zbiurokratyzowane procedury otrzymywania wsparcia ze środków publicznych na działalność B+R. Wyniki te są zgodne z rezultatami badań ogólnopolskich, które pokazały, że według przedsiębiorstw przemysłowych oraz z sektora usług czynnikiem najbardziej utrudniającym działalność innowacyjną w latach 2008-2010

Barriere rozwoju innowacyjności firmy	Średnia ocena (0-5)
Niestabilne przepisy prawne	3,5
Brak dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania	3,5
Brak wykwalifikowanych pracowników	3,0
Nieuprawnione wykorzystanie własności intelektualnej przez inne firmy	2,7
Obawa przed zbyt dużym ryzykiem	2,4
Trudności we współpracy z wyższą uczelnią	2,1
Trudności we współpracy z jednostką badawczo-rozwojową	2,1
Obawa przed zmianami w firmie	1,8

Źródło: Weryfikacja trendów rozwojowych zachodzących w ramach kluczowych technologii przyszłości w Małopolsce wyznaczonych metodą foresightu w 2010 r., Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2011

Zarówno w sektorze usług jak i przemysłu, odsetek firm współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej jest dodatnie skorelowany z wielkością przedsiębiorstwa. Spośród małych (10-49 pracowników) firm przemysłowych aktywnych innowacyjnie, współpracę w latach 2008-2010 wykazało 20,6%; spośród największych (powyżej 499 pracowników), współpracowało aż 71,8%. Wśród firm usługowych adekwatne wskaźniki kształtowały się na poziomie 27,8% i 56,1%.

case study

Małopolski Festiwal Innowacji i Małopolskie Targi Innowacji

Odbywający się corocznie Małopolski Festiwal Innowacji jest dla innowacyjnych przedsiębiorstw regionu okazją do nawiązywania kontaktów i wymiany doświadczeń. W ramach wydarzenia organizowane są – obok konferencji, paneli dyskusyjnych i konkursów – Targi Innowacji, umożliwiające małym i średnim przedsiębiorcom zaprezentowanie swoich osiągnięć szerszej publiczności i zainicjowanie współpracy z instytucjami wspierającymi proinnowacyjne działania i inicjatywy. Przedsiębiorcy, którzy wezmą udział w Targach w roli wystawcy, mogą liczyć na bezpłatną promocję – w katalogu konferencyjnym, w Internecie, a najbardziej innowacyjni nawet w prasie. Na uczestników Targów czeka 50 stoisk wystawienniczych pod namiotem usytuowanym na krakowskim Małym Rynku. 30 z nich przygotowanych jest dla innowacyjnych firm, pozostałe dla instytucji otoczenia biznesu i sfery B+R. Deklaracje uczestnictwa w Targach można pobrać ze strony www.emalopolska.eu na kilka miesięcy przed najbliższą edycją wydarzenia.

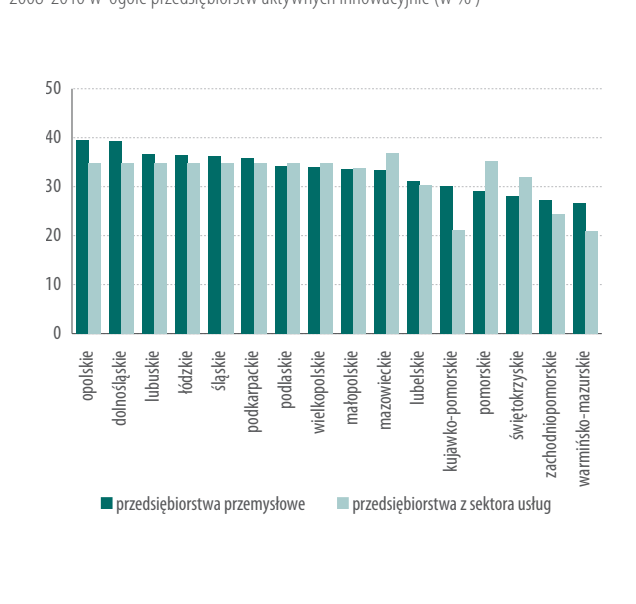
Analizując uwarunkowania działalności innowacyjnej, GUS dzieli bariery, jakie mogą napotkać przedsiębiorcy na 4 główne kategorie (ekonomiczne, związane z wiedzą, rynkowe i pozostałe) oraz 11 podkategorii, z których część pokrywa się z barierami prezentowanymi w tabeli obok. W celu porównania ocen poszczególnych utrudnień na poziomie regionu i kraju, warto sięgnąć do opracowania: *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2008-2010*.

4. Instytucje Otoczenia Biznesu

Rozwój gospodarczy regionów jest w coraz większym zakresie uzależniony od szybkości pojawiania się na rynku nowych, innowacyjnych podmiotów gospodarczych. W rezultacie wysiłki władz regionalnych powinny skupiać się na rozwoju przedsiębiorczości oraz wsparciu procesów innowacyjnych. Tym samym przemiana wiedzy w nowe produkty, usługi czy rozwiązania organizacyjne wymaga stworzenia właściwej infrastruktury obejmującej ośrodki przedsiębiorczości i innowacji, tj. Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB).

Wykres 83. Przedsiębiorstwa współpracujące w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2008–2010 w ogóle przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie (w %)

Źródło: Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2008–2010, GUS, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2012

IOB to istotne ogniwo nowoczesnych systemów wsparcia rozwoju gospodarczego, obejmujące zróżnicowane grupy niekomercyjnych instytucji, aktywnych w obszarze wspierania przedsiębiorczości, transferu i komercjalizacji technologii oraz poprawy konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). Mając na uwadze doświadczenia krajów wysoko rozwiniętych, z całą pewnością można stwierdzić, że działające na styku nauki i biznesu IOB mogą stać się jednym z kluczowych czynników sukcesu regionalnej gospodarki.

Do kategorii IOB zaliczamy: agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, izby gospodarcze, fundusze kapitału zaangażowanego, lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe oraz fundusze poręczeń kredytowych. W skład IOB wchodzi także: sieci aniołów biznesu, ośrodki szkoleniowo-doradcze, klastry, a także Polskie Platformy Technologiczne. W związku z dynamicznym rozwojem nowych technologii i wzrostem roli innowacji jako czynnika rozwoju, coraz większego znaczenia nabiera działalność ośrodków

innowacji i przedsiębiorczości, takich jak: centra transferu technologii, preinkubatory i inkubatory przedsiębiorczości, inkubatory technologiczne oraz parki technologiczne.

Dynamiczny rozwój IOB w ostatnich latach sprawił, że Małopolska dysponuje znaczącym potencjałem w obszarze wsparcia przedsiębiorczości, transferu i komercjalizacji technologii.

Miernikiem skuteczności oraz efektywności działań podejmowanych przez Instytucje Otoczenia Biznesu jest liczba innowacyjnych start-upów oraz małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), które uzyskały wsparcie. Przykładem takiej instytucji jest Krakowski Park Technologiczny (KPT), który w 2011 roku udzielił wsparcia merytorycznego oraz infrastrukturalnego ponad 80 firmom.

W roku 2011 w KPT działało 81 firm, co przekłada się na 7 578 miejsc pracy w branżach wysokich technologii. Spośród 81 firm zlokalizowanych na terenie Krakowskiego Parku Technologicznego 85% prowadzi działalność w dziedzinie wysokich technologii, w szczególności technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT). Pozostali prowadzą działalność w dziedzinie inżynierii, projektowania, automatyki przemysłowej itp.

Ponadto na terenie specjalnej strefy ekonomicznej zarządzanej przez KPT pomoc publiczna z tytułu inwestycji jest najwyższa w Polsce. Dotychczas w specjalnej strefie ekonomicznej wydano 100 zezwoleń na działalność, utworzono 9 788 miejsc pracy, a wartość poniesionych nakładów wyniosła 1,77 mld PLN.

Z myślą o rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw KPT realizuje strategiczne przedsięwzięcie – budowę Małopolskiego Parku Technologii Informacyjnych w Pychowicach, w którym profesjonalne wsparcie znajdzie blisko 100 przedsiębiorstw działających w branży ICT.

Aktywność małopolskich IOB skupiona jest także w obszarze mechanizmów finansowego wsparcia przedsiębiorców. Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości dofinansowało aż 14 projektów związanych z utworzeniem funduszy pożyczkowych i poręczeniowych przeznaczonych dla przedsiębiorstw. Łączna kwota przyznanego dofinansowania to ponad 175 mln PLN. Konkursy zostały ogłoszone w ramach Działania 2.1 Schemat D MRPO – Wsparcie funduszy zwrotnych, przeznaczonych dla przedsiębiorstw, w celu zapewnienia podmiotom gospodarczym alternatywnych, pozabankowych możliwości wsparcia działalności inwestycyjnej.

Podmioty dofinansowane w ramach Działania 2.1. D MRPO udzieliły już 943 pożyczek i poręczeń na łączną kwotę 89 508 074,84 PLN, co świadczy o dużej roli instrumentów inżynierii finansowej we wspieraniu rozwoju sektora MŚP w Małopolsce (dane na 08.2012 r.).

Małopolski Regionalny Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o. powstał w październiku 2010 roku, oferuje poręczenia kredytów i pożyczek dla MŚP, którego udziałowcami są: Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (13,6 mln PLN), Bank Gospodarstwa Krajowego (8 mln zł) oraz Województwo Małopolskie (0,1 mln zł). Kapitał poręczeniowy na koniec 2010 roku wynosił 71 577 430 PLN, a na koniec 2011 roku osiągnął wartość 74 306 653 PLN. Widać zatem, że Fundusz pomnaża posiadany kapitał poręczeniowy, a wzrost za jeden rok wyniósł 2 729 223 PLN. Rok 2011 zamknął się dla MRFP zyskiem netto w kwocie 759 410 PLN.

W 2011 roku Fundusz nawiązał kolejne umowy o współpracy z 7 instytucjami finansującymi. W chwili obecnej z MRFP współpracuje 8 banków oraz 3 fundusze pożyczkowe. Aktualnie prowadzone są rozmowy z innymi instytucjami finansującymi, które mają przystąpić do współpracy jeszcze w tym roku.

Od początku swojej działalności do dnia 30.06.2012 roku Fundusz udzielił 100 poręczeń na łączną kwotę 17 896 498 PLN. Z oferty Funduszu skorzystali zarówno przedsiębiorcy, którzy dopiero rozpoczęli działalność gospodarczą, jak również firmy działające na rynku od kilku lat.

Tabela 57. Zestawienie małopolskich IOB

Parki technologiczne
Krakowski Park Technologiczny
Park Life Science (Jagiellońskie Centrum Innowacji Sp. z o.o.)
Park Technologiczny – Miasteczko Multimedialne (Miasteczko Multimedialne Sp. z o.o.)
Małopolski Park Technologii Informatycznych i Multimediów (Krakowski Park Technologiczny)
Inkubatory technologiczne
Inkubator Technologiczny Krakowskiego Parku Technologicznego (Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o.)
Preinkubatory i Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości
Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica (Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie)
Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Krakowskiej Szkole Wyższej im. Frycza Modrzewskiego (Fundacja Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości)
Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości UJ (Jagiellońskie Centrum Innowacji Sp. z o.o.)
Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego „Skuteczna Firma”
Inkubator Przedsiębiorczości Media 3.0 (Miasteczko Multimedialne)
Inkubatory przedsiębiorczości
Małopolski Inkubator Przedsiębiorczości (Urząd Miejski w Andrychowie)
Inkubator Przedsiębiorczości (Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego)
Nowosądecki Inkubator Przedsiębiorczości (Urząd Miasta Nowy Sącz)
Oświęcimski Inkubator Przedsiębiorczości (Centrum Biznesu Małopolski Zachodniej Sp. z o.o.)
Tarnowski Inkubator Przedsiębiorczości (Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.)
Powiatowy Inkubator Przedsiębiorczości (Powiatowy Urząd Pracy w Dąbrowie Tarnowskiej)
Centra Transferu Technologii
Centrum Innowacji, Transferu Technologii i Rozwoju Uniwersytetu (CITTRU) (Uniwersytet Jagielloński)
Centrum Transferu Technologii AGH (Akademia Górniczo-Hutnicza im. St. Staszica w Krakowie)
Centrum Transferu Technologii (Politechnika Krakowska)
Centrum Transferu Technologii Medycznych Park Technologiczny Sp. z o.o.
Centrum Informacji Ekologicznej (Fundacja Partnerstwo dla Środowiska)
Ośrodek Innowacji NOT
Centrum Innowacji, Transferu i Monitorowania Rozwoju Technologii Wytwarzania (Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania)
Centrum Transferu Technologii (Fundacja „Progress and Business”)
Branżowy Punkt Kontaktowy ds. Programów Unii Europejskiej Przy Platformie Technologicznej Odlewnictwa Polskiego

Fundusze Kapitału Załączkowego

Fundusz Kapitału Załączkowego SATUS (Spółka Zarządzająca Funduszami Kapitału Załączkowego SATUS Sp. z o.o. SK)
 Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego (Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego)
 JCI Venture (JCI Venture Sp. z o.o.)

Sieci Aniołów Biznesu

Regionalna Sieć Inwestorów i Inwestycji Kapitałowych RESIK (Małopolska Agencja Energii i Środowiska Sp. z o.o.)
 Sieć Inwestorów Prywatnych SATUS (Spółka Zarządzająca Funduszami Kapitału Załączkowego SATUS Sp. z o.o. SK)

Lokalne i regionalne fundusze pożyczkowe

Małopolski Fundusz Pożyczkowy Fundusz Pożyczkowy-Restrukturyzacyjny (Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.)
 Inicjatywa MIKRO Sp. z o.o.
 Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości (Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego)
 Fundacja Rozwoju Regionu Rabka
 Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju
 Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego

Fundusze Poręczeń Kredytowych

Małopolski Fundusz Poręczeń Kredytowych (Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.)
 Małopolski Fundusz Poręczeń Kredytowych
 Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego

Ośrodki Szkoleniowo Doradcze

Gorlicki Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości (Gorlickie Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości)
 Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego
 FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji
 Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego (FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji)
 Enterprise Europe Network (Izba Przemysłowo-Handlowa w Krakowie)
 Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości (Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego)
 Centrum Szkoleniowo-Konsultacyjne (Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych – „Klub Sądecki”)
 Punkt Konsultacyjny (Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego)
 Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego (Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych i Oświatowych Cumulus)
 Lokalne Centrum Biznesu
 Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości (Stowarzyszenie Rozwoju Gminy i Wspierania Przedsiębiorczości)
 Agencja Rozwoju Małopolski Zachodniej S.A.
 Myślenicka Agencja Rozwoju Gospodarczego
 Stowarzyszenie Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju

Klastry

Klaster LifeScience Kraków (Jagiellońskie Centrum Innowacji Sp. z o.o.)
 Małopolski Klaster Technologii Informacyjnych
 Klaster Kultury i Czasu Wolnego INRET (Fundacja Klaster Przemysłów Kultury i Czasu Wolnego INRET)
 Małopolsko-Podkarpacki Klaster Czystej Energii
 Klaster Multimediów i Systemów Informacyjnych
 Klaster Poligraficzny ITTP
 Klaster Medycyna Polska Południowy Wschód (Stowarzyszenie Medycyna Polska)

Polskie Platformy Technologiczne

Polska Platforma Biotechnologii [Jagiellońskie Centrum Innowacji Sp. z o.o.]

Źródło: Zestawienie własne UMWM opracowane (na potrzeby badania ewaluacyjnego *on-going* realizacji *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Małopolskiego 2008-2013*) w oparciu o typologię zastosowaną w: *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce*, Raport 2010³

3. SOOIPP/PARP, Warszawa 2010.

5. Atrakcyjność inwestycyjna

Atrakcyjność inwestycyjna regionu to zdolność regionu do przyciągania inwestycji krajowych i zagranicznych. Z punktu widzenia sytuacji gospodarczej województwa jest to jeden z najważniejszych czynników rozwoju. Trudno mówić w tym kontekście o jednym wskaźniku – należy rozpatrywać raczej wiele czynników składających się na atrakcyjność inwestycyjną. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (IBnGR) wyspecjalizował się w badaniu atrakcyjności inwestycyjnej województw i od kilku lat publikuje raport na ten temat: *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2011*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2011, <http://ibngr.pl>

Jako czynniki wpływające na atrakcyjność inwestycyjną województwa wskazać można: dostępność transportową, zasoby i koszty pracy, rynek zbytu, infrastrukturę gospodarczą, infrastrukturę społeczną, bezpieczeństwo powszechne oraz aktywność województw wobec inwestorów. Czynniki, o których mowa dotyczą zarówno specyficznych cech danego obszaru, które zmieniają się w czasie bardzo powoli, jak również tych dających się zmienić stosunkowo łatwo i szybko.

Małopolska w 2011 roku utrzymała w rankingu IBnGR bardzo dobre 4. miejsce w kraju. Pełny ranking atrakcyjności inwestycyjnej województw przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 58. Atrakcyjność inwestycyjna województw 2011

Lokata	Województwa według atrakcyjności inwestycyjnej	Lokata w rankingu ogólnopolskim w poszczególnych kryteriach						
		Dostępność transportowa	Zasoby i koszty pracy	Rynek zbytu	Infrastruktura gospodarcza	Infrastruktura społeczna	Bezpieczeństwo powszechne	Aktywność woj. wobec inwestorów
1.	śląskie	1.	1.	2.	2.	1.	16.	6.
2.	mazowieckie	5.	14.	1.	3.	4.	13.	2.
3.	dolnośląskie	2.	5.	4.	1.	3.	15.	1.
4.	małopolskie	8.	2.	5.	6.	2.	9.	7.
5.	wielkopolskie	3.	3.	8.	5.	10.	6.	4.
6.	zachodniopomorskie	4.	9.	9.	9.	6.	12.	3.
7.	pomorskie	11.	8.	3.	11.	5.	14.	5.
8.	łódzkie	9.	4.	11.	7.	7.	11.	8.
9.	kujawsko-pomorskie	10.	6.	6.	16.	8.	8.	9.
10.	lubuskie	6.	10.	7.	12.	9.	10.	10.
11.	opolskie	7.	12.	10.	4.	15.	7.	12.
12.	podkarpackie	14.	7.	13.	8.	13.	1.	14.
13.	świętokrzyskie	12.	11.	15.	14.	11.	2.	15.
14.	warmińsko-mazurskie	13.	13.	12.	15.	12.	5.	11.
15.	lubelskie	15.	15.	16.	10.	16.	3.	13.
16.	podlaskie	16.	16.	14.	13.	14.	4.	16.

Źródło: *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2011*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2011

Mimo, że udało się utrzymać w rankingu pozycję z 2010 roku, doszło do drobnych zmian w ocenach składowych województwa małopolskiego. Nieco słabiej niż rok wcześniej oceniono dostępność transportową regionu (-1 lokata w porównaniu z rankingiem z 2010 roku), infrastrukturę gospodarczą (-1) oraz aktywność wobec inwestorów (-2). Lepiej niż w 2010 roku oceniono bezpieczeństwo w regionie (+1). Zmiany te są niewielkie i raczej mało znaczące. Przykładowo w przypadku dostępności transportowej regionu mamy do czynienia ze zmianą

czysto statystyczną wynikającą ze zmian w realnej gospodarce, bo główne czynniki brane pod uwagę przez IBnGR się w tym zakresie nie zmieniły.

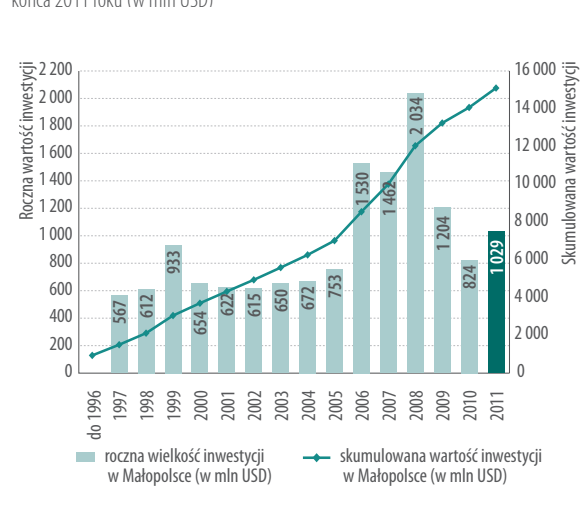
Pozytywne dane można dostrzec, analizując wyniki małopolskich podregionów. Podregion tarnowski został przez IBnGR oceniony lepiej niż w 2010 roku aż w dwóch kategoriach: atrakcyjność dla sektora usług i zaawansowanych technologii. W tej drugiej kategorii, niezwykle ważnej z punktu widzenia strategicznego dla Małopolski, awansował również podregion nowosądecki.

6. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Skumulowana wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych⁴ (BIZ) zrealizowanych na terenie Małopolski w okresie 1989-2011 przekroczyła 15 mld USD, czyli 4 511 USD w przeliczeniu na 1 mieszkańca regionu; średnia dla Polski wynosi 4 859 USD na mieszkańca. W 2011 roku inwestorzy zagraniczni ponieśli w regionie nakłady o wielkości 1028,6 mln USD (740,0 mln EUR). Wielkość nakładów zagranicznych w województwie małopolskim była wyższa o 1/5 od wartości z 2010 roku. Tym samym przełamany został trend corocznego zmniejszania się nakładów inwestycyjnych obserwowany w latach 2009-2010.

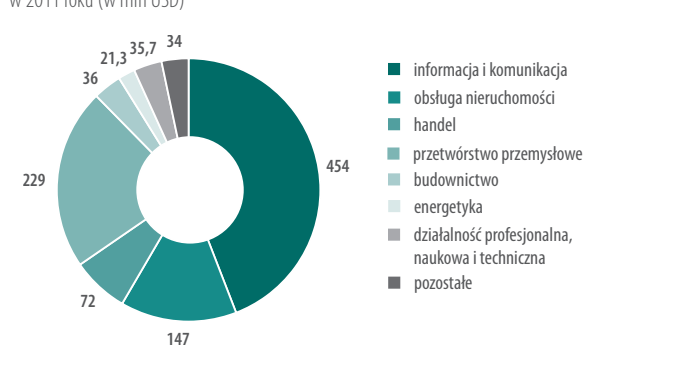
Zwiększenie się strumienia inwestycji w 2011 roku było wynikiem przede wszystkim zdecydowanie wyższych nakładów, jakie inwestorzy zagraniczni ponieśli na przejęcia i fuzje firm prywatnych. Wartość ta była dwukrotnie wyższa niż w roku 2010 (odpowiednio 449 i 191 mln USD). Na niemal identycznym poziomie (ok. 400 mln USD) jak w 2010 roku kształtowało się zaangażowanie inwestorów w budowę i rozwój nowych zakładów i placówek. Nieco niższa niż rok wcześniej było natomiast reinwestycja zysków w przedsiębiorstwach przejętych lub sprywatyzowanych przed 2011 rokiem. Podobnie jak w latach 2009 i 2010, znikome było znaczenie prywatyzacji (zaledwie 5,8 mln USD).

Wykres 84. Wartość inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim do końca 2011 roku (w mln USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Rozwoju Regionalnego Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

Wykres 85. Szacunkowe wartości nakładów bezpośrednich inwestycji według branży działalności w 2011 roku (w mln USD)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Rozwoju Regionalnego Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

Najwięcej środków – 669 mln USD, czyli połowa całkowitych nakładów w 2011 roku – zostało ulokowanych w podmiotach zajmujących się działalnością usługową, przede wszystkim zaś w informacji i komunikacji, a następnie w obsłudze nieruchomości. W handel zaangażowano 7% łącznych nakładów. Nieco ponad 1/4 całkowitych inwestycji (286,8 mln PLN) pochłonął sektor przemysłowy, głównie przetwórstwo przemysłowe, a następnie budownictwo. W porównaniu do całego okresu po 1989 roku, w analizowanym roku znacznie wyższy był udział usług kosztem przemysłu.

4. Dane szacunkowe przygotowane przez Zespół Zakładu Rozwoju Regionalnego Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego pod kierunkiem prof. dr hab. Bolestawa Domańskiego.

W województwie małopolskim na koniec 2011 roku zarejestrowanych było 3 921 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, czyli o 5% więcej niż rok wcześniej. Podobnie jak w latach poprzednich, dynamika wzrostu liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego była w Małopolsce w 2011 roku wyższa niż analogiczna wartość dla Polski, wyższa była również stopa wejścia netto (odpowiednio 4 i 3). Oprócz spółek, które posiadają swoją siedzibę na terenie Małopolski, w regionie działają liczne oddziały firm zagranicznych zarejestrowane w innych województwach, głównie w mazowieckim.

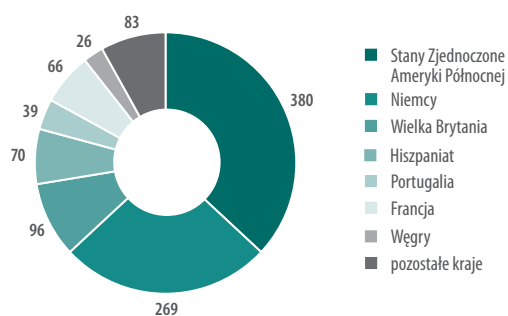
więcej informacji

Więcej informacji o bezpośrednich inwestycjach zagranicznych w Małopolsce w raportach dostępnych na stronie Małopolskiego Obserwatorium Gospodarki: www.gospodarka.obserwatoria.malopolska.pl

Ponad 3/5 zainwestowanego w 2011 roku kapitału (630 mln USD) pochodzi z krajów europejskich, w tym głównie z krajów tzw. starej Unii Europejskiej (594 mln USD). Niespełna 2/5 strumienia inwestycji (386 mln USD) przypada na Amerykę Północną, w tym przede wszystkim Stany Zjednoczone, które w 2011 roku zainwestowały w Małopolsce najwięcej z wszystkich krajów. Następne w kolejności były Niemcy i Wielka Brytania. Relatywnie wysokie zaangażowanie miało miejsce w przypadku inwestorów z Półwyspu Iberyjskiego – Hiszpanii i Portugalii oraz Francji. Z grona krajów Europy Środkowej i Wschodniej najwięcej kapitału zainwestowanego w Małopolsce napłynęło z Węgier. Udział pozostałych regionów globu, w tym kapitału międzynarodowego, jest minimalny: łącznie przypada nań zaledwie 1,2% nakładów (12,4 mln USD).

Przestrzenne rozmieszczenie inwestycji zagranicznych w Małopolsce jest bardzo nierównomierne. W całym okresie 1989-2011 ponad 90% inwestycji zostało poniesionych na terenie 9 powiatów, z czego 62% w samym Krakowie, a dalszych 8% w powiecie krakowskim. Wyróżniają się ponadto powiaty: brzeski i wielicki. Bardzo zbliżony poziom koncentracji wykazują inwestycje *greenfield*. Nieco mniejsza jest w ich przypadku rola Krakowa (49% łącznych nakładów *greenfield* w okresie 1989-2011), większa zaś powiatu wielickiego i krakowskiego (po około 10%).

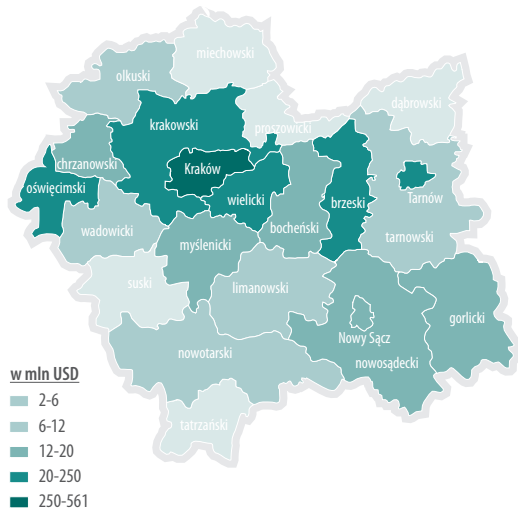
Wykres 86. Szacunkowe wartości nakładów bezpośrednich inwestycji według krajów w 2011 roku (w mln USD)

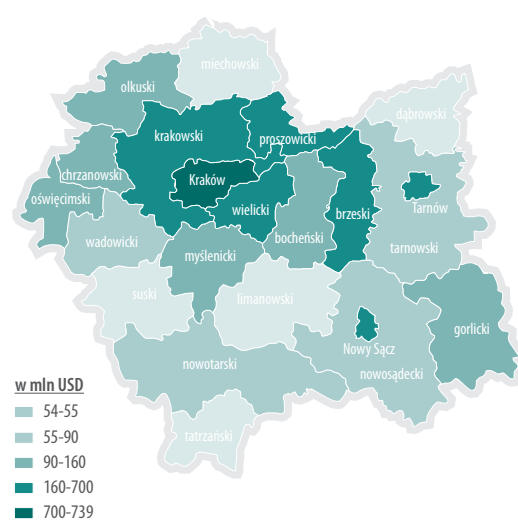
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Rozwoju Regionalnego Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

W samym 2011 roku trzy czwarte inwestycji (785 mln USD) poniesiono na terenie trzech powiatów: Krakowa, krakowskiego i wielickiego. Wysoki odsetek nakładów w tych dwóch ostatnich obszarach (blisko 1/5 wszystkich nakładów w regionie w 2011 r. (224 mln USD), i aż 40% (tj. 167 mln USD) *greenfield* w województwie) świadczy o rosnącej roli gmin krakowskiego obszaru metropolitalnego położonych w sąsiedztwie miasta centralnego. Inwestycje w wysokości 30 mln USD i więcej miały ponadto miejsce na terenach powiatów: tarnowskiego i brzeskiego, a nieco mniej (około 25 mln USD) w powiecie oświęcimskim. Zaangażowanie kapitałowe inwestorów przekraczające 10 mln USD miało miejsce w kolejnych ośmiu powiatach, a najwięcej (około 15 mln USD) w powiatach: myślenickim, bocheńskim, olkuskim i w Nowym Sączu.

Mapa 29. Inwestycje zagraniczne w latach 1989–2011

Mapa 30. Inwestycje zagraniczne w roku 2011 w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Rozwoju Regionalnego Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

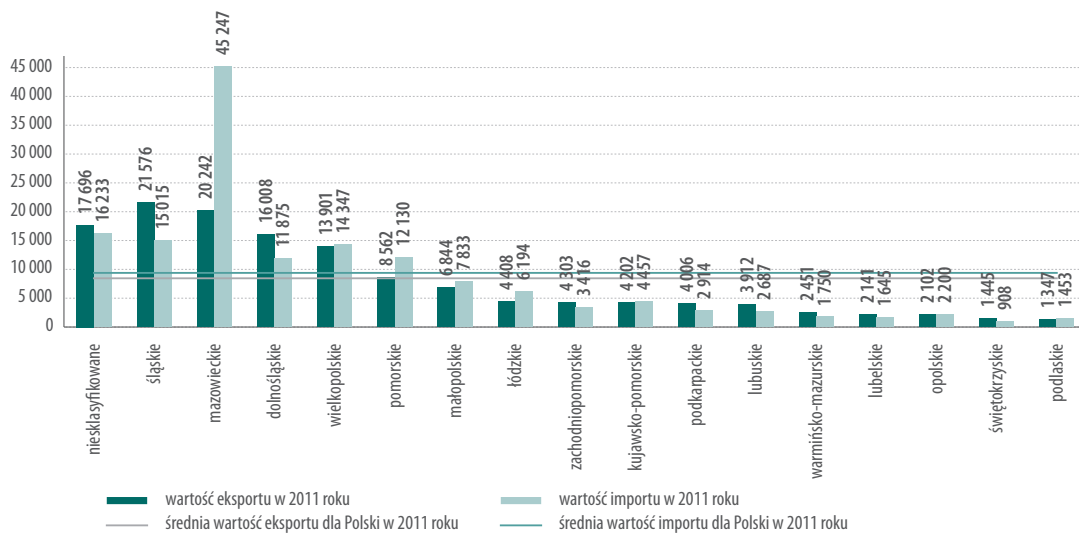
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Rozwoju Regionalnego Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

7. Handel zagraniczny

Eksport Małopolski na tle innych regionów

Analizując wartość eksportu i importu w poszczególnych województwach niezmiennie od kilku lat najwyższy udział w krajowej wymianie handlowej mają takie województwa jak: śląskie, mazowieckie, dolnośląskie, wielkopolskie, pomorskie i małopolskie. „Szóstka polskich eksporterów i importerów” w 2011 roku skumulowała na swoim terenie 71% całości importu oraz 64,5% eksportu, w porównaniu z wynikami uzyskanymi w 2010 roku dystans dzielący „szóstkę” od pozostałych województw wzrósł w przypadku eksportu o 1%.

Wykres 87. Wartość eksportu i importu w województwach w roku 2011 (w mln EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Celnej w Warszawie

Porównując siłę eksportową polskich regionów w 2011 roku należy wskazać, że województwo małopolskie zaczęło odrabiać straty do województw, które przodują w eksporcie. W 2011 roku udział Małopolski sięgnął 5,1%⁵ względem 4,8% w latach 2009-2010. W najwyższym stopniu kontrybucję do krajowego eksportu w ostatnim roku podniosły województwa: pomorskie (o 0,7%), a następnie małopolskie (o 0,3%).

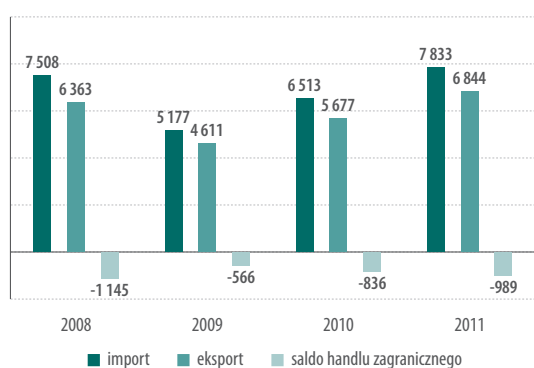
Średnia polskiego eksportu w 2011 roku wyniosła 8 447 mln EUR, tylko pięć czołowych województw osiągnęło wartość powyżej ogólnopolskiej średniej. Wzrost kontrybucji małopolskiego eksportu w 2011 roku nie zapewnił Małopolsce przekroczenia średniej wartości eksportu w Polsce.

Wartość obrotów handlowych

W latach 2010 i 2011 trend spadkowy zapoczątkowany przez kryzys finansowy i gospodarczy odwrócił się i wartość małopolskiego wywozu ponownie zaczęła wzrastać. Rok 2011 zamknął się dla Małopolski wynikiem 6,8 mld EUR – eksport oraz 7,8 mld EUR – import.

W przypadku eksportu wzrost był o 20% wyższy niż ten odnotowany w 2010 roku oraz przekroczył wartość uzyskaną w 2008 roku, najlepszy rok w małopolskim eksporcie, o blisko 7,6%. Dynamika przyrostu importu wyhamowała nieznacznie w 2011 roku, wzrost o 20% względem 25% w 2010 roku, jednakże sama wartość importu również przewyższyła wynik uzyskany w 2008 roku o 4,3%.

Wykres 88. Eksport, import oraz saldo obrotów handlu zagranicznego w Małopolsce w latach 2008-2011 (w mln EUR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Celnej w Warszawie

W 2009 roku stopień załamania się eksportu okazał się nieco mniejszy niż w przypadku importu (28% vs 31%). Saldo wymiany handlowej zmniejszyło się wówczas dwukrotnie w porównaniu z 2008 rokiem. W 2010 roku kontakty handlowe z zagranicą ożywiły się i w Małopolsce odnotowano znaczny przyrost wartości importu, co przełożyło się na wzrost ujemnego salda. Rok 2011 jest najlepszym rokiem pod względem poziomu wymiany handlowej. Wprawdzie ujemne saldo wymiany handlowej wzrosło względem 2010 roku, jednakże jego poziom jest znacznie niższy od uzyskanego w rekordowym 2008 roku za sprawą silnego wzrostu eksportu.

Z województwa małopolskiego w 2011 roku eksportowały 2 802 firmy, czyli o 20% więcej niż przed rokiem. Wzrost liczby podmiotów miał także miejsce w przypadku firm importujących – do 6 345 (o 6%). Nieznacznie zwiększył się także udział małopolskich firm prowadzących wymianę handlową w ogólnej liczbie w Polsce.

5. Rzeczywisty udział Małopolski w krajowym handlu zagranicznym najprawdopodobniej jest wyższy ze względu na fakt przyrostu udziału wymiany handlowej nieprzypisywanej żadnemu województwu – jest to wynikiem aktywności zagranicznej firm działających w Polsce na poziomie ponadwojewódzkim: w 2005 roku stanowił on niespełna 4% krajowego wywozu towarów i usług, w 2010 roku – już 14,3%, natomiast w 2011 spadł o 1,2% do 13,1%. Ponieważ jednak nie można ustalić, jaka część tego eksportu przypada firmom małopolskim, powiększa się luka niepewności co do faktycznego udziału województwa w polskim handlu zagranicznym. Uzasadnione jest w tej sytuacji przypuszczenie, że wartość wskaźników dla eksportu małopolskiego a tym samym dla innych województw jest delikatnie zaniżona.

Rynek pracy

Opracowanie¹: Joanna Kaim-Kerth, Wioletta Krusiec, Maria Leńczuk, Antonina Michalska, Magdalena Ogorzałek

— podsumowanie

W 2011 roku w województwie małopolskim sytuacja na rynku pracy była lepsza niż w roku poprzednim. Pomimo wzrostu bezrobocia rosła też liczba pracujących. W przedsiębiorstwach sektora prywatnego odnotowano wzrost zatrudnienia o 9% w stosunku do roku 2010, jednocześnie jednostki sektora publicznego w omawianym okresie zatrudniały o 15,4% osób mniej niż w minionym roku. Niemniej nadal niemal połowa Małopolan w wieku powyżej 15 lat nie pracowała, a ogromna większość z nich z różnych przyczyn nie poszukiwała pracy, czyli była bierna zawodowo.

Struktura pracujących w Małopolsce nadal jest dość tradycyjna. Świadczy o tym szereg obserwowanych zjawisk:

- ponadproporcjonalny udział pracujących w rolnictwie w strukturze pracujących w regionie i niski w porównaniu z innymi województwami udział sektora usług;
- przewaga liczby pracujących mężczyzn nad liczbą pracujących kobiet;
- zmienny udział ludności wiejskiej i miejskiej w strukturze pracujących, związany z sezonowością prac w rolnictwie, budownictwie i niektórych gałęziach usług, a także – w mniejszym stopniu – w przemyśle.

Największymi przewagami konkurencyjnymi Małopolski są: relatywnie młoda struktura wiekowa oraz wysoki poziom wykształcenia mieszkańców przy niższych od średniej krajowej wynagrodzeniach. Przyciąga to firmy oferujące nowoczesne usługi dla przedsiębiorstw i wspiera modernizację małopolskiej gospodarki.

Rok 2011 był trudniejszy dla rynku pracy, ze względu na znaczne zmniejszenie poziomu środków Funduszu Pracy przeznaczonych na programy przeciwdziałania bezrobociu. W rezultacie działaniami aktywizacyjnymi objęto mniejszą liczbę osób niż w latach poprzednich.

Polityka regionalna na rzecz zatrudnienia realizowana jest w województwie m.in. w ramach środków z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Od początku jego realizacji w 2007 roku do końca 2011 roku wsparciem objęto ponad 350 tys. osób, w tym ponad 150 tys. stanowili uczestnicy projektów aktywizacyjnych lub szkoleń pozwalających na utrzymanie się na rynku pracy.

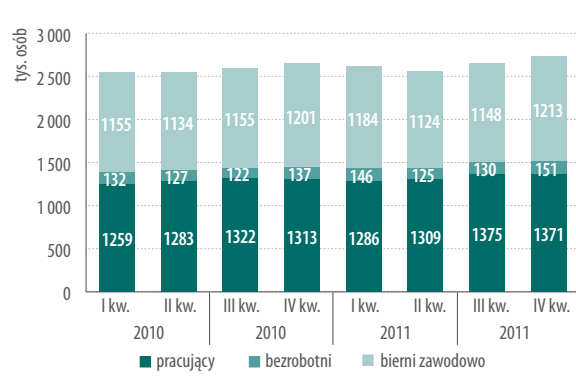
1. Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji

1. Struktura rynku pracy

Małopolska to pod względem wielkości czwarty rynek pracy w kraju, dający obecnie zatrudnienie około 1,3 mln osób. Większość miejsc pracy to stanowiska dla specjalistów, robotników przemysłowych i rzemieślników, a także dla pracowników usług i sprzedawców (łącznie to niemal 50% pracujących). Wysoki jest też udział pracujących w rolnictwie, jednak ulega on dużym wahaniom sezonowym.

W IV kwartale 2011 roku² w województwie małopolskim nastąpił niemal 5-procentowy wzrost populacji aktywnych zawodowo w porównaniu z analogicznym okresem poprzedniego roku. Był to skutek zwiększenia się zarówno liczby pracujących, jak i bezrobotnych. Dzięki zwiększeniu udziału zatrudnionych w ogólnej liczbie ludności zmniejszyło się obciążenie osób pracujących niepracującymi. Pod koniec roku zaobserwowano wzrost liczby biernych zawodowo o 1,9%, dotyczył on jednak mężczyzn i mieszkańców miast, co mogło mieć związek z zakończeniem prac w branżach charakteryzujących się sezonowością zatrudnienia.

Wykres 89. Aktywność zawodowa ludności

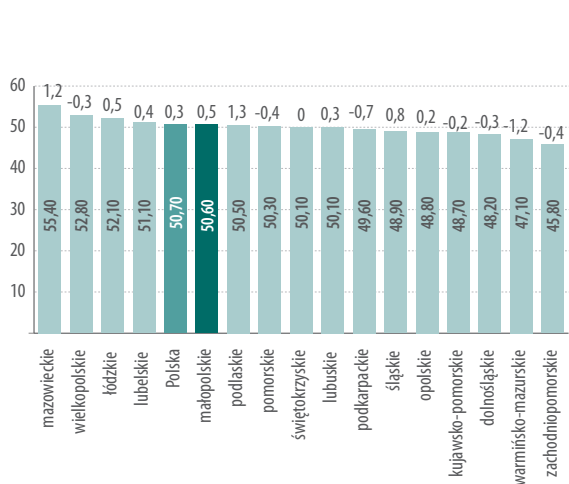

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BAEL

2. Zatrudnienie

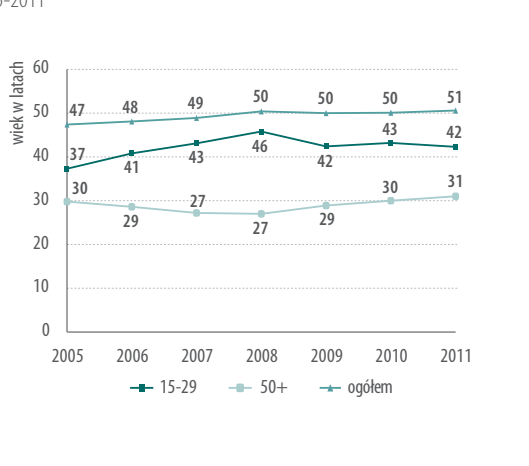
Pod względem wskaźnika zatrudnienia, w 2011 roku Małopolska znalazła się zaraz poniżej średniej wartości dla kraju – różnica wyniosła 0,1 pkt proc. (50,7% dla Polski i 50,6% dla Małopolski). Dynamika wzrostu była jednak wyższa w województwie – wskaźnik zatrudnienia wzrósł o 0,5 pkt proc. w stosunku do roku 2010, podczas gdy w skali kraju wzrost wyniósł 0,3%. Tym samym w 2011 roku Małopolska znalazła się na piątym miejscu w rankingu województw pod względem wartości wskaźnika zatrudnienia. Lepszą sytuację odnotowano w województwach: mazowieckim, wielkopolskim, łódzkim oraz lubelskim. Najbardziej korzystna dynamika wskaźnika wystąpiła natomiast w województwie podlaskim (wzrost o 1,3 pkt proc.).

Wykres 90. Wskaźnik zatrudnienia wg BAEL w województwach (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 91. Dynamika wskaźnika zatrudnienia w grupach wiekowych w latach 2005-2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wartości wskaźnika zatrudnienia w poszczególnych grupach wiekowych różnią się znacząco, podobnie dynamika zmian pokazuje odmienną sytuację tych grup na rynku pracy. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-29 lat spadł w 2009 roku z 45,8% na 42,4%, czyli aż o 3,4 pkt proc. Następnie w 2010 roku lekko wzrósł, a w 2011 znowu się obniżył – tym razem o 0,9 pkt proc. W tym samym czasie wskaźnik dla osób po 50. roku życia wzrósł dość znacząco (o 3 pkt proc. od 2008 roku). Na ten widoczny trend wzrostowy prawdopodobnie nie bez

2. Na podstawie wyników Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

wpływu pozostały zmiany w systemie emerytalnym, którymi m.in. ograniczono możliwość przechodzenia na wcześniejszą emeryturę.

3. Pracujący

Pod względem struktury pracujących Małopolska jest regionem rozwijającym się – z dużym, ale malejącym udziałem rolnictwa oraz stosunkowo małym, ale rosnącym udziałem usług³.

Tabela 59. Pracujący

Wskaźnik	Małopolskie	Wielkopolska	Śląskie	Mazowieckie
Pracujący wg BAEL w 2011 roku	1 335 tys.	1 411 tys.	1 979 tys.	2 498 tys.
Pracujący w gospodarce narodowej ² w 2010 roku, w tym:	1 225,2 tys.	1 327,8 tys.	1 637,3 tys.	2 225,6 tys.
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	22%	16%	6%	14%
przemysł i budownictwo	25%	32%	37%	20%
handel i usługi	53%	52%	57%	66%

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Od lat utrzymującą się tendencją jest przewaga liczby pracujących mężczyzn nad kobietami. Występuje też duża zmienność udziału mieszkańców miast i wsi w rynku pracy – występują zmiany związane z sezonowością prac w wielu branżach, takich jak rolnictwo, budownictwo, przetwórstwo przemysłowe, gastronomia i hotelarstwo.

Również pod względem wieku i wykształcenia nie wystąpiły znaczące zmiany w statystycznym obrazie struktury rynku pracy. W IV kwartale 2011 roku wskaźnik zatrudnienia dla poszczególnych grup kształtował się następująco: najniższy był w grupie osób w wieku 55 lat i więcej (22%), nieco wyższy wśród osób w wieku 15-24 lata (25%). Wskaźnik zatrudnienia był zdecydowanie wyższy w pozostałych grupach wiekowych: dla osób w wieku 25-34 lata wyniósł on 75,4%, dla grupy 35-44 lata był najwyższy – 83,6%, zaś w grupie 45-54 lata wyniósł 74,1%.

Pod względem wykształcenia również nie odnotowano znaczących odchyłeń. W 2011 roku w strukturze pracujących było 6-7% osób w wykształceniu gimnazjalnym i niższym, 8-9% ze średnim ogólnokształcącym, 30% z wykształceniem zasadniczym zawodowym, 25-28% z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz 29% z wyższym wykształceniem. W IV kwartale 2011 roku pracowało niemal 74% mieszkańców województwa małopolskiego legitymujących się wyższym wykształceniem i tylko niecałe 17% osób powyżej 15. roku życia z wykształceniem gimnazjalnym i niższym. Wskaźnik zatrudnienia dla pozostałych grup wyniósł ponad 59% dla osób z wykształceniem policealnym lub średnim zawodowym, ponad 57% dla osób po szkołach zasadniczych zawodowych i nieco ponad 40% dla tych, które mają wykształcenie średnie ogólnokształcące.

W porównaniu z 2010 rokiem przeciętne zatrudnienie zwiększyło się we wszystkich sekcjach PKD oprócz górnictwa i wydobywania (spadek o 8,2%) oraz administrowania i działalności wspierającej (o 0,9%). Największe wzrosty zatrudnienia wystąpiły w: wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 25,7%), zakwaterowaniu i gastronomii (o 14,5%), budownictwie (o 10,0%), działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej oraz w transporcie i gospodarce magazynowej (po 9,8%)⁴.

więcej informacji

Pełna statystyka rynku pracy oraz liczne analizy i raporty tematyczne dostępne są w dziale Małopolski Rynek Pracy na stronie internetowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie: www.wup-krakow.pl

3. Przytoczone dane uwzględniają pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Dane na podstawie Banku Danych Lokalnych.

4. Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2011, Urząd Statystyczny w Krakowie, kwiecień 2012.

case study

Konservator

Ciekawym działaniem na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych realizowanym w Małopolsce jest projekt Konservator. Oferuje on możliwość zdobycia doświadczenia zawodowego wspierając przy tym kadrowo strategiczny dla regionu sektor turystyczny. Uczestnicy projektu (preferowane są osoby po 50. roku życia) biorą udział w warsztatach poszukiwania pracy oraz 6-miesięcznym zatrudnieniu subsydiowanym lub stażu w instytucjach związanych z ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego (takich jak muzea, galerie, biblioteki czy domy kultury). Po 6 miesiącach od zakończenia udziału w projekcie zatrudnienia znalazło ponad 50% uczestników. Więcej o projekcie można przeczytać na stronie www.wup.krakow.pl

W 2011 roku stopa bezrobocia w Małopolsce mierzona w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) wyniosła 9,4%. Małopolska znalazła się tym samym na ósmym miejscu w rankingu województw pod względem wartości tego wskaźnika, który jednocześnie pozostawał niższy od średniej krajowej. W 2011 roku stopa bezrobocia spadła w 7 województwach, z czego najwyższy spadek odnotowano w województwie podlaskim (-1,1 pkt proc.). W pozostałych 9 regionach wskaźnik wzrósł lub pozostał na zbliżonym do poprzedniego roku poziomie. W Małopolsce wzrost stopy bezrobocia był niewielki, gdyż wyniósł 0,3 pkt proc.

5. Zapotrzebowanie na pracowników

W 2009 roku do urzędów pracy w Małopolsce zgłoszono 64 086 ofert pracy – o 13% mniej niż w 2008 roku. W 2010 roku ofert było więcej, bo 75,7 tys. (wzrost o 18% w stosunku do 2009 roku), natomiast w 2011 roku liczba zgłoszeń ponownie spadła o 19,9 tys. i wyniosła 55,8 tys. (spadek o ponad 1/4). Wobec niewielkiego wzrostu liczby bezrobotnych w rejestrach PUP, a także korzystnych wartości wskaźników rynku pracy, sytuacja ta może wynikać ze spadku w 2011 roku liczby ofert pracy subsydiowanej, wynikającego z przekazania do PUP mniejszych środków z Funduszu Pracy przeznaczonych na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu.

Pracownicy poszukiwani przez pracodawców w 2011 roku

W badaniu zapotrzebowania na pracowników wśród małopolskich pracodawców zidentyfikowano zawody, w których najczęściej poszukiwano pracowników w 2011 roku. Należeli do nich:

- ▶ robotnicy budowlani: murarze, monterzy instalacji i urządzeń sanitarnych, cieśle, dekarze, zbrojarze, malarze i tynkarze,
- ▶ specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania: specjaliści do spraw sprzedaży, specjaliści do spraw marketingu i PR, specjaliści do spraw administracji i rozwoju oraz zarządzania, specjaliści do spraw księgowości i rachunkowości,

4. Bezrobocie

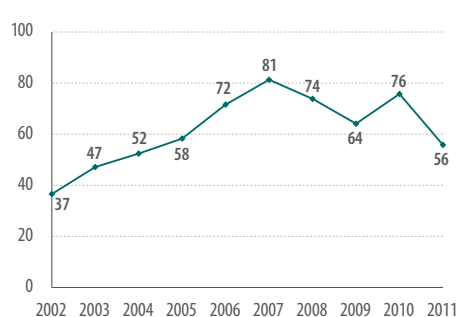
W końcu 2011 roku zwiększyła się zarówno liczba zarejestrowanych bezrobotnych (o 2%), jak i stopa bezrobocia rejestrowanego (wzrost o 0,1 pkt proc.), osłabła jednakże dynamika obu tych zjawisk.

Wykres 92. Stopa bezrobocia wg BAEL w województwach (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 93. Oferty pracy zgłoszone do PUP w Małopolsce (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

- › robotnicy obróbki metali, mechanicy maszyn i urządzeń: spawacze, ślusarze, blacharze, mechanicy pojazdów samochodowych i mechanicy maszyn,
- › średni personel do spraw biznesu i administracji: przedstawiciele handlowi, księgowi, zaopatrzeniowcy i spedytorzy sprzedawcy.

6. Wynagrodzenia

W 2011 roku w Małopolsce wynagrodzenia rosły szybciej niż w latach poprzednich⁵. W stosunku do 2010 roku wzrosły one o 6,4% do 3 313,51 PLN (w kraju odnotowano wzrost rzędu 5%). Wzrost wynagrodzeń był nierównomierny. W sektorze publicznym średnia płaca obniżyła się o 1% do kwoty 3 881,85 PLN, natomiast w sektorze prywatnym była o 8,1% wyższa osiągając poziom 3 260,21 PLN.

Między branżami wystąpiły duże różnice zarówno w wysokości płac, jak i w tempie ich zmian. W odniesieniu do roku poprzedniego wzrost wynagrodzeń wystąpił we wszystkich sekcjach PKD, poza działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (spadek o 0,1%). Przeciętne płace wzrosły zwłaszcza w górnictwie i wydobywaniu (o 11,9%), administrowaniu i działalności wspierającej (o 11,0%), pozostałej działalności usługowej (o 9,7%) oraz w budownictwie (o 9,1%).

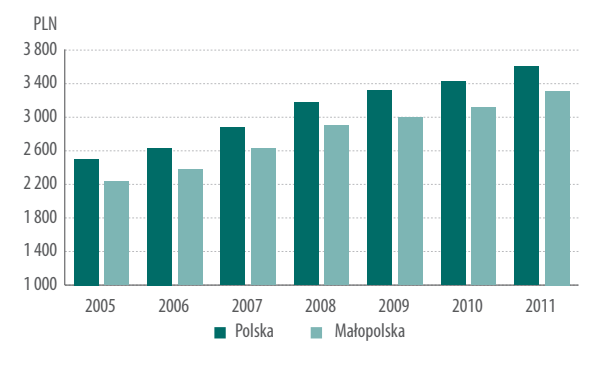
7. Wojewódzka informacja i poradnictwo zawodowe

Powiatowe urzędy pracy oraz Wojewódzki Urząd Pracy w ramach Centrów Informacji i Planowania Kariery Zawodowej⁶ świadczą usługi w zakresie informacji i poradnictwa zawodowego. Osoby korzystające z usług poradnictwa zawodowego należą do różnych grup społecznych, są to m.in.: osoby bezrobotne, poszukujące pracy, niepracujące niezarejestrowane, pracujące, jak również studenci, pełnoletni uczniowie, osoby niepełnosprawne. Potrzeby tych osób w zakresie usługi poradnictwa zawodowego dotyczą różnych obszarów. Jako główne można wymienić pomoc w: określeniu swoich predyspozycji i zainteresowań zawodowych, opracowaniu indywidualnego planu działania, powrocie na rynek pracy, poznaniu metod i technik poszukiwania pracy, znalezieniu zatrudnienia, szkoleń i kursów, zakładaniu firmy itp.⁷

więcej informacji

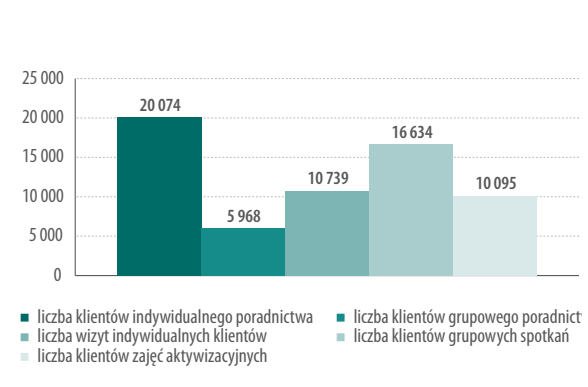
Więcej informacji na temat oczekiwań pracodawców oraz zapotrzebowaniu na zawody można znaleźć w raportach Małopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji: Pracodawca – Rynek – Pracownik oraz Barometr Zawodów dostępnych na stronie: www.obserwatorium.malopolska.pl

Wykres 94. Wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL

Wykres 95. Usługi indywidualnego i grupowego poradnictwa zawodowego, indywidualnej i grupowej informacji zawodowej oraz zajęć aktywizacyjnych w całym województwie w roku 2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

5. Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego nr 12, Urząd Statystyczny w Krakowie, grudzień 2011.
 6. Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej WUP Kraków oprócz roli informacyjnej i doradczej, jaką świadczy pełnoletnim mieszkańcom województwa, pełni również funkcję koordynującą działania w zakresie informacji i poradnictwa zawodowego na terenie województwa małopolskiego.
 7. Badanie zrealizowano na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie, we współpracy z PARP oraz Uniwersytetem Jagiellońskim, w okresie od kwietnia do lipca 2011 roku. Objęto nim ponad 3 600 pracodawców z województwa małopolskiego. Raport z wynikami badania można pobrać ze strony: http://www.obserwatorium.malopolska.pl/files/common/raporty-z-badan/badanie-pracodawcow/pracodawca_rynek_pracownik_2011.pdf

W 2011 roku z usługi indywidualnego poradnictwa zawodowego skorzystało w całym województwie 20 074 osób, ponad połowa tj. 58% to kobiety. Zdecydowana większość, bo 91% to osoby zarejestrowane jako bezrobotne.

W 2011 roku z usługi grupowego poradnictwa zawodowego w województwie małopolskim skorzystało 5 968 osób, z czego ponad połowa (60%) to kobiety. Uwzględniając sytuację zawodową uczestników, największą grupę (91%) stanowiły osoby bezrobotne, 30 osób (0,5%) posiadało status poszukującego pracy, 8,5% osób należało do innych grup.

Z indywidualnej informacji zawodowej w 2011 roku skorzystało 40 739 osób. Podobnie jak w ubiegłym roku ponad połowę stanowiły kobiety – było ich 51%. Zgodnie z obowiązującymi standardami usług rynku pracy klienci uzyskiwali informacje zawodowe z kilkunastu obszarów dotyczących m.in.: sytuacji na rynku pracy, informacji o zawodach i kształceniu, poszukiwania zatrudnienia oraz planowania rozwoju edukacyjno-zawodowego. Osoby zainteresowane tymi informacjami mogły korzystać ze zbiorów informacyjnych przygotowywanych przez powiatowe urzędy pracy oraz Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej, udostępnianych zarówno w formie drukowanej, audiowizualnej, jak i elektronicznej.

Tabela 60. Porównanie usługi indywidualnej informacji zawodowej na przestrzeni lat 2007-2011

Wyszczególnienie	Informacja zawodowa – liczba wizyt osób indywidualnych				
	2007	2008	2009	2010	2011
razem	29 987	38 783	41 223	44 848	40 739
kobiety	15 019	20 986	21 741	22 890	20 871

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

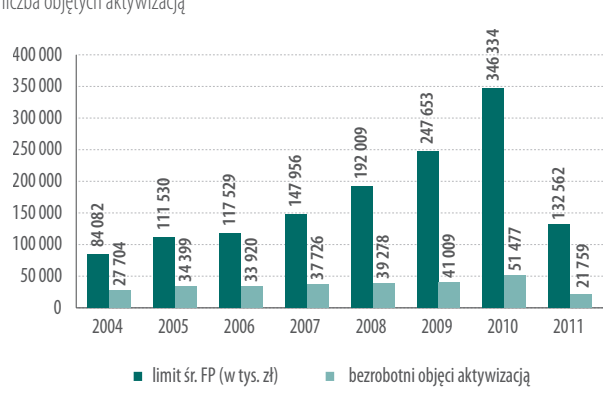
W 2011 roku zorganizowano 1 267 grupowych spotkań informacyjnych. W sumie wzięły w nich udział 16 634 osoby, z czego 56% stanowiły kobiety. Podobnie jak w ubiegłym roku, wśród uczestników dominowały osoby bezrobotne (87%). Poszukujących pracy było zaledwie 98 (tj. 0,5%), pozostali zaś – 12,2% sklasyfikowani zostali jako „inni”. Wśród spotkań grupowej informacji zawodowej największym zainteresowaniem cieszyły się spotkania dotyczące następujących tematów: usługi powiatowych urzędów pracy, projekty realizowane przez PUP, kursy i szkolenia organizowane przez powiatowe urzędy pracy, jak i instytucje szkoleniowe. Dużą popularnością cieszyły się również spotkania dotyczące zakładania własnej działalności gospodarczej.

łącznie w 2011 roku w zajęciach aktywizacyjnych udział wzięło 10 095 osób, w tym 92% osób bezrobotnych. Ponad połowa (58%) uczestników zajęć aktywizacyjnych to kobiety. Większość uczestników to osoby zamieszkujące tereny wiejskie – stanowią one 61% korzystających z tych usług.

8. Subsydiowane programy aktywizacji zawodowej

W 2011 roku w Małopolsce wsparciem w ramach subsydiowanych form aktywnych objętych zostało 21 759 osób, o 57,7% (29 718 osób) mniej niż w 2010 roku. Największy spadek zauważalny jest w grupie osób, które korzystały z przygotowania zawodowego dorosłych – o 84,9%. Przyczyną tak znacznego zmniejszenia liczby osób objętych działaniami aktywizacyjnymi było znaczne ograniczenie poziomu środków, jakie powiatowe urzędy pracy mogły wydatkować na ten cel. W 2011 roku Małopolska otrzymała o 61,7% (213 772 tys. zł) niższy limit środków Funduszu Pracy przeznaczonych na realizację programów rynku pracy. W związku z powyższym, zmniejszyła się liczba uczestników wszystkich form wsparcia za wyłączeniem jedynie refundacji ZUS. Znacząco spadło także wsparcie dla grupy osób

Wykres 96. Poziom środków Funduszu Pracy na aktywizację zawodową bezrobotnych, a liczba objętych aktywizacją

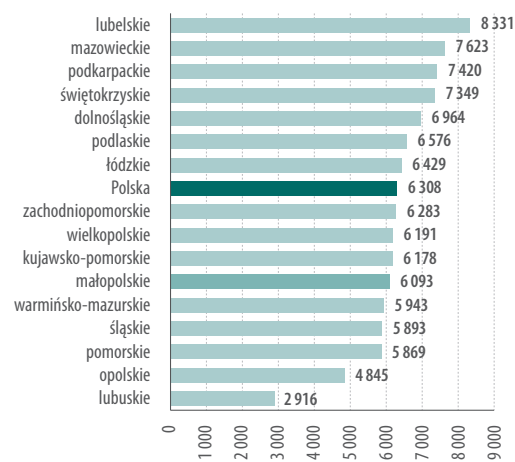

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

korzystających ze szkoleń. W przypadku tej formy wsparcia, spadek w porównaniu do 2010 roku wyniósł 64,6%. Zmniejszyła się również liczba osób, które otrzymały środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej – o 62,8% oraz grupy osób uczestniczących w stażach – o 61%. Niewielkie zmniejszenia dotyczyły natomiast prac społecznie użytecznych – o 5,5%, i prac interwencyjnych – o 34,1%. Obniżenie środków Funduszu Pracy przeznaczonych na działania aktywizacyjne dotyczyło całego kraju. W związku z tym spadek liczby osób objętych działaniami aktywizacyjnymi wystąpił we wszystkich województwach, przy czym zaznaczyć należy, że Małopolska plasowała się w czołówce województw o najmniejszej skali spadku. Najwyższy spadek odnotowano w województwach: lubelskim (69,6%), świętokrzyskim (63,7%) i łódzkim (62,3%), najniższy w województwach: lubuskim (49,2%), pomorskim (56,5%) oraz małopolskim (57,7%).

Spadek poziomu środków przeznaczonych na działania aktywizacyjne w 2011 roku był na tyle znaczny, że w zakresie właściwie wszystkich form wsparcia, z wyłączeniem jedynie przygotowania zawodowego dorosłych, odnotowano, w porównaniu z 2010 roku spadek wydatków. Najsilniejszy spadek wystąpił w przypadku wydatków na refundacje dla pracodawców na doposażenie lub wyposażenie miejsc pracy oraz środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, a więc najdroższych form aktywizacji bezrobotnych. W sytuacji ograniczenia poziomu środków, powiatowe urzędy pracy dodatkowo skracają czas trwania poszczególnych form wsparcia oraz rezygnowały z realizacji towarzyszących form wsparcia, a także udzielania stypendium na kontynuację nauki, dofinansowania studiów podyplomowych. Podobne zmiany zostały odnotowane w całym kraju. Przyniosło to w efekcie obniżenie średniego kosztu wsparcia. W skali Polski koszt wsparcia w 2011 roku był w porównaniu z 2010 rokiem niższy o 8%, w Małopolsce – o 9,2%. Zmiany spadkowe wystąpiły we wszystkich województwach za wyjątkiem lubelskiego i świętokrzyskiego.

Wykres 97. Średni jednostkowy koszt aktywizacji w 2011 roku (w PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

Średni koszt aktywizacji 1 osoby wyniósł w Małopolsce w 2011 roku 6 093 PLN i był niższy niż średnia w kraju o 190 PLN. Województwa znajdujące się w czołówce pod względem najniższego średniego kosztu aktywizacji (lubuskie i opolskie) mają w strukturze osób objętych wsparciem bardzo duży udział osób zatrudnionych w ramach prac społecznie użytecznych (lubuskie – 49,3%, opolskie – 19,5%, przy średniej dla kraju 15,4%, a w Małopolsce – 8,7%), a jest to najtańsza forma aktywizacji. Małopolska należy do grupy województw o wyższym od średniokrajowego spadku poziomu tego kosztu. Z kolei w województwach: świętokrzyskim i lubelskim odnotowano wzrost kosztu jednostkowego.

Struktura wydatków kształtuje się w Małopolsce podobnie jak w skali całego kraju. W Małopolsce wyższy jest jedynie udział dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, a niższy odsetek wydatków na realizację robót publicznych, prac społecznie użytecznych oraz środków na doposażenie lub wyposażenie miejsc pracy. Zarówno w Małopolsce jak i średnio w kraju w strukturze tej dominują koszty realizacji staży (42,0%) oraz koszty związane z udzielaniem środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej (26,3%). Duży udział mają też wydatki związane z pracami interwencyjnymi (8,6%), a także wydatki na szkolenia (7,3%).

Pula środków Funduszu Pracy, jakimi dysponują powiatowe urzędy pracy, obejmuje również środki przeznaczone na realizację tzw. zadań obligatoryjnych związanych z wypłatą zasiłków dla bezrobotnych, zasiłków aktywizacyjnych, zasiłków integracyjnych oraz stypendiów za okres nauki. Środki te przekazywane są urzędowi pracy do wysokości faktycznych potrzeb. Od 2007 roku poziom wydatków przeznaczonych na realizację programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej kształtował się na

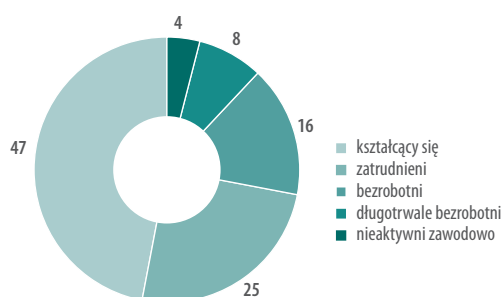
wyższym poziomie niż poziom wydatków obligatoryjnych. Od 2009 roku wzrost bezrobocia spowodowany spowolnieniem gospodarczym spowodował ponowne zwiększenie się poziomu wydatków obligatoryjnych ze względu na zwiększoną liczbę zasiłków wypłaconych osobom bezrobotnym. W 2011 roku nastąpił gwałtowny spadek wydatków na realizację programów rynku pracy. Spowodowało to powrót do sytuacji sprzed 2007 roku kiedy wydatki obligatoryjne przewyższały poziom wydatków przeznaczonych na aktywizację zawodową bezrobotnych.

W 2011 roku dominujący udział uczestników subsydiowanych programów rynku pracy zaznaczył się w trzech formach. Jest to tendencja, którą odnotowano już w poprzednich latach. Staż odbywało 37,7% wszystkich uczestników subsydiowanych programów, w szkoleniach uczestniczyło 20,6% osób. Natomiast udział osób bezrobotnych w podejmowaniu działalności gospodarczej stanowił 10,5%. Takie ukierunkowanie wsparcia wynika ze struktury bezrobocia w regionie – Małopolska wyróżnia się na tle kraju dużym odsetkiem osób młodych, a wymienione działania są dla tej grupy najlepszym rozwiązaniem.

Zastosowanie subsydiowanych programów rynku pracy w 2011 roku pozwoliło na aktywizację 7% osób spośród ogółu obsługiwanych w tym czasie osób bezrobotnych. Odsetek ten był znacznie niższy niż w 2010 roku – 15,3%, co wynikało ze wspomnianego już zmniejszenia limitu środków z Funduszu Pracy na realizację programów rynku pracy.

9. Wsparcie małopolskiego rynku pracy w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki

Wykres 98. Struktura uczestników projektów w ramach PO KL ze względu na ich status na rynku pracy (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS)

Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) realizowany jest w latach 2007-2013 i obejmuje całość interwencji w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce. Stanowi on odpowiedź na wyzwania zdefiniowane w Strategii Lizbońskiej oraz wynikające z polityki spójności krajów członkowskich UE, takie jak: tworzenie trwałych miejsc pracy, rozwój wiedzy i innowacji oraz integracja społeczna.

Od początku realizacji do końca 2011 roku w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki zawarto 1 961 umów na kwotę 1,9 mld PLN. Wsparciem objęto w ten sposób niemal 357 tys. osób (w tym prawie 58 tys. dzieci do 12. roku życia), czyli 10% mieszkańców Małopolski.

Wspieranie w ramach PO KL kierowane jest do różnych grup, niemal 50% uczestników stanowią osoby kształcące się. Korzystający ze wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej oraz nabywania umiejętności pozwalających utrzymać zatrudnienie⁸ przekroczyli w 2011 r. liczbę 150 tys. osób.

Analiza geograficznego rozmieszczenia uczestników projektów PO KL (odsetka korzystających ze wsparcia wśród ludności powiatu) pozwala na stwierdzenie, że w regionach, w których zagrożenie bezrobociem lub wykluczeniem społecznym jest większe, obserwowany jest wyższy odsetek osób objętych wsparciem w programie. Najwięcej mieszkańców uczestniczyło w projektach w powiatach: dąbrowskim, gorlickim i nowosądeckim, najmniej w wadowickim i tatrzańskim.

Projekty finansowane w ramach PO KL w Małopolsce ukierunkowane są na realizację kompleksowego wsparcia przede wszystkim dla osób niepełnosprawnych, do 25. roku życia i w wieku powyżej 50 lat.

Osoby niepełnosprawne charakteryzują się małą mobilnością oraz utrwaloną biernością zawodową. Często obawiają się, że ich udział w działaniach dotyczących aktywności zawodowej będzie wiązał się z utratą otrzymywanych do tej pory świadczeń. Pomimo że od kilku lat w Małopolsce stosowane są preferencje dla projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych, ich odsetek wśród wszystkich uczestników utrzymuje się na

8. Uczestnicy projektów w ramach Priorytetów VI, VII oraz VIII PO KL w Małopolsce.

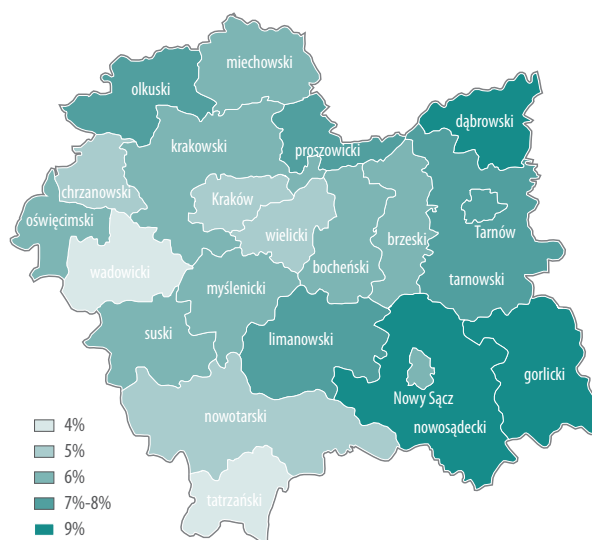
niskim poziomie i wynosi 4%, tj. 12 tys. osób. Osoby niepełnosprawne prawie w ogóle nie są wspierane w działaniach dotyczących przedsiębiorstw i ich pracowników – dotychczas w projektach tych wzięło udział tylko 220 osób niepełnosprawnych.

Osoby młode (do 25. roku życia) oraz osoby starsze (50+) w pierwszej kolejności doświadczają negatywnych skutków pogorszenia koniunktury gospodarczej. Na koniec 2011 roku osoby młode stanowiły w Małopolsce 26% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, natomiast osoby w wieku powyżej 50 lat – 18%. Młodzi nie znajdują pracy przede wszystkim z uwagi na brak wymaganego doświadczenia zawodowego, a w przypadku stagnacji gospodarczej tracą pracę najszybciej. Osoby starsze mają z kolei duże problemy ze znalezieniem nowej pracy w przypadku utraty poprzedniego zatrudnienia. Z tego powodu zarówno osoby do 25. roku życia jak i 50+ są preferowane w projektach zakładających ich aktywizację zawodową, m.in. poprzez udzielenie dotacji na założenie własnej firmy.

Efekty realizacji programu operacyjnego kapitał ludzki do końca 2011 roku

- 71,8 tys. osób bezrobotnych zostało objętych pomocą aktywizacyjną;
- 31,8 tys. pracowników podniosło swoje kwalifikacje zawodowe;
- 22 tys. osób zagrożonych wykluczeniem społecznym skorzystało z pomocy POKL;
- 8,7 tys. osób uruchomiło własną działalność gospodarczą;
- 5,8 tys. firm (w tym głównie mikroprzedsiębiorstw) zostało objętych szkoleniami;
- 1 123 osoby skorzystały ze szkoleń przygotowujących do założenia działalności gospodarczej typu spin off i spin out;
- 89 firm przechodzących restrukturyzację uzyskało wsparcie.

Mapa 31. Odsetek mieszkańców powiatów objętych wsparciem z PO KL

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy Podsystem monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego (PEFS)

Aby można było mówić o efektywnej pomocy dla osób pozostających bez pracy (szczególnie długotrwale) oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym, konieczne jest uwzględnienie działań kompleksowych i wielowymiarowych, łączących zarówno aktywizację czy reintegrację społeczną uczestników z uzyskaniem przez nich zatrudnienia. Kompleksowe wsparcie w postaci szkoleń uzupełnionych o doradztwo zawodowe, usługi pośrednictwa pracy oraz formy zatrudnieniowe są domeną powiatowych urzędów pracy oraz tych projektodawców, którzy realizują projekty z zakresu aktywizacji zawodowej osób pozostających bez zatrudnienia. Podobnie sytuacja wygląda w odniesieniu do projektów dotyczących integracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych, gdzie także świadczone jest kompleksowe wsparcie (poradnictwo psychologiczne, doradztwo zawodowe, szkolenia, reintegracja zawodowa u pracodawcy/staże itd.).

Okolo 45% uczestników projektów, których celem była aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy (w tym bezrobotnych) znalazło zatrudnienie do 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie. Odsetek ten jest niższy w przypadku projektów kierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – w tym przypadku w analogicznym okresie pracę znalazło 18% uczestników. Ponad 1/5 (22%) osób pracujących wskazała, że wraz ze wzrostem kwalifikacji uzyskanych dzięki uczestnictwu w projektach PO KL wzrosły ich wynagrodzenia (do 6 miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie)⁹.

Rolnictwo

Opracowanie: Aneta Bienias, Agata Frączek, Jan Grabski, Aneta Helak-Świechowska, Krzysztof Jabłoński, Barbara Pławecka, Beata Szafrąńska

podsumowanie

- Małopolskie rolnictwo charakteryzuje się bardzo dużym rozdrobnieniem – spośród 294 tys. gospodarstw rolnych 40% stanowią te o najmniejszej powierzchni użytków rolnych, poniżej 1 ha. W drugiej grupie obszarowej, pomiędzy 2-5 ha użytków rolnych, znajduje się niecałe 27% gospodarstw.
- Odnotowane zostało zwiększenie powierzchni użytków rolnych w stosunku do roku 2010 o 1,37%. Użytki rolne obejmują 79,1% powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych, co stanowi najmniejszą wartość wśród wszystkich województw przy średniej ogólnopolskiej, która wynosi 87%. Natomiast powierzchnia małopolskich użytków rolnych w skali kraju wynosi zaledwie 4,4%.
- W 2011 roku zmniejszyło się w stosunku do roku poprzedniego pogłowie bydła (o 10,2%) oraz trzody chlewnej (o 7,8%). Podobnie jak w latach poprzednich Małopolska charakteryzowała się największym udziałem w krajowym pogłowie owiec (ok. 25%).
- Powierzchnia zasiewów (wg grup ziemiopłodów) w województwie stanowi 3,1% powierzchni zasiewów krajowych, plasując Małopolskę na 14. miejscu.
- W ostatnich latach obserwuje się ekspansję populacji dzików z 2 372 sztuk w roku 2007 do 5 029 sztuk w roku 2011, równocześnie ulegają one procesowi synantropizacji, czego przejawem jest bytowanie dzików w bezpośrednim sąsiedztwie osad ludzkich. Odnotowano wyraźny spadek liczebności kuropatwy z 17 764 sztuk w 2007 roku do 13 632 sztuk w roku 2012. Tendencja zmniejszenia się liczebności tego gatunku utrzymuje się od kilku lat. Najwyższe stany kuropatwy utrzymują się w powiecie dąbrowskim.

1. Zasoby rolnictwa

W małopolskim rolnictwie w 2011 roku zaszły nieznaczne zmiany, które nie mają istotnego wpływu na charakter tej gałęzi gospodarki. W ogólnej powierzchni województwa małopolskiego wynoszącej 1 518 279 ha, w posiadaniu gospodarstw rolnych znajdowało się w 2011 roku 863 676 ha gruntów, tj. o 1,37% więcej niż w roku ubiegłym. O 2,86 % zwiększyły się również użytki rolne w ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych i obecnie zajmują 683 086 ha.

Z łącznej liczby 294 tys. gospodarstw rolnych – 99,95% stanowiły gospodarstwa indywidualne. Około 117,6 tys. gospodarstw rolnych posiadało do 1 ha łącznie powierzchni użytków rolnych (są to wyłącznie gospodarstwa

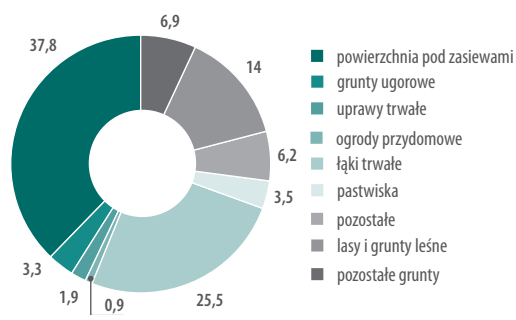
indywidualne). Następną liczebnie grupą gospodarstw były gospodarstwa rolne o powierzchni od 2 ha do mniej niż 5 ha użytków rolnych – było ich w 2011 roku 79,2 tys. Natomiast przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych wynosiła w Małopolsce 3,5 ha (najmniejsza wartość pośród wszystkich województw), przy czym średnia krajowa wyniosła 8,3 ha.

Użytki rolne stanowią 79,1% powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych, co stanowi najmniejszą wartość wśród wszystkich województw przy średniej ogólnopolskiej, która wynosi 87%. Natomiast powierzchnia małopolskich użytków rolnych w skali kraju wynosi zaledwie 4,4%.

Odpowiednio w skali kraju:

- › powierzchnia pod zasiewami: 3,1%,
- › grunty ugorowe: 6,1%,
- › uprawy trwałe: 4,1%
- › ogrody przydomowe: 14,4%,
- › łąki trwałe: 8,5%,
- › pastwiska trwałe: 4,3%,
- › pozostałe: 8,1%.

Wykres 99. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych wg rodzaju użytków rolnych (w dobrej kulturze) (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W województwie małopolskim w 2011 roku, w odniesieniu do roku poprzedniego, zmniejszyło się pogłowie bydła o 10,2% (stan obecny – 167 264), trzody chlewnej o 7,8% (296 493), koni o 22,9% (22 351). W analizowanym okresie odnotowano natomiast zwiększenie liczby kóz o 5,9%, oraz stada drobiu o 9,2% (do 6 081 323), za wyjątkiem gęsi (obecnie – 44 499, tj. spadek o 19,8%)

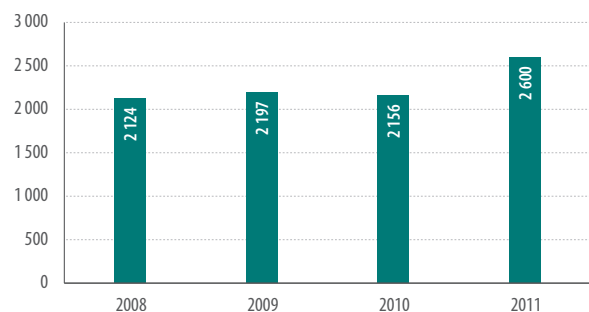
W 2011 roku jak i w latach poprzednich największym udziałem w krajowym pogłowie owiec charakteryzuje się województwo małopolskie (ok. 25%), zaraz za nim plasuje się woj. wielkopolskie (10,5%). Liczba owiec w porównaniu z rokiem 2010 zmniejszyła się z 54 560 sztuk do 54 401 sztuk w roku 2011, tj. o ok. 0,29%.

Powierzchnia zasiewów (wg grup ziemiopłodów) w województwie stanowi 3,1% powierzchni zasiewów krajowych, co plasuje Małopolskę na 14. miejscu.

Struktura zasiewów w Małopolsce w 2011 roku przedstawia się następująco:

- › powierzchnia zasiewów zbóż stanowiła 71,0% zasiewów województwa,
- › powierzchnia upraw roślin strączkowych wyniosła 0,6% upraw województwa,
- › powierzchnia upraw ziemniaków 9,7%,
- › powierzchnia upraw przemysłowych 1,9%,
- › powierzchnia upraw pastewnych 10,5%,
- › powierzchnia upraw pozostałych 6,2%.

Wykres 100. Liczba gospodarstw ekologicznych w województwie małopolskim w latach 2009-2011

Rolnictwo ekologiczne

Łączna powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w 2011 roku wyniosła 21 396 ha.

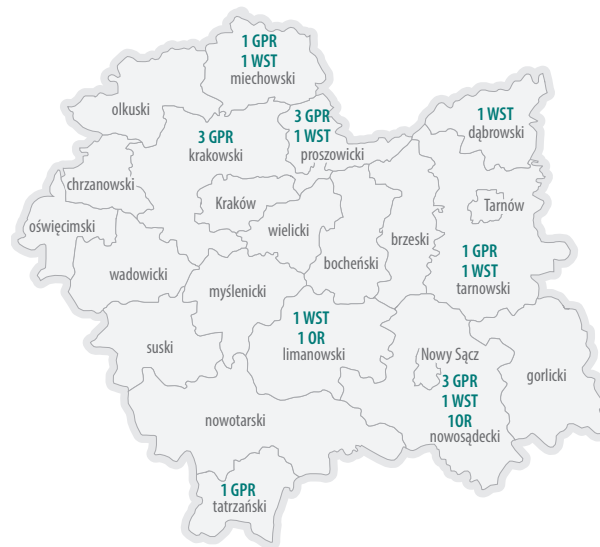
W porównaniu do zeszłego roku, w Małopolsce liczba ekologicznych gospodarstw rolnych wzrosła o 444 i obecnie wynosi 2 600 gospodarstw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z IJHARS

2. Grupy producentów rolnych

- › W 2011 roku nie została wydana żadna decyzja wstępnego uznania grup producentów. Liczba wstępnie uznanych Grup Producentów Owoców i Warzyw pozostała bez zmian.
- › Powstała 1 organizacja producentów owoców i warzyw.
- › Liczba grup producentów rolnych wzrosła z 11 do 12.
- › Małopolska jest na 15. miejscu w Polsce pod względem liczby grup producentów rolnych.

Mapa 32. Grupy Producentów Rolnych (GPR), Wstępnie Uznane Grupy Producentów Owoców i Warzyw (WST), Organizacje Producentów Owoców i Warzyw (OR) według powiatów

Źródło: opracowanie na podstawie danych AR i MR

Absorpcja środków przypadająca na Grupy Producentów Rolnych, Wstępnie Uznane Grupy Producentów Owoców i Warzyw i Organizacje Producentów Owoców i Warzyw w województwie małopolskim osiągnęła w 2011 roku łączną kwotę: 48,669 mln PLN.

3. Produkty Tradycyjne i Regionalne

Wytwarzanie, ochrona i promocja żywności wysokiej jakości odgrywają w państwach Unii Europejskiej coraz bardziej znaczącą rolę. Jednym z podstawowych sposobów realizacji polityki jakości we Wspólnocie jest wyróżnianie znakami potwierdzającymi wysoką jakość wyrobów rolno-spożywczych pochodzących z konkretnych regionów, jak też charakteryzujących się tradycyjną metodą produkcji. Komisja Europejska w roku 2011 zarejestrowała kolejne 3 produkty regionalne z Małopolski. Do oscypka, bryndzy podhalańskiej i redykołki, kiełbasy liseckiej, suski sechlońskiej, obwarzanka krakowskiego i jabłek łąckich dołączyły: chleb prądnicki, karp zatorski oraz fasola Piękny Jaś z Doliny Dunajca.

więcej informacji

na stronie www.produkty.wrotamalopolski.pl

W roku 2011 Rada ds. Produktów Tradycyjnych pozytywnie zaopiniowała 9 produktów, które następnie zostały wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Do końca roku 2011 na Liście Produktów Tradycyjnych znajdowało się 50 specjalów z terenu województwa małopolskiego.

4. Ochrona Gruntów Rolnych

Wojewódzki Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych funkcjonujący do 31 grudnia 2010 roku jako fundusz celowy został zlikwidowany zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 roku – Przepisy wprowadzające ustawę o finansach publicznych.

Od 1 stycznia 2011 roku wpływy związane z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych stały się dochodami budżetu województwa i nadal zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U.2004.121.1266) ich celem jest finansowanie ochrony, rekultywacji i poprawy jakości gruntów. Środki budżetu Województwa związane z wyłączeniem z produkcji gruntów rolnych przeznacza się zgodnie z ww. ustawą m.in. na:

- › budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych,
- › zakup sprzętu pomiarowego i informatycznego oraz oprogramowania niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych.

W 2011 roku środki budżetu Województwa w wysokości 6,075 mln PLN rozdysponowane zostały na poprawę jakości sieci dróg dojazdowych do pól dla 152 gmin, za które wyremontowano 104 km dróg. Ponadto przeznaczono kwotę 25 tys. PLN na zakup sprzętu informatycznego oraz oprogramowania niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych.

5. Gospodarka łowiecka

Gospodarka łowiecka zgodnie z ustawą Prawo łowieckie jest aktywnością w zakresie ochrony zwierząt łownych (31 gatunków łownych) realizowaną m.in. poprzez kształtowanie środowiska przyrodniczego i pozyskanie zwierzyny. Praktyczne wypełnianie ustawowej definicji gospodarowania łowieckiego z uwagi na rozproszenie zabudowy jest w wielu małopolskich obwodach bardzo trudne.

Gospodarka łowiecka realizowana jest przez ponad 7 tys. myśliwych zrzeszonych w Polskim Związku Łowieckim. W Małopolsce dominują obwody łowieckie o charakterze polnym (175), obwodów o lesistości wyższej niż 40% jest zaledwie 80. Ich średnia wielkość wynosi 5 800 ha.

Z ważniejszych gospodarczo w Małopolsce zwierząt łownych zaliczanych do zwierzyny grubej wymieniać należy jelenia szlachetnego, sarnę oraz dzika. Do ważniejszych łowiecko gatunków stanowiących zwierzynę drobną należą: lis, zając szarak, bażant, kuropatwa, kaczka krzyżówka. Od kilku lat nadal obserwuje się wyraźny wzrost liczebności dzika (z 2 372 szt. w 2007 roku do 5 029 szt. w 2011 roku) i sarny (z 25 100 szt. w 2007 roku do 30 584 szt. w 2011 roku) przy równoczesnym spadku liczebności kuropatwy (z 17 764 szt. w 2007 roku do 13 632 w 2011 roku).

Ekspansję dzika przypisuje się kilku czynnikom. Małopolska mozaika różnorodnych gatunkowo upraw rolniczych jest dla zwierzyny atrakcyjnym i łatwo dostępnym żerem. Umiejętność łatwego przystosowania się do zmian środowiskowych, wszystkożerność, dostępność pokarmu w postaci upraw (często wysokoenergetycznego żeru) oraz wysoka plenność loch, wcześniej przystępujących do rozrodu, powoduje eksplozję populacji. Wraz ze wzrostem wielkości populacji, zwiększa się również skala szkód w uprawach rolnych. Szkody w uprawach i płodach rolnych powstałe w wyniku działalności dzików dotyczą głównie upraw kukurydzy, okopowych oraz użytków zielonych. Gospodarowanie populacją dzika opiera się w dużej mierze na zmniejszeniu jego uciążliwości szkodniczej, poprzez redukcję głównie osobników młodych, warchlaków i przelatków, realizację przez myśliwych wiosenno-letnich akcji dokarmiania dzików na pasach zaporowych, zakładanie poletek uprawnych, oraz współpracy z rolnikami w zakresie ochrony upraw rolniczych przed działalnością tej zwierzyny. Wraz ze wzrostem liczebności w łowiskach obserwuje się równocześnie jego ekspansję na terenach zurbanizowanych. Główne zagrożenie ze strony dzika w mieście związane jest z kolizjami drogowymi.

Zaobserwowany wzrost populacji dziczej odpowiada tendencji utrzymującej się od wielu lat w kraju (gdzie w roku 2007 populacja liczyła ok. 157 tys. szt. podczas gdy 4 lata później już 244 tys. osobników), jak również w wielu krajach europejskich.

Tabela 61. Liczebność oraz odstrzał ważniejszych gatunków zwierząt łownych zinwentaryzowanych we wszystkich małopolskich obwodach łowieckich oraz ośrodkach hodowli zwierzyny PZŁ

Gatunek zwierzyny	Liczebność zwierzyny* stan na 10.03.2011	Odstrzał zwierzyny sezon łowiecki 2010/2011
łoś	23	- **
jeleń szlachetny	4 345	1 061
daniel	127	7
sarna	30 584	6 138
dzik	5 029	3 569
lis	9 849	7 474
zając	34 955	2 302
bażant	52 965	11 875
kuropatwa	13 632	118
dzikie kaczki	bd	8 093

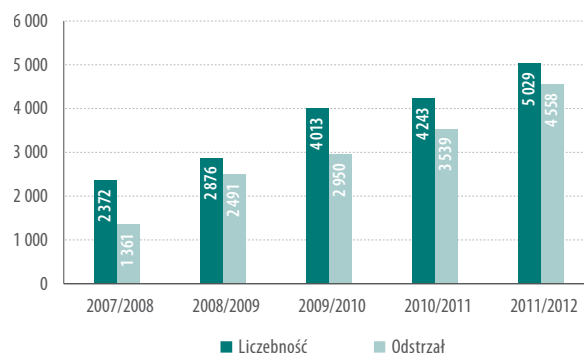
*nie zawiera danych z Parków Narodowych stanowiących tereny wyłączone z użytkowania łowieckiego

** łosie (byki, klempy i łoszaki) – od 2001 roku obowiązuje moratorium i gatunek ten jest objęty całorocznym okresem ochronnym

Liczebność zwierzyny – stan na 10.03. 2011

Odstrzał zwierzyny – sezon łowiecki 2010/2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Polskiego Związku Łowieckiego

Wykres 101. Liczebność i pozyskanie dzika na terenie małopolskich obwodów łowieckich

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z IJHARS

Przemysł

Opracowanie: Michał Dulak

podsumowanie

- W 2011 roku zaobserwować można było spadek dynamiki produkcji przemysłowej w Małopolsce w porównaniu do roku poprzedniego. W 2011 roku produkcja sprzedana przemysłu wzrosła o 15% w cenach stałych, podczas gdy w 2010 roku wzrost wyniósł 20,4%.
- Po raz kolejny pozytywne trendy widoczne są w wynikach ekonomicznych przedsiębiorstw przemysłowych. Wartość przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów jest o 23% większa niż w 2010 roku i wyniosła w sumie 75 797,5 mln PLN.
- Zauważalny jest także wzrost nakładów inwestycyjnych w małopolskim przemyśle. W 2011 roku wyniosły one 4 306,7 mln PLN i w porównaniu do roku ubiegłego wzrosły o 1 504,6 mln PLN, co wyrównało z nawiązką spadek z lat 2008-2010, który wyniósł 1 288,2 mln PLN.

1. Produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim

W 2011 roku po raz drugi z rzędu wartość produkcji sprzedanej w województwie małopolskim wzrosła. Wyniosła 71 403,3 mln PLN, co stanowiło kwotę większą o 13 177,3 mln PLN w stosunku do roku poprzedniego (w cenach stałych – 15%). W skali kraju również odnotowano wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w cenach bieżących z 945,3 mld PLN w 2010 roku do 1 094,6 mld PLN na koniec 2011 roku. Jednakże w Polsce, podobnie jak w województwie małopolskim, widoczny jest niewielki spadek dynamiki produkcji sprzedanej przemysłu w cenach stałych z 9,8% (2010 rok) do 7,7% w 2011 roku.

Wyniki kwartalne produkcji sprzedanej w Małopolsce potwierdzają spadek dynamiki wzrostu tego wskaźnika.

Analizując kwartał do kwartału poprzedniego roku, stała tendencja wzrostowa utrzymująca się od IV kwartału 2009 roku, wyraźnie zaczęła hamować po I kwartale 2011 roku. W rachunkach miesięcznych (miesiąc do miesiąca poprzedniego roku) tempo wzrostu produkcji sprzedanej spadło już w styczniu 2011 roku. Pomimo lekkiego odbicia w następnym miesiącu, tendencja spadkowa utrzymała się do końca roku.

W 2011 roku wzrost produkcji nastąpił we wszystkich sekcjach małopolskiego przemysłu. Najwyższy był w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 46,2%). Następnie wzrost

więcej informacji

Więcej na temat sytuacji w polskim przemyśle w 2011 roku znajdziesz w opracowaniu Ministerstwa Gospodarki:
Ocena sytuacji w przemyśle w 2011 roku
dostępnym na stronie: http://www.mg.gov.pl/files/upload/8436/4q2011_pol.pdf

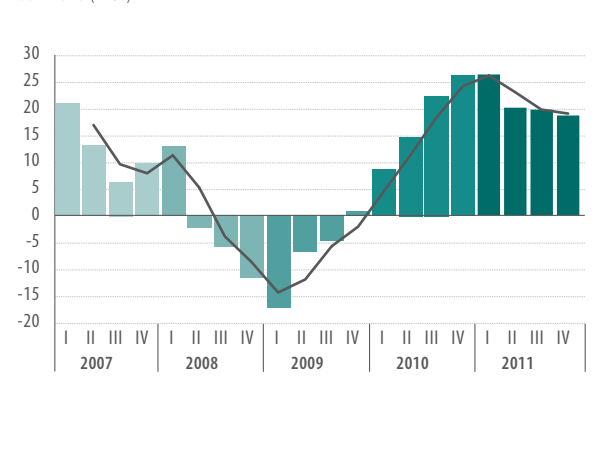
odnotowano w kategoriach, które rok wcześniej miały najwyższą produkcję, czyli w górnictwie i wydobywaniu (o 13,5 %) oraz w przetwórstwie przemysłowym (o 13,3%). Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja wzrosły o 4,3%.

Tabela 61. Produkcja sprzedana przemysłu według rodzajów działalności (sekcje pkd 2007)(w mln PLN)

	2007	2008	2009	2010	2011
Przemysł ogółem	53 487,1	53 060,2	49 609,8	58 266,7	71 403,3
Górnictwo i wydobywanie	1 043,5	952,4	917,5	1 202,7	1 447,5
Przetwórstwo przemysłowe	47 511,4	46 131,6	42 594,4	50 413,6	60 613,2
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	3 502,5	4 398,2	4 571,5	4 918,7	7321,0
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	1 429,8	1 578,0	1 526,4	1 731,8	2021,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* I kw. 2008 roku, 2009 roku, 2010 roku, 2011 roku oraz 2012 roku

Wykres 101. Zmiany produkcji przemysłowej w Małopolsce w kolejnych kwartałach lat 2007-2010 (w %)

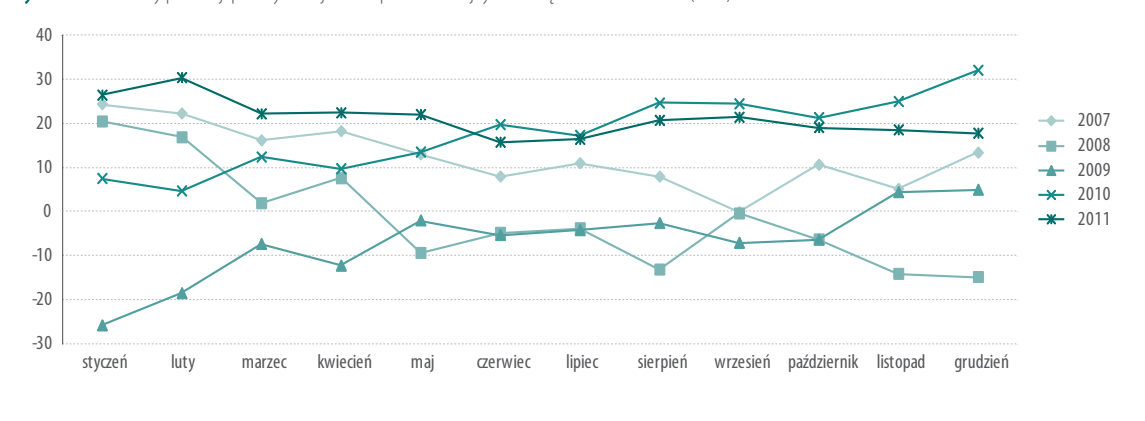

Źródło: GUS

W 2011 roku udział Małopolski w produkcji przemysłowej kraju wzrósł do 6,5% i tym samym powrócił do poziomu z roku 2007 roku. Warto także zwrócić uwagę na duży wzrost (2,2 pkt proc.) udziału kategorii „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę” w skali Polski.

Udział przetwórstwa przemysłowego w 2011 roku w produkcji sprzedanej przemysłu w województwie wyniósł 84,8% i był nieco niższy niż w 2010 roku (86,5%). Analiza struktury przetwórstwa przemysłowego w Małopolsce pokazuje, że pod względem wielkości sprzedaży w 2011 roku dominowały: produkcja artykułów spożywczych (16,9%), produkcja urządzeń elektrycznych łącznie z produkcją komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych¹ (10,3%), produkcja wyrobów z metali (8,9%) oraz produkcja metali (8,0%).

Wykres 102. Zmiany produkcji przemysłowej w Małopolsce w kolejnych miesiącach lat 2007-2011 (w %)

Źródło: GUS

1. Produkcja urządzeń elektrycznych oraz produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych zostały w raporcie uwzględnione łącznie, ponieważ w danych za rok 2010 GUS nie wyróżniał drugiej ze wspomnianych kategorii. Zabieg zastosowany w całym rozdziale, ma na celu umożliwienie porównywania danych z lat 2011 oraz 2010.

Tabela 62. Udział produkcji sprzedanej przemysłu na tle kraju według poszczególnych rodzajów działalności

Wyszczególnienie	Udział w produkcji krajowej (w %)				
	2007	2008	2009	2010	2011
Przemysł ogółem	6,5	6,2	5,8	6,2	6,5
Górnictwo i wydobywanie	2,7	2,2	2,2	2,4	2,4
Przetwórstwo przemysłowe	6,8	6,4	6	6,4	6,6
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	4,8	5,6	5,2	5,5	7,7
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	9,4	9,1	8,3	8,3	8,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Głównego Urzędu Statystycznego *Biuletyn statystyczny 2012* nr 6 oraz Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* I kw. 2008, 2009, 2010, 2011 oraz 2012

Najwyższa dynamika sprzedaży w działach przetwórstwa przemysłowego w skali roku (ceny stałe) wystąpiła – podobnie jak w 2010 roku – w produkcji urządzeń elektrycznych łącznie z produkcją komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (o 19,5%), produkcji mebli (o 41%) oraz w produkcji skór i wyrobów skórzanych (o 31,2%).

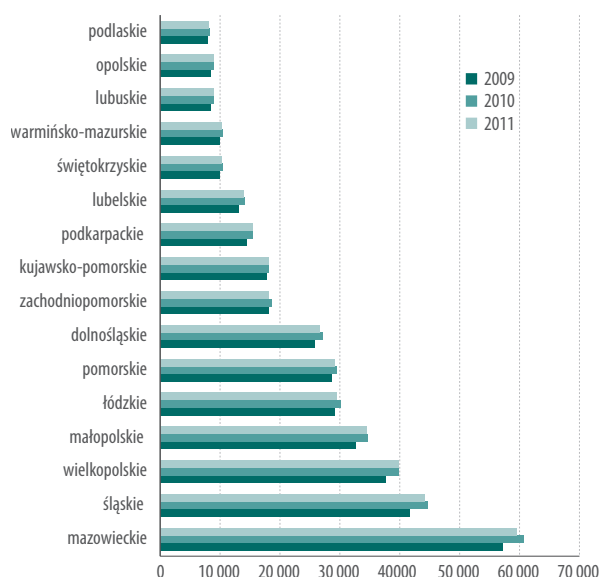
2. Rozmieszczenie przestrzenne podmiotów prowadzących działalność przemysłową

Liczba zarejestrowanych w systemie REGON podmiotów, prowadzących działalność przemysłową na koniec 2011 roku wyniosła 34 400. W porównaniu do poprzedniego roku spadła o 185 podmiotów, co jest o tyle ciekawe, że w 2010 roku rozpoczęło działanie aż 1 938 nowych podmiotów działających w przemyśle. Dla porównania w 2009 roku w Małopolsce było zarejestrowanych 32 647 podmiotów prowadzących działalność przemysłową, w 2008 roku – 33 331, a w 2007 roku – 33 485.

Tendencja spadkowa widoczna jest także w innych województwach. Wzrost liczby podmiotów prowadzących działalność przemysłową widoczny był jedynie w województwie wielkopolskim (40) i podkarpackim (30).

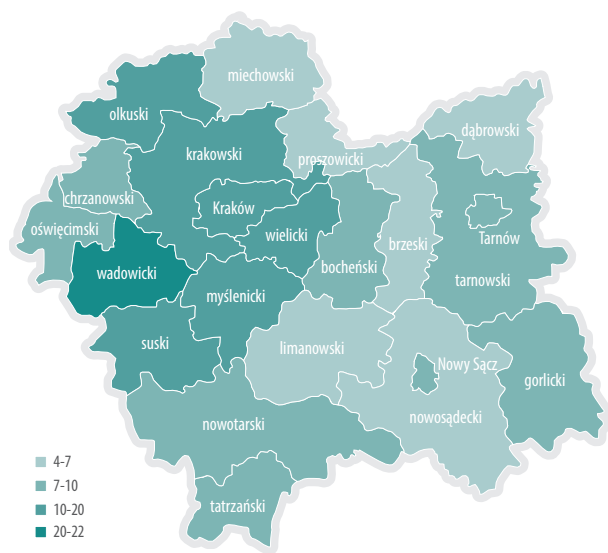
W ponad połowie małopolskich powiatów (13) odnotowano spadek liczby podmiotów prowadzących działalność przemysłową. Największy spadek zanotowano w powiecie suskim (o 120), wadowickim (o 96), olkuskim (o 44) oraz nowotarskim (o 35). Warto zwrócić uwagę, że na terenie trzech pierwszych powiatów w 2010 roku liczba podmiotów przypadająca na 1 tys. mieszkańców była największa Małopolsce, kolejno – 22, 21 oraz 12 (ówczesna średnia dla Małopolski to 10,4). Może oznaczać to, że spadek dynamiki produkcji sprzedanej przemysłu w 2011 roku zweryfikował zasadność istnienia tak dużej liczby firm w przemyśle.

Podobnie jak w zeszłym roku największy wzrost nowych przedsiębiorstw działających w przemyśle odnotowano w Krakowie (64), jednak liczba ta była trzykrotnie mniejsza niż w 2010 roku. Stosunkowo wysoki wzrost zauważalny był także w powiecie tarnowskim (39) oraz w powiecie bocheńskim (33).

Wykres 103. Podmioty prowadzące działalność przemysłową zarejestrowane w systemie Regon w ujęciu wojewódzkim w latach 2009–2011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (GUS)

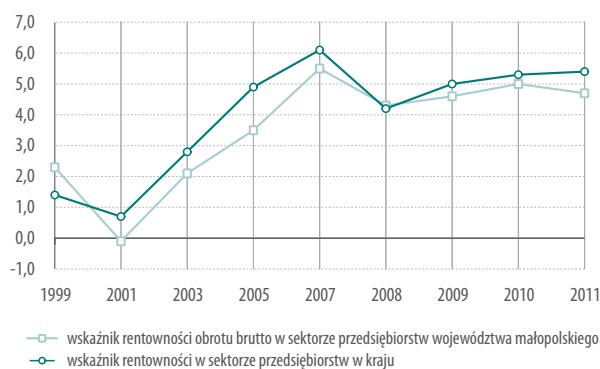
Mapa 33. Podmioty przemysłowe zarejestrowane w systemie regon na 1 tys. mieszkańców – stan na 31.03.2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

przejściowy spadek przychodów, który został zrekompensowany już w kolejnym roku. Od 2003 do 2007 roku przychody przemysłu sukcesywnie rosły, aby osiągnąć poziom przekraczający 63 400 mln PLN.

Wykres 104. Wskaźnik rentowności w sektorze przedsiębiorstw w Polsce i Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Głównego Urzędu Statystycznego *Biuletyn statystyczny 2012* nr 6 oraz Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* styczeń 2000, kwiecień 2002, I kw. 2004, 2006, 2008, 2009, 2010, 2011 oraz 2012

dzie, że w latach 2008-2010 nakłady te spadły o 1 948,7 mln PLN. Podobnie duży wzrost nakładów inwestycyjnych można było zaobserwować także w małopolskim przemyśle. W 2011 roku wyniosły one 4 306,7 mln PLN i w porównaniu do roku ubiegłego wzrosły o 1 504,6 mln PLN co wyrównało z nawiązką spadek z lat 2008-2010, który wyniósł 1 288,2 mln PLN. Wzrosty odnotowano również we wszystkich sekcjach przemysłu: w górnictwie i wydobywaniu – o 106%; w przetwórstwie przemysłowym – o 37,6%; w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – o 83,1% oraz w przypadku dostaw wody; gospodarowania ściekami i odpadami; rekultywacji – o 38,6%.

W ujęciu statystycznym o poziomie przedsiębiorczości świadczy liczba jednostek na 1 tys. ludności zamieszkałej na danym obszarze. W tym kontekście, najwyższy wskaźnik koncentracji podmiotów przemysłowych występuje niezmiennie od wielu lat w zachodniej części Małopolski – powiecie wadowickim (22), suskim (20), myślenickim (14) oraz olkuskim (12). Średnia dla województwa wynosi natomiast 10,3 podmiotu przemysłowego na 1 tys. ludności.

3. Wyniki ekonomiczne przemysłu

Rok 2011 jest drugim z rzędu, w którym wartość przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wzrosła w stosunku do roku poprzedniego. Wyniosła ona 75 797 mln PLN, co stanowi wzrost o 23% w stosunku do 2010 roku. W tym miejscu warto odnotować, że w okresie 1999-2007 w przemyśle województwa obserwowano systematyczną poprawę wyników ekonomicznych. Jedyne w 2001 roku zanotowano

Począwszy od 2009 roku wyniki finansowe netto i brutto przedsiębiorstw przemysłowych z roku na rok są coraz lepsze. Podobnie jak w poprzednim roku, również w 2011 roku odnotowano wzrost w 3 z 4 sekcji przemysłu. Największy dotyczył przetwórstwa przemysłowego oraz wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę. Gorsze wyniki finansowe netto i brutto miała jedynie sekcja pn. dostawa wody; gospodarowania ściekami i odpadami; rekultywacja, która rok wcześniej zanotowała największy wzrost.

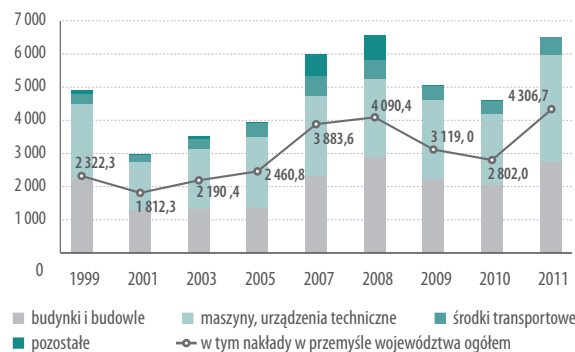
4. Inwestycje w przemyśle

W 2011 roku nakłady inwestycyjne ogółem w województwie małopolskim wyniosły 6 536,3 mln PLN. W porównaniu do poprzedniego roku wzrosły aż o 1 919,7 mln PLN, co stanowi znaczną poprawę mając na uwa-

Struktura nakładów inwestycyjnych ogółem poniesionych w Małopolsce w 2011 roku wyglądała następująco: 49,4% – zakup oraz modernizacja maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi; 42,3% – realizacja budynków i budowli oraz 8% – zakup środków transportowych.

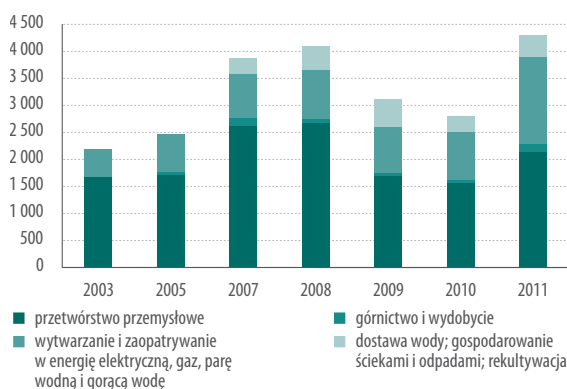
W 2011 roku udział nakładów inwestycyjnych w przemyśle w stosunku do ogólnych nakładów w Małopolsce wyniósł 65,9%. Tym samym zwiększył się on o 5 pkt proc. w porównaniu do 2010 roku. Z kolei udział nakładów inwestycyjnych w małopolskim przemyśle wyniósł w 2011 roku 7,3% nakładów krajowych (wobec 5,1% w 2010 roku). Oznacza to przerwanie spadku zapoczątkowanego w 2009 roku i osiągnięcie podobnego poziomu jak w roku 2007 (7,4%).

Wykres 105. Wielkość nakładów inwestycyjnych (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* kwiecień 2002, I kw. 2004, 2006, 2008, 2009, 2010, 2011 oraz 2012

Wykres 106. Wielkość nakładów inwestycyjnych w przemyśle w Małopolsce (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie *Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego* kwiecień 2002, I kw. 2004, 2006, 2008, 2009, 2010, 2011 oraz 2012

Budownictwo

Opracowanie: Kinga Krasoń-Pilch

podsumowanie

- Branża budowlana, która jest motorem gospodarki i w ostatnim czasie zyskała dużo dzięki inwestycjom związanym z przygotowaniem do piłkarskich mistrzostw Europy oraz dofinansowaniu przez Unię Europejską wielu projektów infrastrukturalnych, ma coraz większe problemy z płynnością. Wzrasta liczba upadłości na rynku budowlanym. Największe kłopoty mają mniejsze firmy podwykonawcze, dla których wstrzymanie płatności przez generalnych wykonawców robót jest czasami trudne do udźwignięcia przez dłuższy okres.
- W 2011 roku w województwie małopolskim zanotowano wzrost produkcji sprzedanej budownictwa w odniesieniu do roku poprzedniego. Wyższa niż przed rokiem była również wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej. Jednak od połowy roku zaczęto odczuwać pogorszenie klimatu koniunktury.
- Na pogorszącą się sytuację w budownictwie ma także wpływ marazm w budownictwie mieszkaniowym. Popyt ograniczony jest niepewną sytuacją gospodarczą i zmniejszonym dostępem do finansowania, spowodowanym ograniczaniem przez banki akcji kredytowej w zakresie udzielania kredytów mieszkaniowych. W Małopolsce o 15,5% spadła liczba wydanych pozwoleń na budowę, jednak, w porównaniu ze spadkowym 2010 rokiem, nieznacznie wzrosła w województwie liczba mieszkań oddanych do użytkowania.

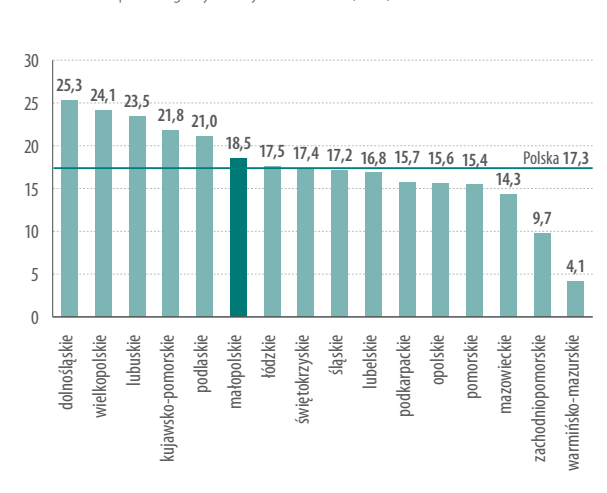
Budownictwo jest trzecim największym sektorem polskiej gospodarki po przemyśle i handlu. Jego udział w wytwarzanym PKB wyniósł w 2011 roku 7,06% i był niższy od poziomu z 2010 roku, kiedy to osiągnął 7,3%.

1. Sytuacja na rynku budowlanym

Rok 2011 był dla branży budowlanej w Polsce czasem z jednej strony – kulminacji inwestycji infrastrukturalnych do piłkarskich mistrzostw Europy 2012, jednak z drugiej – niepewności na rynkach finansowych, konieczności cięć inwestycyjnych ze strony sektora publicznego, a także braku wyraźnego ożywienia w inwestycjach sektora prywatnego. Poskutkowało to pogorszeniem się klimatu koniunktury w drugiej połowie 2011 roku. Pod koniec roku, w grudniu, klimat oceniano bardziej pesymistycznie niż w listopadzie i gorzej niż w analogicznych miesiącach ostatnich siedmiu lat.

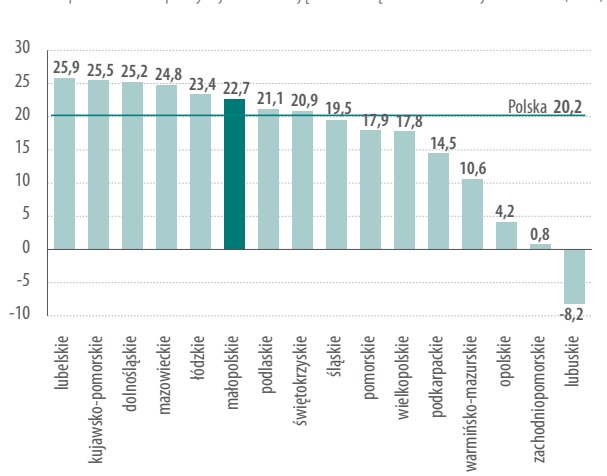
Zaczęła spadać, wyłączając województwo małopolskie i kujawsko-pomorskie, liczba podmiotów w branży budowlanej – od 2010 roku do I kwartału 2012 roku o 7,1%. Maleje również liczba nowych inwestycji. Coraz częściej dochodzi do upadłości firm budowlanych – w 2011 roku upadły w Polsce 143 firmy budowlane, co stanowi wzrost o 46% w porównaniu z rokiem poprzedzającym (jest to 20% wszystkich przypadków niewypłacalności w Polsce, podczas gdy w 2009 roku udział budownictwa w statystykach upadłości wynosił około 10%).

Wykres 107. Wzrost wartości produkcji sprzedanej budownictwa w stosunku do 2010 roku w poszczególnych województwach (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres 108. Wzrost/spadek produkcji budowlano-montażowej w 2011 roku w odniesieniu do 2010 roku zrealizowanej przez podmioty budowlane (PKD2007) o liczbie pracowników powyżej 9 osób mające siedzibę na terenie województwa (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W Małopolsce w całym 2011 roku upadły 64 firmy, rok wcześniej 52 (wzrost o 23%), z czego w budownictwie (bez producentów i dystrybutorów materiałów budowlanych) – 20 w 2011 roku w porównaniu do 14 w 2010 roku (wzrost o 43%).

W 2011 roku wartość produkcji sprzedanej w Polsce wyniosła ponad 188 mld PLN (co stanowi wzrost o 17,3% w porównaniu do roku 2010). Jeszcze wyższy wzrost zanotowano w Małopolsce – wartość produkcji sprzedanej w odniesieniu do roku poprzedniego wzrosła o 18,5%, jednak w porównaniu z rokiem 2010, kiedy to wzrost w odniesieniu do 2009 roku wyniósł 26,5%, rok 2011 był nieco słabszy.

Udział województwa małopolskiego w krajowej produkcji sprzedanej budownictwa w 2011 roku osiągnął poziom 8,9% i był nieznacznie wyższy niż w 2010 (8,8%).

Większy wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano w Małopolsce w produkcji budowlano-montażowej – o 22,7%, podczas gdy w Polsce produkcja ta wzrosła o 20,2%.

Od 2009 roku utrzymuje się, prawie we wszystkich województwach, spadek wyniku finansowego branży budowlanej, a rok 2011 zakończył się na poziomie nawet niższym (za wyjątkiem zachodniopomorskiego i mazowieckiego) niż w 2007 roku.

Tabela 63. Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów budownictwa w Polsce i województwach w latach 2007-2011 roku (w tys. PLN)

Jednostka terytorialna	Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów					Wzrost/spadek w 2011 roku w stosunku do 2009 (w %)	Wzrost/spadek w 2011 roku w stosunku do 2010 (w %)
	2007	2008	2009	2010	2011		
Polska	4 460 778	6 726 740	7 426 073	5 357 354	4 211 020	-43,3	-21,4
łódzkie	303 259	425 619	220 064	230 869	208 382	-5,3	-9,7
mazowieckie	1 129 368	2 094 008	2 459 917	1 862 371	1 639 010	-33,4	-12,0
małopolskie	429 926	601 133	564 255	459 286	367 850	-34,8	-19,9
śląskie	451 775	643 606	727 744	570 507	399 048	-45,2	-30,1
lubelskie	125 522	154 101	135 747	120 481	72 309	-46,7	-40,0
podkarpackie	60 319	131 556	193 278	129 452	5 521	-97,1	-95,7
podlaskie	114 553	235 401	169 994	129 619	84 588	-50,2	-34,7
świętokrzyskie	109 557	221 470	214 627	150 246	96 090	-55,2	-36,0

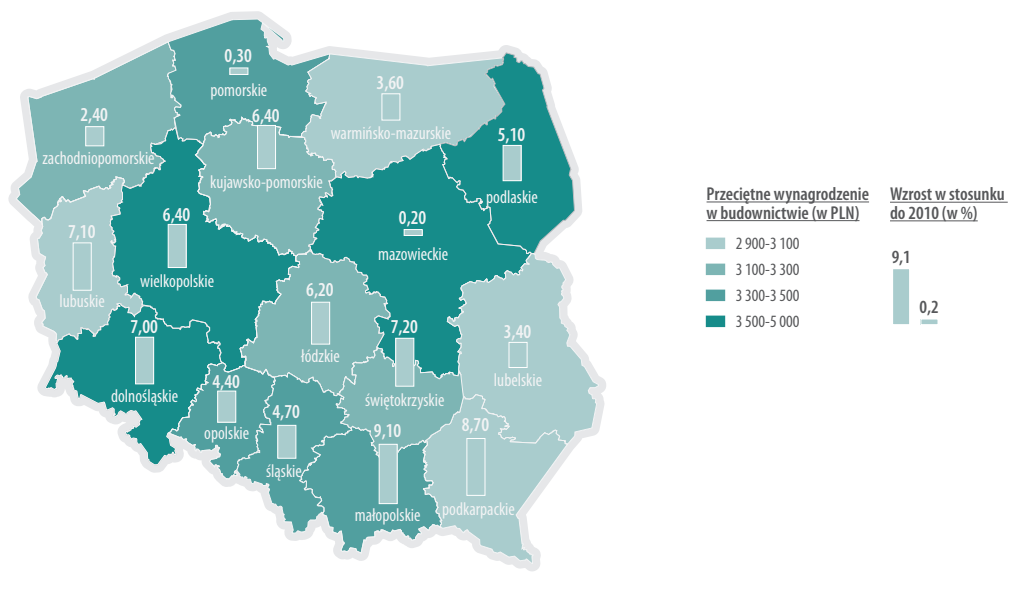

Jednostka terytorialna	Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów					Wzrost/spadek w 2011 roku w stosunku do 2009 (w %)	Wzrost/spadek w 2011 roku w stosunku do 2010 (w %)
	2007	2008	2009	2010	2011		
lubuskie	40 410	75 966	95 136	29 697	16 126	-83,0	-45,7
wielkopolskie	482 020	553 707	758 708	412 346	436 804	-42,4	5,9
zachodniopomorskie	95 623	152 715	283 791	188 703	107 148	-62,2	-43,2
dolnośląskie	344 387	311 091	416 465	400 382	273 569	-34,3	-31,7
opolskie	68 019	101 053	93 667	52 290	41 852	-55,3	-20,0
kujawsko-pomorskie	232 393	316 603	339 914	154 126	113 499	-66,6	-26,4
pomorskie	375 921	550 133	569 228	340 206	284 155	-50,1	-16,5
warmińsko-mazurskie	97 726	158 578	183 538	126 773	65 069	-64,5	-48,7

Źródło: BDL GUS

W Małopolsce, podobnie jak w innych województwach, nastąpił wzrost wynagrodzeń w sektorze budowlanym (w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 9 osób) – miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło przeciętnie 3 388 PLN i było wyższe o 9,1% od średniego wynagrodzenia w tym sektorze w 2010 roku (wzrost największy spośród wszystkich województw). Wzrosło również przeciętne zatrudnienie w budownictwie – z ponad 41 tys. do prawie 46 tys.

Mapa 34. Przeciętne wynagrodzenia w sektorze budownictwa w 2011 roku

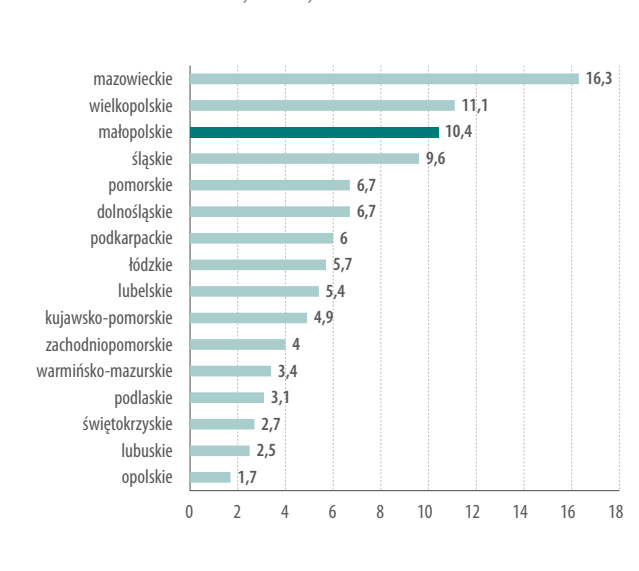
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

2. Budynki oddane do użytku i ich kubatura

W 2011 roku na terenie województwa małopolskiego przekazano do użytkowania 8 785 nowych budynków (wzrost w porównaniu z 2010 rokiem o 2,1%) o łącznej kubaturze 11 004,2 tys. m³ (wzrost o 3,9%). W miastach nastąpił spadek liczby oddanych budynków o 2,7% (przy spadku kubatury o 0,9%), natomiast na terenach wiejskich – wzrost o 4,3% (wzrost kubatury o 9,7%).

Z łącznej liczby budynków oddanych do użytkowania w Małopolsce w 2011 roku, 84% stanowiły budynki mieszkalne, z czego prawie 73% na terenach wiejskich.

Wykres 109. Odsetek budynków mieszkalnych nowych oddanych do użytkowania w 2011 roku w stosunku do oddanych w kraju

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Inwestorzy indywidualni zrealizowali 6 838 nowych budynków mieszkalnych stałego zamieszkania o przeciętnej kubaturze 714,2 m³ (w 2010 roku – 6 527 budynków o przeciętnej kubaturze 701,3 m³).

Udział inwestorów indywidualnych w ogólnej liczbie nowych budynków mieszkalnych stałego zamieszkania wyniósł 93,5%, a w ogólnej kubaturze – 76,2% (w 2010 roku odpowiednio: 91,7% budynków i 75,5% kubatury). W budownictwie indywidualnym 97% nowych budynków wybudowano na potrzeby własne, a pozostałą część – na sprzedaż lub wynajem. Inwestorzy indywidualni budowali głównie budynki dwukondygnacyjne (79,5% ogólnej liczby wybudowanych przez nich budynków) i jednomieszkaniowe (98,6%). Przeciętny czas trwania budowy obiektów oddanych do użytkowania w 2011 roku wyniósł 71,5 miesiąca (w 2010 roku – 74,1 miesiąca).

Poza budownictwem indywidualnym zrealizowano 475 budynków o przeciętnej kubaturze 3 212,5 m³ (w 2010 roku – 591 budynków o przeciętnej kubaturze 2 513,0 m³). Były to głównie budynki przeznaczone na sprzedaż lub wynajem (469).

3. Mieszkalnictwo

Na sytuację w budownictwie mieszkaniowym w 2011 roku miały wpływ czynniki makroekonomiczne (m.in. spadek dynamiki przyrostu oszczędności, pogorszenie wskaźnika optymizmu konsumentów) oraz regulacyjno-prawne (wejście w życie rekomendacji S utrudniającej 15-20% klientów dostęp do kredytów hipotecznych; tzw. Ustawy deweloperskiej utrudniającej deweloperom „operowanie” środkami klientów oraz zmiany w programie „Rodzina na Swoim” zmuszające do budowy tańszych mieszkań, o niższym standardzie, w gorszych lokalizacjach, o mniejszym metrażu i zmniejszające liczbę klientów objętych pomocą). W związku z tymi czynnikami popyt się zmniejszył, natomiast podaż nadal pozostaje duża. Deweloperzy mają rosnące problemy ze sprzedażą wybudowanych mieszkań, a ceny powoli spadają.

W budownictwie mieszkaniowym Małopolski dominowały budynki jednorodzinne, które stanowiły 96,2% przekazanych do użytkowania nowych budynków mieszkalnych (w miastach – 89,2%, na terenach wiejskich – 98,8%).

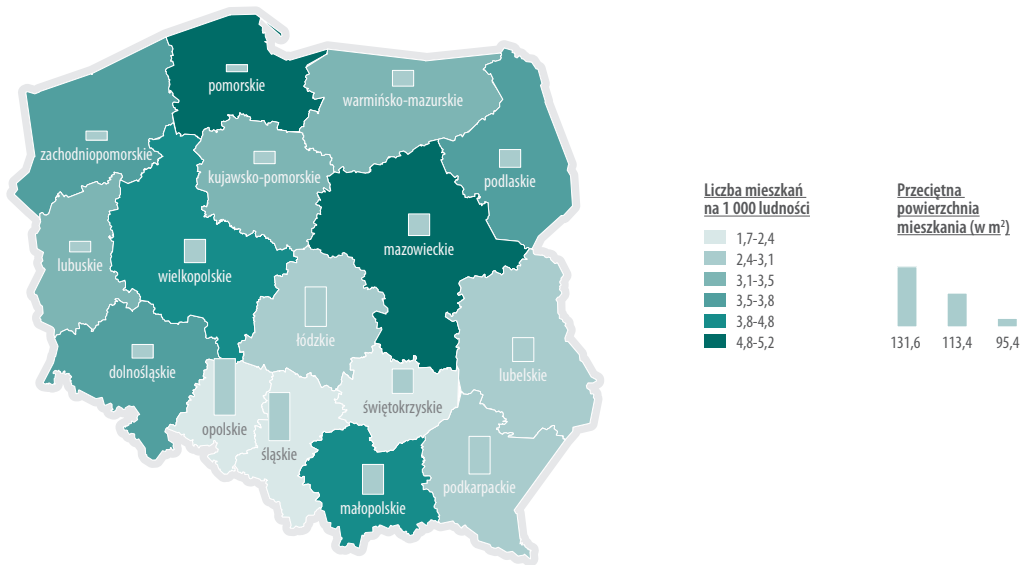
Wykres 110. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

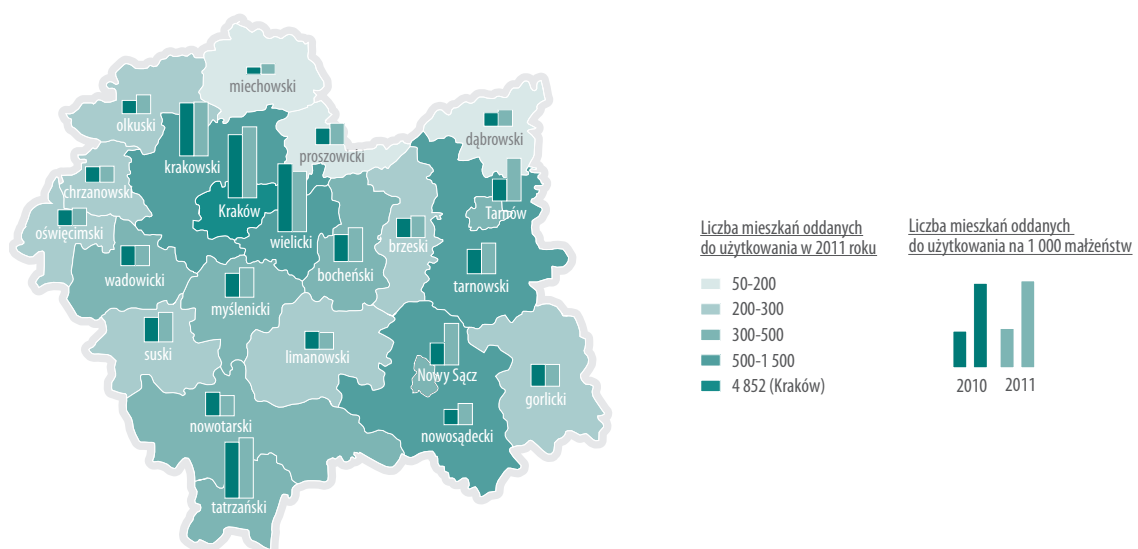
W Małopolsce odnotowano wzrost liczby mieszkań oddanych do użytkowania o 3,1% w porównaniu z rokiem poprzednim.

Rok 2011 w stosunku do roku 2010 w Małopolsce cechował się wzrostem (3%) liczby oddanych mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem, gdy w tym samym okresie w skali kraju odnotowano spadek tej formy budownictwa o 7,3%.

Mapa 35. Mieszkania oddane do użytkowania w 2011 roku w województwach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania w województwie małopolskim w 2011 roku wyniosła 112,1 m² (w kraju – 107,2 m²) i była mniejsza o 2,8 m² w stosunku do roku poprzedniego (w kraju przeciętna powierzchnia mieszkania była większa o 1,2 m²). W porównaniu z 2005 rokiem zarówno w Małopolsce jak i w Polsce przeciętna powierzchnia zwiększyła się odpowiednio o 5,3 m² i o 1,9 m². Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania w budownictwie indywidualnym wyniosła 148,8 m², natomiast najmniejszą przeciętną powierzchnią charakteryzowały się mieszkania społeczne czynszowe (47,1 m²). W 2011 roku na terenie województwa małopolskiego nie oddano do użytkowania żadnego mieszkania w budownictwie spółdzielczym, natomiast rok wcześniej przekazano 42 mieszkania w takiej formie budownictwa.

Mapa 36. Liczba oddanych mieszkań w powiatach Małopolski w 2010 oraz w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Mieszkania oddane do użytkowania w województwie małopolskim w 2011 roku składały się przeciętnie z 4,5 izby (w 2010 roku – 4,6), w miastach – 3,5 (w 2010 roku – 3,6), natomiast na wsi – 5,9 (podobnie jak w 2010 roku). Najwięcej izb posiadały mieszkania zaliczone do budownictwa indywidualnego – 89,4% tych mieszkań składało się z 4 lub więcej izb (w miastach – 73,4%, na wsi – 97,1%). Mieszkania oddane do użytkowania przez pozostałych inwestorów składały się głównie z 2 i 3 izb.

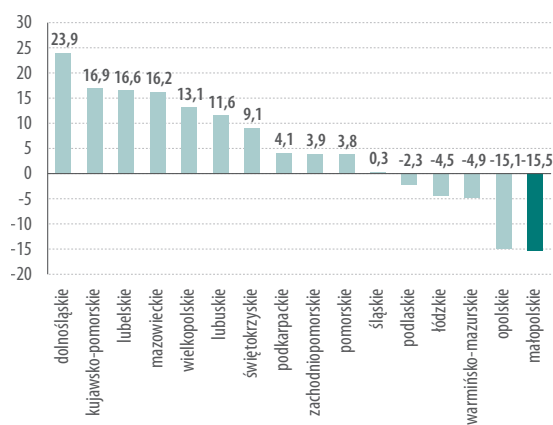
W województwie małopolskim w 2011 roku największe mieszkania budowano w powiecie limanowskim (przeciętna powierzchnia użytkowa – 162,3 m²) i proszowickim (161,4 m²), a najmniejsze – m.in. w powiecie bocheńskim (117,0 m²). W przypadku miast na prawach powiatów w Małopolsce największą powierzchnię użytkową miały mieszkania w Nowym Sączu (104,0 m²), a najmniejszą w Krakowie – 66,8 m². W Tarnowie budowano mieszkania o średniej powierzchni użytkowej wynoszącej 82,9 m².

W 8 powiatach województwa małopolskiego liczba oddanych mieszkań była niższa niż w 2010 roku. Największy spadek odnotowano w powiatach: nowotarskim (o 25,7%), wielickim (o 16,7%) oraz limanowskim (o 15,3%); natomiast największy wzrost w Tarnowie (o 74,7%) i Nowym Sączu (o 49,3%). Mieszkania oddane w Krakowie i powiecie krakowskim stanowiły prawie połowę (49,3%) wszystkich mieszkań oddanych do użytkowania w województwie małopolskim w 2011 roku.

4. Nowe inwestycje w mieszkalnictwie

W okresie styczeń-grudzień 2011 roku w województwie wydano pozwolenia na budowę 18 958 mieszkań, tj. o 15,5% mniej niż rok wcześniej, ale o 52,3% więcej niż w 2005 roku.

Wykres 111. Wzrost/spadek liczby wydanych w 2011 roku pozwoleń na budowę mieszkań w poszczególnych województwach w porównaniu do 2010 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

więcej informacji

Budownictwo – wyniki działalności w 2011, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2011 (kwiecień 2011), Urząd Statystyczny w Krakowie

Budownictwo mieszkaniowe w województwie małopolskim w 2011 (lipiec 2012), Informacja sygnałna nr 7, Urząd Statystyczny w Krakowie

Raport Coface nt. upadłości firm w Polsce w 2011 roku, Warszawa, 2 stycznia 2012 r.

Liczba mieszkań, na realizację których wydano pozwolenia w województwie małopolskim spadła w porównaniu do 2010 roku, jednak stanowiła 10,8% liczby mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia w kraju (2. lokata po województwie mazowieckim).

W województwie małopolskim dominowały pozwolenia wydane na budowę mieszkań indywidualnych (50,4%) oraz przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem (48,7%). Liczba pozwoleń na budowę uzyskanych przez tych inwestorów zmniejszyła się w skali roku odpowiednio o 4,6% i 24,7%. Jedyną formą budownictwa w Małopolsce w 2011 roku, dla której odnotowano wzrost w porównaniu do roku poprzedniego, było budownictwo komunalne – prawie 4-krotny.

W województwie małopolskim w 2011 roku 44,1 % pozwoleń na budowę mieszkań wydano w Krakowie. Na 2. i 3. pozycji w regionie, ze znacznie niższym udziałem, uplasowały się: powiat krakowski oraz nowosądecki, odpowiednio 7,9% i 4,9%. W przypadku liczby pozwoleń na budowę mieszkań indywidualnych na pierwszym miejscu znajduje się powiat krakowski (13,9%), a za nim powiat nowosądecki (9,8%).

Największy wzrost liczby mieszkań, na budowę których wydano pozwolenia, w porównaniu do poprzedniego roku, wystąpił w powiecie wadowickim i nowotarskim. W porównaniu z rokiem 2010 w 12 powiatach nastąpił spadek liczby wydanych pozwoleń na budowę mieszkań, i wahał się on od 3,5% dla powiatu tatrzańskiego, do 29,2% dla Krakowa.

Turystyka

Opracowanie: Agnieszka Barczyk, Izabela Kowalczyk, Ewa Poniatowska, Bogna Stonawska

podsumowanie

- Województwo małopolskie jest nadal jednym z najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym województw. W roku 2011 było drugim, po województwie mazowieckim, najchętniej odwiedzanym regionem w Polsce, z szacowaną liczbą turystów 8,9 mln, o ponad 3% większą w stosunku do roku 2010. Jak wynika z badań ruchu turystycznego przyjazdowego, w skali 10-punktowej atrakcyjność Małopolski została oceniona na 8,5 pkt i uznana za zdecydowanie godną polecenia – prawie 70% turystów odwiedzających nasz region poleciłoby znajomym i rodzinie przyjazd do Małopolski.
- Efektem wzrostu ruchu turystycznego do Małopolski jest wzrost szacunkowych wydatków gości odwiedzających region. W roku 2011 wynosiły one ok. 11 mld PLN, osiągając tym samym poziom najwyższy od 2003 roku, początku cyklicznych badań ruchu turystycznego w Małopolsce.
- W celu podniesienia komfortu planowania podróży po Małopolsce, przy dofinansowaniu ze środków unijnych, realizowany jest Małopolski System Informacji Turystycznej. W ramach projektu powstała sieć 33 zintegrowanych jednostek świadczących usługi informacji turystycznej w regionie, w tym dla osób niewidomych i słabowidzących.

Zrównoważony i kompleksowy rozwój turystyki w regionie to zadanie – w dobie powszechnego dostępu do usług turystycznych i rosnącej pozycji turystyki w sektorze gospodarki – istotne nie tylko ze względu na aspekt ekonomiczny, ale również, a może przede wszystkim na wykreowanie atrakcyjnej i dobrze kojarzonej marki regionu. Nie sposób nie docenić potencjału turystycznego województwa małopolskiego. Liczba obiektów zabytkowych, walory przyrodniczo-kulturowe oraz bogactwo tradycji stawiają Małopolskę w czołówce najbardziej atrakcyjnych regionów Polski. Optymalne wykorzystanie tych walorów wiąże się jednak z prowadzeniem racjonalnej polityki – zarówno przez władze regionalne, jak i szczebla lokalnego – opartej na przesłankach obiektywnych oraz spójnej z ogólnymi założeniami strategii rozwoju kraju. Wykładnia tej polityki zawarta jest w dokumentach strategicznych Województwa Małopolskiego: *Kierunki Rozwoju Turystyki Województwa Małopolskiego na lata 2008-2013* oraz w *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*.

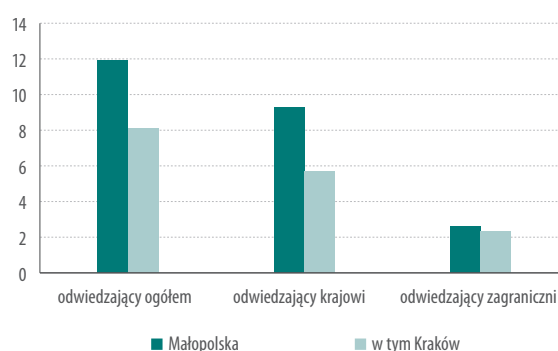
Dokument strategiczny *Kierunki Rozwoju Turystyki dla Województwa Małopolskiego na lata 2008-2013* obejmuje analizę pozycji i potencjału Małopolski w zakresie atrakcyjności turystycznej, formułuje wizję, cele i kierunki rozwoju turystyki w regionie oraz koncepcję kierunków promocji turystycznej Małopolski na lata 2008-2013. Więcej o Kierunkach Rozwoju Turystyki dla Województwa Małopolskiego na lata 2008-2013 na stronie www.malopolskie.pl w zakładce Turystyka.

1. Ruch turystyczny w regionie

Wielkość ruchu turystycznego

Ruch turystyczny w Małopolsce od roku 2003 wykazuje stałą tendencję wzrostową, z wyjątkiem lat 2008-2009, kiedy to w wyniku wpływu światowego kryzysu gospodarczego uległ niewielkiemu spadkowi. W 2011 roku województwo małopolskie odwiedziło* 11,9 mln osób, to jest o 4,1% więcej niż w 2010 roku. W tym samym czasie Kraków odwiedziło 8,05 mln osób, to jest o 4,5% więcej niż w roku poprzednim, jednak wielkość ruchu turystycznego nie osiągnęła jeszcze poziomu z najlepszego dotąd 2007 roku, kiedy to Małopolskę odwiedziło 13,2 mln osób.

Wykres 112. Szacunkowa liczba odwiedzających* Małopolskę w roku 2011 (w mln)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w 2011 roku (Instytut Turystyki Sp. z o.o., 2011)

Tabela 64. Szacunkowa liczba odwiedzających* Małopolskę

	w tys. osób						Zmiana 2011/2010 (w %)
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Odwiedzający ogółem	10 715	13 200	12 454	10 920	11 400	11 870	4,1
› w tym Kraków	6 407	7 947	7 081	7 300	7 700	8 050	4,5
Odwiedzający krajowi	7 844	9 935	9 757	8 590	8 900	9 300	4,5
› w tym Kraków	4 286	5 455	5 040	5 200	5 400	5 730	6,1
Odwiedzający zagraniczni	2 871	3 266	2 696	2 330	2 500	2 570	2,8
› w tym Kraków	2 121	2 492	2 041	2 100	2 200	2 320	5,5

Źródło: Badania ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w 2011 roku (Instytut Turystyki Sp. z o.o., 2011)

* Odwiedzający to goście, którzy nie zatrzymują się na nocleg podczas pobytu w danym miejscu, turyści natomiast to goście, którzy zatrzymują się w danym miejscu, nie będącym miejscem ich zamieszkania na co najmniej jedną noc.

Podobne tendencje dotyczą liczby turystów przebywających w regionie. Ich liczba stale rośnie, z wyjątkiem lat 2008-2009, kiedy miał miejsce spadek przyjazdów do Małopolski, spowodowany ogólnosiwiatowym spadkiem koniunktury na rynku turystycznym.

Tabela 65. Szacunkowa liczba turystów w Małopolsce

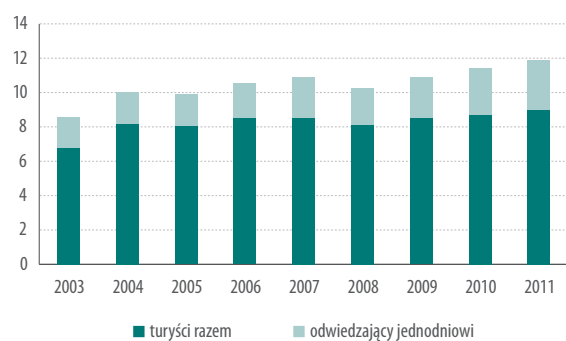
	w tys. osób						Zmiana 2011/2010 (w %)
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Turyści ogółem	8 540	8 560	8 128	8 540	8 700	8 970	3,1
› w tym Kraków	4 485	4 620	4 099	5 850	6 200	6 350	2,4
Turyści krajowi	6 380	6 360	6 310	6 385	6 400	6 600	3,1
› w tym Kraków	3 000	3 000	2 772	3 900	4 000	4 130	3,3

	w tys. osób						Zmiana 2011/2010 (w %)
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Turyści zagraniczni	2 160	2 200	1 818	2 155	2 300	2 370	3,0
› w tym Kraków	1 485	1 620	1 327	1 950	2 200	2 220	0,9

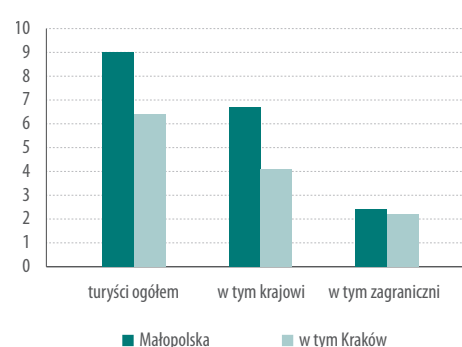
Źródło: Badania ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w 2011 roku (Instytut Turystyki Sp. z o.o., 2011)

Wykres 113. Ruch turystyczny w województwie małopolskim w latach 2003–2011 (w mln)

Źródło: Badania ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w 2011 roku (Instytut Turystyki Sp. z o.o., 2011)

Wykres 114. Szacunkowa liczba turystów w Małopolsce w roku 2011 (w mln)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w 2011 roku (Instytut Turystyki Sp. z o.o., 2011)

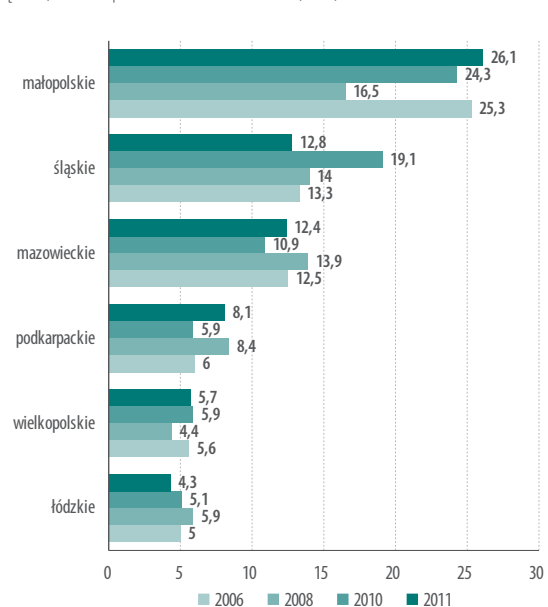
Zwiększenie ogólnej liczby odwiedzających Małopolskę w 2011 roku było spowodowane głównie nieznaną poprawą koniunktury na rynku światowym, co miało bezpośredni wpływ na zamożność turystów i liczbę podróży.

Charakterystyka gości odwiedzających region

Struktura przyjazdów do Małopolski ze względu na pochodzenie gości od wielu lat kształtuje się na podobnym poziomie. Spośród turystów krajowych Małopolskę najczęściej odwiedzają mieszkańcy Mazowsza, województw ościennych: śląskiego i dolnośląskiego, a także województw: podkarpackiego i wielkopolskiego. W ciągu ostatniego roku obserwuje się wzrost aktywności mieszkańców samej Małopolski.

Jeśli chodzi o odwiedzających zagranicznych, badania wykazują, że od kilku lat utrzymuje się stała tendencja i w grupie najchętniej przyjeżdżających do Małopolski przeważają goście z Wielkiej Brytanii i Niemiec. W stosunku do roku 2010, w strukturze gości zagranicznych znacznie zwiększył się udział mieszkańców Niemiec, Włoch i Austrii. Spadła natomiast liczba gości z Wielkiej Brytanii i Irlandii, Hiszpanii i Ukrainy.

Wykres 115. Struktura przyjazdów gości krajowych (odwiedzających i turystów łącznie) do Małopolski w latach 2006–2011 (w %)

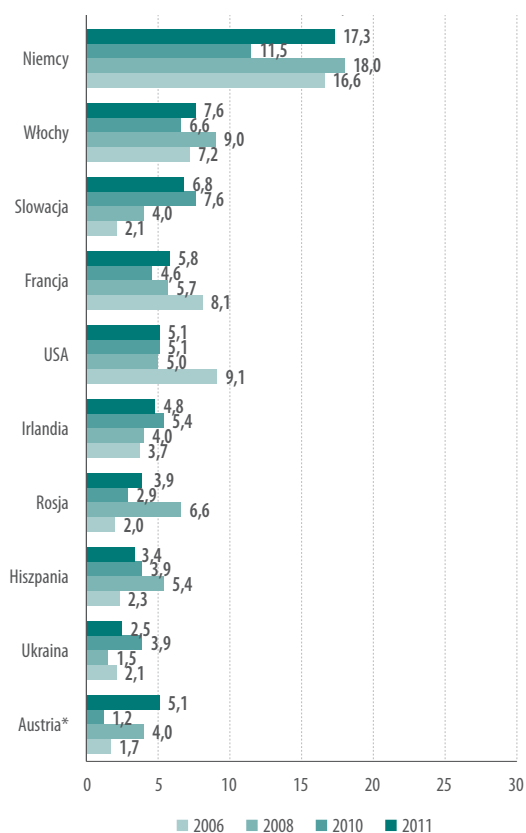

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badań ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w 2006 roku (MOT, Kraków, 2006) oraz w 2011 roku (Instytut Turystyki Sp. z o.o., 2011)

więcej informacji

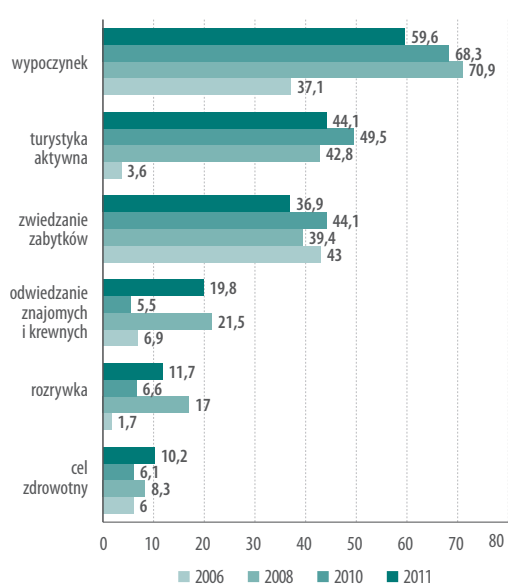
Więcej na temat badań ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w latach 2003–2011 znajduje się na stronie <http://www.małopolskie.pl/Turystyka/Turysci/>

Wykres 116. Struktura przyjazdów gości zagranicznych (odwiedzających i turystów łącznie) z wybranych krajów do Małopolski w latach 2006-2011 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badań ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w 2006 roku (MOT, Kraków, 2006) oraz w 2011 roku (Instytut Turystyki Sp. z o.o., 2011)

Wykres 117. Cele podróży do Małopolski wśród gości polskich w latach 2006-2011 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badań ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w 2006 roku (MOT, Kraków, 2006) oraz w 2011 roku (Instytut Turystyki Sp. z o.o., 2011)

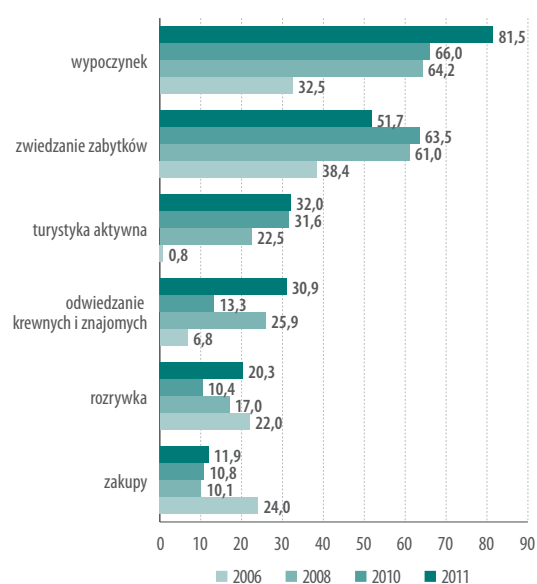
Zarówno goście krajowi, jak i zagraniczni najchętniej wybierają pobyty wielodniowe o długości 4-7 nocy. Średnia długość pobytu turysty krajowego w Małopolsce wyniosła 5,5 dnia, natomiast zagranicznego – 6,1 dnia i nie uległa większym zmianom w stosunku do poprzedniego roku.

Turyści krajowi lubią podróżować z rodziną (50,3%), nadal najczęściej wybierają przyjazdy organizowane indywidualnie przez siebie (ponad 80%), wybierając samochód jako podstawowy środek transportu (52,2%), zatrzymując się na noc w pensjonatach (21,5%), kwaterekach prywatnych (21,2%) lub mieszkaniach znajomych i rodziny (19,2%). Jeśli nocują w hotelach (19,1%), wybierają najczęściej kategorię trzygwiazdkową.

Także turyści zagraniczni częściej wybierają przyjazdy indywidualne (84,4%) – udział tego rodzaju organizacji podróży zwiększyła się o ponad 4% w stosunku do roku ubiegłego. Podróżują także chętniej z rodzinami (51,2%), korzystając najchętniej z noclegów w hotelach (34,8%), mieszkaniach krewnych i znajomych (24,6%) oraz pensjonatach (12,5%), podróżują najchętniej samolotem (38,6%) oraz własnym samochodem (32,3%).

Dwa najczęściej wskazywane przez turystów cele przyjazdów do Małopolski – zarówno krajowych, jak i zagranicznych – to wypoczynek i zwiedzanie zabytków. Coraz bardziej popularnym celem przyjazdu do Małopolski staje się turystyka aktywna – wędrowki piesze lub górskie, narciarstwo zjazdowe, a także udział w imprezach kulturalnych i sportowych. Jako największe atrakcje regionu postrzegane są wśród miejscowości: Kraków, Zakopane oraz Wadowice i Krynica Zdrój, natomiast wśród atrakcji turystycznych: Wawel, Kopalnia Soli w Wieliczce, oraz Miejsce Pamięci i Muzeum Auschwitz Birkenau oraz Stare Miasto w Krakowie.

Poziom wydatków zarówno turystów krajowych, jak i zagranicznych podniósł się o prawie 30% w stosunku do roku 2010, osiągając tym samym poziom najwyższy od początku prowadzenia badań ruchu turystycznego w województwie małopolskim, tj. od roku 2003. Spowodowane jest to zapewne coraz lepszą ofertą linii lotniczych oferujących bezpośrednie połączenia lotnicze z całej Europy, jak i coraz bogatszą i różnorodną ofertą turystyczną, jaką proponuje region. Turyści krajowi wydali podczas swojego pobytu w Małopolsce w roku 2011 średnio 755,6 PLN na osobę, natomiast turyści zagraniczni 2 140,5 PLN na osobę. Na podstawie tych danych ankietowych oszacować można, iż wszyscy odwiedzający Małopolskę w roku 2011 pozostawili tutaj około 11 mld PLN.

Wykres 118. Cele podróży do Małopolski wśród gości zagranicznych w latach 2006–2011 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badań ruchu turystycznego w Województwie Małopolskim w 2006 roku (MOT, Kraków, 2006) oraz w 2011 roku (Instytut Turystyki Sp. z o.o., 2011)

Podstawowym źródłem informacji o Małopolsce w roku 2011, zarówno dla turystów krajowych, jak i zagranicznych, były internet oraz przewodniki turystyczne. Wśród Polaków podobnie jak w roku ubiegłym ważną rolę odgrywa nadal tzw. promocja szeptana, czyli informacja przekazywana z „ust do ust” przez rodzinę, przyjaciół czy znajomych.

Zdecydowana większość turystów odwiedzających region bardzo wysoko oceniła swój pobyt w Małopolsce. Około 70% gości było bardzo zadowolonych z pobytu w Małopolsce i zdecydowanie poleciliby pobyt tutaj swoim znajomym i rodzinie. Wartością stałą i najwyższą ocenianą przez odwiedzających zagranicznych i krajowych jest życzliwość i gościnność mieszkańców, dogodna baza noclegowa i gastronomiczna, jakość oferowanych imprez kulturalnych i turystycznych oraz szeroko rozumianej rozrywki. Dość wysoko zostało ocenione bezpieczeństwo i jakość usług turystycznych, nie docenianych w latach ubiegłych. Do słabych stron małopolskiej turystyki zaliczane są – podobnie jak w roku ubiegłym – zły stan infrastruktury komunikacyjnej, niezadowolające warunki pogodowe oraz zbyt wysokie ceny. W skali 10-stopniowej ocena oferty turystycznej Małopolski plasuje się na wysokim poziomie 8 punktów.

2. Baza hotelarska regionu

Wielkość ruchu turystycznego

Na koniec 2011 roku Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego zawierała 468 obiektów hotelarskich (łącznie z 33 promesami, tj. przyrzeczeniem zaszeregowania do odpowiedniego rodzaju i kategorii).

Wśród obiektów hotelarskich najwięcej jest hoteli (303), które stanowią prawie 70% skategoryzowanej bazy hotelarskiej, a następnie pensjonatów (74), które stanowią 17% wszystkich obiektów hotelarskich w województwie. Pozostałe obiekty hotelarskie stanowią niewielką część skategoryzowanej bazy noclegowej (od 1,4 do 5,3%).

Tabela 66. Obiekty hotelarskie w latach 2001–2011

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Hotele	142	174	195	217	244	260	276	303
Motele	13	13	13	15	14	12	12	11
Pensjonaty	39	51	55	63	67	69	70	74
Kempingi	9	10	10	10	10	12	11	11
Domy Wycieczkowe	13	10	10	9	9	7	7	7
Schroniska	5	18	22	22	21	21	23	23
Schroniska Młodzieżowe	5	5	5	5	5	5	6	6
Razem	226	281	310	341	370	386	405	435

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

Tabela 67. Hotele w podziale na kategorie (stan na 31.12.2011)

	Hotele 5*		Hotele 4*		Hotele 3*		Hotele 2*		Hotele 1*		Razem	
	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.	liczba	miejsca nocleg.
Województwo małopolskie	14	1 951	46	6 945	170	12 242	59	3 823	14	881	303	25 842
› udział w całości (w %)	4,6	7,5	15,2	26,9	56,1	47,4	19,5	14,8	4,6	3,4		
Kraków	10	1 752	25	4 451	74	5 951	20	1 960	5	576	134	14 690
› udział w całości (w %)	7,5	11,9	18,6	30,3	55,2	40,5	14,9	13,3	3,7	3,9		

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

Struktura miejsc noclegowych

Wszystkie hotele w województwie małopolskim dysponują w sumie 25 842 miejscami noclegowymi. Prawie połowa wszystkich miejsc noclegowych (12 242) znajduje się w hotelach trzygwiazdkowych. Najmniej miejsc noclegowych (881, tj. 3,4% wszystkich miejsc noclegowych wśród hoteli w województwie) jest w hotelach o najniższej kategorii (jedna gwiazdka). 7,5% całości stanowią miejsca noclegowe w hotelach o najwyższej kategorii (1 951). Hotele dwu- i czterogwiazdkowe posiadają odpowiednio: 3 823 (14,8%) i 6 945 (26,9%) miejsc noclegowych. Średnio hotel dysponuje 85,3 miejscami noclegowymi. W stosunku do 2010 roku zmniejszył się udział miejsc noclegowych w hotelach trzygwiazdkowych i wyniósł 47,4%, a zwiększył w hotelach czterogwiazdkowych i wyniósł 26,9%.

W Krakowie standard hoteli jest wyższy w stosunku do całego województwa, 18,6% wszystkich hoteli stanowią hotele czterogwiazdkowe, a 7,5% hotele pięciogwiazdkowe. W Krakowie udział procentowy hoteli różnych kategorii w ogólnej liczbie miejsc noclegowych kształtuje się podobnie jak w całym województwie. Zasadnicza zmiana dotyczy hoteli pięciogwiazdkowych, gdyż większość znajdujących się w województwie małopolskim leży na terenie Krakowa, stąd udział ich miejsc noclegowych w całości miejsc noclegowych w hotelach w Krakowie wynosi 11,9%. Z kolei hotele o najniższej kategorii (jedno- i dwugwiazdkowe) dysponują dużo mniejszą liczbą miejsc noclegowych (2 536) w stosunku do hoteli najwyższej kategorii (cztero- i pięciogwiazdkowych – 6 203). W stosunku do 2010 roku zmniejszył się udział miejsc noclegowych w hotelach trzygwiazdkowych i wyniósł w Krakowie 40,5%.

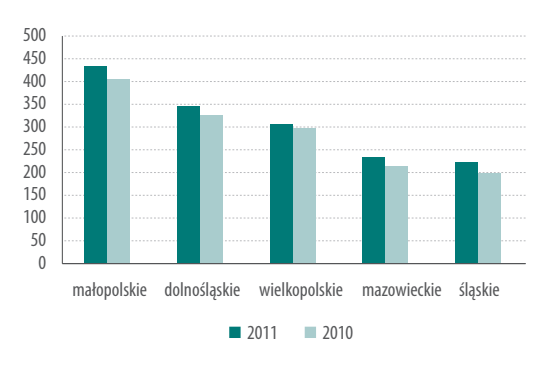
Tabela 68. Hotele w podziale na kategorie – zestawienie na koniec roku od 2006 do 2011

Rok	Hotele 5*	Hotele 4*	Hotele 3*	Hotele 2*	Hotele 1*	Razem
2006	6	17	97	60	16	196
2007	6	22	114	60	15	217
2008	8	25	134	61	16	244
2009	10	30	146	60	14	260
2010	14	35	153	59	15	276
2011	14	46	170	59	14	303

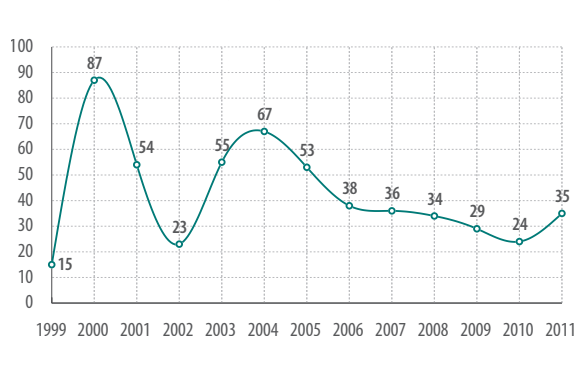
Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

Rozmieszczenie obiektów hotelarskich w województwie

Najwięcej obiektów hotelarskich zlokalizowanych jest w Krakowie i są to w 90,5% hotele. W powiatach wokół Krakowa również przeważają hotele – powiat krakowski (14), powiat wielicki (17). Najmniej skategoryzowanych obiektów hotelarskich znajduje się na terenie powiatu dąbrowskiego (1), powiatu olkuskiego (2) oraz powiatu miechowskiego (3). W południowej części województwa działa spora część obiektów hotelarskich. W tym regionie najwięcej z nich znajduje się w powiecie tatrzańskim, gdzie blisko połowę stanowią pensjonaty (28). W powiecie tatrzańskim jak i nowotarskim najwięcej jest schronisk.

Wykres 119. Liczba obiektów hotelarskich (w województwach z największą liczbą obiektów – bez uwzględnienia promes)

Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałków Województw

Wykres 120. Liczba wpisów do ewidencji nowych obiektów hotelarskich w latach 1999-2011 na podstawie wydanych decyzji o zaszeregowaniu

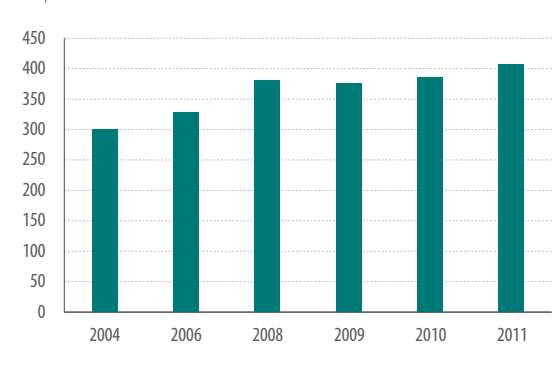
Źródło: Ewidencja Obiektów Hotelarskich Marszałka Województwa Małopolskiego

Województwo małopolskie posiada największą skategoryzowaną bazę obiektów hotelarskich wśród wszystkich województw. W dalszej kolejności znajduje się województwo dolnośląskie, następnie wielkopolskie, mazowieckie i śląskie.

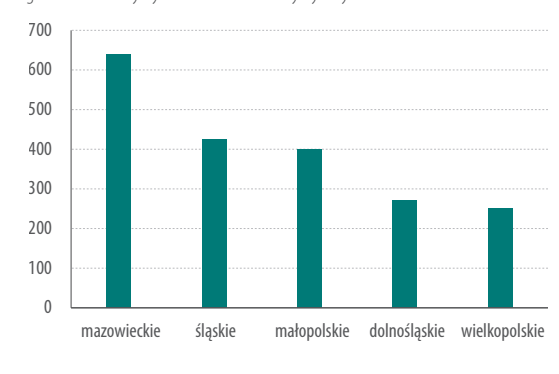
W latach 2006-2008 liczba nowych obiektów ustabilizowała się na poziomie 34-38. Po okresie spadku w latach 2009-2010, w 2011 roku dzięki organizacji w Polsce mistrzostw Europy w piłce nożnej odnotowano wzrost liczby wpisów do ewidencji nowych obiektów hotelarskich o 45,8% w stosunku do roku ubiegłego. W ciągu 2011 roku decyzją zaszeregowującą Marszałka Województwa Małopolskiego w naszym województwie otrzymało 30 hoteli oraz 5 pensjonatów. Najwięcej – hotele średniej klasy (19 trzygwiazdkowych), a poza tym 1 hotel pięciogwiazdkowy, 7 czterogwiazdkowych i 3 dwugwiazdkowe.

3. Organizatorzy turystyki i pośrednicy turystyczni

Pod koniec 2011 roku na terenie województwa małopolskiego posiadało swoją siedzibę 407 przedsiębiorców wpisanych do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego, to jest o 5,4% więcej w stosunku do roku 2010.

Wykres 121. Liczba organizatorów i pośredników turystycznych w województwie małopolskim

Źródło: Rejestr Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych Marszałka Województwa Małopolskiego (stan na 31.12.2011)

Wykres 122. Województwa o największej liczbie wpisów do Rejestru Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych

Źródło: Centralna Ewidencja Organizatorów Turystyki i Pośredników Turystycznych (stan na 31.12.2011)

W ciągu 2011 roku 60 nowych przedsiębiorców zostało wpisanych do Rejestru, natomiast 34 zostało wykreślonych z Rejestru i zaprzestało prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych oraz pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych. Z wykreślonych przedsiębiorców ponownie wpisało się 11, w tym 4 zmieniło formę prawną. Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych i/lub pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych otrzymało 8 przedsiębiorców, w tym 3 przedsiębiorców otrzymało decyzję o stwierdzeniu wykonywania działalności bez wymaganego wpisu do rejestru i o zakazie wykonywania działalności przez okres 3 lat.

Najwięcej organizatorów turystyki i pośredników turystycznych posiada swoją siedzibę w województwie małopolskim, natomiast Małopolska zajmuje miejsce 3. wśród wszystkich województw.

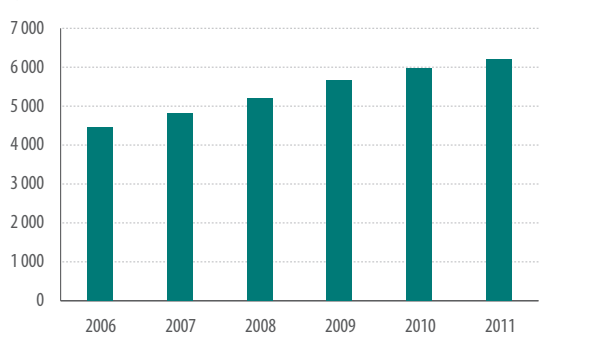
4. Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek

Nadawanie uprawnień

W 2011 roku Marszałek Województwa Małopolskiego wydał 292 uprawnienia pilotom wycieczek i/lub przewodnikom turystycznym, co oznacza, iż w 2011 roku 7 363 osoby posiadały uprawnienia pilota wycieczek i/lub przewodnika turystycznego.

W przeciągu 6 lat (2006-2011) obserwujemy wzrost liczby osób posiadających uprawnienia przewodnika turystycznego i pilota wycieczek. Ponadto należy zauważyć, iż Marszałek Województwa Małopolskiego w roku 2011 wydał 10 uprawnień Międzynarodowym Przewodnikom Turystycznym Wysokogórskim.

Wykres 123. Nadawanie uprawnień – liczba pilotów wycieczek w latach 2006-2011

Źródło: Ewidencja Przewodników Turystycznych i Pilotów Wycieczek Marszałka Województwa Małopolskiego

Tabela 69. Liczba przewodników turystycznych (z rozbićciem na poszczególne kategorie) i pilotów wycieczek posiadających uprawnienia w latach 2006-2011

	PW	PGB	PGT	PGS	PT	PM
2006	4 448	1 160	527	2	855	909
2007	4 815	1 254	543	2	859	1 011
2008	5 209	1 296	559	4	870	1 053
2009	5 661	1 309	573	4	875	1 102
2010	5 983	1 362	578	5	876	1 162
2011	6 209	1 395	604	5	899	1 199

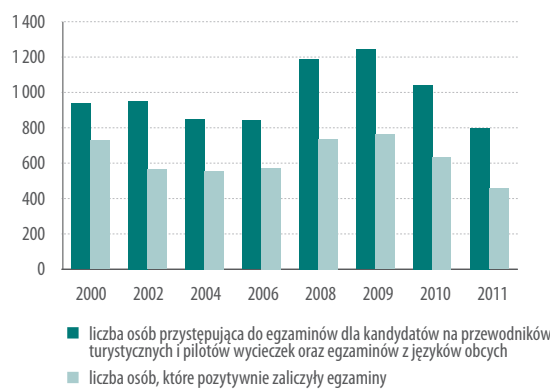
Źródło: Ewidencja Przewodników Turystycznych i Pilotów Wycieczek Marszałka Województwa Małopolskiego

Egzaminy

Porównując rok 2011 do roku 2010, wzrosła liczba przeprowadzanych przez Marszałka Województwa Małopolskiego egzaminów dla kandydatów na przewodników turystycznych, natomiast zmalała liczba przeprowadzonych egzaminów dla kandydatów na pilotów wycieczek oraz egzaminów z języków obcych dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek.

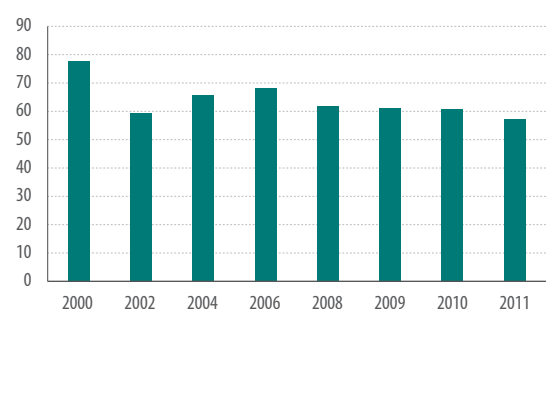
Poniżej przedstawiono wykresy, w których porównano rok 2011 z latami poprzednimi.

Wykres 124. Porównanie łącznej liczby osób przystępujących do egzaminów dla kandydatów na przewodników turystycznych i pilotów wycieczek oraz egzaminów z języków obcych dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek w latach 2000-2011 z liczbą osób, które pozytywnie zaliczyły egzamin

Źródło: protokoły egzaminacyjne z przeprowadzonych egzaminów w latach 2000-2011

Wykres 125. Procentowa liczba osób, które pozytywnie zaliczyły egzaminy dla kandydatów na przewodników turystycznych i pilotów wycieczek oraz z języków obcych dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek w latach 2000-2010

Źródło: protokoły egzaminacyjne z przeprowadzonych egzaminów w latach 2000-2011

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE

Rozdział I

Baza podatkowa

Opracowanie: Joanna Fudalej i Katarzyna Jureczko-Tylek

Dochody realizowane przez urzędy skarbowe i urzędy celne stanowiące dochody budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego Województwa Małopolskiego w rozbiciu na rodzaje podatków przedstawiają się następująco:

Tabela 70. Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe i Urzędy Celne

Rodzaj należności	2002	2004	2006	2008	2010	2011	Dynamika 2011/2010	Struktura w 2011 r.
	w mln PLN						w %	
Podatek dochodowy od osób prawnych	852	897	1 443	2 029	1 420	1 539	108,4	6,44
Podatek dochodowy od osób fizycznych	2 223	2 344	3 115	4 533	4 275	4 690	109,7	19,61
Podatek zryczałtowany	238	293	388	394	375	390	104,0	1,63
Podatek od towarów i usług		4 273	6 171	7 914	7 871	8 431	107,1	35,26
Podatek akcyzowy		6 372	7 693	9 280	9 579	8 554	89,3	35,77
Podatek od gier	12	18	26	45	75	58	77,3	0,24
Odsetki od nieterminowych wpłat	66	28	18	47	54	65	120,4	0,27
Karta podatkowa	16	12	10	9	9	9	100,0	0,04
Podatek od darowizn i spadków	18	21	28	37	32	29	90,6	0,12
Opłata skarbowa	0	375	0,5	-0,6				
Wpłaty jednostek budżetowych	479	423						
Podatki zniesione, pozostałe wpłaty	8	40	59	28	14	12	85,7	0,05
Podatek od czynności cywilnoprawnych	67	77	131	173	131	137	104,6	0,57
Ogółem	3 979	15 173	19 083	24 488	23 835	23 914	100,3	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Izby Skarbowej i Izby Celnej w Krakowie

Dochody podatkowe z terenu Województwa Małopolskiego w 2011 roku wyniosły 23 914 mln PLN i były wyższe w stosunku do 2010 roku o 79 mln PLN, tj. o 0,3%. Głównym źródłem dochodów realizowanych na terenie Województwa Małopolskiego są podatki pośrednie – łącznie 71,03% i podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych – łącznie 26,05%. Po raz pierwszy spadły wpływy z podatku akcyzowego (o 10,7%), natomiast wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych, po 2-letnim spadku, zaczynają rosnąć.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Opracowanie: Joanna Fudalej i Katarzyna Jureczko-Tylek

— podsumowanie

- W 2011 roku zmalała dynamika wzrostu zarówno dochodów jak i wydatków wśród jst. Dochody wzrosły przeciętnie o 4,5% w ciągu roku, a wydatki o 2,7%. Jako pozytywny sygnał należy uznać duży wzrost (aż o 13,2%) dochodów własnych jst.
- Trudną sytuację można było zaobserwować w powiatach. Spadek wpływów z dotacji został zrównoważony dochodami własnymi, natomiast wydatki zostały praktycznie zamrożone. Podobną sytuację przedstawiają dane dla miast na prawach powiatu, jednak na tym poziomie samorządu warto zauważyć, że sumarycznie udało się uzyskać dodatni bilans budżetu. Do Krakowa, który również w 2011 roku odnotował nadwyżkę budżetową dołączył Nowy Sącz.
- Po trudnym roku 2010 budżet województwa odreagował. W przeciwieństwie do gmin i powiatów w zakresie dochodów doszło do wyraźnego wzrostu – o 22%, a wydatków – o 17%. Deficyt budżetowy był w 2011 roku o ok. 25% niższy niż w 2010 roku.

W 2011 roku dochody jednostek samorządu terytorialnego kształtowały się na poziomie 14 455 mln PLN, natomiast wydatki wyniosły 15 073 mln PLN. Dochody ogółem wszystkich jednostek w Województwie Małopolskim wzrosły w porównaniu do roku 2010 roku, o 4,5% tj. o 622 mln PLN, w tym dochody własne o 13,2% i subwencje o 1,9%, natomiast dotacje spadły o 6,5%. Wzrost dochodów odnotowały gminy, powiaty i Województwo Małopolskie, natomiast miasta na prawach powiatu zanotowały ich spadek. Wydatki ogółem w 2011 roku wzrosły o 2,7% w stosunku do roku 2010, przy czym wydatki bieżące o 2,2%, a wydatki majątkowe o 4,2%. W gminach i Województwie wydatki wzrosły odpowiednio o 4,4% i 17,2%, natomiast w powiatach i miastach na prawach powiatu spadły o 2,0%. Zmianie uległ wynik wykonania budżetów jednostek w 2011 roku. Zmniejszył się niedobór o 189 mln PLN (tj. o 20,9%), jednocześnie zwiększyła się nadwyżka budżetowa w porównaniu do 2010 r. o 39 mln PLN (tj. o 71,0%). Ogółem budżety wszystkich jednostek ostatecznie zamknęły się niedoborem w wysokości 618 mln PLN (spadek w stosunku do 2010 roku o 26,9%).

Gminy osiągnęły dochody ogółem w wysokości 6 987 mln PLN i zrealizowały wydatki w kwocie 7 463 mln PLN, deficyt ukształtował się na poziomie 476 mln PLN. Ostatecznie dochody i wydatki gmin wzrosły w stosunku do 2010 roku odpowiednio o 5,8% i 4,4%, a ujemny wynik finansowy zmalał o 13,0%.

Powiaty osiągnęły dochody w kwocie 1 933 mln PLN, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 1 994 mln PLN. W rezultacie ich budżety zamknęły się deficytem w wysokości 60 mln PLN, podczas gdy w 2010 roku – w wysokości 116 mln PLN.

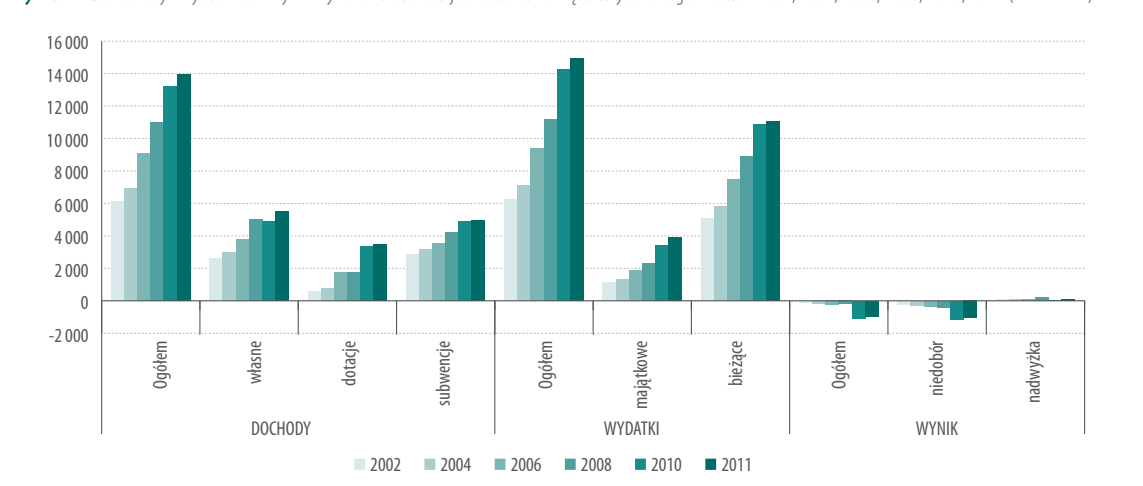
W strukturze dochodów powiatów, dochody własne stanowiły 31,3%, a dotacje i subwencje odpowiednio: 24,8 % i 43,9%. Udział dochodów własnych i subwencji w dochodach ogółem zwiększył się odpowiednio o 3,3 i 0,9 pkt proc., natomiast udział dotacji celowych spadł o 4,2 pkt proc. w stosunku do roku 2010.

W 2011 roku w porównaniu do roku 2010 wydatki ogółem powiatów zmniejszyły się o 2,0%, w tym wydatki majątkowe o 29,2%, natomiast wydatki bieżące wzrosły o 4,3%. W strukturze wydatków ogółem, wydatki majątkowe stanowiły 21,1%, natomiast na wydatki bieżące powiaty przeznaczyły 78,9% wydatków ogółem.

W 2011 roku miasta na prawach powiatu osiągnęły dochody w kwocie 4 220 mln PLN, tj. o 0,4% niższe niż w 2010 roku, natomiast wydatki zrealizowały w wysokości 4 212 mln PLN. Odnosząc się do roku ubiegłego, wydatki spadły – o 2,0%. W rezultacie budżety miast na prawach powiatu zamknęły się nadwyżką w wysokości 8 mln PLN (w 2010 roku – deficytem w wysokości 60 mln PLN).

Wzrost dochodów zanotowało Województwo Małopolskie – o 22,1%, w tym dochody własne o 54,1% i dotacje o 8,8%, natomiast subwencje zmalały o 4,0%. Na wydatki majątkowe województwo przeznaczyło o 26,6% więcej środków niż w 2010 roku, w strukturze wydatków ogółem ich udział wzrósł o 3,9 pkt proc. W 2011 roku budżet Województwa Małopolskiego zamknął się deficytem w wysokości 89 mln PLN.

Wykres 126. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego w latach 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2011 (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 71. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego (w PLN)

Rok	DOCHODY				WYDATKI				WYNIK		
	Ogółem	własne	w tym:		Ogółem	subwencje	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
			dotacje	4			5	majątkowe			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
2002	6 294 335 146	2 483 580 020	1 191 726 822	2 619 028 304	6 594 176 279	1 167 657 911	5 426 518 368	-299 841 133	-365 473 242	65 632 109	
2004	7 197 277 678	3 495 671 528	903 608 332	2 797 997 818	7 397 764 704	1 321 346 010	6 076 418 694	-200 487 026	-325 023 725	124 536 699	
2006	9 297 398 855	4 583 669 034	1 524 408 023	3 189 321 797	9 671 511 026	1 975 651 053	7 695 859 973	-374 112 171	-423 623 325	49 511 154	
2008	11 625 671 464	6 282 599 011	1 602 321 558	3 740 750 894	11 922 929 184	2 566 208 869	9 356 720 315	-297 257 720	-408 886 771	111 629 051	
2010	13 833 045 086	5 849 979 143	3 580 009 409	4 403 056 534	14 678 751 222	3 560 714 093	11 118 037 129	-845 706 136	-900 926 804	55 220 668	
2011	14 455 455 305	6 622 150 742	3 345 741 437	4 487 563 126	15 073 382 920	3 710 728 373	11 362 654 547	-617 927 616	-712 368 112	94 440 496	
DYNAMIKA (2011-2010)	104,5%	113,2%	93,5%	101,9%	102,7%	104,2%	102,2%	73,1%	79,1%	171,0%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 72. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu gmin (w PLN)

Rok	DOCHODY				WYDATKI				WYNIK		
	Ogółem	własne	w tym:		Ogółem	subwencje	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
			dotacje	4			5	majątkowe			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
2002	3 067 201 847	1 324 223 059	296 970 414	1 446 008 374	3 128 574 530	581 745 012	2 546 829 518	-61 372 683	-110 652 125	49 279 442	
2004	3 467 085 506	1 502 397 020	372 401 539	1 592 286 947	3 572 594 307	652 173 883	2 920 420 424	-105 508 801	-152 592 638	47 083 837	
2006	4 559 342 151	1 896 809 913	880 798 564	1 781 733 674	4 689 970 831	939 867 719	3 750 103 112	-130 628 680	-177 812 937	47 184 257	
2008	5 499 177 112	2 517 453 819	880 279 765	2 101 443 529	5 601 594 495	1 159 158 723	4 442 435 772	-102 417 382	-198 822 155	96 404 773	
2010	6 601 545 189	2 454 280 239	1 682 537 195	2 464 727 755	7 149 032 822	1 711 448 673	5 437 584 149	-547 487 633	-577 275 093	29 787 459	
2011	6 987 303 316	2 768 929 130	1 732 093 386	2 486 280 800	7 463 370 501	1 943 585 131	5 519 785 370	-476 067 184	-532 903 123	56 835 939	
DYNAMIKA (2011-2010)	105,8%	112,8%	102,9%	100,9%	104,4%	113,6%	101,5%	87,0%	92,3%	190,8%	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 73. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu powiatów (w PLN)

Rok	DOCHODY			WYDATKI				WYNIK		
	Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:			Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje		subwencje	majątkowe	bieżące			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2002	955 797 269	153 673 768	346 585 468	455 538 033	985 719 699	101 072 251	884 647 448	-29 922 430	-31 504 854	1 582 424
2004	958 675 355	256 385 679	198 411 782	503 877 894	956 660 292	92 958 227	863 702 065	2 015 063	-12 985 283	15 000 346
2006	1 181 528 235	378 312 480	228 509 336	574 706 419	1 251 831 956	206 596 383	1 045 235 573	-70 303 721	-72 630 618	2 326 897
2008	1 488 027 380	563 714 238	243 808 360	680 504 782	1 511 024 866	265 726 714	1 245 298 152	-22 997 486	-31 299 418	8 301 932
2010	1 918 941 560	536 781 168	556 853 765	825 306 627	2 035 079 986	527 420 326	1 507 659 660	-116 138 426	-121 249 362	5 110 936
2011	1 933 253 309	605 247 369	479 848 842	848 157 099	1 993 752 289	420 730 646	1 573 021 642	-60 498 980	-67 823 840	7 324 860
DYNAMIKA (2011-2010)	100,7%	112,8%	86,2%	102,8%	98,0%	79,8%	104,3%	52,1%	55,9%	143,3%

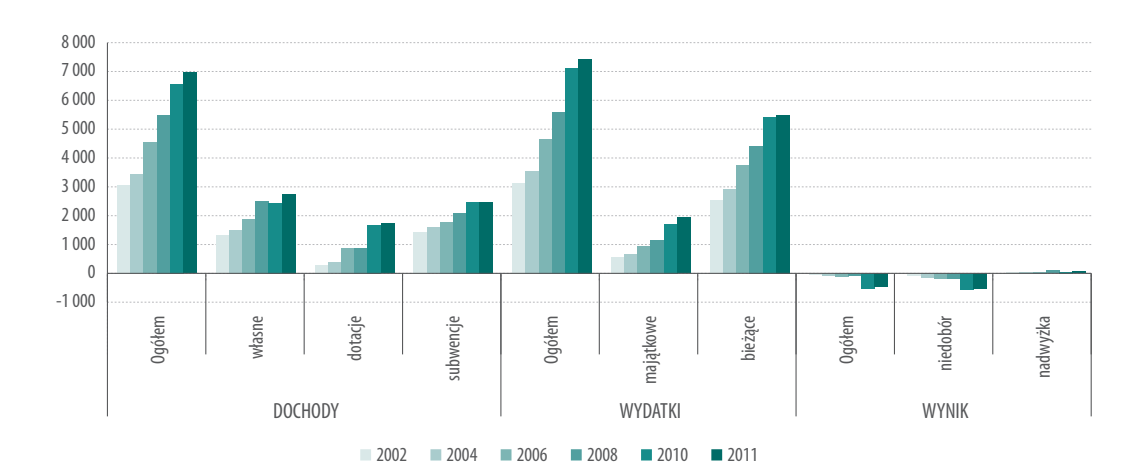
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 74. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu (w PLN)

Rok	DOCHODY			WYDATKI				WYNIK		
	Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:			Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje		subwencje	majątkowe	bieżące			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2002	1 947 205 096	954 318 042	386 230 088	606 656 966	2 114 657 777	350 765 288	1 763 892 489	-167 452 681	-182 222 924	14 770 243
2004	2 285 397 794	1 405 929 730	253 889 270	625 578 794	2 444 843 598	418 708 617	2 026 134 981	-159 445 804	-159 445 804	
2006	2 928 491 081	1 894 074 920	324 493 108	709 923 053	3 101 342 207	601 511 821	2 499 830 385	-172 851 126	-172 851 126	
2008	3 708 205 204	2 533 292 418	346 758 737	828 154 049	3 886 970 402	720 818 573	3 166 151 829	-178 765 198	-178 765 198	
2010	4 235 362 806	2 504 064 339	755 960 690	975 337 777	4 295 840 086	743 836 126	3 552 003 960	-60 477 281	-80 799 553	20 322 272
2011	4 219 630 331	2 701 255 816	497 401 329	1 020 973 186	4 211 792 995	614 481 543	3 597 311 452	7 837 336	-22 442 361	30 279 697
DYNAMIKA (2011-2010)	99,6%	107,9%	65,8%	104,7%	98,0%	82,6%	101,3%	-13,0%	27,8%	149,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 127. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu gmin w latach 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2011 (w mln PLN)

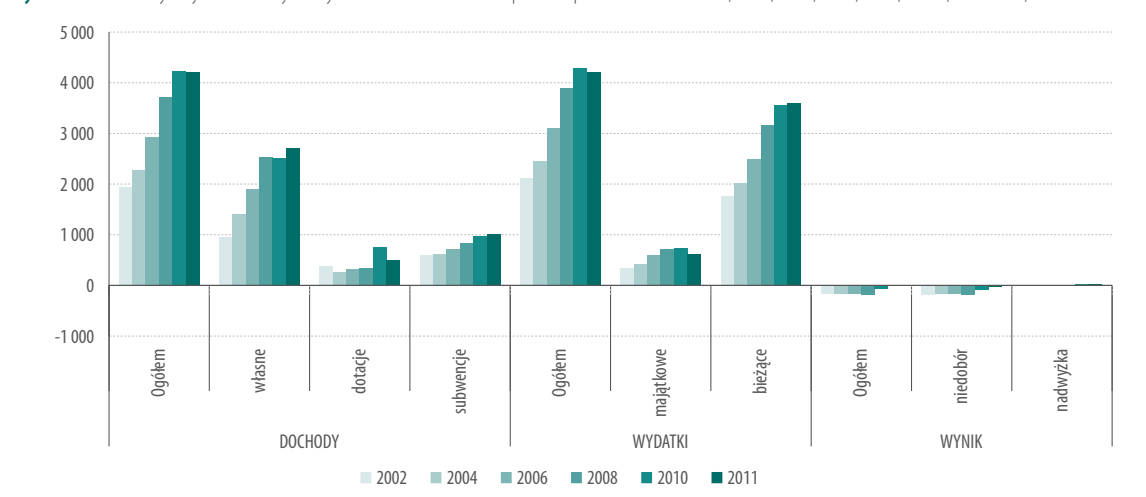
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 128. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu powiatów w latach 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2011 (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 129. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu w latach 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2011 (w mln PLN)

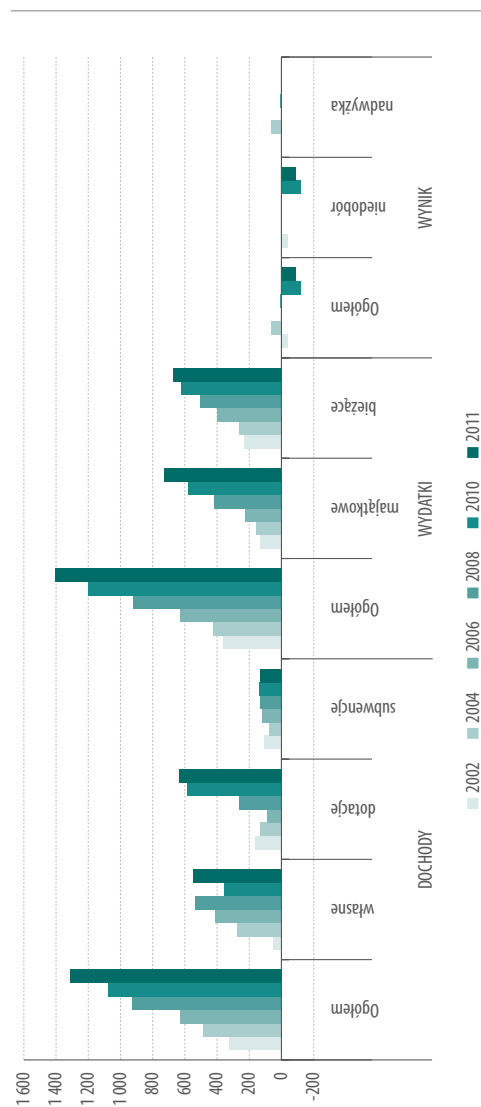
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 75. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego (w PLN)

Rok	DOCHODY				WYDATKI				WYNIK		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:			Ogółem	nieobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
2002	324 130 934	51 365 151	161 940 852	110 824 931	365 224 273	134 075 360	231 148 913	-41 093 339	-41 093 339		
2004	486 119 023	275 771 324	134 093 516	76 254 183	423 666 507	157 505 283	266 161 224	62 452 516		62 452 516	
2006	628 037 388	414 471 721	90 607 016	122 958 651	628 366 032	227 675 130	400 690 903	-328 644	-328 644		
2008	930 261 767	535 722 840	261 890 393	132 648 534	923 339 421	420 504 859	502 834 562	6 922 346		6 922 346	
2010	1 077 195 531	354 853 397	584 657 760	137 684 375	1 198 798 328	578 008 968	620 789 360	-121 602 796	-121 602 796		
2011	1 315 268 349	546 718 428	636 397 880	132 152 041	1 404 467 136	731 931 053	672 536 084	-89 198 788	-89 198 788		
DYNAMIKA (2011-2010)	122,1%	154,1%	108,8%	96,0%	117,2%	126,6%	108,3%	73,4%	73,4%		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Wykres 130. Dochody i wydatki oraz wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego w latach 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2011 (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

1. Budżety gmin

Dochody gmin ogółem w 2011 roku wyniosły 6 987 mln PLN i wzrosły w stosunku do 2010 roku o 5,8%. Najistotniejszą pozycję w strukturze dochodów ogółem gmin stanowiły dochody własne (w roku ubiegłym – subwencje) – 39,63% ogółu dochodów, ich udział w stosunku do 2010 roku wzrósł o 2,5 pkt proc., natomiast udział subwencji i dotacji spadł odpowiednio o 1,8 i 0,7 pkt proc.

Wśród wszystkich gmin Województwa Małopolskiego najwyższą dynamikę dochodów ogółem (wzrost o 59%) osiągnęła gmina Zator, a dochodów własnych (wzrost o 348 %) – gmina Bolesław pow. dąbrowski. Natomiast najwyższe dochody bez dotacji na jednego mieszkańca (3 547,3 PLN) zanotowała gmina Niepołomice. Największy spadek dochodów ogółem w stosunku do 2010 roku odnotowała gmina Wietrzychowice (o 48%), a dochodów własnych – gminy Sułoszowa i Szerzyny (o 31%). Dochody ogółem gmin bez dotacji, przeliczone na 1 mieszkańca, wskazują na duże zróżnicowanie w poszczególnych gminach i kształtują się na poziomie od ok. 1,6 tys. PLN do ok. 3,5 tys. PLN.

Wydatki gmin w 2011 roku wzrosły w stosunku do 2010 roku o 4,4%. Wydatki majątkowe były wyższe o 13,6% i stanowiły 26,0% wydatków ogółem (wzrost o 2,1 pkt proc. w odniesieniu do roku ubiegłego). Na wydatki bieżące gminy przeznaczyły o 1,5% środków więcej niż w roku poprzednim. Duży wzrost wydatków majątkowych w stosunku do roku 2010 odnotowała gmina Rytró – o 284,8%, natomiast największy spadek odnotowała gmina Poronin – o 83,4%.

W 2011 roku liczba gmin, które odnotowały deficyt budżetowy wyniosła 127, czyli o 40 gmin mniej niż w 2010 roku. Najwyższą nadwyżką budżetową zamknęła się gmina Bukowina Tatrzańska (3,5 mln PLN), natomiast największy deficyt budżetowy osiągnęła gmina Myślenice (27,1 mln PLN).

Lp.	Wyszczególnienie	2002		2004		2006		2008		2010		2011		Dynamika dochodów ogółem (13:1) w %	
		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
172.	Zakliczyn	16 574 482	4 478 909	17 220 683	4 223 721	24 081 735	6 247 798	27 143 446	6 869 548	29 737 748	6 113 771	37 833 442	7 457 412	127	603,6
173.	Zakopane	53 341 710	40 246 575	56 759 150	43 617 127	65 060 089	49 661 257	79 838 408	62 826 437	94 585 871	67 188 317	91 361 011	71 891 905	97	2 580,7
174.	Zator	12 710 871	5 566 995	13 479 382	5 890 402	17 529 361	7 456 611	20 052 121	9 908 560	26 607 176	11 187 789	42 177 120	11 535 155	159	1 252,6
175.	Zawoja	11 327 349	3 406 340	13 805 738	4 362 296	17 515 778	4 564 072	19 578 609	5 749 088	22 960 531	5 449 172	26 319 001	6 602 569	115	725,1
176.	Zembrzyce	8 753 320	4 073 948	8 454 331	3 083 208	17 300 098	10 566 642	16 003 210	8 426 419	14 672 937	5 013 033	16 989 000	5 498 649	116	975,6
177.	Zielonki	16 600 480	9 267 760	22 322 639	11 729 058	37 210 808	25 936 960	43 974 680	31 355 645	55 045 254	27 862 398	50 038 357	30 028 133	91	1 616,1
178.	Żabno	24 786 442	9 964 671	26 124 016	9 909 479	32 511 560	10 419 713	41 275 959	17 681 736	43 347 611	12 068 208	54 114 870	18 268 218	125	961,7
179.	Żegocina	8 288 840	1 968 313	9 697 780	2 320 292	12 412 685	3 080 961	14 028 751	3 737 681	18 005 189	3 104 238	19 409 814	4 440 296	108	859,0
Średnia dla wszystkich gmin w Województwie														107	1 023,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 77. Dochody gmin (w PLN) – dynamika dochodów ogółem w latach 2010-2011

Lp.	Wyszczególnienie	2010		2011		Dynamika dochodów ogółem (5:3) w %
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2011 roku						
1.	Zator	26 607 176	11 187 789	42 177 120	11 535 155	159
2.	Wierzchosławice	29 329 149	13 458 416	42 223 296	10 846 923	144
3.	Myślenice	114 177 263	55 994 555	163 704 723	114 378 348	143
4.	Mszana Dolna m.	20 777 366	8 464 909	29 721 382	12 287 837	143
5.	Lanckorona	21 131 176	5 514 672	29 886 160	6 091 655	141
6.	Pałacznica	11 154 428	1 787 403	15 335 121	2 257 078	137
7.	Przeciszów	13 303 841	5 305 952	18 003 336	6 522 626	135
8.	Kocmyrzów-Luborzycza	30 810 106	13 708 003	40 902 440	11 487 774	133
9.	Trzciana	15 135 456	3 432 924	19 702 463	6 939 414	130
10.	Bukowno	25 772 796	19 336 952	33 544 126	22 422 912	130
II Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2011 roku						
1.	Wietrzychowice	22 548 521	2 453 636	11 650 724	2 484 191	52
2.	Szczucin	62 240 800	7 461 072	41 373 386	7 995 530	66
3.	Koszyce	23 206 945	10 143 155	18 544 050	8 281 967	80
4.	Muszyna	57 886 477	21 348 997	47 693 855	22 062 712	82
5.	Poronin	34 284 833	8 005 319	28 938 284	8 130 219	84
6.	Bochnia	56 657 682	12 497 759	48 446 221	16 596 347	86
7.	Szczawnica	36 018 222	14 566 244	31 208 439	11 219 679	87
8.	Sułoszowa	20 006 507	6 020 043	17 576 311	4 147 306	88
9.	Tarnów	69 382 333	25 548 386	61 395 425	26 270 093	88
10.	Ropa	18 833 747	2 112 505	16 896 056	2 026 926	90
11.	Kościelisko	28 609 388	9 025 689	25 676 779	9 881 433	90
III Średnia dla wszystkich gmin województwa w 2011 roku						107

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 78. Gminy o najwyższych i najniższych dochodach bez dotacji na 1 mieszkańca w 2011 roku

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem (w PLN)	Dotacje (w PLN)	Dochody (3-4) w PLN	Liczba ludności	Kwota na 1 mieszkańca (5:6) w PLN
1.	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca						
1.	Niepołomice	118 243 801	31 973 235	86 270 566	24 320	3 547,3
2.	Myślenice	163 704 723	16 025 973	147 678 750	42 471	3 477,2
3.	Krynica-Zdrój	90 522 350	31 322 466	59 199 884	17 111	3 459,8
4.	Rytro	14 522 355	1 986 311	12 536 044	3 786	3 311,2
5.	Łapanów	31 729 203	7 350 476	24 378 727	7 720	3 157,9
6.	Bolesław (pow. olk.)	26 825 456	2 787 904	24 037 552	7 905	3 040,8
7.	Bolesław (pow. dąb.)	10 454 810	1 921 411	8 533 399	2 840	3 004,7
8.	Zakopane	91 361 011	9 004 356	82 356 655	27 857	2 956,4
9.	Trzciana	19 702 463	4 481 367	15 221 096	5 214	2 919,3
10.	Żegocina	19 409 814	4 415 096	14 994 718	5 169	2 900,9
II Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca						
1.	Kocmyrzów-Luborzycza	40 902 440	16 972 345	23 930 095	14 124	1 694,3
2.	Słaboszów	8 953 805	2 323 598	6 630 207	3 784	1 752,2

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem (w PLN)	Dotacje (w PLN)	Dochody (3-4) w PLN	Liczba ludności	Kwota na 1 mieszkańca (5:6) w PLN
3.	Kozłów	13 281 017	4 657 679	8 623 338	4 841	1 781,3
4.	Gręboszów	12 285 383	6 039 913	6 245 470	3 502	1 783,4
5.	Radziemice	9 275 414	3 076 808	6 198 606	3 469	1 786,9
6.	Dębno	32 248 637	6 494 015	25 754 622	14 318	1 798,8
7.	Biały Dunajec	16 992 439	4 411 167	12 581 272	6 989	1 800,2
8.	Alwernia	26 275 824	3 207 460	23 068 364	12 725	1 812,8
9.	Olesno	19 998 726	5 692 738	14 305 988	7 853	1 821,7
10.	Kęty	77 095 750	14 905 764	62 189 986	34 112	1 823,1
III	Średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie					2 206,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 79. Dochody gmin (w PLN) – dynamika dochodów własnych w latach 2010–2011

Lp.	Wyszczególnienie	2010		2011		Dynamika dochodów własnych (6:4) w %
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2011 roku						
1.	Bolesław (pow. dąb.)	8 587 447	1 101 351	10 454 810	4 932 702	448
2.	Łapanów	28 304 938	5 373 532	31 729 203	12 374 320	230
3.	Lipnica Wielka	16 738 624	1 937 267	19 701 435	4 390 976	227
4.	Myslenice	114 177 263	55 994 555	163 704 723	114 378 348	204
5.	Szczurowa	44 147 717	7 071 188	43 016 870	14 405 113	204
6.	Borzęcin	27 547 090	5 653 728	34 039 796	11 479 775	203
7.	Trzciana	15 135 456	3 432 924	19 702 463	6 939 414	202
8.	Rytro	11 693 045	3 528 777	14 522 355	7 126 075	202
9.	Gnojnik	20 626 888	4 182 982	24 902 558	8 224 186	197
10.	Jodłownik	30 635 844	4 468 837	33 040 530	8 609 430	193
II Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2011 roku						
1.	Szerzyny	27 674 091	6 236 573	25 000 923	4 293 892	69
2.	Sułoszowa	20 006 507	6 020 043	17 576 311	4 147 306	69
3.	Słaboszów	8 604 384	2 693 447	8 953 805	2 071 762	77
4.	Szczawnica	36 018 222	14 566 244	31 208 439	11 219 679	77
5.	Łabowa	21 134 485	5 140 371	21 320 347	3 982 081	77
6.	Wierzchosławice	29 329 149	13 458 416	42 223 296	10 846 923	81
7.	Koszyce	23 206 945	10 143 155	18 544 050	8 281 967	82
8.	Wielka Wieś	33 583 649	22 992 356	33 875 828	18 837 064	82
9.	Kocmyrzów-Luborzyca	30 810 106	13 708 003	40 902 440	11 487 774	84
10.	Czarny Dunajec	61 190 967	12 412 263	61 344 986	10 765 963	87
III	Średnia dla wszystkich gmin województwa w 2011 roku					122

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 80. Wydatki majątkowe gmin w latach 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2011 (w PLN)

Lp.	Wyszczególnienie	2002		2004		2006		2008		2010		2011	
		Wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydatki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Bochnia	7 276 122	17,90	6 450 057	14,55	10 112 127	16,21	16 651 490	24,18	19 777 335	23,74	9 160 821	12,14
2.	Bukowno	1 248 368	7,07	4 211 603	19,89	1 763 544	7,86	3 662 527	14,03	5 310 434	17,63	13 029 119	34,26
3.	Gorlice	9 457 024	21,23	4 611 024	10,47	16 888 508	25,49	13 698 210	21,41	20 126 110	25,25	41 854 802	39,84
4.	Grybów	1 229 722	13,78	1 442 126	14,61	522 070	4,41	3 780 132	23,76	5 958 574	28,82	8 646 977	37,18
5.	Jordanów	437 159	5,05	3 17 072	4,32	1 982 783	22,21	1 313 311	11,23	434 395	3,17	912 448	6,02
6.	Limanowa	3 465 192	14,34	4 844 398	16,64	10 707 276	24,73	4 342 741	10,94	10 884 542	20,22	7 629 134	15,94
7.	Mszana Dolna	2 092 130	19,52	668 579	6,26	732 140	3,86	2 502 433	13,49	3 306 380	15,14	11 692 709	41,09
8.	Nowy Targ	10 992 288	26,15	13 383 325	26,93	15 916 167	24,23	21 095 804	29,90	30 381 803	33,09	43 725 319	40,05
9.	Oświęcim	12 321 611	16,49	10 636 416	13,85	16 644 124	15,95	21 621 404	18,97	22 486 311	17,80	19 582 641	15,21
10.	Sucha Beskidzka	5 057 776	32,69	4 257 593	28,76	3 655 684	16,59	4 961 823	23,79	6 751 825	27,07	4 539 881	19,05
11.	Zakopane	13 698 033	26,10	6 595 423	12,93	9 884 638	13,98	18 698 491	22,50	42 084 166	35,48	12 825 513	14,36
	Razem miasta	67 275 425	16,69	57 417 616	15,89	88 809 061	14,63	112 328 366	21,06	167 501 875	20,62	173 599 364	22,93
12.	Alwernia	1 876 714	11,82	2 74 784	1,73	2 127 966	9,75	1 356 567	5,94	4 607 022	14,99	7 980 135	24,34
13.	Andrychów	8 050 607	16,15	6 985 634	12,06	14 897 831	19,29	11 163 122	13,53	22 081 581	20,72	27 531 959	23,20
14.	Biecz	5 708 746	23,58	2 245 050	9,94	6 568 802	20,33	3 558 860	10,16	19 228 927	31,41	23 695 570	37,83
15.	Bobowa	433 256	3,45	3 753 430	22,03	2 995 167	13,67	5 583 683	22,80	17 613 586	42,55	13 784 219	37,01
16.	Brzesko	13 091 383	25,15	12 925 084	22,33	11 910 776	18,21	8 136 644	11,07	21 890 204	21,40	15 669 622	16,72
17.	Brzeszcze	3 667 293	11,60	6 816 361	17,63	8 665 755	18,16	5 899 683	12,01	1 751 615	3,49	1 967 768	4,00
18.	Chełmek	1 758 514	10,79	2 981 783	15,80	7 525 517	33,53	5 020 291	19,34	2 450 063	9,36	5 718 534	19,21
19.	Chrzanów	5 955 874	9,80	10 862 156	13,55	9 732 745	9,68	19 260 146	16,45	28 729 510	20,47	50 460 802	31,88
20.	Crzatkowice	2 448 258	14,24	4 494 737	23,80	4 328 410	17,84	2 320 204	9,14	8 443 365	22,93	11 556 833	28,09
21.	Czchów	4 061 412	29	7 320 141	35,50	2 057 350	7,55	1 448 370	6,58	6 179 984	21,61	5 543 436	17,97
22.	Dąbrowa Tarnowska	4 981 148	20,62	4 809 537	18,30	14 139 654	39,99	7 750 437	18,61	14 199 390	25,56	31 448 964	43,21
23.	Dobczyce	4 253 908	22,33	4 293 520	17,64	7 871 935	21,80	8 049 652	21,44	23 002 644	38,57	37 700 363	50,57
24.	Kalwaria Zebrzydowska	3 028 030	12,20	1 010 013	4,09	3 853 983	10,89	2 644 385	6,94	8 479 858	15,94	3 920 420	7,98
25.	Kęty	4 583 815	11,53	12 283 152	24,46	16 591 687	28,19	14 806 126	21,92	15 161 555	18,76	23 487 908	25,49
26.	Krynica-Zdrój	6 528 138	22,19	6 562 660	20,26	9 219 088	19,03	23 809 011	35,55	31 767 468	34,33	48 202 377	46,00
27.	Krzyszowice	5 324 151	14,06	5 084 059	12,57	9 301 126	16,94	15 621 836	23,48	22 914 684	26,74	22 294 976	26,12

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2002			2004			2006			2008			2010			2011		
		Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14						
57.	Zator	2 651 315	19,31	1 783 184	13,43	3 180 734	18,32	5 080 514	24,78	9 871 557,00	34,54	30 280 189	61,50						
58.	Żabno	5 479 096	23,17	4 817 661	18,66	8 584 183	24,49	9 764 771	24,49	10 478 329,00	21,91	26 069 370	40,60						
	Razem miasta-gminy	223 283 050	21,19	239 097 384	16,32	384 888 036	23,34	477 008 235	20,87	664 154 215	29,09	875 090 171	32,17						
59.	Babice	1 778 460	16,19	3 048 066	2,82	3 092 103	19,49	2 597 915	14,18	1 922 916	9,92	1 375 774	7,18						
60.	Biały Dunajec	780 388	9,68	855 066	9,31	3 051 357	21,87	2 082 046	13,75	1 210 847	6,93	1 621 421	9,04						
61.	Biskupice	1 593 933	14,61	2 110 848	16,28	4 197 246	20,90	3 553 762	18,01	4 865 958	19,32	1 827 301	8,09						
62.	Bochnia	2 721 723	13,79	6 911 070	25,18	5 627 440	15,01	4 626 733	12,39	8 748 161	14,34	4 939 224	9,86						
63.	Bolesław (pow. dąbrowski)	194 425	5,38	660 965	15,49	1 189 984	23,00	3 863 934	41,33	3 122 087	28,49	3 615 156	37,11						
64.	Bolesław (pow. olkuski)	4 809 516	29,87	3 614 291	22,71	3 096 098	17,22	1 901 418	9,92	7 915 994	23,43	3 504 511	12,05						
65.	Borzęcin	1 878 720	17,54	2 791 533	21,48	3 067 873	17,16	5 672 395	25,72	6 098 473	21,80	19 625 230	48,67						
66.	Brzeźnica	1 156 451	9,11	2 311 597	15,36	1 671 260	8,88	2 531 539	11,34	4 425 301	15,59	2 895 024	11,19						
67.	Budzów	2 470 955	19,23	1 842 580	16,32	2 692 544	15,13	3 862 069	19,41	4 781 356	20,42	1 794 185	8,11						
68.	Bukowina Tatrzańska	3 697 865	21,71	3 462 457	19,12	7 868 278	32,76	5 495 632	18,25	12 228 474	31,61	4 998 710	14,89						
69.	Bystra-Sidzina	910 867	11,33	1 149 676	11,80	2 612 136	19,24	3 105 598	18,47	3 298 472	16,84	2 745 115	13,91						
70.	Charsznica	911 873	10,65	2 701 112	24,39	5 732 552	42,42	2 824 232	17,89	6 222 313	29,96	5 159 651	24,75						
71.	Chelmiec	7 269 004	21,87	7 538 372	19,79	9 197 918	17,44	6 967 413	11,28	15 312 022	19,09	14 331 940	16,71						
72.	Czarny Dunajec	6 714 769	24,35	4 363 088	15,25	7 851 754	17,85	16 694 591	29,84	18 672 175	28,71	23 989 766	33,65						
73.	Czernichów	1 507 246	10,58	5 694 008	27,36	1 742 658	7,10	5 840 688	18,91	10 981 410	28,03	7 096 996	19,61						
74.	Czorsztyn	3 852 663	31,96	1 326 243	11,46	5 526 540	34,89	3 327 245	18,13	7 836 738	31,96	7 805 897	31,56						
75.	Dębno	1 247 128	7,28	4 806 877	21,89	4 811 691	16,95	8 690 701	27,01	4 339 865	13,15	5 209 107	15,41						
76.	Dobra	3 292 069	24,75	4 324 123	26,64	8 497 350	43,46	5 587 502	21,70	6 077 655	20,04	7 794 007	24,15						
77.	Drwinia	1 837 459	21,15	3 129 711	28,32	2 135 685	16,74	967 301	7,83	2 210 615	11,74	2 647 035	14,16						
78.	Gdów	3 843 557	17,81	3 642 454	14,81	8 664 206	26,70	5 988 401	15,33	14 308 647	27,10	6 068 161	12,92						
79.	Gnojnik	1 276 167	13,59	3 659 884	30,82	3 169 610	19,10	3 863 791	22,60	11 064 968	40,48	10 343 504	37,45						
80.	Golcza	289 584	3,79	1 463 266	16,17	4 109 370	31,56	2 194 418	17,79	5 170 459	29,65	5 081 416	28,69						
81.	Gorlice	3 060 994	15,11	5 108 964	20,22	6 056 884	16,87	8 334 991	20,38	6 346 946	13,91	11 706 036	22,75						
82.	Gręboszów	868 763	18,68	310 233	6,45	1 989 976	3,04	1 304 963	16,45	3 758 577	29,57	4 964 218	41,30						

Lp.	Wyszczególnienie	2002			2004			2006			2008			2010			2011		
		Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14						
83.	Gromnik	5 010 545	33,87	3 154 554	22,60	2 277 708	12,46	3 195 758	16,82	10 390 614	34,01	11 347 016	33,86						
84.	Gródek nad Dunajcem	7 047 585	37,52	4 817 823	29,31	5 256 118	22,49	7 410 787	29,05	6 539 068	22,15	17 495 976	38,58						
85.	Grybów	2 311 233	8,41	3 361 591	9,98	7 826 631	15,76	6 372 781	12,39	16 420 647	22,42	11 459 202	15,70						
86.	Igołomia- -Wawrzeńczyce	178 587	1,98	297 098	3,10	3 695 274	25,69	2 144 126	13,19	7 171 598	27,47	2 546 846	11,86						
87.	Iwanowice	3 476 146	28,43	882 463	8,27	1 343 588	8,82	3 466 680	18,64	3 465 501	15,92	8 044 583	29,33						
88.	Iwkowa	1 344 207	16,46	2 782 916	25,71	832 021	6,26	430 827	3,05	1 307 994	7,15	2 942 870	14,55						
89.	Jablonka	7 474 826	30,74	3 602 791	14,50	4 791 528	14,51	11 812 536	27,37	21 916 217	37,24	14 107 032	25,69						
90.	Jerzmanowice- -Przegonia	1 878 024	14,43	2 193 787	14,94	2 572 838	12,36	2 020 841	9,39	8 693 703	27,41	4 587 653	16,24						
91.	Jodłownik	1 212 163	10,74	4 393 821	28,04	3 036 951	15,60	3 975 554	18,02	10 408 901	30,65	15 304 248	41,71						
92.	Jordanów	1 613 113	12,80	2 705 702	17,58	3 697 275	12,81	7 330 862	27,68	8 052 281	25,55	8 692 868	26,20						
93.	Kamienica	5 581 068	41,99	2 714 632	21,78	2 360 665	13,87	5 621 897	27,08	5 688 693	23,02	3 989 040	16,51						
94.	Kamionka Wielka	2 631 110	21,01	3 667 181	24,26	1 049 533	5,05	4 950 455	20,78	4 433 436	14,75	5 718 714	16,76						
95.	Klucze	265 311	1,31	1 003 874	4,42	744 376	2,35	991 373	2,92	5 845 709	14,20	5 789 669	13,70						
96.	Kłaj	3 083 518	18,89	3 675 708	21,00	2 668 841	12,34	815 108	3,69	4 971 133	19,02	4 045 720	15,53						
97.	Kocmyrzów- -Luborzyca	1 789 808	13,50	3 047 343	17,93	2 460 528	9,85	4 815 543	19,14	5 394 527	18,81	17 832 347	41,82						
98.	Koniusza	1 072 164	10,42	2 455 469	20,20	3 716 209	23,55	2 713 053	16,64	4 985 405	23,25	4 985 675	21,97						
99.	Korzenna	3 434 750	17,60	2 275 033	10,69	1 829 241	5,85	5 685 078	15,62	8 456 099	19,48	8 903 616	20,09						
100.	Koszyce	5 154 430	47,61	962 529	13,27	2 305 865	16,72	1 538 038	13,97	9 977 293	42,97	7 349 831	38,05						
101.	Kościelisko	1 098 616	11,93	2 360 322	21,02	4 134 631	21,62	2 983 980	14,62	12 345 025	40,64	7 419 182	27,69						
102.	Kozłów	129 542	2,47	1 875 943	24,88	403 617	4,90	3 151 174	26,51	2 986 410	21,75	5 870 510	35,39						
103.	Krościenko nad Dunajcem	1 759 126	21,62	1 871 092	20,00	2 919 361	20,33	3 135 642	20,01	2 627 343	14,27	1 903 637	10,64						
104.	Książ Wielki	2 007 183	23,75	1 288 569	16,65	1 878 170	17,10	1 662 906	13,25	6 922 224	34,51	6 882 467	33,29						
105.	Lanczkorna	1 280 051	15,87	1 991 664	22,12	3 439 317	23,46	4 175 389	28,00	3 869 334	18,98	11 247 220	36,71						
106.	Laskowa	648 774	6,68	934 052	7,63	7 709 294	40,60	4 392 380	20,35	9 162 335	29,98	18 369 741	42,62						
107.	Limanowa	3 911 815	14,44	8 308 624	24,54	14 019 478	31,07	11 466 054	22,41	30 466 142	38,55	27 157 480	34,94						
108.	Lipinki	3 160 879	31,29	1 871 999	18,24	3 806 881	28,14	1 904 938	12,74	7 695 330	33,33	2 370 138	12,72						

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2002			2004			2006			2008			2010			2011		
		Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14						
109.	Lipnica Murowana	779 078	10,65	2 740 923	27,31	484 403	4,29	2 152 996	15,27	1 188 559	7,12	1 955 022	12,37						
110.	Lipnica Wielka	2 423 209	25,60	3 279 877	28,02	1 867 233	15,16	1 918 776	14,07	2 649 116	15,29	5 914 574	28,13						
111.	Lisia Góra	3 693 474	20,92	5 798 712	26,38	5 103 215	17,44	4 247 775	14,55	11 448 499	28,11	9 691 995	23,92						
112.	Liszki	5 144 228	26,31	3 625 980	17,83	4 006 400	14,25	6 481 115	20,56	10 297 562	24,66	10 505 291	25,30						
113.	Lubień	2 333 610	20,33	3 749 056	24,92	399 767	2,13	2 440 058	12,29	3 226 590	12,43	5 468 236	19,13						
114.	Łabowa	1 318 934	16,89	982 789	10,31	3 019 630	19,13	997 903	6,78	4 831 083	21,59	2 806 107	12,94						
115.	Łapanów	3 628 536	29,32	1 984 969	15,34	3 927 633	21,46	1 262 844	6,56	6 500 568	21,79	12 540 446	32,70						
116.	Łąpsze Niżne	1 790 051	15,80	2 166 863	16,68	6 383 953	33,57	6 706 802	26,97	6 406 413	22,32	7 551 064	26,99						
117.	Łącko	3 701 511	17,96	5 644 808	21,70	5 183 806	14,31	10 390 543	24,42	11 715 360	23,43	17 590 933	30,39						
118.	Łososina Dolna	1 827 493	13,18	3 236 805	20,36	5 082 512	22,78	4 768 285	19,35	10 089 138	26,64	8 068 603	21,44						
119.	Łukowica	2 311 251	16,77	2 467 981	16,56	807 634	3,59	2 411 720	9,85	7 184 260	21,38	4 049 368	12,73						
120.	Łuzna	1 446 227	14,00	3 419 735	24,39	2 789 389	15,60	1 538 758	7,89	4 989 982	20,17	4 879 660	18,80						
121.	Mędrzechów	180 297	4,00	206 069	4,52	1 313 464	15,53	1 976 623	21,76	2 011 088	18,65	2 067 767	19,97						
122.	Michałowice	2 002 054	22,92	2 236 989	20,31	2 669 552	17,01	3 945 762	21,34	6 223 021	27,10	4 891 863	21,38						
123.	Mogilany	2 165 539	14,85	1 779 031	10,49	4 182 758	12,21	13 664 042	34,58	2 597 703	8,59	4 023 718	12,08						
124.	Moszczenica	886 884	14,43	823 680	12,34	1 727 289	17,09	1 249 347	11,75	7 072 341	38,99	7 847 642	40,39						
125.	Mszana Dolna	3 384 075	16,88	11 473 051	35,91	8 526 992	22,00	14 448 331	30,94	13 453 552	26,39	6 293 403	14,31						
126.	Mucharz	390 238	6,95	250 603	4,26	4 233 192	40,48	2 562 013	23,26	5 134 130	31,40	1 279 085	10,63						
127.	Nawojowa	2 791 686	25,34	2 211 824	18,30	2 609 882	15,84	4 071 841	19,57	8 136 512	32,07	9 882 592	35,52						
128.	Niedźwiedź	1 875 065	18,93	5 633 670	36,85	3 294 797	18,08	3 310 563	17,52	5 194 281	21,53	3 815 084	15,62						
129.	Nowy Targ	4 365 457	17,48	6 212 697	19,83	10 206 180	21,72	12 761 998	23,08	19 935 120	29,77	13 924 935	21,95						
130.	Ochothnica Dolna	2 524 960	22,47	3 506 645	25,79	5 184 234	25,05	9 592 484	37,17	11 413 587	37,57	8 536 206	29,97						
131.	Olesno	388 557	5,08	1 460 921	15,05	1 963 909	10,25	1 165 757	7,56	5 619 705	23,96	8 875 763	35,36						
132.	Osiek	4 630 565	37,99	1 230 786	12,03	2 141 762	13,44	2 529 278	14,62	1 310 827	7,35	4 150 162	19,01						
133.	Oświęcim	4 851 584	19,59	1 269 218	5,62	6 238 777	19,72	4 279 442	13,62	6 055 907	14,53	16 382 635	31,56						
134.	Pałecznicza	536 798	10,86	2 307 277	34,77	738 590	10,85	1 833 706	21,33	6 536 577	43,64	6 253 198	40,23						
135.	Piśm	2 195 498	17,35	3 808 787	22,34	2 632 481	11,43	4 178 485	16,79	5 314 121	16,54	3 412 680	9,96						
136.	Pleszna	4 387 657	27,41	4 135 424	22,36	2 667 467	12,39	3 661 738	14,85	8 577 198	23,57	6 977 292	17,90						
137.	Podegrodzie	1 631 820	10,77	639 623	3,98	681 335	2,98	4 982 118	18,28	6 949 861	19,49	8 697 183	23,02						

Lp.	Wyszczególnienie	2002			2004			2006			2008			2010			2011	
		Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14					
138.	Polanka Wielka	507 901	9,38	1 337 826	20,64	2 432 365	33,69	684 274	8,27	3 018 796	25,29	1 052 375	10,67					
139.	Poronin	2 104 855	15,63	951 555	7,08	4 621 502	20,70	2 856 442	12,15	11 752 047	32,16	1 951 783	6,53					
140.	Przeciszów	2 274 371	25,73	3 961 049	35,59	658 809	6,16	1 914 880	14,41	2 991 839	20,30	6 263 384	33,47					
141.	Raba Wyżna	4 303 287	24,74	2 835 345	15,46	3 608 517	11,43	16 977 608	39,26	4 687 502	13,13	3 164 766	9,17					
142.	Raciechowice	570 929	6,25	889 764	8,92	434 684	2,44	1 957 517	10,25	1 053 978	4,40	1 274 426	5,31					
143.	Raławice	1 335 188	34,43	761 469	19,02	949 456	15,96	1 762 432	25,89	1 630 626	22,13	4 208 973	40,08					
144.	Radgoszcz	2 567 226	25,17	4 790 264	33,82	2 454 809	14,39	2 807 294	15,03	11 115 139	36,33	7 863 130	29,63					
145.	Radziemice	377 352	9,22	903 653	17,33	663 790	9,46	1 847 121	22,90	3 739 655	31,67	3 213 826	27,83					
146.	Ropa	1 207 641	17,37	1 801 979	21,31	1 258 397	11,63	4 006 916	27,85	5 052 756	26,09	3 429 093	19,34					
147.	Rytko	6 154 575	59,89	1 474 609	23,19	736 639	10,11	1 162 430	13,71	1 971 780	15,55	7 587 306	42,26					
148.	Rzepiennik Strzyżewski	855 623	9,66	1 102 411	11,28	3 251 333	21,82	1 713 343	10,73	3 684 705	16,77	5 504 397	22,74					
149.	Rzezawa	3 306 348	22,60	4 640 630	27,20	1 311 793	6,47	1 784 259	8,10	2 965 956	9,56	5 368 959	17,35					
150.	Sękowa	572 113	8,04	102 454	1,35	911 099	7,05	4 340 494	26,48	2 999 539	18,26	10 437 656	44,90					
151.	Śiepraw	3 591 459	31,27	3 717 872	28,12	2 082 862	11,40	6 228 253	29,46	4 395 922	19,02	7 339 835	26,02					
152.	Skrzyższów	2 675 082	16,80	7 764 300	33,76	5 282 486	20,98	10 737 366	30,63	10 601 345	27,51	7 179 756	19,96					
153.	Ślaboszów	121 676	3,27	516 792	10,80	3 254 817	47,71	414 267	6,02	1 505 571	16,41	3 143 096	28,50					
154.	Ślopnice	2 338 264	29,62	1 859 885	20,46	3 794 017	27,54	3 280 282	20,23	8 423 405	33,56	7 083 757	29,18					
155.	Spytkowice (pow. nowotarski)	3 596 618	45,56	1 233 620	18,85	1 133 397	14,18	2 278 174	22,57	4 080 943	29,15	2 461 121	19,55					
156.	Spytkowice (pow. wadowicki)	1 909 212	16,38	4 486 779	27,95	2 011 964	9,13	6 100 339	25,58	2 431 870	10,24	2 687 540	10,97					
157.	Stryszawa	2 456 960	15,98	6 420 616	31,53	4 649 119	18,31	5 432 046	19,52	4 278 861	13,65	3 120 543	10,52					
158.	Stryszów	2 811 128	29,69	2 036 012	18,91	12 823 919	40,68	3 764 656	23,11	4 234 625	23,47	4 216 414	22,50					
159.	Sułoszowa	1 513 458	19,93	5 943 965	48,94	1 928 398	14,57	1 277 254	11,68	8 942 079	42,35	3 516 438	21,32					
160.	Szaflary	1 665 380	14,11	2 967 088	19,32	2 536 020	12,35	5 135 999	21,83	7 519 132	25,22	8 046 161	25,17					
161.	Szczurowa	2 599 782	21,40	4 938 760	31,18	5 768 464	29,36	3 601 097	16,44	6 997 056	16,50	23 044 489	49,31					
162.	Szerzyny	0	0	3 102 055	24,36	2 214 288	14,25	6 642 893	30,30	6 841 389	25,05	4 756 849	18,36					
163.	Tarnów	4 351 086	17,25	6 481 744	20,45	12 201 733	22,63	10 602 263	18,42	24 886 734	34,26	13 620 733	21,00					
164.	Tokarnia	1 852 866	17,65	1 994 164	15,98	1 928 992	11,34	2 192 811	11,29	3 259 079	13,27	5 891 731	21,48					
165.	Tomice	2 816 226	27,47	312 968	3,42	1 484 038	10,35	941 345	6,60	3 318 206	17,04	2 107 985	10,57					

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2002			2004			2006			2008			2010			2011		
		Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem	Wydanki majątkowe	% udział w wydatkach ogółem		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		
166.	Trzciana	2 280 941	27,90	954 223	12,08	3 751 930	34,44	1 376 860	11,80	4 165 234	23,86	11 967 301	46,08						
167.	Trzyciąż	622 521	8,45	1 367 759	15,76	1 809 109	14,82	2 850 009	19,77	6 249 599	30,07	5 071 708	24,81						
168.	Iymbark	2 100 530	22,62	1 487 728	14,62	4 352 530	30,62	4 390 119	25,23	6 617 818	28,65	1 480 792	8,21						
169.	Uście Gorlickie	2 983 065	23,90	2 321 534	17,80	9 494 054	45,58	3 518 161	14,42	7 784 903	25,60	10 871 388	33,24						
170.	Wielka Wieś	1 323 191	13,42	1 639 435	13,85	11 264 406	41,22	20 135 412	52,52	24 419 031	51,22	17 882 591	42,57						
171.	Wieprz	1 862 628	13,48	4 008 610	23,96	4 057 724	18,66	6 233 229	23,22	6 807 243	21,60	7 494 491	22,36						
172.	Wierzchosławice	5 171 885	35,61	8 952 791	42,88	3 014 612	15,19	952 824	5,14	8 696 159	28,77	27 118 186	56,06						
173.	Wietrzychowice	187 117	3,76	967 028	15,62	1 215 164	11,84	5 389 132	42,52	1 221 506	5,71	3 503 510	27,47						
174.	Wisniowa	1 308 184	13,68	2 502 339	20,72	3 295 241	18,82	4 199 591	21,83	6 639 995	27,15	3 198 992	15,17						
175.	Zabierzów	10 022 988	32,83	8 759 711	26,76	10 149 403	21,09	17 849 088	31,20	25 225 004	32,85	18 096 958	24,63						
176.	Zawoja	463 901	4,49	2 548 142	18,57	3 378 130	17,46	3 163 742	15,05	2 969 962	12,23	4 198 241	15,02						
177.	Zembrzyce	1 971 064	22,04	1 109 820	13,64	8 854 258	39,53	5 512 247	35,48	1 776 479	12,54	1 645 771	10,07						
178.	Zielonki	3 478 546	20,96	6 477 096	28,88	15 601 499	41,89	23 916 805	47,68	18 481 858	34,05	13 948 951	26,66						
179.	Żegocina	1 167 881	13,87	2 368 442	22,49	2 839 265	21,99	2 316 704	16,09	7 181 207	34,01	3 045 017	16,70						
	Razem gminy	291 186 537	17,63	355 658 883	20,14	466 170 720	17,70	569 822 119	20,48	879 792 584	22,38	894 895 596	22,46						
	Ogółem	581 745 012	18,50	652 173 883	18,33	939 867 817	20,04	1 159 158 720	20,69	1 711 448 674	23,94	1 943 585 131	31,05						

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 81. Wynik wykonania budżetu gmin w 2010 roku (w PLN)

Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej			
1. Niepołomice	103 615 387	95 836 532	7 778 855
2. Chełmiec	84 297 985	80 209 898	4 088 087
3. Kocmyrzów-Luborzycza	30 810 106	28 683 503	2 126 603
4. Chełmek	28 127 407	26 187 993	1 939 414
5. Szczurowa	44 147 717	42 408 962	1 738 755
6. Gródek nad Dunajcem	30 927 537	29 520 575	1 406 962
7. Rzepiennik Strzyżewski	23 305 582	21 965 510	1 340 072
8. Krynica-Zdrój	93 771 825	92 540 053	1 231 772
9. Biały Dunajec	18 649 448	17 473 838	1 175 610
10. Wietrzychowice	22 548 521	21 380 771	1 167 750
II Gminy o najwyższym deficycie budżetowym			
1. Zakopane	94 585 871	118 630 217	-24 044 346
2. Wieliczka	128 097 621	149 359 093	-21 261 472
3. Olkusz	107 915 736	125 102 591	-17 186 855
4. Wielka Wieś	33 583 649	47 674 703	-14 091 054
5. Szczawnica	36 018 222	47 861 675	-11 843 453
6. Skawina	117 245 947	128 397 695	-11 151 748
7. Brzesko	91 253 470	102 266 933	-11 013 463
8. Bobowa	31 292 549	41 396 954	-10 104 405
9. Biecz	51 568 795	61 227 423	-9 658 628
10. Liszki	32 287 648	41 756 400	-9 468 752

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 82. Wynik wykonania budżetu gmin w 2011 roku (w PLN)

Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
I Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej			
1. Bukowina Tatrzańska	37 042 297	33 573 984	3 468 313
2. Niepołomice	118 243 801	114 983 257	3 260 544
3. Bobowa	40 033 493	37 244 083	2 789 410
4. Igołomia-Wawrzeńczyce	23 882 102	21 468 850	2 413 252
5. Korzenna	46 569 251	44 317 271	2 251 980
6. Zakopane	91 361 011	89 303 129	2 057 882
7. Tymbark	20 046 041	18 037 021	2 009 020
8. Wolbrom	54 394 768	52 411 178	1 983 590
9. Wieprz	35 426 208	33 522 816	1 903 392
10. Libiąż	50 104 132	48 331 948	1 772 184
II Gminy o najwyższym deficycie budżetowym			
1. Myślenice	163 704 723	190 790 727	-27 086 004
2. Wieliczka	148 117 288	173 542 775	-25 425 487
3. Nowy Targ	84 017 277	109 182 364	-25 165 087
4. Gorlice	89 124 672	105 044 554	-15 919 882
5. Olkusz	114 506 614	129 838 703	-15 332 089
6. Kęty	77 095 750	92 153 299	-15 057 549
7. Andrychów	103 745 379	118 697 012	-14 951 633
8. Krynica-Zdrój	90 522 350	104 798 738	-14 276 388
9. Biecz	50 806 934	62 636 634	-11 829 700
10. Oświęcim	40 799 032	51 916 524	-11 117 492

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

2. Budżety powiatów

W porównaniu do 2010 roku dochody powiatów zwiększyły się o 14,3 mln PLN, tj. o 0,7%. Spośród 19 powiatów województwa małopolskiego 9 powiatów odnotowało ich spadek – wielkość dochodów uzyskanych przez poszczególne powiaty przedstawia tabela 83. Największy wzrost dochodów osiągnął powiat wadowicki – o 14%, największy spadek – powiat tatrzański – o 24%.

W 2011 roku wydatki zrealizowane przez powiaty ukształtowały się na poziomie 1 994 mln PLN i były niższe niż w 2010 roku o 2,0%. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem powiatów był o 4,8 pkt proc. niższy niż w roku ubiegłym (dane dotyczące zrealizowania wydatków w poszczególnych powiatach zostały przedstawione w tabeli 84). Największy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (34,2%) wystąpił w powiecie nowotarskim, natomiast najmniejszy w powiecie tatrzańskim (10,1%). Podobnie jak w latach poprzednich najwyższe wydatki ogółem poniósł powiat nowotarski (166,4 mln PLN), a najniższe powiat proszowicki (36,0 mln PLN).

W 2011 roku budżety większości powiatów zamknęły się deficytem, jedynie w 5 powiatach: myślenickim, proszowickim, wadowickim, tarnowskim i tatrzańskim wystąpiła nadwyżka. Podobnie jak w roku ubiegłym wynik wykonania budżetu wszystkich powiatów (zbiorczo) w 2011 roku był ujemny (deficyt), jednak zmalał z 116,1 mln PLN do 60,5 mln PLN.

Tabela 83. Dochody powiatów (w PLN) – dynamika dochodów ogółem w latach 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2011

Lp.	Wyszczególnienie	2002		2004		2006		2008		2010		2011		Dynamika dochodów ogółem w %
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
	Ogółem	955 797 269	153 673 768	958 675 355	256 385 679	1 181 528 234	378 312 482	1 488 027 383	563 714 240	1 918 941 560	536 781 168	1 933 253 310	605 247 369	101
1.	bocheński	43 222 853	3 905 782	45 798 336	10 805 617	53 190 370	15 466 535	70 364 321	25 154 400	96 875 185	21 803 792	95 842 223	23 778 280	99
2.	brzeski	37 425 587	5 251 055	38 562 191	9 778 683	44 708 274	10 894 722	60 668 636	19 679 775	70 713 190	16 276 670	77 736 637	20 977 235	110
3.	chrzanowski	54 025 190	6 519 927	50 148 041	16 765 048	62 959 781	26 090 333	70 200 124	31 063 201	86 326 830	34 553 002	90 568 231	35 512 556	105
4.	dąbrowski	26 347 505	2 594 919	23 315 796	4 125 569	27 556 964	7 324 216	34 344 038	9 196 706	60 303 174	6 786 414	54 294 692	9 310 656	90
5.	gorlicki	58 618 418	6 764 696	57 930 274	11 240 094	73 293 102	16 721 230	88 248 169	26 870 597	123 642 846	23 282 472	109 688 322	27 078 255	89
6.	krakowski	80 248 758	12 042 550	74 789 679	26 998 673	100 687 474	51 143 159	119 047 080	64 310 098	149 877 708	76 631 133	170 029 837	87 977 108	113
7.	limanowski	56 774 231	12 857 623	56 786 606	16 684 974	72 521 130	22 739 830	89 339 756	32 309 693	133 890 755	43 498 698	128 567 606	40 365 983	96
8.	miechowski	32 497 228	3 685 070	33 962 690	6 053 976	38 278 847	7 731 508	45 093 356	11 141 901	55 621 819	12 051 830	60 481 602	12 858 367	109
9.	myslenicki	47 875 944	6 292 573	48 825 985	13 557 077	60 182 818	19 921 221	73 917 215	23 894 523	100 321 901	27 076 502	97 212 437	30 233 214	97
10.	nowosądecki	52 791 173	10 989 523	63 109 978	17 213 865	82 086 598	25 700 551	102 840 221	37 175 586	151 363 357	34 041 230	152 192 524	53 587 387	101
11.	nowotarski	90 243 038	31 553 505	76 580 649	16 763 182	86 297 994	23 667 604	135 588 280	62 729 767	159 672 787	36 370 355	166 379 434	38 300 744	104
12.	olkuski	53 190 701	4 432 811	51 666 073	13 231 868	61 526 906	20 849 612	78 755 918	31 487 815	104 987 430	35 748 778	93 131 242	31 136 645	89
13.	oświęcimski	79 935 401	10 382 345	83 773 736	23 169 271	105 733 136	32 900 422	124 436 887	51 727 244	130 936 255	39 182 268	147 513 666	48 337 398	113
14.	proszowicki	20 202 855	2 426 640	20 008 508	3 924 295	25 152 412	5 531 385	28 425 026	8 489 082	34 065 081	7 408 236	35 964 050	8 931 786	106
15.	suski	40 675 788	6 413 436	42 317 417	10 618 041	47 963 644	12 907 904	65 260 431	20 508 949	76 143 669	22 411 178	77 719 313	19 336 954	102
16.	tarnowski	45 177 422	8 907 412	59 095 193	16 206 232	78 254 540	23 501 059	98 374 080	31 685 207	133 552 757	28 228 206	130 085 011	37 987 423	97
17.	tatrzański	36 195 184	4 405 159	35 166 308	10 513 711	42 054 150	13 246 993	55 240 032	20 542 384	82 287 102	17 865 531	62 636 532	18 526 440	76
18.	wadowicki	71 551 212	10 118 878	68 738 632	18 034 133	83 461 257	26 775 169	99 084 505	32 721 293	107 632 240	29 492 570	123 206 521	35 394 438	114
19.	wielicki	28 798 781	4 129 864	28 099 263	10 701 370	35 618 837	15 199 029	48 799 308	23 026 019	60 727 474	24 072 303	60 003 430	25 616 500	99

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 85. Powiaty: wynik wykonania budżetu w latach 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2011 (w PLN)

Lp.	Wyszczególnienie	2002			2004			2006		
		Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu
	Ogółem	955 797 269	985 719 699	-29 922 430	958 675 355	956 660 292	2 015 063	1 181 528 234	1 251 831 957	-70 303 723
1.	bocheński	43 222 853	48 507 158	-5 284 305	45 798 336	47 322 532	-1 524 196	53 190 370	51 671 289	1 519 081
2.	brzeski	37 425 587	43 658 944	-6 233 357	38 562 191	40 116 679	-1 554 488	44 708 274	48 404 035	-3 695 761
3.	chrzanowski	54 025 190	54 565 882	-540 692	50 148 041	48 662 783	1 485 258	62 959 781	65 280 963	-2 321 182
4.	dąbrowski	26 347 505	26 653 921	-306 416	23 315 796	21 988 529	1 327 267	27 556 964	32 553 727	-4 996 763
5.	gorlicki	58 618 418	59 699 562	-1 081 144	57 930 274	55 941 601	1 988 673	73 293 102	76 443 709	-3 150 607
6.	krakowski	80 248 758	80 320 467	-71 709	74 789 679	74 657 195	132 484	100 687 474	109 320 093	-8 632 619
7.	limanowski	56 774 231	62 226 901	-5 452 670	56 786 606	54 110 369	2 676 237	72 521 130	71 713 315	807 815
8.	miechowski	32 497 228	32 870 476	-373 248	33 962 690	32 320 844	1 641 846	38 278 847	39 836 699	-1 557 852
9.	myślenicki	47 875 944	47 313 448	562 496	48 825 985	46 935 400	1 890 585	60 182 818	62 208 277	-2 025 459
10.	nowosądecki	52 791 173	56 692 121	-3 900 948	63 109 978	67 011 791	-3 901 813	82 086 598	87 808 844	-5 722 246
11.	nowotarski	90 243 038	90 249 374	-6 336	76 580 649	76 847 335	-266 686	86 297 994	96 360 316	-10 062 322
12.	olkuski	53 190 701	54 555 876	-1 365 175	51 666 073	52 845 506	-1 179 433	61 526 906	65 853 830	-4 326 924
13.	oświęcimski	79 935 401	80 596 313	-660 912	83 773 736	83 572 950	200 786	105 733 136	108 898 357	-3 165 221
14.	proszowicki	20 202 855	21 252 749	-1 049 894	20 008 508	22 108 434	-2 099 926	25 152 412	25 398 591	-246 179
15.	suski	40 675 788	40 800 092	-124 304	42 317 417	44 396 316	-2 078 899	47 963 644	50 738 118	-2 774 474
16.	tarnowski	45 177 422	48 356 679	-3 179 257	59 095 193	57 556 912	1 538 281	78 254 540	80 973 797	-2 719 257
17.	tatrzański	36 195 184	37 967 005	-1 771 821	35 166 308	34 137 839	1 028 469	42 054 150	43 385 569	-1 331 419
18.	wadowicki	71 551 212	70 531 284	1 019 928	68 738 632	67 648 172	1 090 460	83 461 257	93 378 250	-9 916 993
19.	wielicki	28 798 781	28 901 447	-102 666	28 099 263	28 479 105	-379 842	35 618 837	41 604 178	-5 985 341

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Wyszczególnienie	2008			2010			2011		
		Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu
	Ogółem	1 488 027 383	1 511 024 862	-22 997 479	1 918 941 560	2 035 079 987	-116 138 427	1 933 253 310	1 993 752 289	-60 498 979
1.	bocheński	70 364 321	71 133 229	-768 908	96 875 185	111 016 520	-14 141 335	95 842 223	103 556 722	-7 714 499
2.	brzeski	60 668 636	63 492 062	-2 823 426	70 713 190	76 787 648	-6 074 458	77 736 637	80 533 307	-2 796 670
3.	chrzanowski	70 200 124	69 898 368	301 756	86 326 830	96 934 332	-10 607 502	90 568 231	92 107 717	-1 539 486
4.	dąbrowski	34 344 038	32 806 546	1 537 492	60 303 174	67 755 509	-7 452 335	54 294 692	55 127 856	-833 164
5.	gorlicki	88 248 169	90 281 484	-2 033 315	123 642 846	126 733 956	-3 091 110	109 688 322	116 833 826	-7 145 504
6.	krakowski	119 047 080	126 356 060	-7 308 980	149 877 708	159 811 551	-9 933 843	170 029 837	179 265 914	-9 236 077
7.	limanowski	89 339 756	89 005 719	334 037	133 890 755	150 574 169	-16 683 414	128 567 606	139 283 156	-10 715 550
8.	miechowski	45 093 356	45 768 088	-674 732	55 621 819	58 682 638	-3 060 819	60 481 602	62 517 175	-2 035 573
9.	myślenicki	73 917 215	76 596 014	-2 678 799	100 321 901	102 721 869	-2 399 968	97 212 437	96 548 211	664 226
10.	nowosądecki	102 840 221	106 009 290	-3 169 069	151 363 357	148 630 708	2 732 649	152 192 524	159 955 908	-7 763 384
11.	nowotarski	135 588 280	139 006 547	-3 418 267	159 672 787	173 176 555	-13 503 768	166 379 434	172 136 249	-5 756 815
12.	olkuski	78 755 918	79 395 662	-639 744	104 987 430	116 103 095	-11 115 665	93 131 242	99 680 207	-6 548 965
13.	oswięcimski	124 436 887	121 561 044	2 875 843	130 936 255	135 054 576	-4 118 321	147 513 666	147 697 060	-183 394
14.	proszowicki	28 425 026	27 540 733	884 293	34 065 081	34 621 495	-556 414	35 964 050	35 331 886	632 164
15.	suski	65 260 431	65 320 592	-60 161	76 143 669	75 750 265	393 404	77 719 313	80 956 203	-3 236 890
16.	tarnowski	98 374 080	102 024 201	-3 650 121	133 552 757	139 549 800	-5 997 043	130 085 011	128 665 703	1 419 308
17.	tatrzański	55 240 032	54 350 952	889 080	82 287 102	87 827 564	-5 540 462	62 636 532	61 064 896	1 571 636
18.	wadowicki	99 084 505	97 605 071	1 479 434	107 632 240	105 647 358	1 984 882	123 206 521	120 168 995	3 037 526
19.	wielicki	48 799 308	52 873 200	-4 073 892	60 727 474	67 700 379	-6 972 905	60 003 430	62 321 298	-2 317 868

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

3. Budżety miast na prawach powiatu

Dochody ogółem miast na prawach powiatu w 2011 roku ukształtowały się na poziomie 4 220 mln PLN. Największy udział w dochodach ogółem miast na prawach powiatu mają dochody własne (64,0% ogółu dochodów). W strukturze dochodów ogółem dotacje stanowią 11,8%, natomiast subwencje – 24,2% (w 2010 roku wartości te stanowiły odpowiednio 17,8% i 23,0%).

Wydatki ogółem miast na prawach powiatu w 2011 roku wyniosły 4 212 mln PLN, z czego 14,6% stanowiły wydatki majątkowe (614 mln PLN). W strukturze wydatków ogółem, zrealizowanych przez miasta na prawach powiatu w 2011 roku, udział wydatków majątkowych zmniejszył się o 2,7 pkt proc. w porównaniu do 2010 roku. Wydatki na zadania bieżące poniesione przez miasta na prawach powiatu wyniosły 3 597 mln PLN i stanowiły 85,4% ogólnej kwoty wydatków poniesionych przez te jednostki.

Miasto Nowy Sącz odnotowało wzrost dochodów i wydatków odpowiednio o 9,2% i 0,1%, natomiast Miasto Kraków i Miasto Tarnów – spadek.

Wynik wykonania budżetów miast na prawach powiatu po raz pierwszy jest dodatni i wynosi 8 mln PLN (w poprzednim roku deficyt wynosił 60 mln PLN). Dwa miasta na prawach powiatu województwa małopolskiego zanotowały nadwyżkę w 2011 roku – Kraków (17 mln PLN) i Nowy Sącz (13 mln PLN), natomiast budżet Miasta Tarnów zamknął się deficytem w wysokości 22 mln PLN.

Tabela 86. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2010 rok (w PLN)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
				nadwyżka „+”	niedobór „-”
Ogółem	4 235 362 806	4 295 840 087	-60 477 281	20 322 273	-80 799 554
Kraków	3 384 810 201	3 364 487 928	20 322 273	20 322 273	
Nowy Sącz	364 270 788	384 268 309	-19 997 521		-19 997 521
Tarnów	486 281 817	547 083 850	-60 802 033		-60 802 033

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

Tabela 87. Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2011 rok (w PLN)

Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	w tym:	
				nadwyżka „+”	niedobór „-”
Ogółem	4 219 630 330	4 211 792 994	7 837 336	30 279 697	-22 442 361
Kraków	3 336 490 733	3 319 300 471	17 190 262	17 190 262	
Nowy Sącz	397 695 002	384 605 567	13 089 435	13 089 435	
Tarnów	485 444 595	507 886 956	-22 442 361		-22 442 361

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie

4. Budżet Województwa Małopolskiego

W 2011 roku dochody budżetu Województwa Małopolskiego zwiększyły się w stosunku do 2010 roku o 238 mln PLN (tj. 22,1%), w tym z tytułu dochodów własnych i dotacji były wyższe niż w roku 2010 odpowiednio o 52,75% i 10,60%, natomiast z tytułu subwencji ogólnej niższe o 4,02%. W strukturze dochodów ogółem największy udział miały dotacje (50,3%), dochody własne (39,7%) i subwencje (10,0%).

W strukturze dotacji celowych, największą pozycję stanowiły dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (59,9% ogółu dotacji celowych i 30,1% dochodów ogółem), a następnie na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (20,0%). W porównaniu z rokiem ubiegłym (2010) dotacje celowe na zadania zlecone spadły o 18,41%, natomiast wzrosły dotacje celowe na zadania własne (o 215,69%), realizowane na podstawie porozumień (o 25,84%) i w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (o 0,82%).

Dynamika dochodów budżetu Województwa Małopolskiego według poszczególnych źródeł powstawania została przedstawiona w tabeli 88.

Wydatki ogółem budżetu Województwa Małopolskiego wzrosły w porównaniu do roku 2010 o 205,67 mln PLN, tj. o 17,16%. W strukturze wydatków ogółem wydatki majątkowe stanowiły 52,1% (wzrost w stosunku do 2010 roku o 3,9 pkt proc.). Główne kierunki wydatków budżetu Województwa to wydatki na realizację zadań z zakresu: transportu, które nadal są wydatkami priorytetowymi (41,8% ogółu wydatków, spadek o 4,5 punktu procentowego w stosunku do 2010 roku), Rolnictwa i łowiectwa (17,6%, wzrost o 5,3 pkt proc. w stosunku do 2010 roku), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (7,7%, spadek o 2,0 punkty procentowe w stosunku do 2010 roku), pozostałych zadań w zakresie polityki społecznej (7,2%), ochrony zdrowia (5,2%), przetwórstwa przemysłowego (4,2%), oświaty i wychowania (3,7%). Pozostałe wydatki stanowią 12,6% ogółu wydatków budżetu Województwa.

W 2011 roku budżet Województwa Małopolskiego zamknął się deficytem w wysokości 89 mln PLN (spadek deficytu w stosunku do 2010 roku o 32 mln PLN).

Tabela 88. Dochody Województwa Małopolskiego według ważniejszych źródeł powstawania (w tys. PLN)

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2011/2010 (w %)
	2002	2004	2006	2008	2010	2011	
Ogółem	324 131	486 119	628 037	930 262	1 077 196	1 315 268	122,10
A. Dochody własne województwa	51 365	275 771	395 721	535 723	341 661	521 898	152,75
w tym: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	41 028	240 073	300 993	423 283	313 142	353 862	113,00
B. subwencje i dotacje	272 766	210 348	232 316	394 539	735 535	793 370	107,86
I. Subwencja ogólna	110 825	76 254	122 959	132 649	137 685	132 152	95,98
część oświatowa	32 845	34 992	47 332	46 931	55 858	60 009	107,43
część wyrównawcza	22 029	36 369	64 882	64 299	48 613	62 100	127,74
część drogową	55 951			19 419			
część regionalną		93	5 685		30 834	8 940	28,99
uzupełnienie subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego		4 800	5 060	2 000	2 380	1 103	46,34
II. Dotacje	161 941	134 094	109 357	261 890	597 850	661 218	110,60
1) dotacje na zadania zlecone	70 561	63 163	33 757	91 127	162 253	132 381	81,59
bieżące	43 117	19 169	20 585	53 169	46 304	58 868	127,13
inwestycyjne	27 444	43 994	13 172	37 958	115 949	73 513	63,40
2) dotacje na zadania własne	64 859	53 094	48 808	33 546	14 873	46 953	315,69
bieżące	28 164	9 502	15 330	4 371	5 559	23 626	425,00
inwestycyjne	36 695	43 592	33 478	29 175	9 314	23 327	250,45

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						Dynamika 2011/2010 (w %)
	2002	2004	2006	2008	2010	2011	
3) dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień	8 021	8 826	17 924	20 468	20 826	26 207	125,84
bieżące	2 119	6 642	8 719	7 110	7 293	6 014	82,46
inwestycje	5 902	2 184	9 205	13 358	13 533	20 193	149,21
4) dotacje z funduszy celowych	18 500	9 011	8 868	5 711	6 787	59 350	874,47
bieżące	1 231	368	462	547	1 552	9 302	599,36
inwestycje	17 269	8 643	8 406	5 164	5 235	50 048	956,03
5) dotacje rozwojowe/dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich				111 038	393 111	396 327	100,82
bieżące				67 627	124 429	159 112	127,87
inwestycje				43 411	268 682	237 215	88,29

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

Tabela 89. Struktura wydatków budżetu Województwa Małopolskiego według działów klasyfikacji budżetowej w latach 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2011 (w tys. PLN)

Dział	Wyszczególnienie	2002		2004		2006		2008		2010		2011	
		Struktura (w %)		Struktura (w %)		Struktura (w %)		Struktura (w %)		Struktura (w %)		Struktura (w %)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
010	Rolnictwo i łowiectwo	57 051	15,6	64 921	15,2	34 149	5,4	70 379	7,6	147 560	12,3	246 901	17,6
	w tym inwestycje	45 863	-	53 759	-	19 807	-	48 365	-	123 274	-	204 428	-
050	Rybołówstwo i rybactwo									147	0,0	539	0,0
	w tym inwestycje									9	-		-
150	Przetwórstwo przemysłowe	9 886	2,7	31 011	7,3	18 969	3,0	21 285	2,3	73 717	6,1	59 145	4,2
	w tym inwestycje	4 344	-	1 925	-	5 598	-	4 162	-	36 279	-	18 163	-
400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę					19							
600	Transport i łączność	145 799	39,9	126 528	29,9	238 401	37,9	362 311	39,2	555 011	46,3	586 920	41,8
	w tym inwestycje	67 505	-	42 788	-	99 575	-	213 392	-	336 852	-	401 061	-
630	Turystyka	722	0,2	1 548	0,4	1 470	0,2	2 558	0,3	6 246	0,5	16 005	1,1
	w tym inwestycje		-	4	-	30	-	-	-	3 071	-	14 042	-
700	Gospodarka mieszkaniowa	463	0,1	280	0,1	3 898	0,6	2 662	0,3	6 046	0,5	3 350	0,2
	w tym inwestycje	92	-	15	-	2 394	-	1 618	-	4 893	-	149	-
710	Działalność usługowa	2 097	0,6	1 437	0,4	1 993	0,3	3 113	0,3	2 215	0,2	4 250	0,3
	w tym inwestycje	29	-	9	-	12	-	5	-	-	-	7	-
720	Informatyka	0	-	224	0,1	3 864	0,6	6 005	0,7	1 694	0,1	13 090	0,9
	w tym inwestycje		-	152		3 483	-	5 282	-	1 186	-	12 558	-
750	Administracja publiczna	20 207	5,5	29 051	6,9	43 911	7,0	69 345	7,5	87 361	7,3	91 536	6,5
	w tym inwestycje	975	-	2 594	-	5 939	-	2 476	-	1 077	-	1 273	-
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	417	0,1	0	-	568	-		-	516	-		-
752	Obrona narodowa					2		3		3		3	
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	8	0,0	0	-			150		3 980		4 440	
	w tym inwestycje							150		2 863		3 371	
757	Obsługa długu publicznego	4 232	1,2	6 548	1,5	5 998	1,0	8 707	0,9	9 199	0,8	12 077	0,9
801	Oświata i wychowanie	35 040	9,6	39 415	9,3	48 035	7,6	56 550	6,1	53 967	4,5	52 104	3,7
	w tym inwestycje	821	-	2 439	-	6 954	-	10 409	-	3 992	-	205	-
803	Szkolnictwo wyższe	4 253	1,2	997	0,2	6 852	1,1	9 477	1,0	3 075	0,3	1 094	0,1
	w tym inwestycje	3 894	-	282	-	4 382	-	9 404	-	2 837	-	1 094	-
851	Ochrona zdrowia	22 735	6,2	26 719	6,3	59 353	9,4	50 281	5,4	27 170	2,3	73 699	5,2
	w tym inwestycje	2 027	-	6 407	-	40 311	-	29 503	-	21 182	-	39 249	-
852	Pomoc społeczna	497	0,1	3 236	0,8	5 592	0,9	2 954	0,3	4 141	0,3	3 339	0,2
	w tym inwestycje		-	2 384			-	9	-	1 698	-	1 114	-
853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	5 369	1,5	9 056	2,1	31 929	5,1	55 805	6,0	70 225	5,9	100 670	7,2
	w tym inwestycje	369	-	750	-	98	-	1 802	-	462	-	607	-
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	3 388	0,9	6 843	1,6	23 647	3,8	15 821	1,7	9 549	0,8	7 742	0,6
	w tym inwestycje					6	-	1 228	-	1 602	-	6	-

Dział	Wyszczególnienie	2002		2004		2006		2008		2010		2011	
		Struktura (w %)		Struktura (w %)		Struktura (w %)		Struktura (w %)		Struktura (w %)		Struktura (w %)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	697	0,2	354	0,1	2 184	0,3	3 139	0,3	1 929	0,2	4 952	0,4
	w tym inwestycje	4	-	94	-	1 192	-	2 220	-	389	-	3 654	-
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	50 519	13,8	73 744	17,4	95 800	15,2	162 791	17,6	115 923	9,7	108 112	7,7
	w tym inwestycje	3 031	-	23 112	-	36 397	-	75 831	-	20 896	-	15 498	-
925	Ogrody botaniczne i zoologiczne oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody									1 743	0,1	1 718	0,1
	w tym inwestycje									70	-	11	-
926	Kultura fizyczna i sport	1 597	0,4	1 754	0,4	1 732	0,3	20 002	2,2	17 381	1,4	12 779	0,9
	w tym inwestycje		-	449	-		-	14 652	-	12 139	-	11 224	-
Ogółem		365 224	100	423 666	100	628 366	100	923 339	100	1 198 798	100	1 404 467	100
	w tym wydatki majątkowe	128 953	35,3	157 505	37,2	227 675	36,2	420 505	45,5	578 009	48,2	731 931	52,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

Tabela 90. Wydatki Województwa Małopolskiego w latach 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2011 (w tys. PLN)

Rok	Ogółem	Wzrost do roku poprzedniego (w %)	Wskaźnik inflacji (w %)	Przyrost realny (w %)
2002	365 224	3,8	1,9	1,9
2004	423 666	10,7	3,5	7,2
2006	628 366	17,6	1,0	16,6
2008	923 339	27,1	2,3	24,8
2010	1 198 798	-20	2,6	-22,6
2011	1 404 467	17,2	4,3	12,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego oraz danych GUS

Tabela 91. Wydatki Województwa Małopolskiego na inwestycje w latach 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2011 (w tys. PLN)

Rok	Ogółem wydatki na inwestycje	Wzrost do roku poprzedniego (w %)	Wskaźnik inflacji (w %)	Przyrost realny (w %)
2002	128 953	36,6	1,9	34,7
2004	137 165	-6,7	3,5	-10,2
2006	226 175	6,2	1,0	5,2
2008	419 131	41,9	2,3	39,6
2010	574 771	-29,7	2,6	-32,3
2011	727 862	26,6	4,3	22,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego oraz danych GUS

Rozdział II Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Tabela 92. Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego w latach 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2011 (w tys. PLN)

Wyszczególnienie	2002	2004	2006	2008	2010	2011
Dochody	324 131	486 119	628 037	930 261	1 077 196	1 315 268
Wydatki	365 224	423 666	628 366	923 339	1 198 798	1 404 467
Wynik wykonania budżetu	-41 093	62 453	-329	6 922	-121 602	-89 199
w tym: nadwyżka „+”		62 453		6 922		
niedobór „-”	-41 093		-329		-121 602	-89 199

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego

Projekty współfinansowane ze środków europejskich

Opracowanie: Andrzej Binda

podsumowanie

- W roku 2011 w województwie małopolskim rozpoczęto realizację 1 215 projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, o łącznej wartości ponad 1,2 mld PLN. Z wielkości ogółem przeszło 557 mln PLN zawarto w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego, a prawie 375 mln PLN – w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Wartość dofinansowania do wszystkich rozpoczętych w 2011 roku projektów wynosi 644 mln PLN.
- Od 2007 roku ze środków Unii Europejskiej wypłacono beneficjentom realizującym projekty na terenie województwa małopolskiego łącznie prawie 5,6 mld PLN, z tego ponad 38% dla projektów realizowanych w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego.
- Według szacunków Instytutu Badań Strukturalnych (model EUImpactModIII) fundusze europejskie przyniosły województwu małopolskiemu w 2011 roku wzrost PKB w cenach bieżących o 6%, poziomu PKB *per capita* względem UE27 o 6,15%, liczby pracujących o 6,91%, nakładów brutto na środki trwałe w cenach bieżących – o 36,28%.

Opracowanie dotyczy projektów współfinansowanych ze środków europejskich służących realizacji polityki spójności oraz Wspólnej Polityki Rolnej.

1. Polityka spójności

Polityka spójności na lata 2007-2013 ma na celu zwiększenie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia we wszystkich regionach i miastach Unii Europejskiej. Realizowana jest dzięki Funduszowi Spójności oraz dwóm funduszom strukturalnym: Europejskiemu Funduszowi Społecznemu i Europejskiemu Funduszowi Rozwoju Regionalnego w ramach Programów Operacyjnych:

- › Infrastruktura i Środowisko,
- › Innowacyjna Gospodarka,
- › Kapitał Ludzki,
- › Regionalny Program Operacyjny.

2. Wspólna Polityka Rolna

Głównym celem prowadzenia Wspólnej Polityki Rolnej jest finansowe wspieranie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w państwach członkowskich UE mających prowadzić do: zwiększenia wydajności rolnictwa, podniesienia poziomu życia ludności wiejskiej, stabilizacji rynków rolnych, bezpieczeństwa dostaw produktów rolnych, zapewnienia rozsądnych cen produktów rolnych dla konsumentów.

Wspólna Polityka Rolna finansowana jest z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Gwarancji Rolnej oraz Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W opracowaniu ujęte zostaną projekty realizowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, płatności obszarowe i wsparcie dla producentów rolnych.

Prezentowane informacje dotyczące Polityki Spójności opracowane zostały w oparciu o raporty miesięczne z systemu SIMIK07-13, publikowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, natomiast informacje dotyczące programów rolniczych – z raportów Agencji Rozwoju i Modernizacji Rolnictwa.

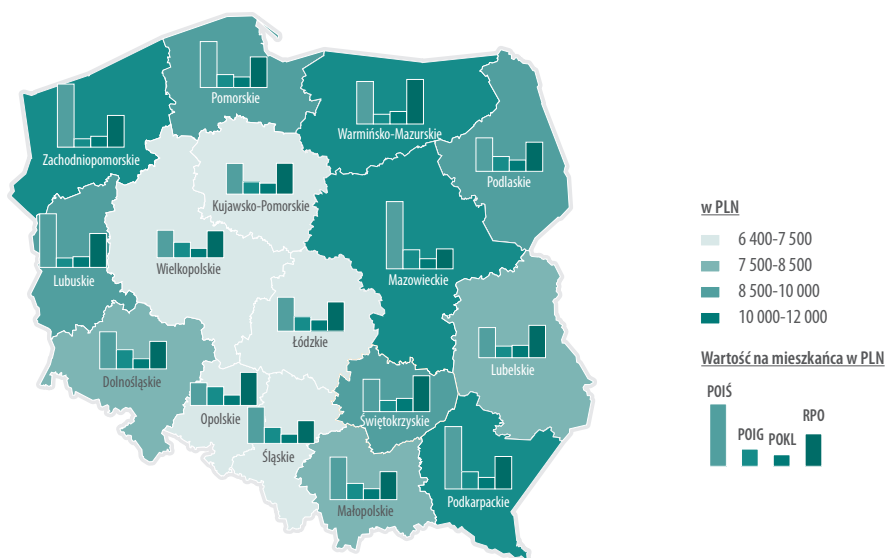
Zgodnie z przyjętą metodologią wartość projektów finansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności przypisana jest do zadeklarowanego województwa/powiatu/gminy proporcjonalnie do liczby wskazanych we wniosku o dofinansowanie projektu jednostek samorządu terytorialnego.

3. Projekty realizowane w ramach polityki spójności

Według stanu na 31 grudnia 2011 roku wartość podpisanych umów na realizację projektów współfinansowanych ze środków europejskich – bez funduszy przeznaczonych na realizację Europejskiej Współpracy Terytorialnej oraz Wspólnej Polityki Rolnej – w skali kraju wyniosła 348,9 mld PLN, przy dofinansowaniu ze środków UE w wysokości 194,1 mld PLN. W przeliczeniu na mieszkańca wielkości te wynoszą ogółem 9 133 PLN, a samo dofinansowanie – 5 082 PLN. Z wielkości ogółem prawie 90% wartości projektów przypisanych jest do województw. W dalszej części opracowania wszelkie porównania województwa do średniej krajowej odnosić się będą do wartości pomniejszonych o projekty ogólnokrajowe.

W województwie małopolskim realizowane były projekty o łącznej wartości 27,6 mld PLN, tj. ok. 8,5% wartości ogólnopolskiej, ustępując jedynie województwom: mazowieckiemu (55,1 mld PLN) i śląskiemu (32,2 mld PLN). W ciągu roku nastąpił wzrost wartości realizowanych projektów o prawie 29,6%, co okazuje się być jedną z najniższych dynamik w kraju (13. miejsce). W konsekwencji tych zmian w przeliczeniu na mieszkańca Małopolska z kwotą 8 331 PLN zajmuje dopiero 10. miejsce w kraju.

Mapa 37. Wartość projektów współfinansowanych z funduszy europejskich w przeliczeniu na mieszkańca według województw

Źródło: opracowanie własne

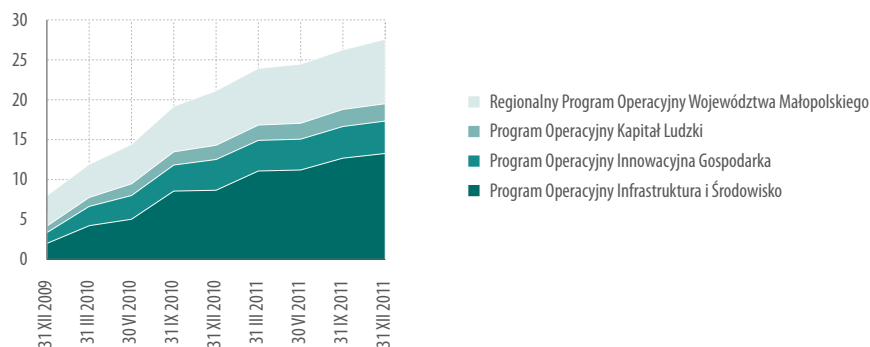

Lata 2010-2011 przyniosły znaczący wzrost wartości projektów realizowanych na terenie województwa małopolskiego; w stosunku do końca 2009 roku odnotowano prawie 3,5-krotny przyrost wartości, przy czym „lokomotywą” był Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko z przeszło 8-krotnym wzrostem wartości. Jest to „efekt księgowy” wynikający głównie z wprowadzenia do rejestru SIMIK:

- budowy autostrady Kraków–Rzeszów,
- modernizacji linii kolejowej Kraków–Rzeszów.

Te 2 inwestycje odciskają swoje piętno również w przeliczeniach wewnątrzregionalnych, według powiatów i gmin.

Wykres 131. Przyrost wartości projektów w województwie małopolskim według programów (w mld PLN)

Źródło: opracowanie własne

W 2011 roku nie rozpoczęto na terenie województwa małopolskiego realizacji projektów o znaczących w stosunku do nakładów ogółem wartościach. Największą rozpoczętą inwestycją okazała się modernizacja pjalni wód w Krynicy o wartości ponad 30 mln PLN. Natomiast zdecydowanie bardziej rozbudowany był wykaz zakończonych projektów, wśród których warto wspomnieć inwestycje drogowe, takie jak modernizację drogi Kraków–Proszowice – Ostrów o wartości prawie 120 mln PLN, obwodnicę Szczurowej za 57 mln PLN, inwestycje w zakresie rewitalizacji obszarów miejskich, których reprezentantem może być „Kładka Bernatka” łącząca podgórze z Kazimierzem (projekt o wartości prawie 39 mln PLN) i szereg innych.

W przekroju według powiatów i gmin województwa małopolskiego wartości projektów *per capita* są zniekształcone przez 2 główne inwestycje realizowane na terenie województwa małopolskiego, tj. budowę autostrady A4 i modernizację linii kolejowej Kraków – Tarnów – Rzeszów. Na te wielkości nakłada się koncentracja w Krakowie projektów z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka.

więcej informacji

- projekty współfinansowane ze środków unijnych realizowane na terenie województwa małopolskiego – Raporty Roczne Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju: <http://politykarozwoju.obserwatoria.malopolska.pl>
- wykorzystanie funduszy europejskich w skali ogólnopolskiej: <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
- programy wdrażane na poziomie regionalnym: <http://www.fundusze.malopolska.pl>
- dane liczbowe dotyczące wartości realizowanych projektów wg programów operacyjnych w układzie gminnym i powiatowym: <http://www.bir.malopolska.pl/>
- realizacja projektów objętych Wspólną Polityką Rolną: <http://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/wdrazane-programy-i-dzialania-dane-liczbowe.html>

Małopolski System Informacji Turystycznej

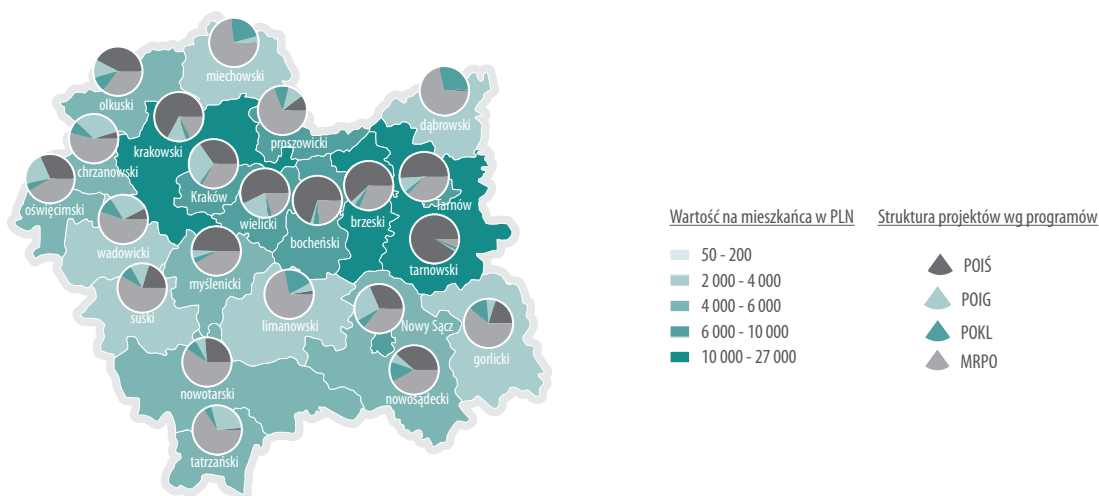
Głównym celem przyświecającym idei zbudowania nowoczesnego systemu obsługi gości z kraju i świata odwiedzających Kraków i region, opartego na technologii cyfrowej była potrzeba podniesienia jakości usług i stopnia satysfakcji turystów poprzez dostarczenie im kompleksowej i rzetelnej informacji turystycznej, powszechnie dostępnej, aktualnej i prostej w przyswojeniu.

Dzięki projektowi w punktach Informacji Turystycznej można zasięgnąć pełnej wiedzy umożliwiającej zaplanowanie pobytu zgodnie z własnymi oczekiwaniami i zainteresowaniami.

System to również oznakowanie ułatwiające poruszanie się po Małopolsce, tablice informacyjne, nieodpłatne wydawnictwa i mapy.

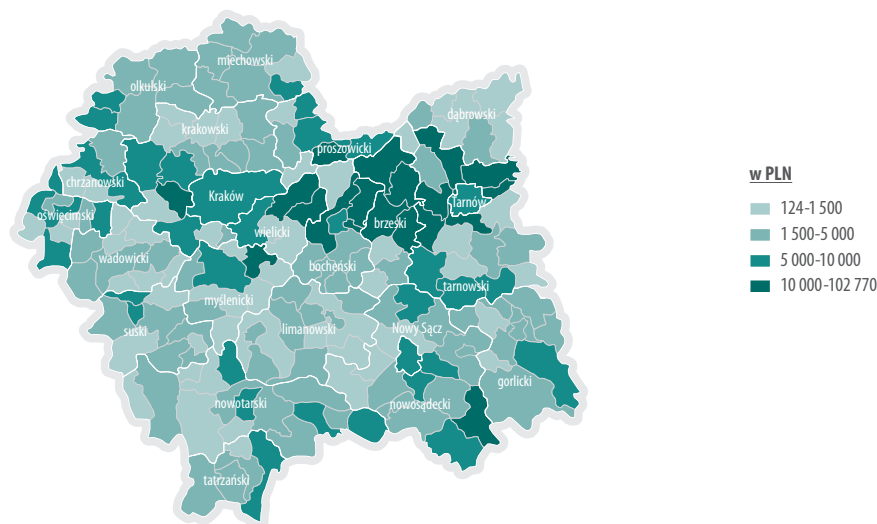
Projekt realizowany był przez Województwo Małopolskie w partnerstwie z 25 jednostkami samorządu terytorialnego stopnia gminnego i powiatowego. Wartość całkowita projektu wyniosła ponad 19 tys. PLN, w tym dofinansowanie ze środków unijnych w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego wyniosło 14,3 mln PLN.

Mapa 38. Wartość na mieszkańca projektów realizowanych na terenie powiatów województwa małopolskiego i ich struktura według wartości

Źródło: opracowanie własne

Mapa 39. Wartość na mieszkańca projektów realizowanych na terenie gmin województwa małopolskiego

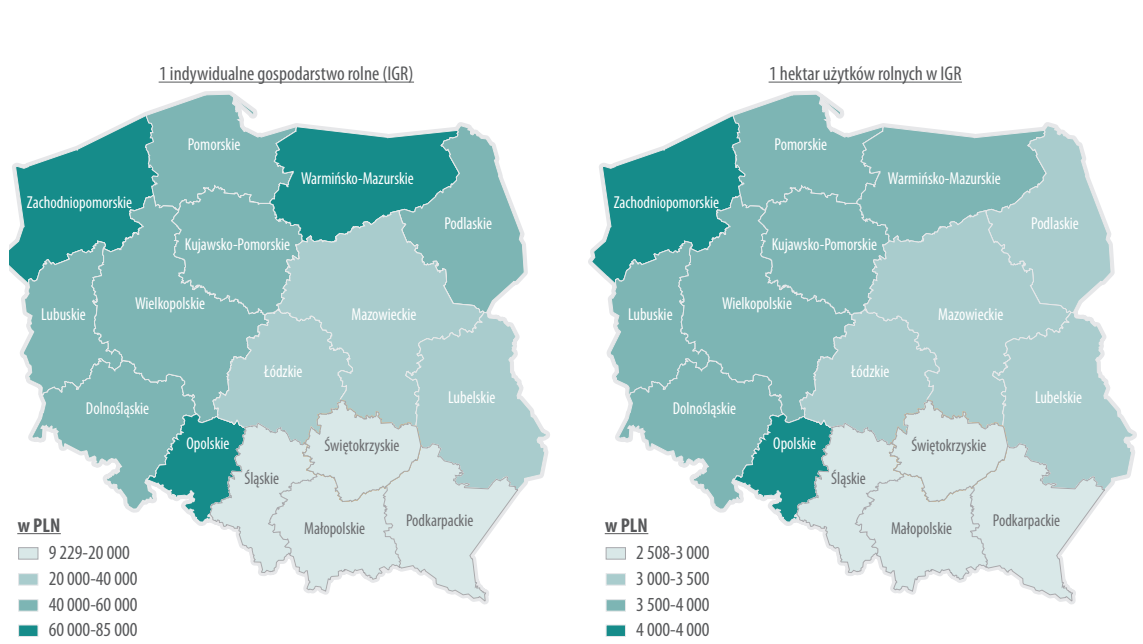
Źródło: opracowanie własne

4. Środki przeznaczone na realizację Wspólnej Polityki Rolnej

Płatności w ramach systemów wsparcia bezpośredniego przyznawane są na wniosek zainteresowanego rolnika, posiadającego gospodarstwo rolne o powierzchni nie mniejszej niż 1 ha. Rolnicy mogli ubiegać się o przyznanie dofinansowania w ramach jednolitej płatności obszarowej, krajowej uzupełniającej płatności obszarowej oraz szeregu płatności z tytułu produkcji specjalnych.

Łączne zrealizowane płatności w okresie 2007-2011 wyniosły dla województwa małopolskiego 1 496,1 mln PLN, w tym 505,6 mln PLN z tytułu krajowych płatności uzupełniających. W odniesieniu do wypłat dokonanych w skali kraju stanowi to 3,2%. Wartość płatności obszarowych w przekrojach terytorialnych wykazują wyraźny podział strefowy, związany w dużej mierze z wielkością gospodarstw rolnych.

Mapa 40. Wartość zrealizowanych płatności obszarowych ogółem w okresie 2007-2013 w przeliczeniu na:

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

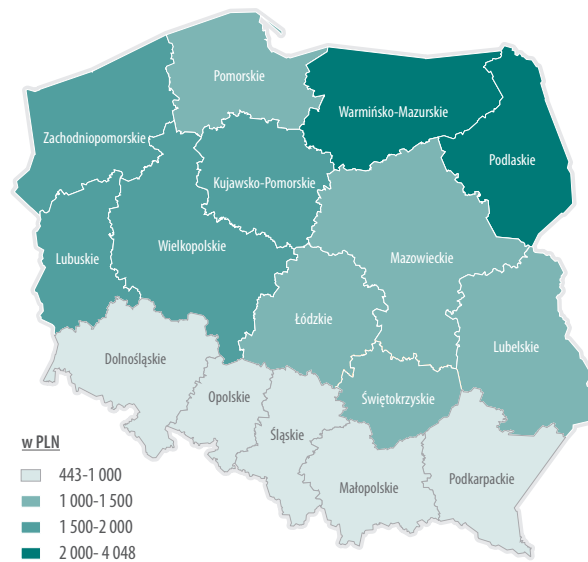
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013. Pomoc finansowa z PROW 2007-2013 udzielana: rolnikom, przedsiębiorcom i lokalnym samorządom oraz właścicielom lasów przeznaczana jest na budowę nowoczesnego, konkurencyjnego sektora rolno-spożywczego i leśnictwa, prowadzenie działalności rolniczej zgodnej z ochroną środowiska naturalnego, na rozwój kultury i zachowanie tradycji na wsi oraz działania na rzecz podniesienia jakości życia mieszkańców wsi i ich aktywizacji gospodarczej.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich podzielony został na 23 działania, z czego 6 zarządzanych jest przez samorzady wojewódzkie.

Do końca 2011 wypłacono w ramach PROW 2007-2013 w województwie małopolskim ok. 770,0 mln PLN, co stanowi 4% wartości środków wypłaconych w skali kraju.

Działania PROW skierowane są do dużo szerszego kręgu odbiorców, niż płatności obszarowe, wobec czego porównywać należałoby poszczególne działania, natomiast przedstawione poniżej porównanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszarów wiejskich (liczba ludności na podstawie NSP 2011) należy traktować wyłącznie informacyjnie.

Mapa 41. Wartość wypłaconego wsparcia w ramach PROW 2007-2013 w przeliczeniu na 1 mieszkańca obszarów wiejskich

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ARiMR

case study

Efekty wsparcia z funduszy unijnych to nie tylko wielkie inwestycje strukturalne, wielomilionowych wartości, szeroko opisywane w prasie i analizach badawczych. W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w 2011 roku zrealizowano na terenie województwa małopolskiego ponad 560 projektów, wśród nich prawie 200 dotyczących odnowy i rozwoju wsi. Projekty te obejmują niekiedy wykonanie chodnika czy odnowy elewacji pojedynczych obiektów, chociaż niektóre wiążą się z kompleksowymi działaniami.

Znaczenie tych inicjatyw ma wymiar głównie lokalny, ważne są bezpośrednio dla mieszkańców, stanowiąc wizytówkę ich miejscowości. Jednocześnie odnowione obiekty stanowią zachętę do ich odwiedzenia przez turystów.

Dodatkową wartością dodaną tego typu działań, związaną ze wzmocnieniem kapitału społecznego, jest możliwość pozyskania środków nie tylko przez gminy, ale również przez Lokalne Grupy Działania.

Przykładami mogą być następujące inicjatywy zakończone w 2011 roku: odnowa centrum wsi Jaworki (gmina Szczawnica), odnowa centrum Miasta Bobowa i szereg innych. Przeciętna wartość pojedynczego projektu wynosi ok. 650 tys. PLN, przy dofinansowaniu rządu 300 tys. PLN.

Współpraca i promocja

Opracowanie: Agnieszka Jureczko-Knera, Rafał Kocot,
Magdalena Kwaśniewska, Magdalena Zawada

— podsumowanie

- W 2011 roku działania na polu integracji europejskiej przebiegały przede wszystkim w kontekście polskiej prezydencji w Radzie UE. Przedstawicielstwo Województwa Małopolskiego w Brukseli było jednym z 5 liderów wspólnych wydarzeń organizowanych przez polskie regiony w trakcie polskiej prezydencji.
- Również w działaniach w dziedzinie współpracy międzynarodowej głównym wydarzeniem była polska prezydencja. W Małopolsce odbyło się 12 spotkań rangi ministerialnej i 55 eksperckich. Akcentowano współpracę gospodarczą i pozyskiwanie inwestorów. Podpisano jedno nowe porozumienie partnerskie (Autonomiczny Region Kurdystanu w Iraku) i rozpoczęto budowę partnerskich stosunków z Obwodem Swierdłowskim w Federacji Rosyjskiej. Był to również rok bardzo intensywnej współpracy z Polakami za granicą i Polonią.
- W pierwszej połowie 2011 roku dominowały działania podejmowane w związku z beatyfikacją Jana Pawła II. Z tej okazji Województwo Małopolskie zrealizowało szereg imprez mających uhonorować osobę Papieża, a także przyczynić się do zachowania i szerzenia jego nauki oraz życiowej postawy; uruchomiono serwisy internetowe dla turystów oraz przeprowadzono kampanię promocyjną na rynku włoskim we współpracy z Miastem Kraków, Małopolską Organizacją Turystyczną oraz Polskim Ośrodkiem Informacji Turystycznej w Rzymie.
- Druga połowa roku to przede wszystkim działania na rzecz promocji regionu w ramach Prezydencji Polski w UE. Małopolska wraz z Miastem Kraków odgrywali rolę jednego z 5 gospodarzy dla organizowanych w ramach prezydencji spotkań centralnych i spotkań eksperckich, m.in. Europejskiego Forum Turystyki czy Forum Rynku Wewnętrznego. Tylko w Małopolsce goście wydarzeń otrzymywali specjalnie przygotowany na tę okazję przez Województwo i Kraków pakiet promocyjny.

1. Współpraca międzynarodowa

Małopolska i Rhône-Alpes: wspólny sukces dziesięciolecia

W kwietniu w Lyonie przedstawiciele Małopolski i Rhône-Alpes uroczystie świętowali 10. rocznicę nawiązania współpracy międzyregionalnej. W ramach obchodów samorządowcy z obu regionów podsumowali najważniejsze zrealizowane wspólnie projekty ostatniej dekady. Do wysoko ocenianych wspólnych przedsięwzięć należy udział w Mundialu Zawodów i targach Classe Export w Lyonie. Sukcesy przyniosła także współpraca kulturalna, czego przykładami są: wystawiona w Lyonie ekspozycja poświęcona Tadeuszowi Kantorowi, występy baletowe artystów z Krakowskiej Akademii Tańca w Rhône-Alpes, wspólne warsztaty teatralne i warsztaty aktorskie młodzieży z Polski i Francji. Ponadto regiony działają razem w sieciach europejskich ECREIN i AREPO. Zacieśnianiu kontaktów sprzyja utworzenie w Krakowie przedstawicielstwa gospodarczego ERAI oraz współpraca z Konsulatem RP w Lyonie.

W ramach uroczystości jubileuszowych złożono kwiaty na cmentarzu *La nécropole de la Doua* na grobach polskich żołnierzy z kampanii francuskiej z 1940 roku w asyście weteranów wojennych oraz uczniów I LO z Krakowa, uczestniczących w wymianie młodzieży z Międzynarodowym Liceum w Lyonie.

Małopolska w Prezydencji Polski w Unii Europejskiej

1 lipca 2011 roku Polska objęła Prezydencję w Radzie Unii Europejskiej. Województwo Małopolskie zostało jako jeden z pięciu polskich regionów wybrane do roli gospodarza spotkań, konferencji i seminariów związanych z prezydencją. Przeprowadzono 12 spotkań rangi ministerialnej i 55 eksperckich. W ten sposób Małopolska gościła najwięcej po Mazowszu imprez prezydenckich. Wśród spotkań były wydarzenia takiego formatu jak: Forum Jednolitego Rynku, Europejskie Forum Turystyki, Spotkanie Ministrów ds. Sportu z Krajów UE. Szacunkowo w związku z prezydencją Małopolskę odwiedziło około 15 tys. gości, a wśród nich wielu liderów opinii, polityków i urzędników wysokiej rangi, dziennikarzy i komentatorów. Była to niezwykła okazja do działań promocyjnych i budowy wizerunku regionu. Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego był na równi z Urzędem Wojewódzkim i Urzędem Miasta Krakowa współorganizatorem wydarzeń. Realizacja zadań związanych z prezydencją w Małopolsce została wysoko oceniona przez gości, ministerstwa i niezależnych obserwatorów.

Forum Ekonomiczne w Krynicy

XXI Forum Ekonomiczne odbyło się w okresie szczególnym dla Polski – podczas Prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej. W Forum Regionów bardzo licznie uczestniczyli szefowie regionów partnerskich Województwa Małopolskiego, wśród nich Christine Liberkecht, premier Turyngii; Bernard Soulage, wiceprzewodniczący Regionu Rhône-Alpes; Nail Shaymardanov, z Obwodu Swierdłowskiego; Cecilia Fors, Przewodnicząca Regionu Uppsala, Michajło Cymbaliuk, Przewodniczący Obwodu Lwowskiego. Goście czynnie uczestniczyli w panelach dyskusyjnych o współpracy międzyregionalnej i perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020, ze szczególnym uwzględnieniem roli samorządów, form finansowania inwestycji i partnerstwie publiczno-prywatnym.

Misja Województwa Małopolskiego do Kurdystanu

W dniach 18-24 listopada odbyła się misja władz Województwa Małopolskiego do Regionu Kurdystanu w Iraku. Wizyta okazała się niezwykle owocna, miało miejsce aż 20 oficjalnych spotkań. Bez wątpienia najważniejszym punktem było podpisanie Deklaracji o Współpracy między Województwem Małopolskim a Regionem Kurdystanu.

Małopolscy przedsiębiorcy uczestniczyli w targach Iraq Agro-Food. Kurdystan jest bardzo perspektywicznym rynkiem zbytu dla naszych produktów rolnych. Przedstawiciele Województwa nawiązali wiele cennych kontaktów biznesowych, których potwierdzeniem było podpisanie Umowy o Współpracy między Jurajską Izbą Gospodarczą a Erbilską Izbą Przemysłowo-Handlową. Niezwykle obiecująco zapowiada się współpraca w dziedzinie turystyki, polityki społecznej, gospodarki wodnej, a przede wszystkim edukacji – oferta obecnych na misji przedstawicieli krakowskich uniwersytetów spotkała się z dużym zainteresowaniem ze strony kurdyjskiego świata nauki.

Województwo Małopolskie jako pierwsze spośród polskich województw zdecydowało się na podpisanie deklaracji współpracy z podmiotem z tego rejonu świata. Perspektywy partnerstwa z Regionem Kurdystanu są jednak niezwykle obiecujące. Jego władze są bardzo otwarte na małopolskie doświadczenia, a jednocześnie posiadają znaczne środki finansowe na inwestycje.

Kolonie dla dzieci ze Wschodu

Województwo Małopolskie już po raz 5. organizowało wraz ze Stowarzyszeniem Gmin i Powiatów Małopolski oraz krakowskim oddziałem Wspólnoty Polskiej letni wypoczynek dla dzieci z Kazachstanu, Ukrainy, Białorusi, Rosji i Litwy. Młodzież przez dwa tygodnie poznawała kraj swoich przodków, spotykała się z rówieśnikami i uczyła się języka polskiego.

Podtrzymywanie kontaktów z Polakami i Polonią jest od lat priorytetem współpracy międzynarodowej samorządu Województwa Małopolskiego.

Na Wysokiej Połoninie

Organizacja w 2011 roku Międzynarodowego Festiwalu Huculskiego „Słowiańska Atlantyda” nie jest przypadkowa, w tym roku przypadała 40. rocznica śmierci piewcy i autora epepei huculskiej Stanisława Vincenza. Wystawy, warsztaty, spotkania, pokazy filmów i koncerty przybliżyły Karpaty Wschodnie mieszkańcom Małopolski. Ponadto szereg wydarzeń festiwalowych odbył się w Obwodzie Lwowskim oraz wielu huculskich miejscowościach.

COREPER i COREPER II w Małopolsce

W stolicy Zjednoczonej Europy działają 2 ekskluzywne dyplomatyczne kluby. Zrzeszają one stałych przedstawicieli państw przy UE (COREPER) i zastępców szefów misji (często też w randze ambasadorów) odpowiedzialnych za sprawy administracyjne (COREPER II). W 2. połowie 2011 roku przedstawiciele obu tych szacownych ciał odbyli wizytę w Małopolsce. Na czele obu delegacji stali Małopolanie: ambasador Jan Tombiński, i ambasador Jerzy Drożdż. Goście spędzili w Krakowie i Małopolsce niezapomniane chwile i wyjechali pełni wrażeń, obiecując jeszcze do Małopolski wrócić.

2. Współpraca regionalna**Spotkania środowiskowe**

Od początku powstania samorządu terytorialnego tradycją są regularne spotkania zarządu województwa z przedstawicielami różnych grup społecznych. Są to cykliczne spotkania, podczas których poruszane są kluczowe dla województwa kwestie oraz bieżące sprawy interesujące przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, parlamentarzystów i reprezentantów interesów lokalnych społeczności.

Parlamentarzyści

W 2011 roku odbyły się 2 spotkania władz województwa z parlamentarzystami regionu. Wśród kluczowych tematów omawianych z małopolskimi posłami i senatorami znalazły się kwestie dotyczące *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020* oraz priorytety Samorządu Województwa w bieżącej kadencji. Parlamentarzyści zostali również zapoznani z propozycjami konkretnych zmian legislacyjnych oraz zagadnieniami wymagającymi nowelizacji przepisów.

Jednostki samorządu terytorialnego

Odbyło się spotkanie zarządu województwa z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego, podczas którego omówiono m.in. kierunki zmian Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, podział środków przyznanych Małopolsce w ramach Krajowej Rezerwy Wykonania oraz kwestie dotyczące ochrony przeciwpowodziowej i Orlików.

Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski

Członkowie zarządu województwa aktywnie uczestniczyli w posiedzeniach Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski, działającego przy Małopolskim Instytucie Samorządu Terytorialnego i Administracji. Podczas tych spotkań omawiano bieżące kwestie najbardziej interesujące przedstawicieli jst, głównie dotyczące wykorzystania funduszy europejskich, ochrony przeciwpowodziowej, planu zagospodarowania przestrzennego oraz strategii transportu województwa. Dzięki tym spotkaniom małopolscy wójtowie, burmistrzowie i prezydenci byli na bieżąco informowani o najważniejszych przedsięwzięciach Samorządu Województwa oraz o sprawach kluczowych dla małopolskich gmin i powiatów.

Konwent Starostów

W 2011 roku po raz pierwszy zebrał się Konwent Starostów Województwa Małopolskiego IV kadencji. Podczas posiedzenia wybrano nowe władze Konwentu oraz przedstawiciela do zarządu Związku Powiatów Polskich. W spotkaniach, odbywających się cyklicznie w ciągu roku, uczestniczyli członkowie zarządu województwa, którzy przekazywali zebranim bieżące informacje działaniach władz regionu oraz przygotowywanych dokumentach strategicznych.

Sołtysi

W lutym 2011 roku odbyło się świąteczno-noworoczne spotkanie sołtysów 4 województw. Organizatorem spotkania był marszałek województwa małopolskiego oraz Małopolskie Stowarzyszenie Sołtysów. Gośćmi zjazdu byli: sołtysi zrzeszeni w Stowarzyszeniu Sołtysów Województwa Podkarpackiego, Stowarzyszeniu Społeczno-Kulturalnym Województwa Śląskiego, Stowarzyszeniu Sołtysów Ziemi Kieleckiej oraz Stowarzyszeniu Sołtysów Województwa Podkarpackiego. Podczas spotkania miało miejsce nadanie tytułu Honorowego Prezesa Małopolskiego Stowarzyszenia Sołtysów dla marszałka województwa małopolskiego Marka Sowy.

Spotkanie z Prezydentem

Ważnym wydarzeniem, które miało miejsce w 2011 roku był 53. Konkurs Palm Wielkanocnych w Lipnicy Murowanej. Wydarzenie miało wyjątkowy charakter, ponieważ zaproszenie Marszałka na lipnickie święto przyjął Prezydent RP Bronisław Komorowski. Oprócz Prezydenta wśród zaproszonych gości był m.in. minister skarbu Aleksander Grad. Ze zgłoszonych niemal 90 palm wybrano 3 najlepsze, w tym najwyższą, ponad 36-metrową, autorstwa Zbigniewa Urbańskiego. Nagrody i dyplomy wręczył zwycięzcom (palmy średnie – Jakub Groń, palmy niskie – Maria Krzyszkowska) Prezydent Bronisław Komorowski.

Nagrody i odznaczenia wojewódzkie

Medale Honorowe za Zasługi dla Województwa Małopolskiego

W 2011 roku władze województwa po raz pierwszy przyznały Medale Honorowe za Zasługi dla Województwa Małopolskiego. To honorowe wyróżnienie, nadawane osobom, instytucjom bądź organizacjom, które w szczególności sposobem przyczyniają się do rozwoju województwa małopolskiego na różnych płaszczyznach działalności, m.in. społecznej, gospodarczej i kulturalnej. Odznaczenia zostały nadane przez Sejmik Województwa Małopolskiego, a uroczyste wręczenie odbyło się 10 czerwca podczas Święta Małopolski.

Tabela 93. Wykaz osób i instytucji odznaczonych Medalem Honorowym za Zasługi dla Województwa Małopolskiego w 2011 roku

PODMIOT	RODZAJ MEDALU
ks. Kardynał Franciszek Macharski	Złoty Medal
śp. Marek Nawara	Złoty Medal (odznaczenie pośmiertne)
ks. prof. zw. dr hab. Michał Heller	Srebrny Medal
Antoni Działkowiak	Srebrny Medal
śp. Wiesław Woda	Srebrny Medal (odznaczenie pośmiertne)
Towarzystwo Strzeleckie Bractwo Kurkowe w Krakowie	Brązowy Medal
Oddział Wojewódzki ZOSP RP Województwa Małopolskiego w Krakowie	Brązowy Medal
Związek Podhalan	Brązowy Medal
Katarzyna Rogowiec	Brązowy Medal

PODMIOT	RODZAJ MEDALU
Janusz Sepioł	Brązowy Medal
dr Jolanta Stokłosa	Brązowy Medal
ks. Jacek Stryczek	Brązowy Medal

Źródło: opracowanie własne

Najlepszy Sołtys Województwa Małopolskiego

Konkurs na najlepszego sołtysa jest organizowany każdego roku przez Małopolskie Stowarzyszenie Sołtysów wspólnie z Województwem Małopolskim, które jest fundatorem nagrody głównej w wysokości 50 tys. PLN. Nagroda ta przeznaczona jest na wsparcie inicjatyw lokalnych w zwycięskim sołectwie. Jest to jedna z form uznania pracy sołtysa na rzecz swojej lokalnej społeczności, a także okazja do rozpowszechnienia dobrych praktyk. W 2011 roku tytuł najlepszego sołtysa AD 2010 otrzymał Grzegorz Krawczyk, sołtys Lachowic w gminie Stryszawa (powiat suski).

Najlepsza Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej Województwa Małopolskiego

Tytuł „Najlepszej Ochotniczej Straży Pożarnej w Województwie Małopolskim” w 2011 roku otrzymała Ochotnicza Straż Pożarna w Zakliczynie. Uroczyste wręczenie symbolicznego czeku na kwotę 50 tys. PLN, nagrody ufundowanej przez Województwo Małopolskie, miało miejsce podczas posiedzenia Zarządu Wykonawczego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych, który jest organizatorem konkursu. Zwycięzca ma możliwość przeznaczenia nagrody na wyposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w sprzęt pożarniczy, wyposażenie ochrony osobistej strażaka, samochody pożarnicze lub na poprawę stanu technicznego bazy OSP.

Nagroda im. Jerzmanowskich

Nagrodę Polskiej Akademii Umiejętności im. Erazma i Anny Jerzmanowskich, ufundowanej przez Województwo Małopolskie, otrzymał prof. Maciej Grabski – twórca i organizator Fundacji na rzecz Nauki Polskiej. Rada PAU, przyznając Nagrodę, doceniła jego wyjątkowe zasługi dla organizowania nauki w Polsce, promowania wysokich standardów i związków z zagranicą, spójność myśli i zamierzeń z działaniem i niezwykłą konsekwencję w realizowaniu wypracowanych koncepcji.

Współpraca na forum ogólnopolskim

Członkowie ZWM brali udział w posiedzeniach Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz Zespołów Tematycznych tego gremium: Zespołu ds. Systemu Finansów Publicznych (marszałek Marek Sowa) oraz Zespołu ds. Infrastruktury, Rozwoju Lokalnego, Polityki Regionalnej oraz Środowiska (wicemarszałek Roman Ciepela).

Małopolska pozostawała aktywnym członkiem Związku Województw RP. W regionie odbyły się spotkania Dwoch komisji tematycznych ZW RP: Komisji ds. Finansów Publicznych, której przewodniczy marszałek Marek Sowa oraz Komisji ds. Infrastruktury, Polityki Regionalnej oraz Środowiska, gdzie przewodniczącym jest wice-marszałek Roman Ciepela.

Przedstawiciele ZWM uczestniczyli również w posiedzeniach Konwentu Marszałków Województw RP, których gospodarzami były w 2011 roku województwa: mazowieckie, pomorskie i warmińsko-mazurskie. Głównymi tematami dyskusji i debat w czasie spotkań tych gremiów była sytuacja finansów publicznych i propozycje reformy tej dziedziny, sytuacja w służbie zdrowia i polityka społeczna oraz infrastruktura.

3. Promocja Małopolski

Działania promocyjne w związku z beatyfikacją Jana Pawła II

Pierwsza połowa 2011 roku to przede wszystkim działania podejmowane w związku z beatyfikacją Jana Pawła II. Województwo Małopolskie, działając na rzecz wzmocnienia poczucia tożsamości regionalnej wśród mieszkańców oraz budowania marki „Małopolska”, uruchomiło program „Małopolska Janowi Pawłowi II”, chcąc tym samym upamiętnić jego dorobek i dzieło. W ramach programu zakupiono usługi promocyjne podczas 22 przedsięwzięć

realizowanych na terenie województwa małopolskiego (m.in. projekty kulturalne „Mobilne Muzeum Jana Pawła II”, „Jan Paweł II – droga do świętości”).

Z myślą o pielgrzymach chcących aktywnie uczestniczyć w związanych z beatyfikacją wydarzeniach organizowanych w Małopolsce oraz chcących poznać miejsca bliskie Karolowi Wojtyłcie stworzono serwis www.janpawel2.malopolska.pl. W ramach serwisu opracowana została mapa miejsc papieskich w Małopolsce, kalendarium imprez towarzyszących beatyfikacji oraz szeroka oferta turystyki religijnej w regionie. Pielgrzymów wyjeżdżających do Rzymu wyposażono w transparenty opatrzone napisem Małopolska.

więcej informacji

Serwis polskojęzyczny:
www.janpawel2.malopolska.pl
Serwis w wersji angielskiej i włoskiej:
www.jp2.malopolska.pl

Poprzez Polski Ośrodek Informacji Turystycznej (POIT) w Rzymie oraz punkty informacji turystycznej w kraju dystrybuowano specjalną broszurę *Małopolska. Śladami Jana Pawła II*. Również we współpracy z POIT, Miastem Kraków oraz Małopolską Organizacją Turystyczną przeprowadzono kampanię promocyjną na rynku włoskim, polegającą na organizacji konferencji prasowej dla mediów, spotkania branżowego w ambasadzie RP w Rzymie, promocji w Internecie w najpopularniejszych we Włoszech portalach turystycznych i społecznościowych, oraz rozesłaniu 2 newsletterów do biur podróży i parafii na terenie całych Włoch. Z promocją Województwa zapoznało się 60 włoskich biur podróży i ponad 90 włoskich dziennikarzy.

Kampanie promocyjne regionu na rynkach krajowym i zagranicznym

Prezydencja Polski w UE oraz w Małopolsce

Co 6 miesięcy kolejne państwo członkowskie Unii Europejskiej sprawuje Prezydencję, czyli przewodniczy pracom Rady Unii Europejskiej. W lipcu 2009 roku Rada Ministrów ogłosiła miejsca, w których odbędą się spotkania w ramach polskiej Prezydencji. Aby podnieść atrakcyjność planowanych w Polsce posiedzeń, a także w celu promocji polskich regionów, przewidziano organizację części spotkań poza Warszawą. Najważniejsze wydarzenia w ramach polskiej Prezydencji odbywały się w 5 miastach: Sopocie, Wrocławiu, Krakowie, Poznaniu i Warszawie.

Małopolska w ramach Prezydencji zawarła porozumienie z Gminą Miejską Kraków. Działania promocyjne miały na celu wzmocnienie rozpoznawalności marek „Małopolska” i „Kraków” w środowiskach międzynarodowych i ich promocję wśród grup docelowych (uczestnicy spotkań centralnych i eksperckich odbywających się w regionie, zagraniczne media, mieszkańcy Małopolski). Podjęcie wspólnych działań pozwoliło wzmocnić wzajemnie przekaz promocyjny obu partnerów oraz efektywniej wykorzystać środki finansowe przeznaczone na realizację zadania.

Wyprodukowano spot promocyjny Małopolski i Krakowa wraz z 3 spotami tematycznymi (kultura, natura, sport), upominki promocyjne, a ponadto zorganizowano stoisko promocyjne w porcie lotniczym Kraków-Balice. Wraz z materiałami przedstawiana była również oferta inwestycyjna regionu.

W ramach Prezydencji w Małopolsce podjęto działania promocyjne podczas projektów kulturalnych oraz społecznościowych, upowszechniających inicjatywy obywatelskie, promujących w Polsce oraz za granicą znaczenie i rolę Prezydencji Polski w Radzie UE, a także ideę integracji europejskiej (13 przedsięwzięć o charakterze międzynarodowym, 8 krajowych).

W ramach Prezydencji w Krakowie i Małopolsce (Wieliczka, Zakopane, Bukowina Tatrzańska, Krynica Zdrój) odbyło się 12 spotkań centralnych – na szczeblu ministerialnym, oraz 55 spotkań eksperckich.

Efekty działań promocyjnych:

- › 10 tys. osób zetknęło się z komunikatem promocyjnym,
- › 35 relacji medialnych nt. Małopolski w kontekście Prezydencji Polski w UE.

Promocja podczas eventów okolicznościowych „Dni Małopolski w Brukseli”

Wydarzenie, które na stałe wpisało się w pejzaż wydarzeń kulturalnych w Brukseli, w 2011 roku odbywało się pod Patronatem Prezydencji. Piąta edycja, organizowana tradycyjnie we współpracy z Małopolskim Instytutem Kultury w Krakowie, obejmowała wydarzenia artystyczne, których celem było zaprezentowania wizerunku Małopolski jako regionu kreatywnego i dynamicznego, o dużym kapitale intelektualno-społecznym. Program wydarzenia obejmował artystyczne happeningi w przestrzeni publicznej Brukseli, inaugurację Klubu Małopolanina w Brukseli, poczęstunek z przysmakami kuchni małopolskiej oraz koncert zespołu Zakopower.

Wydarzeniom towarzyszyła kampania promocyjna zarówno w Polsce, jak i za granicą. Kampania w stolicy Belgii była realizowana za pośrednictwem narzędzi reklamy zewnętrznej (plakaty, ulotki, dystrybucja kartek pocztowych) oraz Internetu (strona projektu www.malopolskadays.eu, publikacje w belgijskich i polonijnych serwisach/informatorach kulturalnych, mailing do znaczących instytucji w regionie brukselskim, fanpage w społecznościowym serwisie Facebook).

Zimowa kampania promocyjna Małopolski – grudzień 2011 roku

Kampania, przeprowadzona wraz z firmą Eurolot S.A. pn. „Leć na narty. Do MałopolSKI!”, miała na celu promocję zimowej oferty turystycznej Małopolski oraz budowę wizerunku nowoczesnego i pionierskiego regionu, stawiającego na niestandardowe akcje promocyjne. Niecodzienna akcja reklamowa promująca nowe połączenia lotnicze z Pomorza do Krakowa polegała na zestawieniu ogromnej panoramy ośnieżonych górskich szczytów wraz z malowniczą scenarią kompleksu basenów termalnych, w których kąpią się narciarze. Region Małopolski promowany był w trakcie kampanii nie tylko jako raj dla narciarzy i snowboardzistów, ale także jako oferujący możliwość spędzenia czasu „po nartach”.

W ramach kampanii odbyły się 2 briefingi prasowe: 8 grudnia na Targu Węglowym podczas Jarmarku Bożonarodzeniowego w Gdańsku oraz 12 grudnia na Placu Grunwaldzkim w Szczecinie. Poza szeregiem publikacji będących efektem briefingów, najważniejszym rezultatem działań podjętych w Gdańsku była wizyta ekipy TVP i emisja materiału o akcji w programie Telexpress. Do współpracy pozyskano Telewizję TVN (na żywo nadawano 5 „wejść” w „Dzień dobry TVN”).

więcej informacji

Więcej na
www.malopolskadays.eu

Efekty kampanii:

- › 18 publikacji w Internecie,
- › 2 publikacje w mediach społecznościowych
- › 3 publikacje w prasie drukowanej
- › 3 emisje w telewizji, w tym 1 o zasięgu ogólnopolskim.

Promocja inicjatyw społeczności lokalnych: Program „Nasz Region Nasza Szansa”

Wzorem lat poprzednich, w 2011 roku dokonano zakupu usług promocyjnych w ramach programu „Małopol-ska – Nasz Region Nasza Szansa” podczas 153 przedsięwzięć odbywających się w Małopolsce, kraju, a także poza jego granicami. Przeprowadzono 3 nabory na łączną kwotę 990 tys. PLN. Pierwszy nabór odbywał się w 5 kategoriach: Małopol-ska Kreatywna, Małopol-ska Tradycyjna, Małopol-ska Społecznie, Małopol-ska Pełna Smaku oraz Święto Małopol-ski. Dwa kolejne nabory w 4: Małopol-ska Kreatywna, Małopol-ska Tradycyjna, Małopol-ska Społecznie oraz Małopol-ska Pełna Smaku.

Ponadto, w Teatrze im. J. Słowackiego zorganizowane zostało Święto Małopol-ski, które towarzyszyło Małopol-skim Dniom bł. Jana Pawła II.

Przy współpracy z „Gazetą Krakowską” zorganizowany został konkurs na nazwy pociągów zakupionych przez Województwo Małopol-skie i przekazanych PKP Przewozy Regionalne Sp. z o.o.

Promocja Wzorów Gospodarczych Forum Ekonomiczne w Krynicy

Forum Ekonomiczne w ciągu ostatnich lat stało się ważnym i uznanym wydarzeniem w tej części Europy. Województwo Małopolskie, jako główny Partner wydarzenia promowało region podczas 3 dni spotkań świata polityki i biznesu, poprzez zorganizowanie panelu inauguracyjnego Forum Regionów w małopolskim namiocie zlokalizowanym na deptaku w Krynicy-Zdroju, współorganizowanie gali wręczenia Małopolskiej Nagrody Gospodarczej, które poprzedziła zjawiskowa prezentacja Małopolskiego Drzewa Inwestycji i Innowacji, organizację wydarzeń promocyjnych oraz kulturalno-rozrywkowych, w tym Wieczoru Krakowsko-Małopolskiego. Emitowano również film promocyjny o Małopolsce. Uczestnicy Forum mieli okazję obejrzeć wystawę prezentującą sposoby wykorzystania środków unijnych przez polskie regiony oraz zgłębić wiedzę o regionie na stoisku informacyjnym Województwa na terenie Centrum Konferencyjnego. Zostało zorganizowane stoisko promocji gospodarczej na Forum Inwestycyjnym w Tarnowie (impieza towarzysząca Forum Ekonomicznemu).

Podsumowanie

Forum Ekonomiczne wraz z towarzyszącymi mu imprezami odbyło się w dniach 7-9 września 2011 roku. Wzięło w nim udział około 2 tys. uczestników, reprezentujących około 60 krajów Europy, Ameryki i Azji. Zorganizowano 7 sesji plenarnych, ponad 150 paneli dyskusyjnych i wydarzeń specjalnych z udziałem ponad 900 panelistów. Obrady relacjonowało niemal 500 dziennikarzy z ponad 200 redakcji zagranicznych, ogólnopolskich i lokalnych.

Promocja Kulinarnego Dziedzictwa Regionu: 7. Małopolski Festiwal Smaku

W czerwcu zainaugurowano letnią, siódmą już edycję Małopolskiego Festiwalu Smaku – wydarzenia promującego małopolskie produkty lokalne, tradycyjne i regionalne. W 7 półfinałach, które odbyły się jak co roku w: Oświęcimiu, Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu, Nowym Targu, Miechowie oraz po raz pierwszy w Wadowicach, wzięło udział ponad 150 producentów żywności. Tradycyjnie, w ostatni weekend sierpnia na krakowskim placu Wolnica odbył się wielki finał z udziałem 60 wystawców – laureatów wyłonionych podczas wszystkich półfinałów. W trwającej 2 dni imprezie wzięło udział prawie 70 tys. osób – mieszkańców miasta, regionu, a także turystów.

więcej informacji

Więcej na:
www.smak.malopolska.pl

Wykres 132. Wysokość środków przeznaczonych na promocję województwa w latach 2006–2011 (w PLN)

Źródło: opracowanie własne

Wydarzenie, nad którym patronat medialny objęła „Gazeta Krakowska”, było relacjonowane przez telewizję TVN (program „Wyjazdowa Prognoza Pogody” i „Dzień Dobry Wakacje”). Powstał również cykl programów pn. „Smakowanie Małopolski”, emitowany przez krakowski oddział TVP3. Reklama festiwalu zamieszczona została również w portalu Onet.pl, w serwisie Gotowanie.pl. Promocję Festiwalu uzupełniono zewnętrzną ekspozycją na nośnikach reklamowych (citylighty, słupy, tablice ogłoszeniowe, banery), ulotkami oraz gadżetami i upominkami promocyjnymi.

Jak co roku, zorganizowano świąteczne odsłony Małopolskiego Festiwalu Smaku – Wielkanocny i Wigilijny Smak, które towarzyszyły Targom Wielkanocnym i Bożonarodzeniowym tradycyjnie odbywającym się na Rynku Głównym w Krakowie.

Za przedsięwzięcie Małopolski Festiwal Smaku Małopolska otrzymała Certyfikat za najlepszy Produkt Turystyczny Roku przyznawany przez Polską Organizację Turystyczną oraz Wyróżnienie w kategorii „wydarzenie” w ramach Plebiscytu Wielkie Odkrywanie Małopolski.

SYSTEMY TECHNICZNE

Transport

Opracowanie: Paweł Rogala, Katarzyna Siuda, Mirosław Tomaszewski

podsumowanie

- Liczba pasażerów odprawionych przez Port Lotniczy Kraków Balice–Airport wzrosła drugi rok z rzędu i wyniosła 3 014 060 pasażerów (5% więcej niż w 2010 roku), natomiast liczba operacji utrzymała się na poziomie z 2010 roku i wyniosła 32 803 (średnio 90 dziennie).
- W 2011 roku zrealizowane zostało połączenie drogi krajowej nr 94 z drogą nr 79 oraz autostradą A4 (węzeł Modlnica – węzeł Radzikowskiego) z ominięciem wjazdu do Krakowa. Na drogach krajowych wybudowane zostały 3 mosty – w Gorzeniu (dk nr 28), Krzeszowicach (dk nr 79) oraz Choczni (dk nr 52).
- Do najważniejszych inwestycji zrealizowanych na drogach wojewódzkich zaliczyć należy duże projekty infrastrukturalne współfinansowane ze środków Unii Europejskiej: obwodnicę Szczurowej, obwodnicę Podegrodzia, obwodnicę Proszowic oraz Inteligentny System Sterowania Ruchem dla Regionu Podhalańskiego. W sumie na drogach wojewódzkich zrealizowano 52 zadania, w ramach których odbudowano i zmodernizowano 45 km dróg oraz 15 obiektów mostowych. W ramach Inicjatyw Samorządowych zrealizowano 76 zadań.
- W roku 2011 Województwo Małopolskie zakupiło 5 niskopodłogowych elektrycznych zespołów trakcyjnych mieszczących jednorazowo 350 pasażerów (w tym 180 miejsc siedzących). Pojazdy te są wyposażone w klimatyzację, monitoring wnętrza, instalacje rozgłoszeniowe i informacyjne. Pojazdom nadano nazwy własne wybrane w wyniku konkursu przeprowadzonego wśród mieszkańców: „Pawie Pióro”, „Jaskółka”, „Tischner”, „Nikifor” i „Jura.”

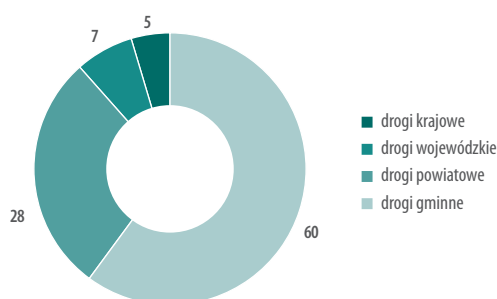
1. Infrastruktura drogowa

Sieć drogowa na terenie województwa małopolskiego składa się z dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych o łącznej długości 28 060,7 km. Łączna długość dróg krajowych wzrosła o 1,8 km, a wojewódzkich spadła o 4,1 km w stosunku do ubiegłego roku.

Drogi krajowe

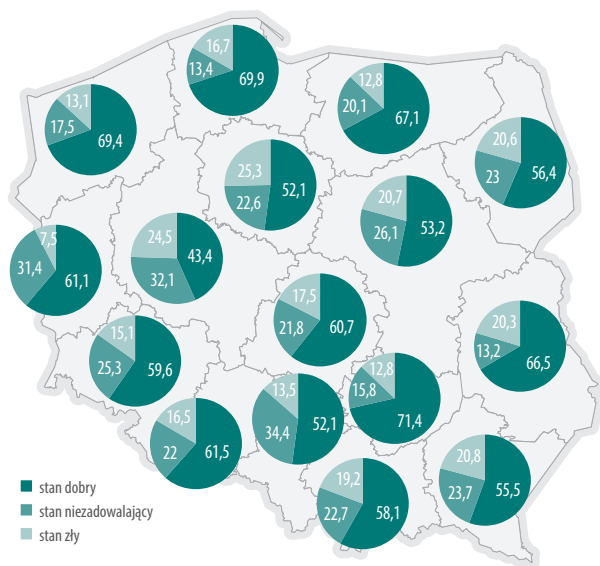
W 2011 roku na inwestycje i utrzymanie dróg krajowych w Małopolsce Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad wydała 1,145 mld PLN. Średnio na każdy kilometr przeznaczono zostało ponad 1,2 mln PLN. Jest to kwota zbliżona do kwoty wydatków poniesionych w 2010 roku.

Wykres 133. Elementy infrastruktury drogowej w 2011 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDDKiA, ZDW oraz GUS

Mapa 42. Ocena stanu nawierzchni dróg krajowych w poszczególnych województwach

Źródło: GDDKiA

W 2011 roku zrealizowano połączenie drogi krajowej nr 94 z drogą nr 79 oraz autostradą A4 (węzeł Modlnica – węzeł Radzikowskiego) z ominięciem wjazdu do Krakowa. Wybudowane połączenie stanowi część północnej obwodnicy Krakowa.

Powstał nowy odcinek drogi o długości 2,5 km. Inwestycja kosztowała ok. 130 mln PLN netto.

Zostały wybudowane nowe mosty:

- ▶ most w Gorzeniu na drodze krajowej nr 28 niedaleko Wadowic o długości 22 m i szerokości ponad 13 m. Inwestycja kosztowała 4 mln 514 tys. PLN,
- ▶ wiadukt w Krzeszowicach na drodze krajowej nr 79 nad torami PKP o długości 156 m. Koszt inwestycji wyniósł ok. 41 mln 798 tys. PLN,
- ▶ most w Choczni, na drodze krajowej nr 52, jednoprzęsłowy, 12-metrowy. Inwestycja kosztowała 3 mln 600 tys. PLN brutto. Był to ostatni etap modernizacji drogi krajowej nr 52 na odcinku Chocznia–Wadowice–Bulowice–Andrychów.

Cały czas jest realizowany odcinek autostrady A4 na odcinku Szarów–Krzyż o długości 56,9 km. Jest to obecnie największa realizowana inwestycja w Małopolsce, której koszt wyniesie 2 mln 640 tys. PLN. Przewidywany termin zakończenia robót – początek 2013 roku.

Drogi wojewódzkie

Do najważniejszych inwestycji zrealizowanych w 2011 roku na drogach wojewódzkich zaliczyć należy między innymi zakończenie dużych projektów infrastrukturalnych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Łączna wartość realizowanych projektów wyniosła ponad 174 mln PLN przy poziomie dofinansowania ponad 133 mln PLN.

więcej informacji

Szczegółowe informacje o inwestycjach na drogach krajowych i wojewódzkich, a także mapy obrazujące przebieg dróg oraz kamery na drogach znajdują się na stronach:

drogi wojewódzkie – Zarząd Dróg Wojewódzkich:
<http://www.zdw.krakow.pl/>

drogi krajowe – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych
 oddział Kraków: <http://www.krakow.gddkia.gov.pl/>

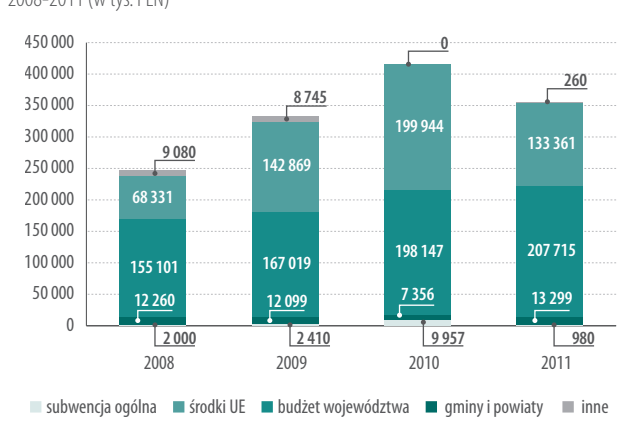
Najważniejsze spośród ww. inwestycji to:

- › obwodnica Szczurowej,
- › obwodnica Podegrodzia,
- › obwodnica Proszowic,
- › Inteligentny System Sterowania Ruchem dla Regionu Podhalańskiego.

W 2011 roku zrealizowano 52 zadania, w ramach których odbudowano i zmodernizowano 45 km dróg oraz 15 obiektów mostowych.

W ramach Inicjatyw Samorządowych zrealizowano w 2011 roku 76 zadań – wykonano ok. 34,5 km chodników, 16,2 km kanalizacji oraz 27 szt. zatok autobusowych.

Wykres 134. Nakłady finansowe przeznaczane na drogi wojewódzkie w latach 2008-2011 (w tys. PLN)

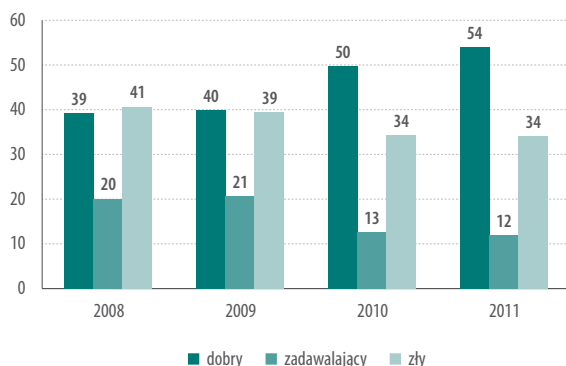

Źródło: dane Zarządu Dróg Wojewódzkich

case study

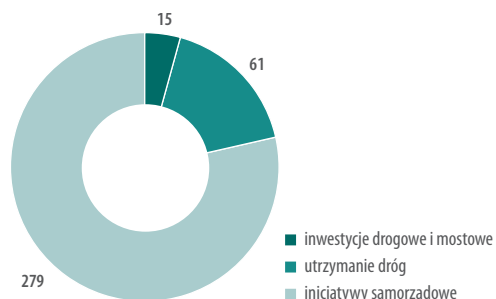
W okresie od lipca do grudnia wdrożono Inteligentny System Sterowania Ruchem Regionu Podhalańskiego. System składa się z sieci specjalistycznych urządzeń, takich jak stacje monitorowania natężenia ruchu, stacje ostrzegania monitorujące warunki atmosferyczne oraz stan nawierzchni dróg, stacje monitoringu wizyjnego, a także tablice informacji drogowej. Są one połączone w centrum sterowania ruchem, pełniącym także funkcję dystrybutora danych dla portalu internetowego, funkcjonującego w wielu wymiarach (internet, nawigacja GPS, radio, GSM), który służyć będzie do przekazywania informacji użytkownikom dróg. Zakres rzeczowy projektu objął kompletnym monitoringiem sieć dróg krajowych i wojewódzkich regionu podhalańskiego, a także wybrane drogi powiatowe. Z informacji można korzystać na stronie: www.wtatr.eu

Wykres 135. Stan techniczny dróg wojewódzkich w latach 2008-2011 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Dróg Wojewódzkich

Wykres 136. Łączne wydatki na drogi wojewódzkie w 2011 roku (w mln PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zarządu Dróg Wojewódzkich

W 2011 roku po raz pierwszy zostały sporządzone mapy akustyczne dla odcinków dróg o natężeniu ruchu powyżej 3 mln pojazdów rocznie. Mapy wykonano dla 41 odcinków dróg o długości 220,4 km, zlokalizowanych w 17 powiatach. Sporządzone mapy akustyczne zostały przekazane właściwym starostom oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska. Mapy akustyczne zostaną wykorzystane do stworzenia programu ochrony przed hałasem. Mapy znajdują się na stronie: <http://www.miip.geomalopolska.pl/imap/>

2. Transport kolejowy

W celu poprawy stanu infrastruktury kolejowej w województwie rozpoczęto modernizację odcinka linii kolejowej E-30 Katowice–Kraków dworzec towarowy–Podłęże–Rzeszów. Ponadto przeprowadzono prace modernizacyjne na linii kolejowej nr 96 Tarnów–Leluchów, na odcinku Tarnów–Stróże oraz na linii nr 94 Kraków Płaszów–Oświęcim na odcinku Kraków Bonarka–Kraków Swoszowice. Zadania te uzyskały dofinansowanie z Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013.

Regionalne przewozy pasażerskie na terenie województwa są organizowane i dotowane przez Województwo Małopolskie. Przewozy te realizują Przewozy Regionalne Sp. z o.o., Małopolski Zakład Przewozów Regionalnych w Krakowie.

Największe obciążenie ruchem pasażerskim występuje na liniach:

- › Kraków–Tarnów,
- › Kraków–Trzebinia–Katowice,
- › Kraków–Warszawa.

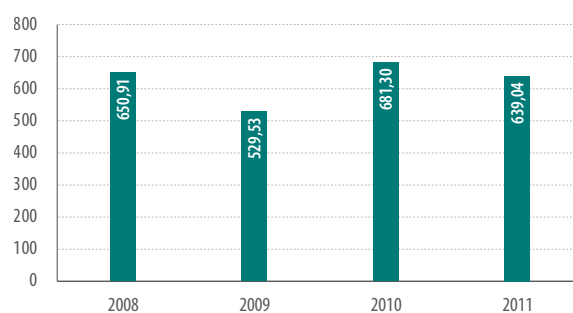
Z usług realizowanych przez Małopolski Zakład Przewozów Regionalnych w roku 2011 skorzystało 11,45 mln pasażerów. Średnia odległość przewozu osób w pociągach osobowych w odniesieniu do roku 2010 zmniejszyła się z 36,6 do 36,0 km. Dla przykładu w pociągach interREGIO odległość ta wzrosła z 118,3 do 147,6 km.

Tabela 94. Zestawienie środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań związanych z organizowaniem i dotowaniem regionalnych kolejowych przewozów pasażerskich (w PLN)

Rok	Przeznaczenie środków		
	Dotowanie i organizowanie przewozów pasażerskich	Nabywanie pojazdów szynowych	RAZEM
2008	43 086 100	4 871 167	47 957 267
2009	61 643 568	4 871 167	66 514 735
2010	69 000 000	12 164 917	81 164 917
2011	77 578 456	88 838 037	166 416 493

Źródło: opracowanie własne

Wykres 137. Praca przewozowa na terenie województwa małopolskiego w latach 2008–2011 (w mln pasażerokilometrów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Przewozów Regionalnych Sp. z o.o.

Tabela 95. Zestawienie rentowności regionalnych pociągów osobowych na terenie województwa małopolskiego

Rok	Łączna liczba pociągów	Liczba pociągów w podziale według stopnia pokrycia kosztów przychodami				
		od 0% do 30%	od 31% do 50%	od 51% do 75%	od 76% do 100%	powyżej 100%
2008	328	134	62	65	40	27
2009	328	186	53	50	22	17
2010	350	201	58	41	27	23
2011	311	149	67	46	29	20

Źródło: dane Przewozów Regionalnych Sp. z o.o.

W roku 2011 zmniejszyła się liczba uruchamianych pociągów osobowych na terenie województwa małopolskiego. Jednak zmniejszyła się także liczba pociągów najmniej frekwencyjnych, dla których stopień pokrycia kosztów przychodami nie przekracza 30%.

Począwszy od roku 2003 Województwo Małopolskie dokonuje zakupu pojazdów szynowych do realizacji regionalnych przewozów kolejowych. Do roku 2011 zakupionych i wprowadzonych do eksploatacji zostało 10 nowych autobusów szynowych (4 z napędem spalinowym i 6 z napędem elektrycznym).

Transport lotniczy

Liczba pasażerów odprawionych przez Port Lotniczy Kraków Balice–Airport wzrosła drugi rok z rzędu i wyniosła 3 014 060 pasażerów (5% więcej niż w 2010 roku), natomiast liczba operacji utrzymała się na poziomie z 2010 roku i wyniosła 32 803 (średnio 90 dziennie).

Największym przewoźnikiem w roku 2011 na krakowskim lotnisku był Ryanair, którego udział w ruchu pasażerskim wyniósł 40,7% (wzrost o 5,7% w porównaniu z rokiem ubiegłym). Ponadto, ruch pasażerski realizowany był przez następujących przewoźników: Easy Jet (14,3% udziału w ruchu), LOT (12,6%), Lufthansa (10,4%), Norwegian (5,8%), Aerlingus (2,2%), Austrian Airlines (1,3%), Eurolot (1,0%), Air Berlin (1,0%) pozostałe (5%) oraz czarter (5,7%).

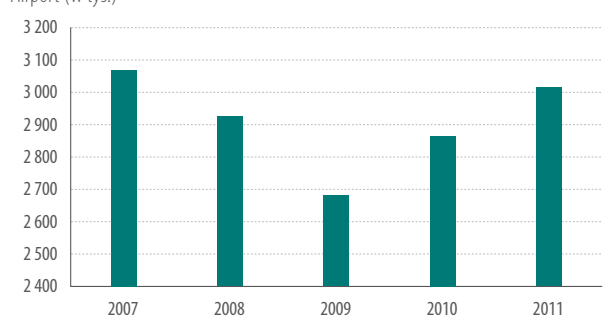
W roku 2011 Kraków Airport miał połączenia z 47 portami w 18 krajach. Największa liczba pasażerów krakowskiego lotniska odprawiona została do Londynu (12,6%), kolejne najpopularniejsze cele podróży to: Warszawa (9%), Monachium (7,5%), Frankfurt (5,3%), Paryż (6%), Oslo (5,9%), Dublin (6,9%).

W roku 2011 uruchomiono nowe połączenia w ruchu krajowym do Gdańska, Poznania i Szczecina.

W roku 2011 w Międzynarodowym Porcie Lotniczym przekazana została do użytkowania droga kołowania z płaszczyzny postojowej w części północno-wschodniej (łącznie) wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

W ramach inwestycji wykonano:

- ▶ budowę drogi kołowania z płaszczyzny postojowej w części północno-wschodniej do drogi kołowania A, gdzie przewidziano również lokalizację płaszczyzny do odladania dla samolotów pasażerskich,
- ▶ rozbudowę płyty postojowej w części północno-wschodniej o trzy stanowiska postojowe dla samolotów,
- ▶ wykonanie systemu odwodnienia, odprowadzającego wody opadowe, w postaci, między innymi: przesklepienia Potoku Olszanickiego, kanalizacji deszczowej, podziemnego zbiornika retencyjnego i awaryjnej oczyszczalni wód opadowych.

Wykres 138. Przewozy pasażerów w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Kraków Airport (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków–Balice.

Powierzchnia nowo powstałej nawierzchni lotniskowej wynosi 30 457 m².

Infrastruktura energetyczna

Opracowanie: Wiesław Fela

1. Zaopatrzenie w energię elektryczną¹

W województwie małopolskim zanotowano w 2010 roku w stosunku do roku 2009 znaczny wzrost zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych ogółem – o ok. 5%, niemal równomiernie w miastach, jak i na wsiach. W okresie od 2007 roku do 2010 roku wystąpił także znaczący wzrost zużycia energii elektrycznej (o 10,8%), w tym w miastach wzrost o 10,4% i na wsiach – o 11,4%. Największe zużycie energii elektrycznej na osobę w roku 2010 odnotowano w powiecie tatrzańskim, Krakowie oraz powiatach: wielickim i krakowskim.

podsumowanie

- W 2010 roku w Małopolsce w stosunku do 2009 roku nastąpił wzrost zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych ogółem o ok. 5%.
- Pomimo niewielkiego, ale systematycznego w ostatnich latach wzrostu długości sieci gazowej, w roku 2011 nastąpił spadek zużycia gazu w gospodarstwach domowych o 4,6% w porównaniu z rokiem 2010.

Tabela 96. Odbiorcy energii elektrycznej oraz zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
Odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwach domowych (w tys.)	1 160,7	1 174,5	1 190,0	1 199,4
dynamika	100	101,2	102,5	103,3
w tym w miastach	650,8	659,9	672,4	681,4
dynamika	100	101,4	103,3	104,7
w tym na wsiach	510,0	514,6	517,6	518,0
dynamika	100	100,9	101,5	101,6
Zużycie energii elektrycznej (w ciągu roku) w gospodarstwach domowych (w GWh)	2 504,0	2 635,2	2 639,2	2 775,0
dynamika	100	105,2	105,4	110,8
w tym w miastach	1 364,5	1 440,3	1 430,6	1 506,0

1. Dane za rok 2011 nie są jeszcze dostępne w US Kraków.

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010
dynamika	100	105,6	104,8	110,4
w tym na wsiach	1 139,5	1 194,9	1 208,6	1 269,0
dynamika	100	104,9	106,1	111,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

2. Zaopatrzenie w gaz sieciowy

Łączna długość sieci gazowej w województwie małopolskim w roku 2011 wynosiła 22 227,9 km i wzrosła w porównaniu do roku 2010 o 0,5%. W okresie od 2008 do 2011 obserwuje się niewielki, ale systematyczny wzrost długości tej sieci, zarówno na obszarach wiejskich, jak i w miastach. Mimo to w roku 2011 nastąpił spadek zużycia gazu w gospodarstwach domowych (o 4,6%) w porównaniu z rokiem 2010.

Tabela 97. Długość sieci gazowej

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011
Długość sieci gazowej (w km)	21 902,7	22 032,2	22 123,1	22 227,9
dynamika	100	100,6	101	101,5
w tym w miastach	5 169,7	5 280,4	5 348,7	5 384,9
dynamika	100	102,1	103,5	104,1
w tym na wsiach	16 733,0	16 751,8	16 774,4	16 843,0
dynamika	100	100,1	100,2	100,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

Tabela 98. Zaopatrzenie gospodarstw domowych w gaz ziemny

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011
Odbiorcy gazu ogółem (w tys.)	687,0	690,8	693,8	695,9
dynamika	100	100,5	100,9	101,3
w tym w miastach	466,8	470,3	471,9	467,9
dynamika	100	100,7	101,1	100,2
w tym na wsiach	220,2	220,5	221,9	228
dynamika	100	100,1	100,7	103,5
Zużycie gazu ogółem (w hm ³)	401,4	391,9	411,4	392,5
dynamika	100	97,6	102,5	97,8
w tym w miastach	267,3	261,1	272,3	249,7
dynamika	100	97,7	101,9	93,4
w tym na wsiach	134,1	130,8	139,1	142,8
dynamika	100	97,5	103,7	106,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

Tabela 99. Odbiorcy gazu i zużycie gazu w gospodarstwach domowych

Powiat a – odbiorcy gazu z sieci (w tys.) b – zużycie gazu (w hm ³)	2008	2009	2010	2011
	województwo małopolskie	a 687,0 b 401,4	a 690,8 b 391,9	a 680,3 b 398,0
bocheński	a 23,3 b 13,1	a 23,5 b 12,7	a 23,2 b 12,9	a 24,6 b 14,7
brzeski	a 18,8 b 10,6	a 19,0 b 10,6	a 18,6 b 10,4	a 19,2 b 11,1
chrzanowski	a 30,7 b 12,9	a 30,8 b 13,4	a 30,6 b 12,1	a 31,0 b 12,2
dąbrowski	a 9,3 b 5,5	a 9,4 b 5,4	a 9,2 b 5,5	a 9,6 b 5,8
gorlicki	a 21,5 b 11,3	a 21,5 b 11,0	a 21,4 b 12,1	a 21,6 b 11,0
krakowski	a 52,2 b 42,6	a 52,6 b 40,9	a 50,4 b 39,0	a 55,7 b 45,5
limanowski	a 15,4 b 9,1	a 15,6 b 9,0	a 15,2 b 9,2	a 16,0 b 9,1
miechowski	a 0,6 b 0,4	a 0,6 b 0,4	a 0,6 b 0,3	a 0,7 b 0,5
myślenicki	a 17,5 b 11,8	a 17,6 b 11,3	a 17,2 b 11,2	a 18,2 b 11,6
nowosądecki	a 24,5 b 16,4	a 24,6 b 15,9	a 24,3 b 16,4	a 24,9 b 16,2
nowotarski	a 4,4 b 5,6	a 4,5 b 5,3	a 4,2 b 5,5	a 4,8 b 4,7
olkuski	a 25,4 b 10,7	a 25,5 b 11,0	a 25,1 b 10,7	a 25,9 b 11,1
oświęcimski	a 39,4 b 17,6	a 39,5 b 18,0	a 39,3 b 19,0	a 39,6 b 17,0
proszowicki	a 1,4 b 1,1	a 1,4 b 1,0	a 1,3 b 1,0	a 1,5 b 1,2
suski	a 0,7 b 0,7	a 0,7 b 0,7	a 0,7 b 0,7	a 0,8 b 0,9
tarnowski	a 33,1 b 19,9	a 33,7 b 20,1	a 32,9 b 20,2	a 34,5 b 22,3

Powiat		2008	2009	2010	2011
a – odbiorcy gazu z sieci (w tys.)					
b – zużycie gazu (w hm ³)					
tatrzański	a	0,9	0,9	0,8	1,0
	b	2,3	2,2	2,3	2,2
wadowicki	a	28,5	28,6	28,2	28,9
	b	15,1	15,7	16,5	15,1
wielicki	a	27,3	27,5	26,7	28,8
	b	21,8	20,9	21,0	22,8
Kraków	a	248,7	250,5	248,3	249,4
	b	141,6	135,7	137,8	124,6
Nowy Sącz	a	24,5	24,6	24,4	24,8
	b	14,0	13,7	15,1	14,2
Tarnów	a	38,7	38,3	37,7	34,6
	b	17,4	17,0	18,9	18,7

Źródło: dane US w Krakowie

Mapa 43. Przeciętne zużycie gazu sieciowego na odbiorcę w 2010 roku (w hm³)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Infrastruktura sanitarna

Opracowanie: Agnieszka Sienicka

podsumowanie

- Na przestrzeni ostatnich 6 lat obserwuje się stałą tendencję wzrostową w długości budowanej sieci kanalizacyjnej. Średni przyrost tej sieci wynosił 7% rocznie. W przypadku sieci wodociągowej przyrost ten jest mniejszy i wynosi 2% rocznie. Najwięcej sieci kanalizacyjnej w 2011 roku wybudowano w gminie Stryków – 39,9 km, w której podłączono 379 budynków mieszkalnych, czyli około 1,5 tys. mieszkańców. Najwięcej wodociągów wybudowano w gminie Gromnik – 36,15 km sieci.

1. Wodociągi

Zasoby wodne Małopolski zaspokajają z nadwyżką jej potrzeby, jednak konieczne jest wyrównywanie poziomu zaopatrzenia w wodę na całym obszarze województwa przy pomocy środków technicznych. W tym celu na potrzeby obszarów ubogich w zasoby woda pobierana jest z obszarów bogatych i przesyłana systemami wodociągów, nawet na znaczne odległości. Przykładem może być Kraków, dla którego woda pobierana jest ze zbiornika w Dobczycach i transportowana rurociągiem na odległość ok. 20 km.

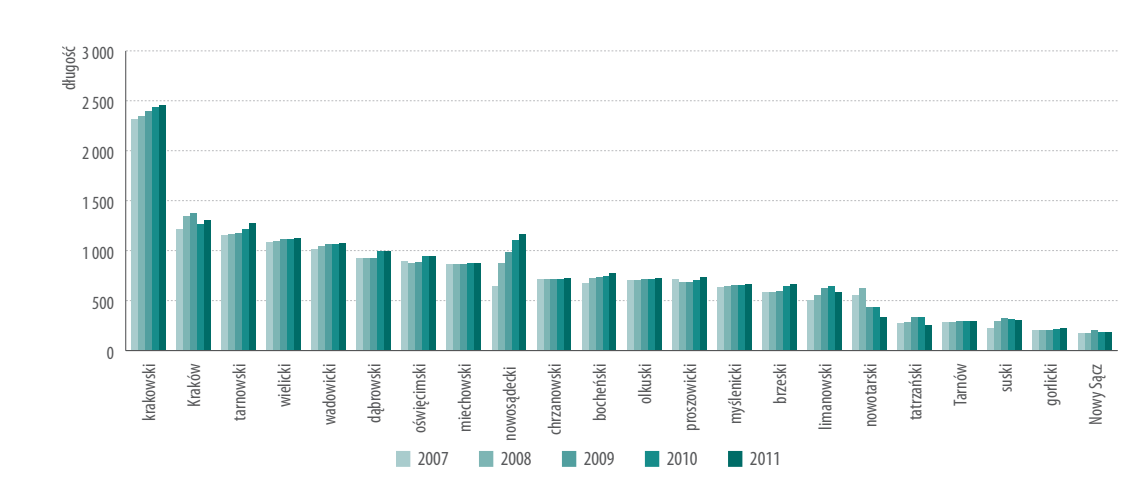
Mapa 44. Długość sieci wodociągowej w województwie małopolskim w 2011 roku (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Według danych Urzędu Statystycznego (US) w Krakowie w 2011 roku na terenie województwa małopolskiego przybyło 76 km wodociągów (długość sieci wyniosła 17 697,9 km).

Wykres 139. Długość sieci wodociągowej w latach 2007–2011 (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

2. Kanalizacje

Rozwój sieci kanalizacyjnej nie był w Małopolsce tak gwałtowny jak rozwój wodociągów. Dopiero w latach 2005–2011 przyrost sieci kanalizacyjnej był większy od przyrostu sieci wodociągowej.

Według danych US w Krakowie w 2011 roku przybyło w Małopolsce 640,9 km sieci kanalizacyjnej (długość kanalizacji wyniosła 10 649,1 km), podczas gdy w 2010 roku przyrost ten wyniósł 521,1 km.

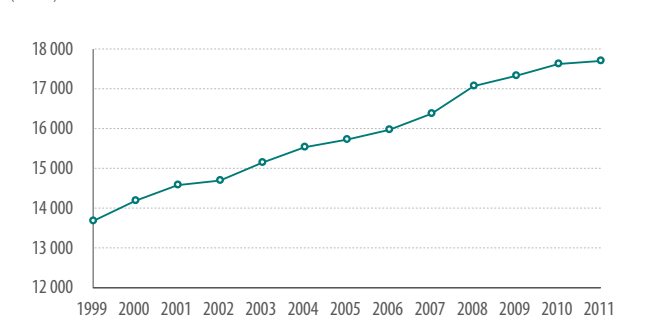
W województwie małopolskim występuje nadal dysproporcja pomiędzy długością sieci kanalizacyjnej w miastach i na wsi, chociaż sytuacja ta ulega poprawie. W 2005 roku kanalizacje wiejskie stanowiły 51,9% ogółu długości sieci kanalizacyjnej, natomiast w 2011 roku kanalizacje na wsi stanowiły już 59,3% ogółu długości sieci kanalizacyjnej województwa.

Liczba oczyszczalni komunalnych w województwie małopolskim wynosi 235, w tym:

- › mechanicznych – 0,
- › biologicznych – 178,
- › z podwyższonym usuwaniem biogenów – 57.

Budowa i rozbudowa oraz modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych, a także budowa i modernizacja zbiorczych systemów kanalizacyjnych na terenie gminy realizowana jest w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Program ten zakłada wyposażenie aglomeracji w infrastrukturę sanitarną do końca 2015 roku.

Wykres 140. Przyrost sieci wodociągowej w województwie małopolskim w latach 1999–2011 (w km)

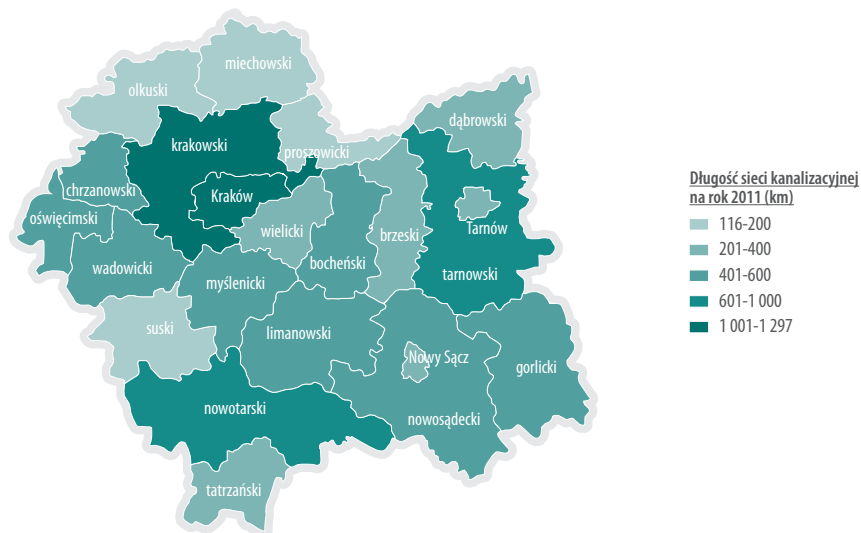
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 141. Przyrost sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim w latach 1999–2011

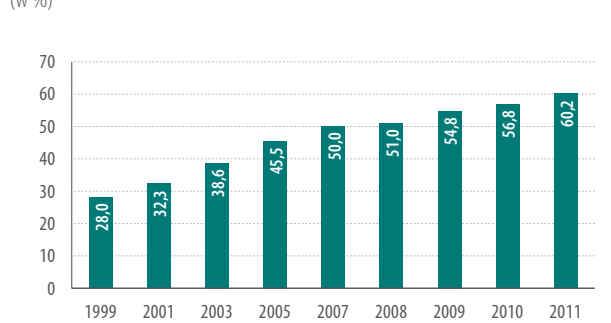
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Mapa 45. Długość sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim w 2011 roku (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

Wykres 142. Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej w latach 1999-2011 (w %)

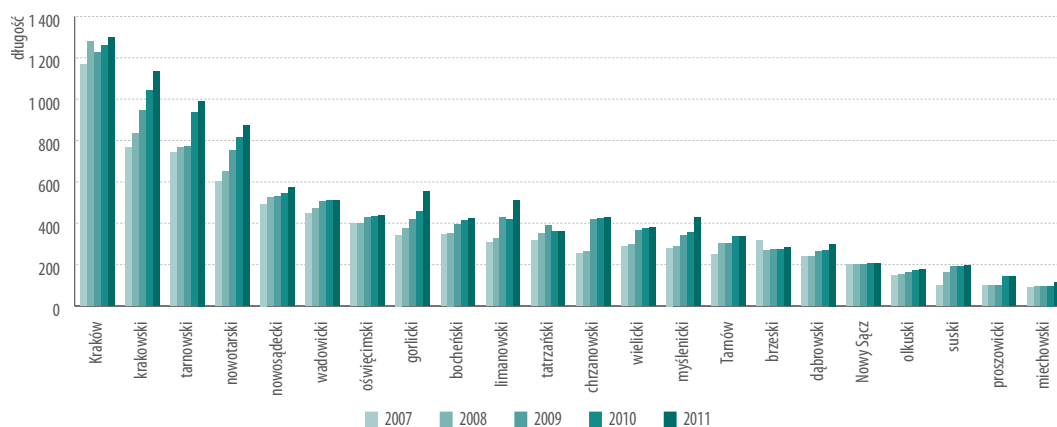

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

więcej informacji

Więcej informacji o KPOŚK na stronie:
<http://www.kzgw.gov.pl>

Wykres 143. Długość sieci kanalizacyjnej w latach 2007-2011 (w km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

case study

W 2011 roku zmodernizowano oczyszczalnie ścieków w gminie Radłów do przepustowości 1 200 m³/dobę, gminie Bobowa do przepustowości 225 m³/dobę oraz w gminie Zakliczyn do przepustowości 806 m³/dobę. Koszt modernizacji 3 oczyszczalni ścieków wyniósł 12,5 mln PLN.

Wybudowano oczyszczalnie ścieków w gminie Czernichów o przepustowości 700 m³/dobę, gminie Myślenice o przepustowości 2 100 m³/dobę oraz w gminie Jordanów o przepustowości 400 m³/dobę. Koszt budowy 3 oczyszczalni ścieków wyniósł 17,9 mln PLN.

Łączny koszt ww. inwestycji wyniósł około 30,3 mln PLN.

Społeczeństwo informacyjne

Opracowanie: Beata Bańdura

podsumowanie

- Wśród firm wzrasta zainteresowanie wykorzystaniem rozwiązań biznesowych w modelu *cloud computing* – przetwarzanie w chmurze, dzięki temu dynamicznie rozwija się także rynek dostawców tego typu usług w Małopolsce. Rozwiązanie to, oparte na modelu przetwarzania, polega na użytkowaniu usług dostarczonych przez zewnętrzne organizacje.
- W Województwie wzrasta zapotrzebowanie na kadre o wysokich kwalifikacjach w zakresie technologii informacyjnych, jest to związane z rozwojem technologii oraz zmianami społecznymi i cywilizacyjnymi.
- W Małopolsce następuje szybki rozwój start-upów, czyli młodych przedsiębiorstw związanych z branżą zaawansowanych technologii. Dzięki nim powstają w naszym regionie aplikacje, także mobilne, dla wiodących platform technologicznych (Apple, Google, Symbian itd.) znanych na całym świecie. Firmy te wygrywają międzynarodowe konkursy start-upów, np. firma topicmarks.com.

Społeczeństwo informacyjne funkcjonuje w oparciu o szybką wymianę informacji, a podstawowym warunkiem jego rozwoju jest dostęp do nowoczesnej sieci teleinformatycznej oraz umiejętność wykorzystania technologii informacyjnych we wszystkich aspektach życia gospodarczego i społecznego. Umiejętność gromadzenia, przetwarzania i przekazywania informacji z wykorzystaniem nowoczesnych technologii wpływa na rozwój gospodarczy całego regionu.

1. Wybrane projekty w zakresie społeczeństwa informacyjnego realizowane w Małopolsce

Regionalny portal internetowy Wrota Małopolski

Przed portalem Wrota Małopolski stoi zadanie umacniania pozycji lidera wśród serwisów informacyjnych w naszym regionie. Obok funkcji, jaką spełnia od wielu lat (integracja systemów informatycznych instytucji i urzędów administracji publicznej, obywateli i podmiotów prawnych) portal podkreśla swoją rolę jednego z głównych źródeł informacji na temat wydarzeń lokalnych i regionalnych. Nie można zapomnieć, że portal jest także miejscem, w którym prezentowane są długofalowe inicjatywy władz Małopolski i środowisk lokalnych. Dzięki odpowiednim narzędziom i opiece merytorycznej portalu tworzone są nowe serwisy przydatne dla mieszkańców. Wystarczy wymienić nowo powstałe: „Małopolska Janowi Pawłowi II”, „Odpowiedzialna Małopolska”

dotycząca tematu społecznej odpowiedzialności biznesu w naszym regionie (ewenement w skali województwa), „Małopolska. I wszystko gra”, która prezentuje główne festiwale odbywające się w regionie, czy „Specjalny Serwis Świąteczny”, przybliżający świąteczne zwyczaje Małopolan sprzed lat. Najpoważniejsze wyzwania, jakie stoją przed tym serwisem to odpowiedź na potrzeby mieszkańców w zakresie usług elektronicznych oraz szukanie nowoczesnych i atrakcyjnych form prezentacji informacji z regionu.

Rozwój dostępu do usług elektronicznych w Małopolsce

W ramach projektu następuje przebudowa Cyfrowego Urzędu, która pozwoli na utrzymywanie kontaktu *on-line* z użytkownikami systemu oraz umożliwi świadczenie e-usług przez jednostki administracji publicznej na rzecz przedsiębiorców, inwestorów oraz obywateli. Projekt zakłada również przebudowę Regionalnego Systemu Biuletynów Informacji Publicznej w kierunku zastosowania innowacyjnych rozwiązań w prezentacji informacji publicznych oraz wprowadza nowy sposób zarządzania treścią. W roku 2011 rozpoczęto prace nad utworzeniem nowego Regionalnego Systemu Biuletynów Informacji Publicznej oraz Cyfrowego Urzędu. Więcej informacji o projekcie znajduje się na stronie projektu www.malopolskie.pl/Informatyka/Inicjatywy/.

Podwyższanie kwalifikacji mieszkańców Małopolski w zakresie IT

Projekt, realizowany od 2008 roku w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, koncentruje się na kluczowych zagadnieniach dla przyszłości regionu: przeprowadzeniu diagnozy rynku edukacji IT oraz opracowaniu założeń kompleksowego systemu edukacji w zakresie IT dla Małopolski. W 2009 roku przeprowadzono diagnozę rynku edukacji IT w Małopolsce. Na przełomie 2011 i 2012 roku opracowano system podnoszenia kompetencji IT mieszkańców Małopolski. Więcej informacji o projekcie oraz dokumenty: *Diagnoza rynku edukacji IT w Małopolsce* i *System podwyższania kwalifikacji IT mieszkańców Małopolski* znajdują się na stronie: www.kompetencjeIT.malopolska.pl

Wirtualne Muzea Małopolski

Innowacyjny projekt realizowany przez Województwo Małopolskie oraz Małopolski Instytut Kultury od 2010 roku w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013. W ramach projektu tworzony jest regionalny system digitalizacji obiektów zabytkowych, obejmujący:

- › utworzenie Regionalnej Pracowni Digitalizacji,
- › zdigitalizowanie 700 najciekawszych i najcenniejszych dla dziedzictwa kulturowego obiektów z 35 małopolskich muzeów,
- › utworzenie portalu, na którym cyfrowe zbiory zostaną zaprezentowane w formie fotorealistycznych modeli 3D, wirtualnych wystaw i interaktywnych prezentacji.

Projekt umożliwi zachowanie, utrwalenie i upowszechnienie pełnego obrazu dziedzictwa kulturowego Małopolski, z uwzględnieniem perspektywy ogólnopolskiej i europejskiej. Więcej informacji o projekcie znajduje się na stronie www.muzea.malopolska.pl

Małopolski Park Technologii Informacyjnych

Głównym celem projektu, realizowanego przez Krakowski Park Technologiczny, jest stworzenie ośrodka wspierającego tworzenie i rozwój przedsiębiorstw ICT. Podając za KPT, Małopolski Park Technologii Informacyjnych będzie ośrodkiem rozwoju nowych pomysłów i technologii, klastrem firm z sektora ICT, miejscem testowania idei otwartych innowacji, platformą współpracy środowisk akademickich, biznesowych i administracyjnych. Inwestycja została zlokalizowana na obszarze krakowskiej specjalnej strefy ekonomicznej zarządzanej przez KPT. Więcej informacji o projekcie znajduje się na stronie www.mpti.krakow.pl

Eko-prognoza w Małopolsce

We Wrotach Małopolski, w kategorii Obywatel powstał nowy serwis, który przedstawia informacje o prognozach stężeń zanieczyszczeń w powietrzu w całej Małopolsce. Określają one ryzyko wystąpienia przekroczeń poziomów dopuszczalnych oraz alarmowych w powietrzu, do których często dochodzi w miastach naszego regionu, szczególnie zimą. Każdy mieszkaniec naszego regionu dzięki systemowi newsletter otrzymuje na wskazany adres e-mail komunikaty dotyczące tych zagrożeń.

Serwis znajduje się pod adresem:

www.malopolska.pl/powietrze

Projekty międzynarodowe

Województwo Małopolskie korzysta ze wsparcia europejskich partnerów przy realizacji własnych projektów rozwoju społeczeństwa informacyjnego. W projekcie **RTF: Regional Telemedicine Forum** www.regional-telemedicine.eu, dofinansowanym w ramach INTERREG IV C, utworzono sieć regionów europejskich posiadających doświadczenie w planowaniu i wdrażaniu rozwiązań telemedycznych. Partnerzy projektu zebrali i opisali dobre praktyki z zakresu telemedycyny (wcześniejszej diagnostyki i leczenia pacjentów z przewlekłymi chorobami układu sercowo-naczyniowego [w tym praktyki z Małopolski], cukrzycy, przewlekłej obturacyjnej choroby płuc) oraz wymienili doświadczenia związane z kształtowaniem polityki rozwoju telemedycyny w regionach. Projekt został wyróżniony przez Komisję Europejską.

Także w ramach INTERREG IV C Krakowski Szpital Specjalistyczny im. Jana Pawła II realizuje projekt TCares – Technology Care (www.peopleproject.eu/tcares-project-9). Jego celem jest zachęcenie do stosowania opieki telemedycznej oraz udoskonalenie działających systemów teleopieki. Dzięki projektowi m.in. są tworzone podstawowe pakiety szkoleniowe dla personelu w zakresie technologii telemedycznych oraz testowane systemy teleopieki w prywatnym i publicznym sektorze opieki zdrowotnej.

2. Infrastruktura i umiejętności IT w Małopolsce

W województwie małopolskim dynamicznie rozwija się branża informatyczna oraz rynek nowoczesnych usług biznesowych. Firmy BPO świadczą usługi informatyczne, finansowo-księgowo, badań i rozwoju oraz logistyczno-magazynowe. Jak wynika z raportu Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych ASDL pn. *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2012*, firmy te zatrudniają w Małopolsce około 20 tys. osób, co stanowi blisko 23% ogólnego zatrudnienia w branży outsourcingowej w kraju. Krakowskie centra usług specjalizują się w usługach informatycznych.

Warto zaznaczyć, że centra podejmują współpracę ze szkołami wyższymi, aby przygotować studentów do wejścia na rynek pracy. Przykładem może być współpraca z Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie, realizującym programy szkoleniowe, tzw. akademie firmowe, prowadzone wspólnie przez UEK i firmy partnerskie. Program akademii zawiera cykl szkoleń i warsztatów, prowadzonych przez doświadczonych trenerów, oraz praktyki w firmach partnerskich. Wielu spośród uczestników akademii znajduje w nich później zatrudnienie.

więcej informacji

Więcej informacji o raporcie *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2012* znajduje się na stronie: <http://absl.pl/documents/>

W Małopolsce wzrasta zapotrzebowanie na kadrę o wysokich kwalifikacjach w zakresie technologii informacyjnych. Jest to związane z rozwojem technologii oraz zmianami społecznymi i cywilizacyjnymi. Podając za dokumentem *System podwyższania kwalifikacji IT mieszkańców Małopolski*, opracowanym w ramach projektu „Podwyższanie kwalifikacji mieszkańców Małopolski w zakresie IT”, najwięcej zatrudnionych odnotowano wśród projektantów i analityków systemów komputerowych, programistów, operatorów aparatury medycznej oraz kierowników działów informatyki.

Z danych GUS opracowanych w ramach ww. dokumentu wynika, że w III kwartale 2011 roku było zatrudnionych ok. 13 683 specjalistów IT, w tym w specjaliści do spraw technologii informacyjno-komunikacyjnych – 8 884 osób oraz technicy informatycy – 4 799 osób.

Badania na temat rynku pracy (uwzględniające również specjalistów IT) prowadzono w ramach analiz Małopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji dla Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie. Najnowsze wyniki przedstawiono w opracowaniu *Barometr Zawodów*. Wśród najbardziej poszukiwanych pracowników w 2011 roku na rynku pracy znalazły się grupy: graficy komputerowi, programiści i projektanci stron internetowych (jako zawody deficytowe w 10 powiatach) oraz projektanci i administratorzy systemów komputerowych (zawód deficytowy w 8 powiatach). Można również zaobserwować, że zapotrzebowanie na odpowiednie kwalifikacje jest w Małopolsce zróżnicowane przestrzennie – np. specjaliści ds. zastosowań informatyki są na liście zawodów nadwyżkowych w 6 powiatach (tarnowskim liczącym z miastem Tarnów, dąbrowskim, gorlickim, suskim, wa-

dowickim i wielickim), ale równocześnie są na liście zawodów deficytowych w 5 innych (bocheńskim, olkuskim, brzeskim, tarnowskim i nowosądeckim).

W latach 2004-2011 liczba podmiotów gospodarczych należących do sektora ICT systematycznie wzrastała z 4 759 do 7 850, co w konsekwencji dało wzrost o blisko 65% na przestrzeni 7 lat. Odnotowano również wzrost liczby aktywnych podmiotów gospodarczych w sektorze ICT z udziałem kapitału zagranicznego – w ciągu 7 lat liczba tego typu jednostek wzrosła o ok. 83,74%, pomimo jednorazowego spadku w roku 2009. Zaobserwowano, że największy przyrost liczby podmiotów nastąpił w latach 2009 i 2010, po czym w 2011 dynamika wzrostu nieco spadła. Zmiany te dotyczą przede wszystkim mikroprzedsiębiorstw.

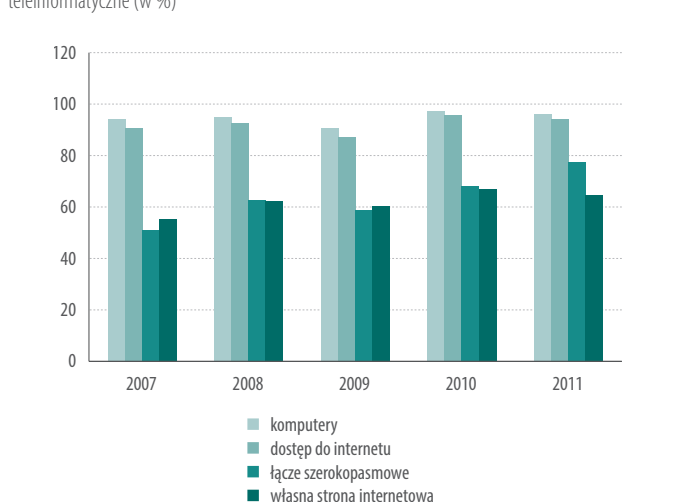
Na uwagę zasługuje również szybki rozwój w Małopolsce start-upów związanych z branżą zaawansowanych technologii. Dzięki tym nowym firmom powstają w naszym regionie aplikacje, także mobilne, dla wiodących platform technologicznych (Apple, Google, Symbian, itd.) znanych na całym świecie. Firmy te wygrywają międzynarodowe konkursy start-upów, np. firma topicmarks.com. W Krakowie odbywają się cyklicznie imprezy zwane Startup Weekend, podczas których spotykają się specjaliści z zakresu nowych technologii. Spotkanie trwa 54 godziny, podczas których drużyny przygotowują i prezentują projekty z zakresu usług lub serwisów mobilnych lub internetowych.

Komputery w przedsiębiorstwach

Poziom wykorzystania komputerów oraz dostępu do internetu w małopolskich przedsiębiorstwach jest wysoki i po niewielkim spadku w 2009 roku, ponownie wzrósł w 2010 i 2011 roku. Zmienia się rodzaj dostępu do internetu, najbardziej popularny jest ten szerokopasmowy, zmniejszył się natomiast udział dostępu bezprzewodowego. Coraz więcej małopolskich firm posiada własne strony internetowe, od najprostszych prezentujących katalogi wyrobów lub cenniki, po strony umożliwiające składanie zamówień, rezerwacje *on-line*, dokonywanie płatności oraz składanie dokumentów rekrutacyjnych.

Coraz więcej firm decyduje się na używanie rozwiązań biznesowych w modelu *cloud computing* – przetwarzanie w chmurze, dzięki temu dynamicznie rozwija się rynek dostawców tego typu usług, także w Małopolsce. Rozwiązanie to, oparte na modelu przetwarzania, polega na użytkowaniu usług dostarczonych przez zewnętrzne organizacje. Przez znawców zagadnienie określane jest jako przyszłość gospodarki. Z raportu Computerworld TOP200 pt. *Polski rynek informatyczny i telekomunikacyjny* wynika, że *cloud computing* cieszy się coraz większym zainteresowaniem rynku IT. W 2011 roku wartość przychodów 55 dostawców oferujących rozwiązania w modelu *cloud computing*, głównie przeznaczonych dla rynku małych i średnich przedsiębiorstw, wyniosła w Polsce ponad 215 mln PLN. Jednym z najpoważniejszych dostawców usług tego typu jest wywodząca się z Małopolski firma Comarch. Wśród innych dostawców takich usług jest także Małopolski Klaster Technologii Informatycznych.

Wykres 144. Przedsiębiorstwa w Małopolsce wykorzystujące wybrane technologie teleinformatyczne (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie

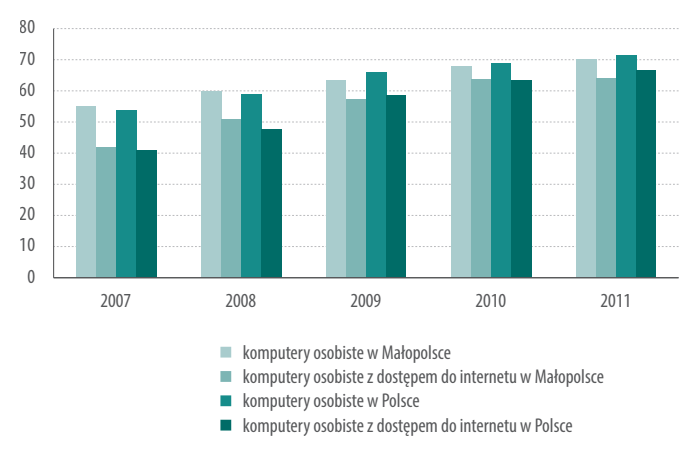
Komputery w gospodarstwach domowych

Równoległe ze wzrostem wykorzystania technologii teleinformatycznej w przedsiębiorstwach rośnie liczba indywidualnych jej użytkowników. Na stopień wyposażenia gospodarstwa domowego mają wpływ np.: wysokość dochodów, miejsce zamieszkania, posiadanie dzieci na utrzymaniu oraz potrzeba posiadania danego sprzętu.

Jak podaje Główny Urząd Statystyczny w opracowaniu *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2007-2011*, w 2011 roku ponad 7 na 10 gospodarstw domowych miało w domu przynajmniej jeden komputer. Odsetek gospodarstw wyposażonych w komputery systematycznie wzrastał na przestrzeni badanego okresu i w porównaniu z 2007 rokiem wzrósł o 17,6 pkt proc. Gospodarstwa domowe z dziećmi znacznie częściej posiadały w domu komputer niż gospodarstwa bez dzieci. Na obszarach miejskich więcej gospodarstw było wyposażonych w komputery w porównaniu do gospodarstw na terenach wiejskich, jednak na wsi wzrost odsetka gospodarstw posiadających komputery w stosunku do 2007 roku był większy o 6 punktów procentowych niż w dużych miastach. Według danych GUS, województwo małopolskie było jednym z 4 regionów w Polsce o największej liczbie gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do internetu.

Podając za dokumentem *System podwyższania kwalifikacji IT mieszkańców Małopolski*, na terenie Małopolski widoczne jest zróżnicowanie stopnia zaawansowania umiejętności posługiwania się IT wśród mieszkańców. Największe braki w zakresie umiejętności komputerowych oraz korzystania z Internetu widoczne są w grupie wiekowej 50+. W Małopolsce, podobnie jak w całym kraju, zróżnicowanie stopnia zaawansowania umiejętności posługiwania się IT widoczne jest nie tylko między mieszkańcami miast i wsi, lecz także między mieszkańcami miast dużych (powyżej 100 tys. mieszkańców) i małych (poniżej 100 tys. mieszkańców). W zakresie posługiwania się komputerem różnice te są zauważalne zarówno w przypadku wykonywania czynności wymagających umiejętności podstawowych, np. kopiowanie, przenoszenie pliku lub folderu (w miastach dużych – 60,5%, małych – 51,9%, na wsi – 40,3%), jak i wymagających umiejętności o wysokim stopniu zaawansowania, np. podłączenie komputera do sieci lokalnej (w miastach dużych – 26,9%, małych – 19,2%, na wsi – 14,7%). Podobne tendencje zaobserwowano w odniesieniu do umiejętności korzystania z Internetu. Różnice widoczne były w przypadku czynności wymagających umiejętności podstawowych, np. wysyłanie e-maila z załącznikami (w miastach dużych – 58,2% mieszkańców, małych – 47,6%, na wsi – 34,4%), jak i w przypadku czynności wymagających umiejętności zaawansowanych, np. tworzenie strony internetowej (w miastach dużych – 10,6% mieszkańców, małych – 6,7%, na wsi – 5,5%). Pocięającym jest fakt, że po szczegółowej analizie uznano Małopolskę za region o dużym potencjale w zakresie kształcenia, zwłaszcza na poziomie szkolnictwa wyższego na kierunkach i specjalnościach informatycznych, a to powinno wpłynąć na stopniową poprawę umiejętności IT mieszkańców województwa.

Wykres 145. Liczba komputerów osobistych na 100 gospodarstw domowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie

więcej informacji

Więcej informacji o opracowaniu *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2007-2011* wydanych przez Główny Urząd Statystyczny znajduje się na stronie www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/nts_spolecz_inform_w_polsce_2007-2011.pdf

Komputery w szkołach

Dla rozwoju dzieci i młodzieży duże znaczenie ma dostęp do komputerów i szkolna edukacja informatyczna. Według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie w roku szkolnym 2010/2011 wzrosła liczba komputerów i aż 96,9% szkół podstawowych posiadało komputery, a 90,9% komputerów przeznaczonych do użytku uczniów posiadało dostęp do internetu. Z grupy szkół ponadgimnazjalnych najwięcej placówek wyposażonych w komputery stanowią technika (80,1%), na 2. miejscu są ubiegłorocznymi liderzy – licea ogólnokształcące, wśród których 79,7% posiada komputery. Nadal najgorzej sytuacja wygląda w zasadniczych szkołach zawodowych w komputerach wyposażonych jest tylko 33% placówek.

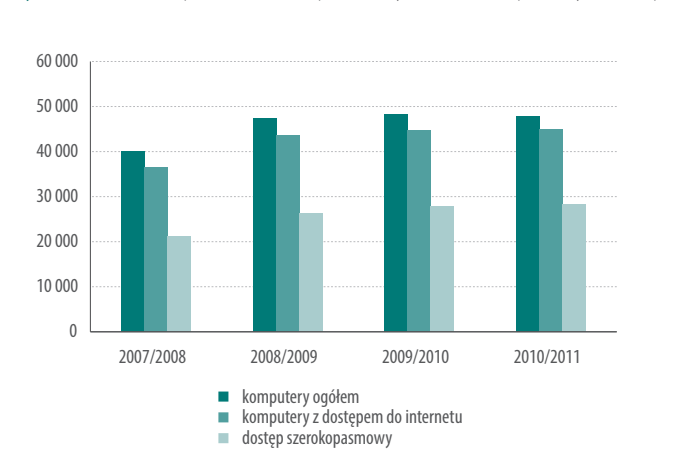
Większość szkół i placówek edukacyjnych w Małopolsce posiada własne strony internetowe, które służą jako wizytówka szkoły, źródło informacji, a także do świadczenia elektronicznych usług, wspierania procesu dydaktycznego oraz rekrutacji. Mimo to, w dokumencie *System podwyższania kwalifikacji IT mieszkańców Małopolski*, stan wyposażenia szkół i placówek oświatowych w infrastrukturę IT oraz nowoczesne narzędzia informatyczne i multimedialne, które mogłyby być wykorzystywane w edukacji, został uznany za niewystarczający. Niepokoją także różnice w zakresie kompetencji informatycznych wśród nauczycieli.

Dostęp do internetu

Na terenie województwa małopolskiego działa kilkaset dostawców usług internetowych. Największe znaczenie na rynku posiadają operatorzy ogólnopolscy, wśród których liderem, jeśli chodzi o wielkość i dostępność usług internetowych, pozostaje Telekomunikacja Polska S.A. Coraz większą rolę odgrywają inni operatorzy, np. UPC, Netia i Vectra oraz operatorzy telefonii komórkowej dostarczający internet w technologiach GPRS, EDGE, HSPA i LTE. W wielu miejscach publicznych w Małopolsce można korzystać z internetu za pomocą bezprzewodowej sieci (WiFi). Najczęściej punkty dostępu znajdują się w hotelach, restauracjach, centrach handlowych, bibliotekach, centrach miast.

Stale wzrasta ogólna liczba łączy internetowych oraz przepustowość oferowana przez operatorów. Jak podaje Urząd Komunikacji Elektronicznej w *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2011 roku*, dostęp do internetu w Polsce miało 74,4% gospodarstw domowych. W stosunku do 2010 roku penetracja wzrosła więc o blisko 12%. Prawie 6,7 mln osób posiadało dostęp stacjonarny, natomiast ponad 3,3 mln – mobilny. Spośród ponad miliona nowych odbiorców aż 52,2% zdecydowało się na korzystanie z modemów 2G/3G, które stały się najpopularniejszą technologią dostępową w Polsce. Największe udziały w liczbie użytkowników posiadała Telekomunikacja Polska. Na kolejnych pozycjach znaleźli się 4 operatorzy telefonii ruchomej – PTK Centertel, Polkomtel, P4 oraz PTC, co stanowiło efekt rosnącej popularności dostępu mobilnego. Dzięki dużej popularności mobilnego Internetu Polska należała do krajów z najwyższym wskaźnikiem penetracji tą usługą (9. miejsce), przewyższając średnią unijną o 0,2 pkt proc. Dostęp stacjonarny w Polsce nadal pozostaje na niższym poziomie niż w większości krajów europejskich. Penetracja usługą utrzymywała się o 10,4 pkt proc. poniżej średniej unijnej. Na uwagę zasługuje wzrastająca przepustowość łączy internetowych i tak: około 73,8% łączy charakteryzowało się prędkością równą lub wyższą niż 2Mb/s, czyli o 24,7 pkt proc. więcej niż w 2010 roku. Najwyższe przepływności oferowali przede wszystkim

Wykres 146. Liczba komputerów w szkołach podstawowych, średnich oraz policealnych w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie

więcej informacji

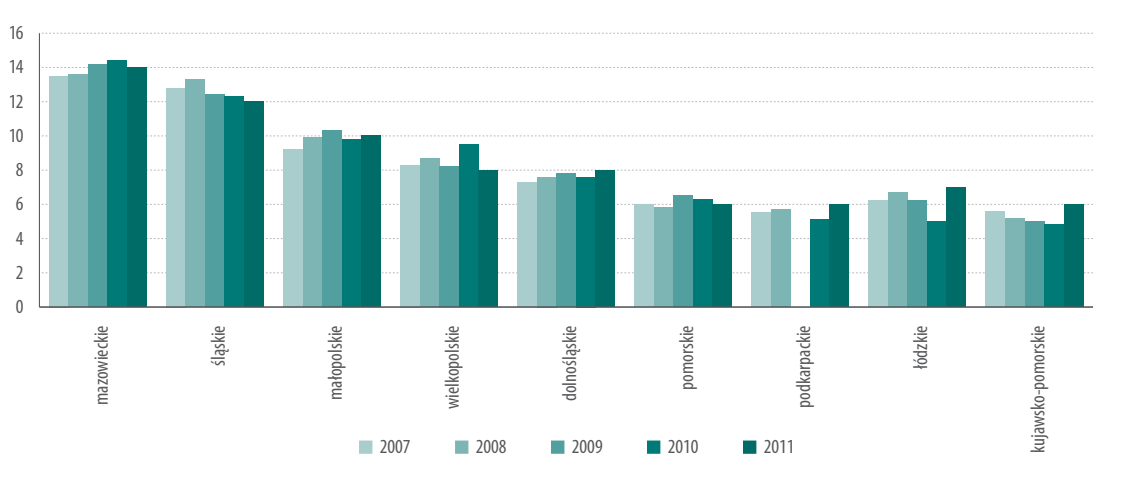
Więcej informacji o *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2011 roku* wydanym przez Urząd Komunikacji Elektronicznej znajduje się na stronie www.uke.gov.pl/_gAllery/56/31/56314/Raport_o_stanie_rynk_u_telekomunikacyjnego_za_2011_zm02.pdf

operatorzy TVK – należało do nich 70,9% łączy z przedziału 10Mb/s lub więcej. Poprawa parametrów dostępu do internetu to stały trend, który znajduje odbicie również w Małopolsce.

Internauci a miejsce zamieszkania

Internet szczególnie dobrze rozwija się w dużych aglomeracjach i na terenach o dobrze rozwiniętej infrastrukturze telekomunikacyjnej. Z danych przedstawionych w Raporcie strategicznym IAB Polska *Internet 2011* wynika, że województwo małopolskie zajmuje 3. miejsce pod względem liczby użytkowników internetu w Polsce, mimo drobnych wahań tej liczby w kolejnych latach. Przed nim, z największą liczbą internautów, znajduje się mazowieckie (14%) i śląskie (12%). Najmniej internautów jest w województwach: lubuskim i opolskim (po 2%), warmińsko-mazurskim i świętokrzyskim (po 3%).

Wykres 147. Województwa z największą liczbą użytkowników internetu w Polsce (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie

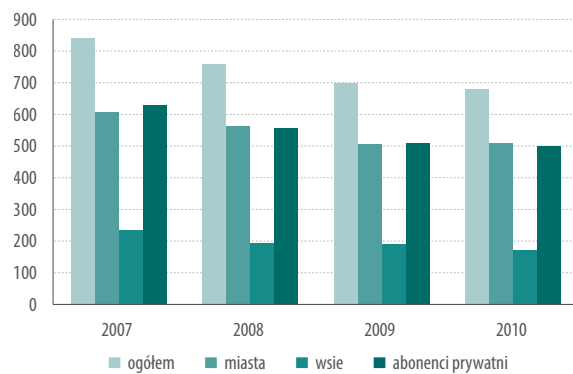
3. Łączność telefoniczna

W ostatnich latach zauważalny jest trend rezygnowania konsumentów z posiadania telefonu stacjonarnego na rzecz telefonu komórkowego, choć, co ciekawe, w 2010 roku nastąpił niewielki przyrost liczby telefonów stacjonarnych w miastach. Jak podaje Urząd Komunikacji Elektronicznej w *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w Polsce w 2011 roku*, rok 2011 przyniósł kolejny spadek liczby abonentów – o 9,6% oraz osiągniętych przez operatorów przychodów – o 12,8%.

Telefonia przewodowa

Według danych zawartych w publikacji GUS *Łączność. Wyniki działalności w 2011 roku* usługi w zakresie telefonii stacjonarnej w 2011 roku świadczyło w Polsce 115 operatorów, czyli o 11 mniej niż rok wcześniej. W Małopolsce w 2003 roku liczba abonentów telefonii stacjonarnej (operatorów telekomunikacyjnych sieci publicznej) osiągnęła najwyższą wartość – 1 mln 52 tys., a w 2011 roku spadła do niespełna 596 tys.

Wykres 148. Liczba łączy głównych w Małopolsce (w tys.)

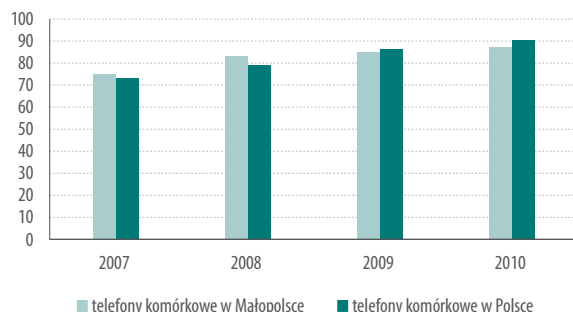
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Raportów strategicznych IAB Polska: Internet Polska – Europa – Świat za lata 2007-2011*

Telefonia komórkowa

Dzięki wprowadzeniu na rynek telefonii mobilnej większość mieszkańców Polski uzyskała dostęp do usług telekomunikacyjnych niezależnie od miejsca przebywania. Według danych UKE zamieszczonych w *Raporcie o stanie rynku telekomunikacyjnego w 2011 roku* w Polsce aktywnych było ponad 50,1 mln kart SIM, co oznacza penetrację usługą na poziomie 131,6%. Liczba rozdyskrebowanych kart SIM nie jest jednoznaczna z liczbą użytkowników telefonów komórkowych. Na podstawie badania konsumenckiego przeprowadzonego w grudniu 2011 roku aż 94,1% Polaków (o ponad 4 pkt proc. więcej niż rok wcześniej) deklaruje posiadanie telefonu komórkowego, a posiadanie dwóch prywatnych aparatów telefonicznych – 3,3% respondentów (spadek o 1,3 pkt proc.). Jeden telefon służbowy statystycznie posiadało 4,4% badanych. Wzmacnia się trend posiadania więcej niż jednego aktywnego numeru na użytkownika.

Z raportu UKE wynika, że na rynku telefonii mobilnej w 2011 roku, działalność prowadziło 23 przedsiębiorców telekomunikacyjnych, w tym 16 operatorów sieci wirtualnych (MVNO). W ciągu ostatnich kilku lat ceny usług w sieciach komórkowych w Polsce spadły o kilkadziesiąt procent, a rośnie dostępność i wykorzystanie usług. Średnie ceny krajowych usług telefonii ruchomej spadły w 2011 roku odpowiednio o 2,8% dla połączeń głosowych, 2,2% dla MMS, 11% dla transmisji danych. Jedynie ceny SMS pozostały bez zmian. Wśród najważniejszych trendów na polskim rynku telekomunikacyjnym są spadające ceny, sprzedaż usług w pakietach, postępujący spadek wartości rynku telefonii stacjonarnej oraz wzrost liczby łączący szerokopasmowych.

Wykres 149. Liczba telefonów komórkowych na 100 gospodarstw domowych w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie

więcej informacji

Więcej informacji o publikacji Głównego Urzędu Statystycznego *Łączność. Wyniki działalności w 2011 roku* znajdują się na stronie http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/tl_laczność_wyniki_działalności_2011.pdf

ANEKS

Tabela I. Pozycja Małopolski na tle innych województw i regionów

Wyszczególnienie	Województwa						Lokata				
	Polska	Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	2002	2004	2006	2008	2010	2011
Ludność w tys.	38 501	3 406	3 417	2 856	2 264	4.	4.	4.	4.	4.	4.
Gęstość zaludnienia na km ²	123	224	115	143	124	2.	2.	2.	2.	2.	2.
Wskaźnik urbanizacji	60,2	49,1	55,8	68,7	66,2	13.	13.	13.	13.	13.	13.
Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców	0,3	1,8	2,1	-0,6	2,6	4.	4.	5.	4.	3.	3.
Saldo migracji wew. i zagr. na pobyt stały na 1 000 mieszkańców	-0,1	1,3	0,4	0,4	1,0	2.	2.	2.	1.	2.	2.
Stopy bezrobocia rejestrowanego na koniec roku	12,5	10,5	9,2	12,5	12,4	2.	1. ex	1.	4.	4.	4.
Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy (stan na grudzień)	90	71	72	42	93	5.	5.	1.	6.	7.	4.
Przemysł											
› produkcja sprzedana w mln PLN	1 094 654,5	71 403,3	114 255,8	99 246,0	72 045,8	4.	5.	5.	5.	6.	6.
› dynamika produkcji	107,7	114,9	109,3	104,4	111,7	4.	8.	7.	4.	2.	2.
› dynamika przeciętnego zatrudnienia	102,1	106,2	103,4	98,9	97,4	4.	5.	9.	2.	4-5.	2.
Budownictwo											
› produkcja sprzedana w mln PLN	188 127,5	16 727,5	20 224,7	12 930,5	9 781,4	7.	4.	4.	4.	4.	4.
› dynamika produkcji	117,3	118,5	124,1	125,3	115,4	7.	5.	9.	3.	1.	5.
› dynamika przeciętnego zatrudnienia	107,6	110,0	104,8	108,0	109,9	6.	9.	14.	4.	5.	4.
Mieszkania oddane do użytku	130 954	12 634	13 803	10 543	11 887	2.	3.	2.	4.	4.	3.
Przeciętna pow. użytkowa mieszkań na 1 osobę*	24,9	24,9	25,2	25	24,1	11.	9.	9.	9. ex	9.	bd
Łóżka w szpitalach na 10 tys. mieszkańców	47,4	43,1	45,7	49,1	38,9	12.	12.	12.	12.	12.	12.
Podmioty gospodarki narodowej w systemie REGON	3 869 897	331 595	376 483	327 625	258 197	5.	5.	5.	5.	4.	4.
› w tym spółki prawa handlowego	322 474	24 282	30 075	26 387	23 051	6.	6.	6.	6.	5.	5.
› z tego z udziałem kapitału zagranicznego	70 958	3 924	6 059	6 667	4225	7.	7.	7.	7.	7.	5.
Powierzchnia użytków rolnych w tys. ha	15 442,4	683,1	1 790,1	951,5	746,0	12.	12.	12.	12.	12.	12.
Płony zbóż podstawowych z 1 ha w dt	33,8	33,2	33,6	43,3	36,6	12.	11.	11.	8.	14.	10.
Płony ziemniaków z 1 ha w dt	230	203	253	259	248	13.	16.	11.	15.	16.	13.
Bydło	35,6	24,5	47,5	9,5	25,1	6.	7.	7.	8. ex	8.	9.

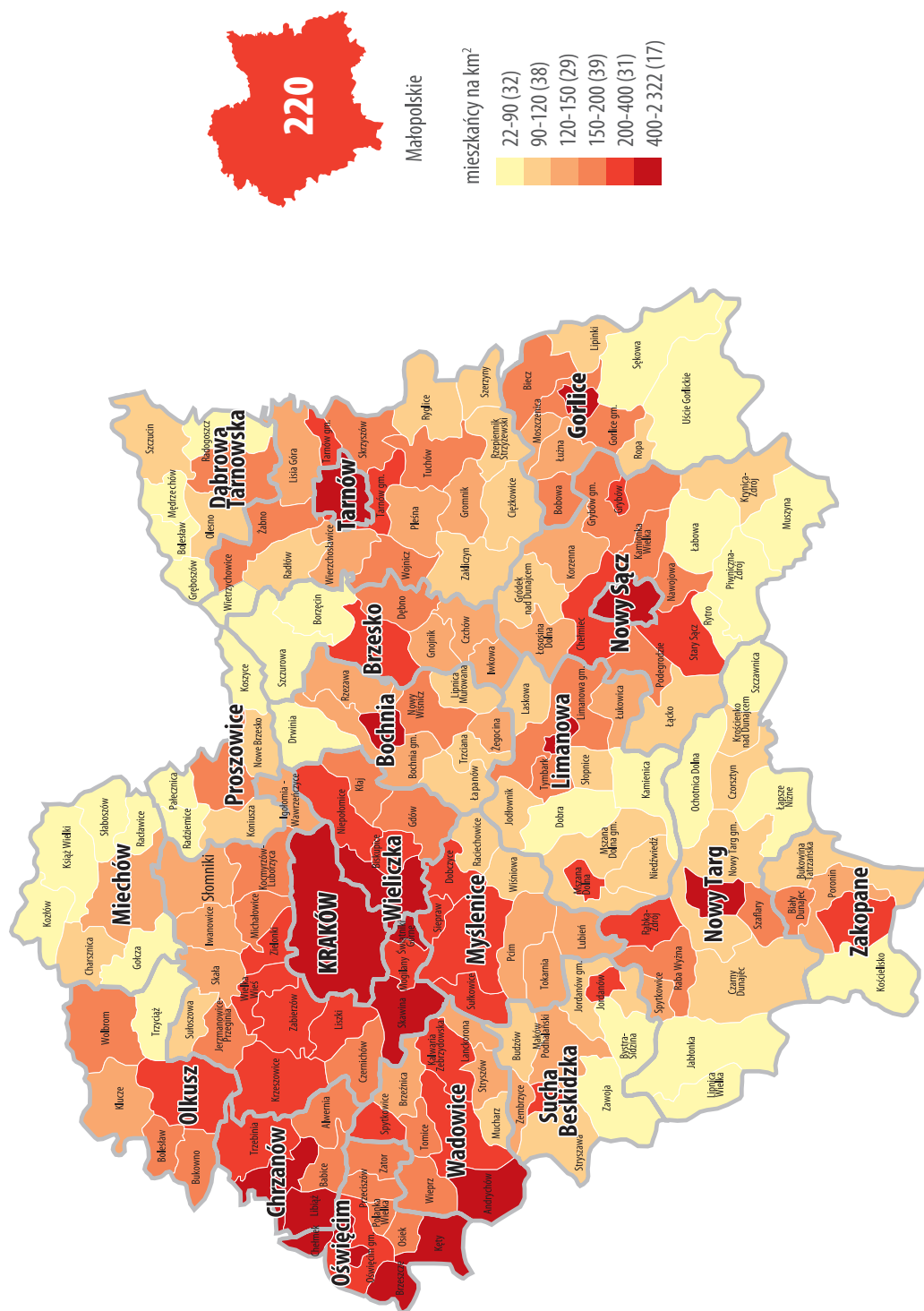
Wyszczególnienie	Województwa					Lokata					
	Polska	Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	2002	2004	2006	2008	2010	2011
Trzoda chlewna	84,5	43,4	231,1	26,6	105,5	12.	12.	12.	11.	11.	12.
Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	606 246	73 319	41 304	49 551	78 115		3.	3.	3.	3.	3.
Dochody budżetów gmin w mln PLN	75 830,7	6 987,3	7466,2	6 326,4	4 560,1	3.	4.	4.	3.	3.	3.
Dochody budżetów powiatów i miast na prawach powiatów w mln PLN	80 411,4	6 152,9	5 728,7	6 296,2	5 211,4	5.	4.	4.	3.	3.	4.
Dochody budżetów województw w mln PLN	15 067,1	1 315,3	1 248,4	1 234,1	878,3	4.	4.	5.	4.	3.	3.
Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w mln PLN*	10 416,2	1 091,4	777,8	630,0	488,4	2.	2.	2.	2.	2.	bd
Produkt krajowy brutto w mln PLN**	1 343 366	99 509	127 361	110 448	76 243	5.	5.	6.	5.	5.	bd
› na 1 mieszkańca w PLN**	35 210	30 220	37 424	38 395	34 267	10.	9.	9.	8.	8.	bd

* dane za 2010 rok

** dane za 2009 rok

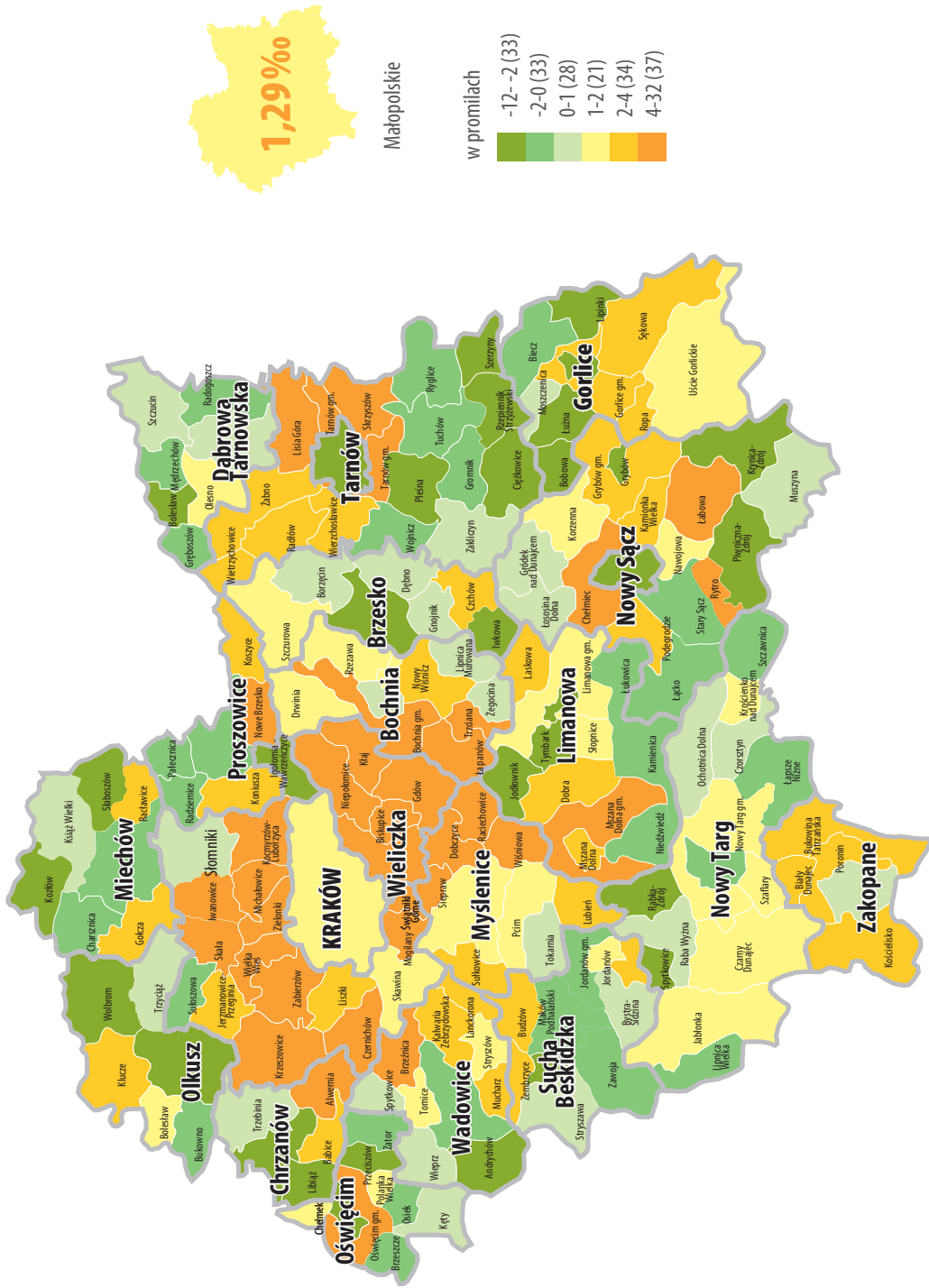

Mapa I. Gęstość zaludnienia według gmin

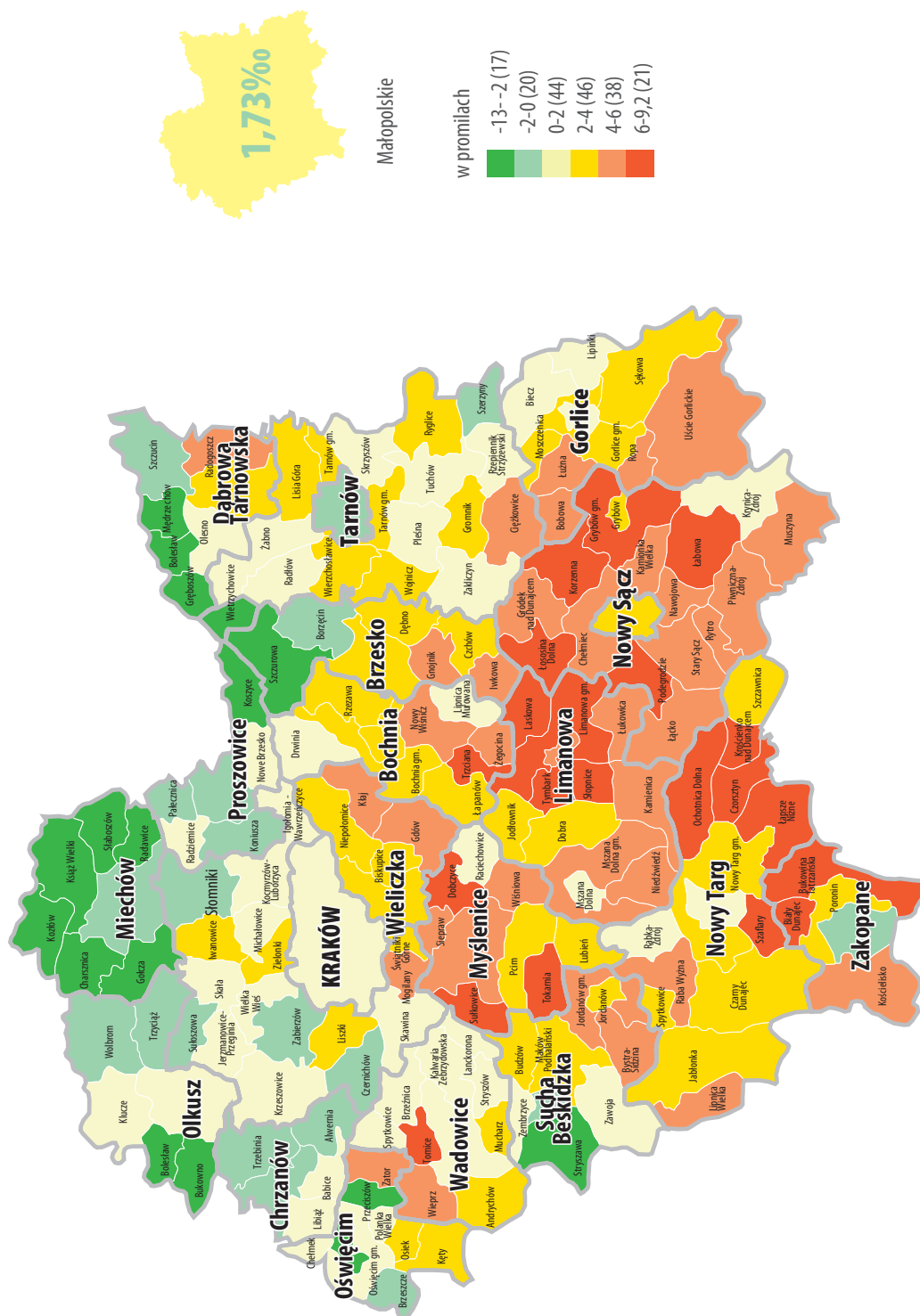
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa II. Saldo migracji na 1 000 mieszkańców według gmin

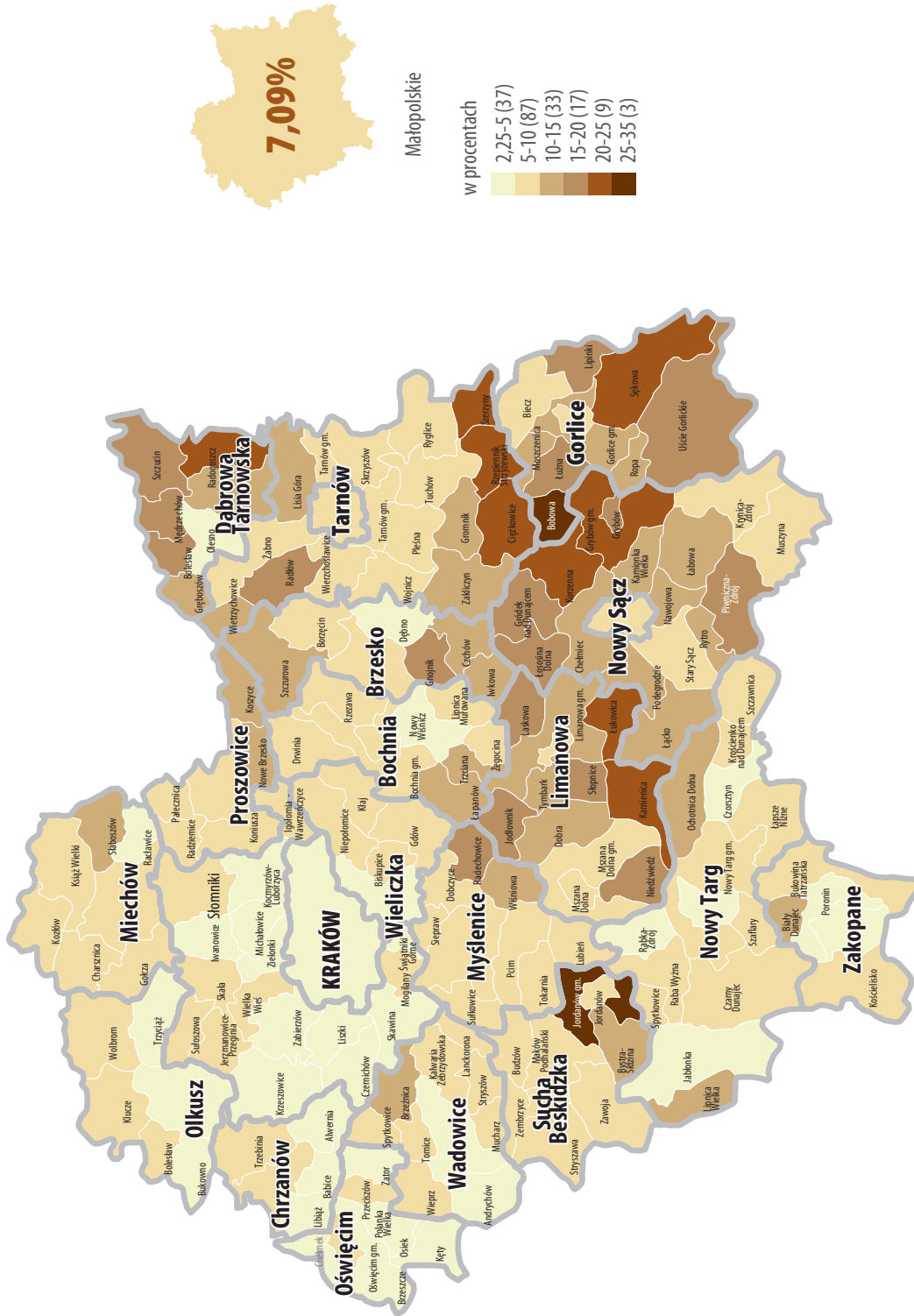
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa III. Przyrost naturalny według gmin

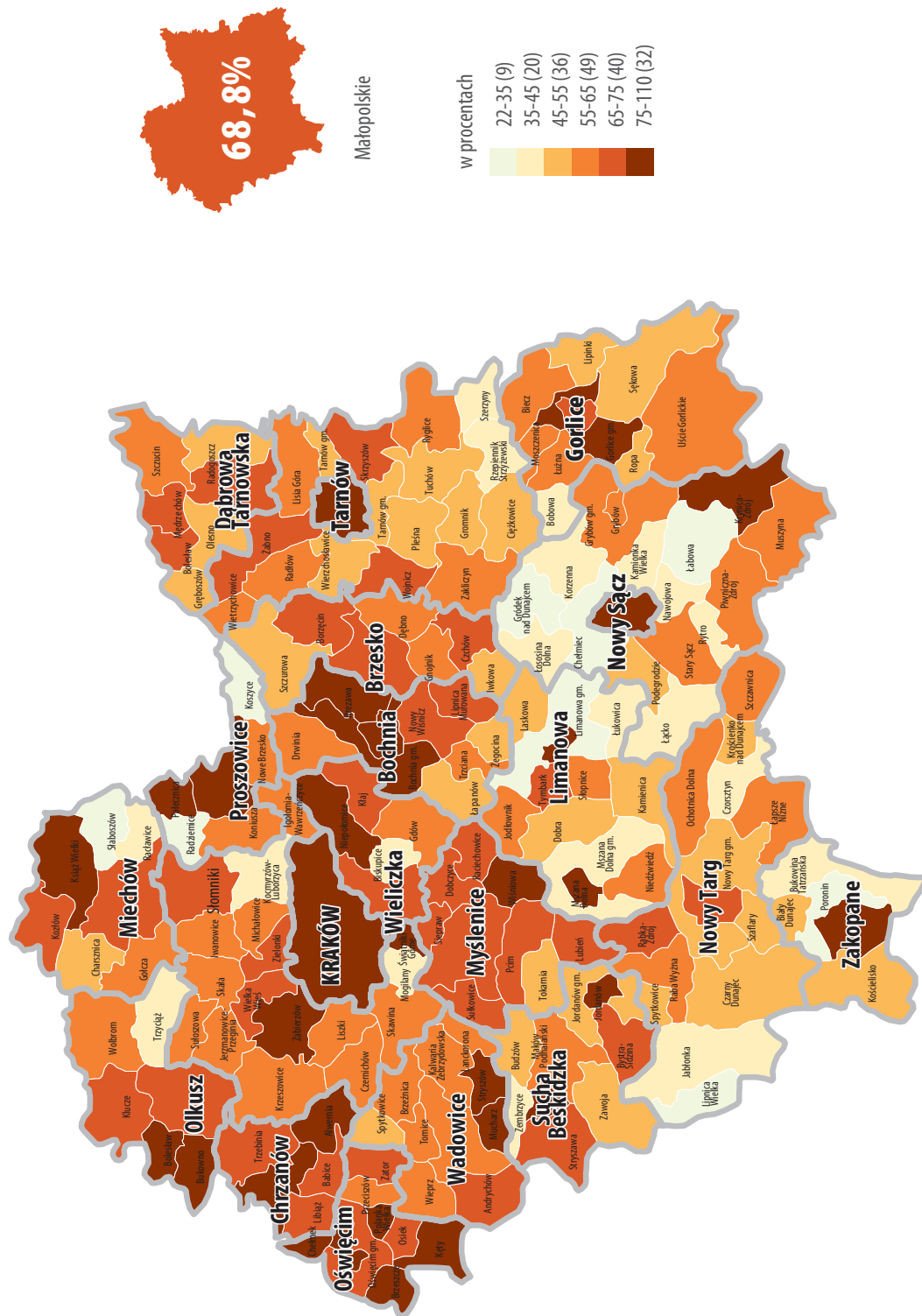
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa IV. Korzystający z pomocy społecznej na 100 mieszkańców w gminach

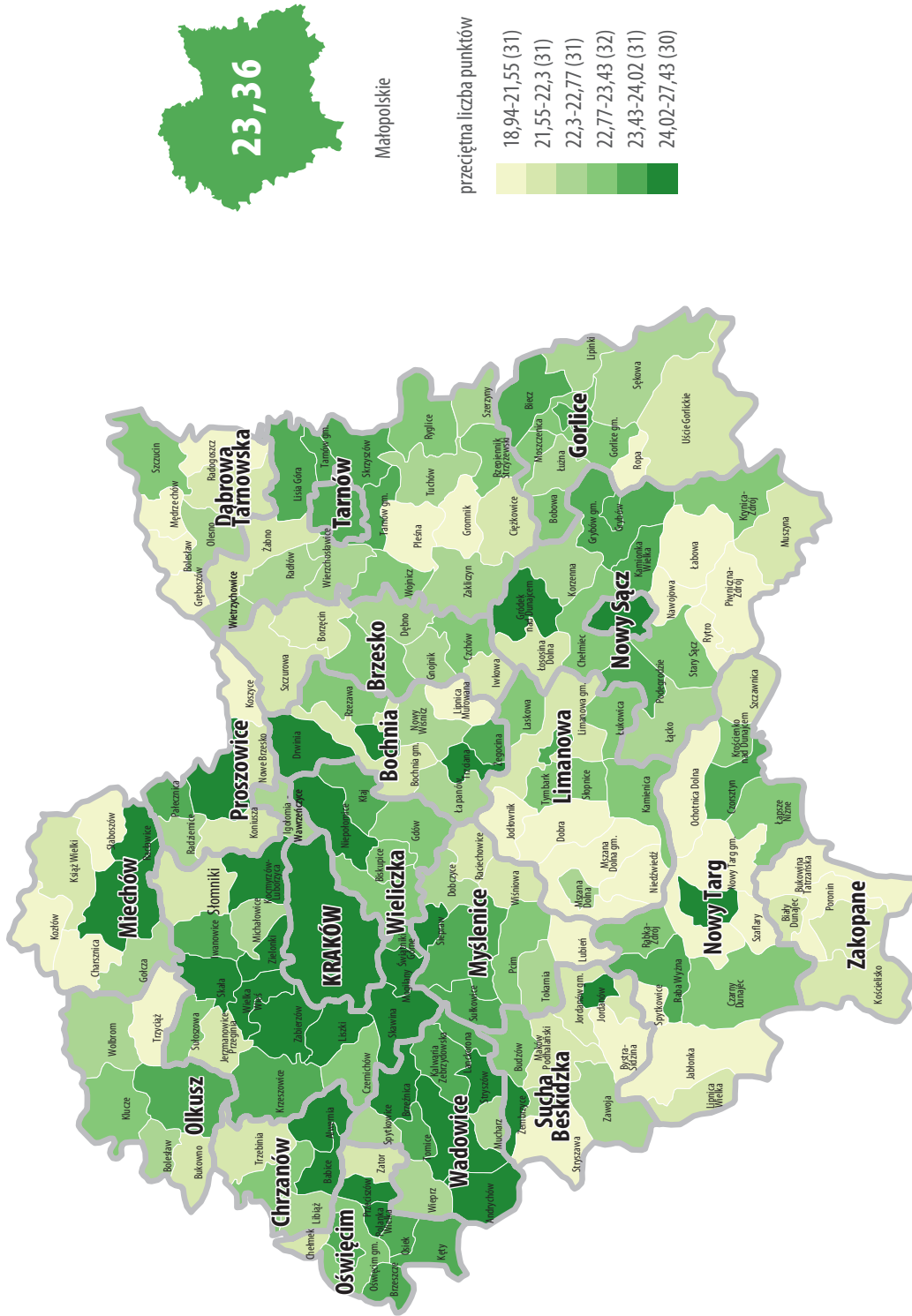
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej

Mapa V. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczających do przedszkoli

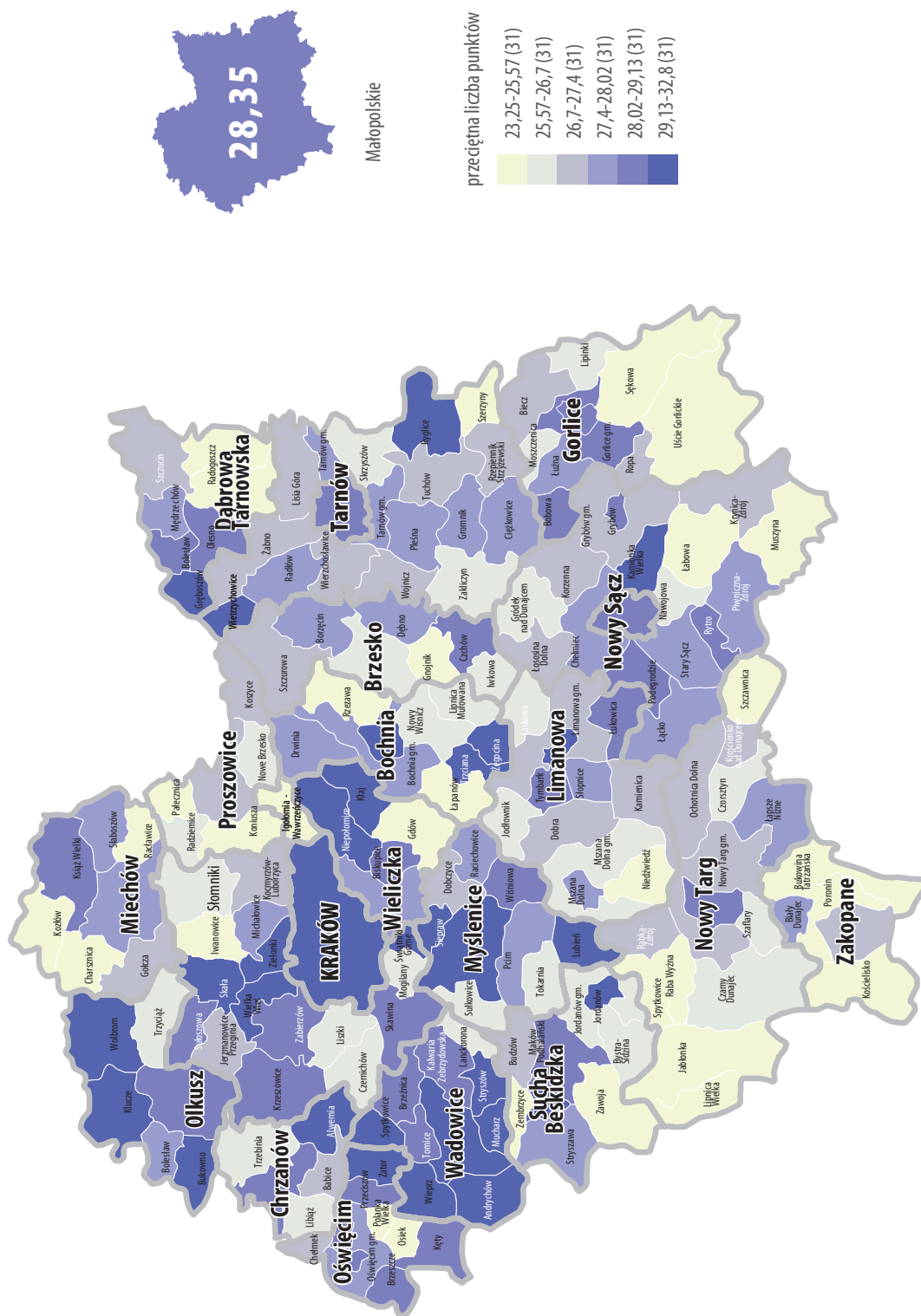
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa VI. Wyniki sprawdzianu 6-klasisty w gminach w 2012 roku

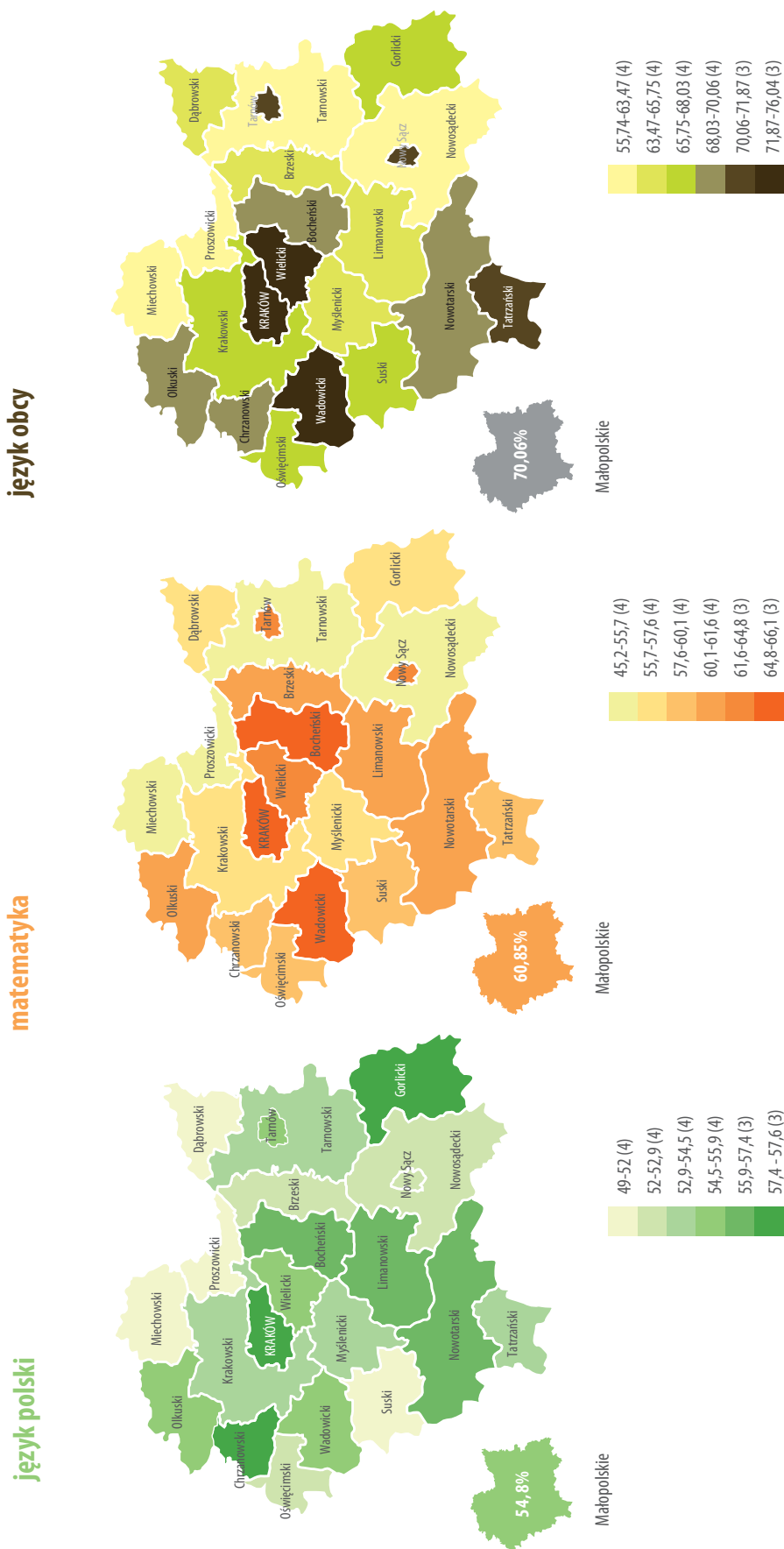
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Mapa VII. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminach w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

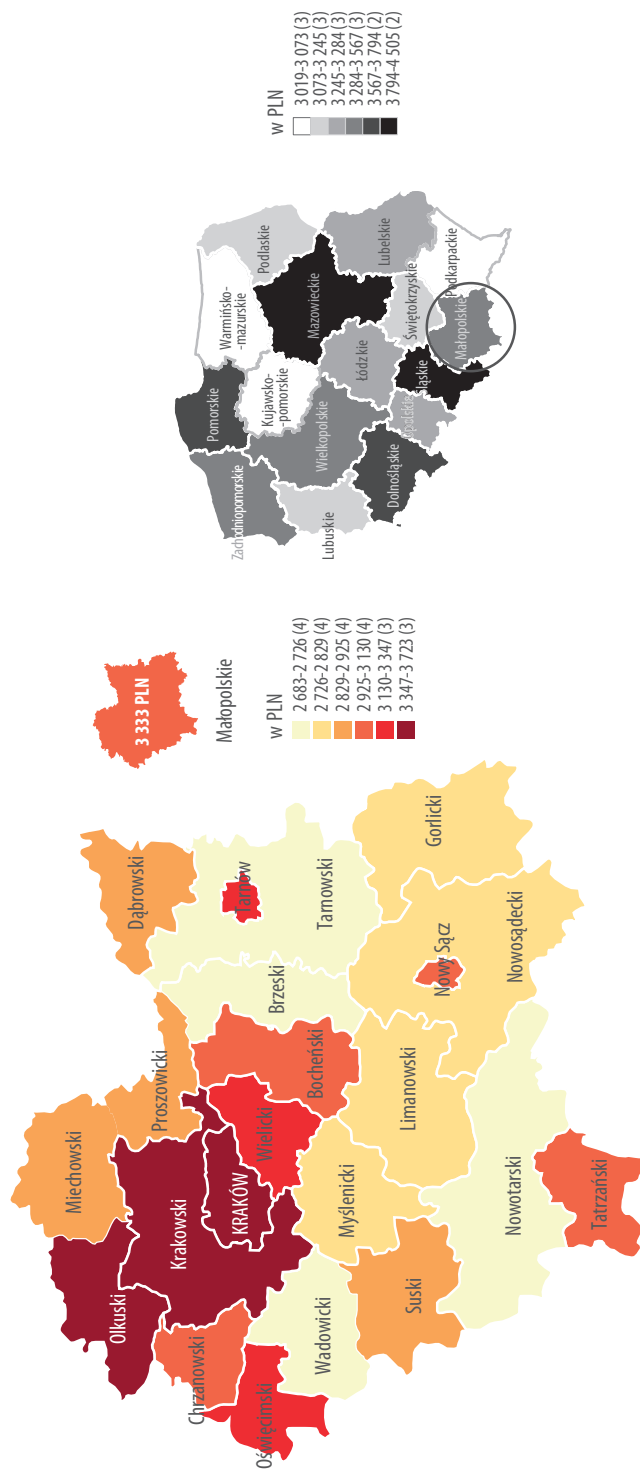
Mapa VIIIa, VIIIb, VIIIc. Wyniki matur w powiatach – j. polski, matematyka, j. obcy – maj 2012 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

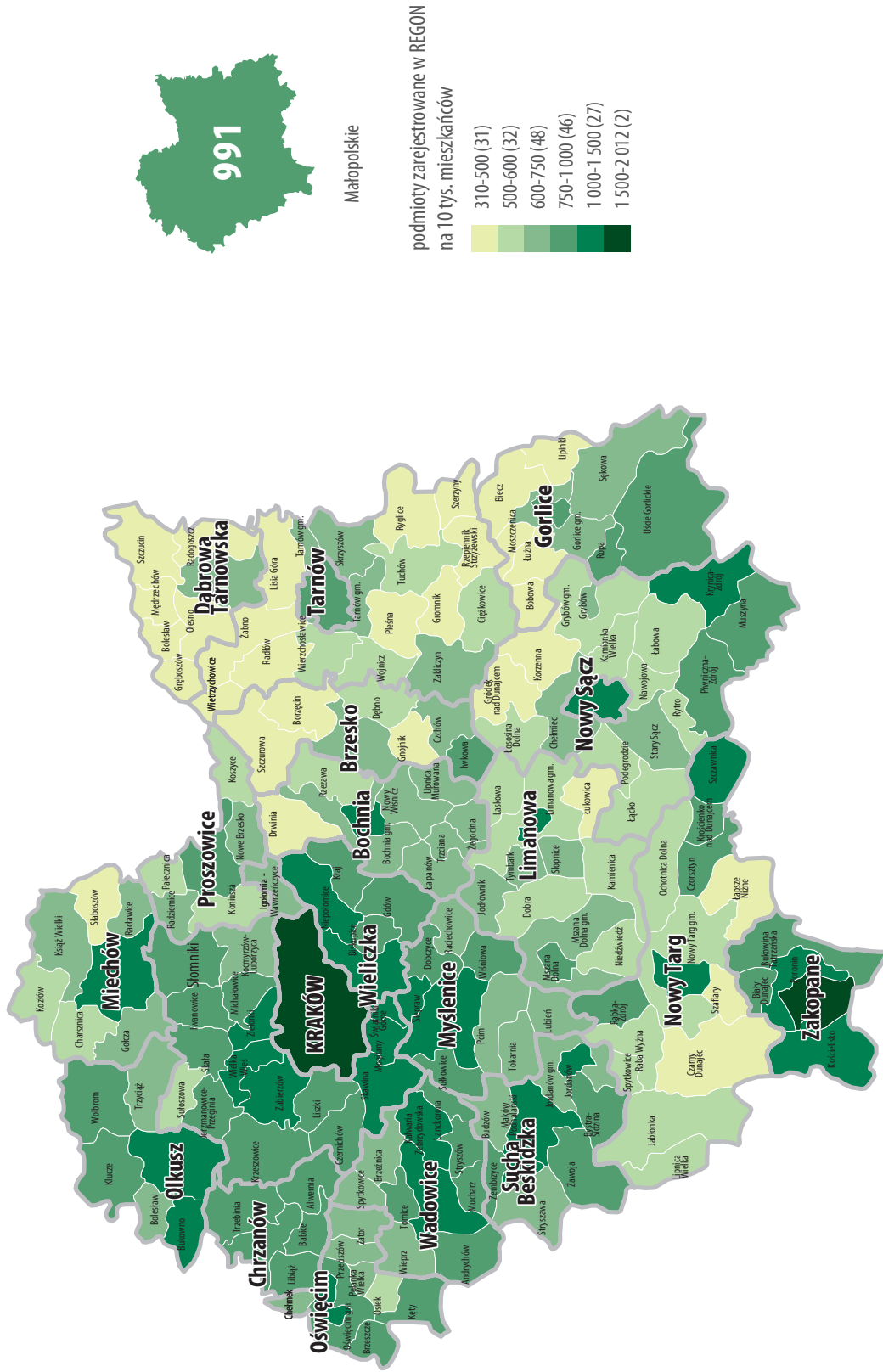

Mapa IX. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

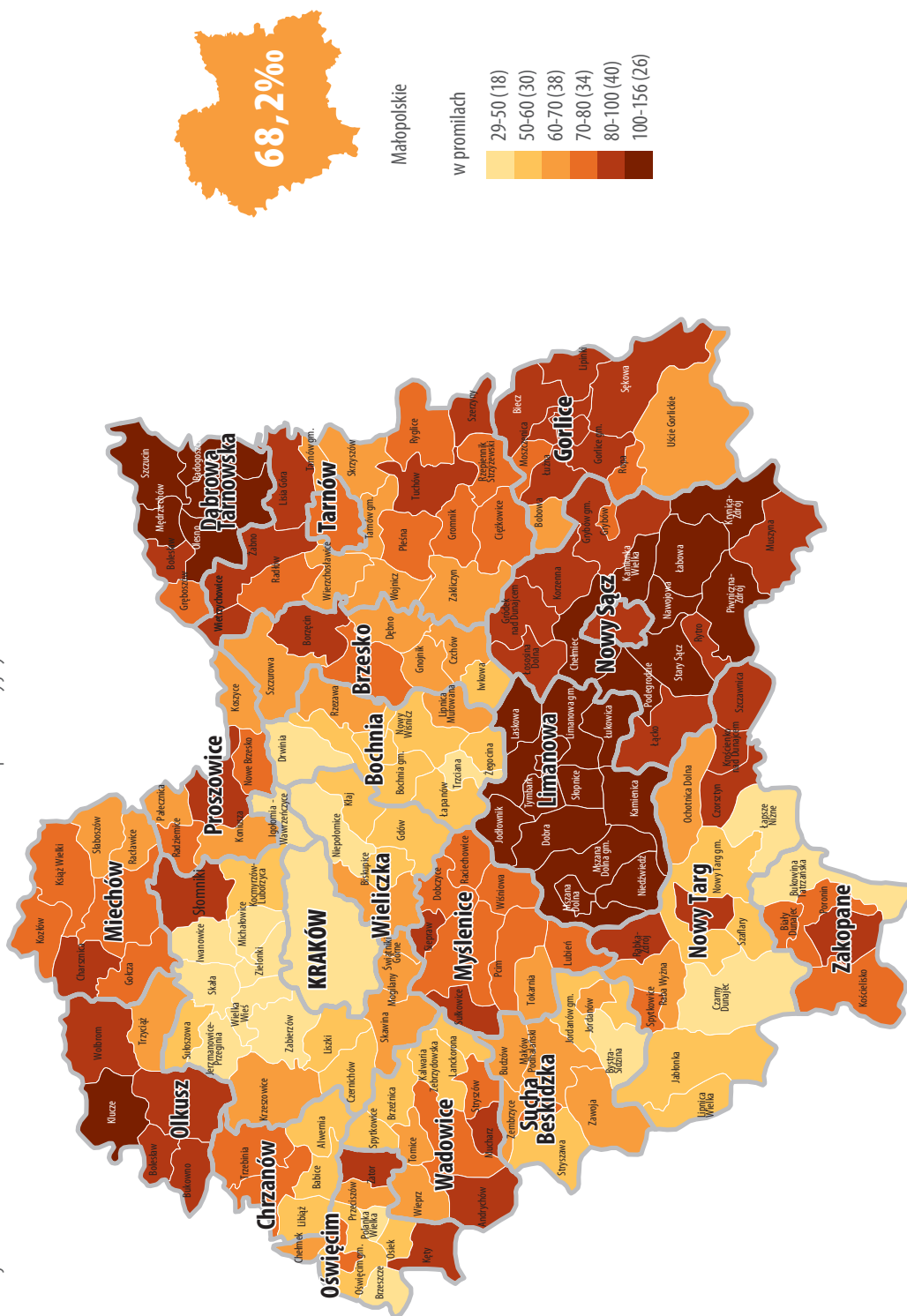
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa X. Przedsiębiorczość (REGON) według gmin

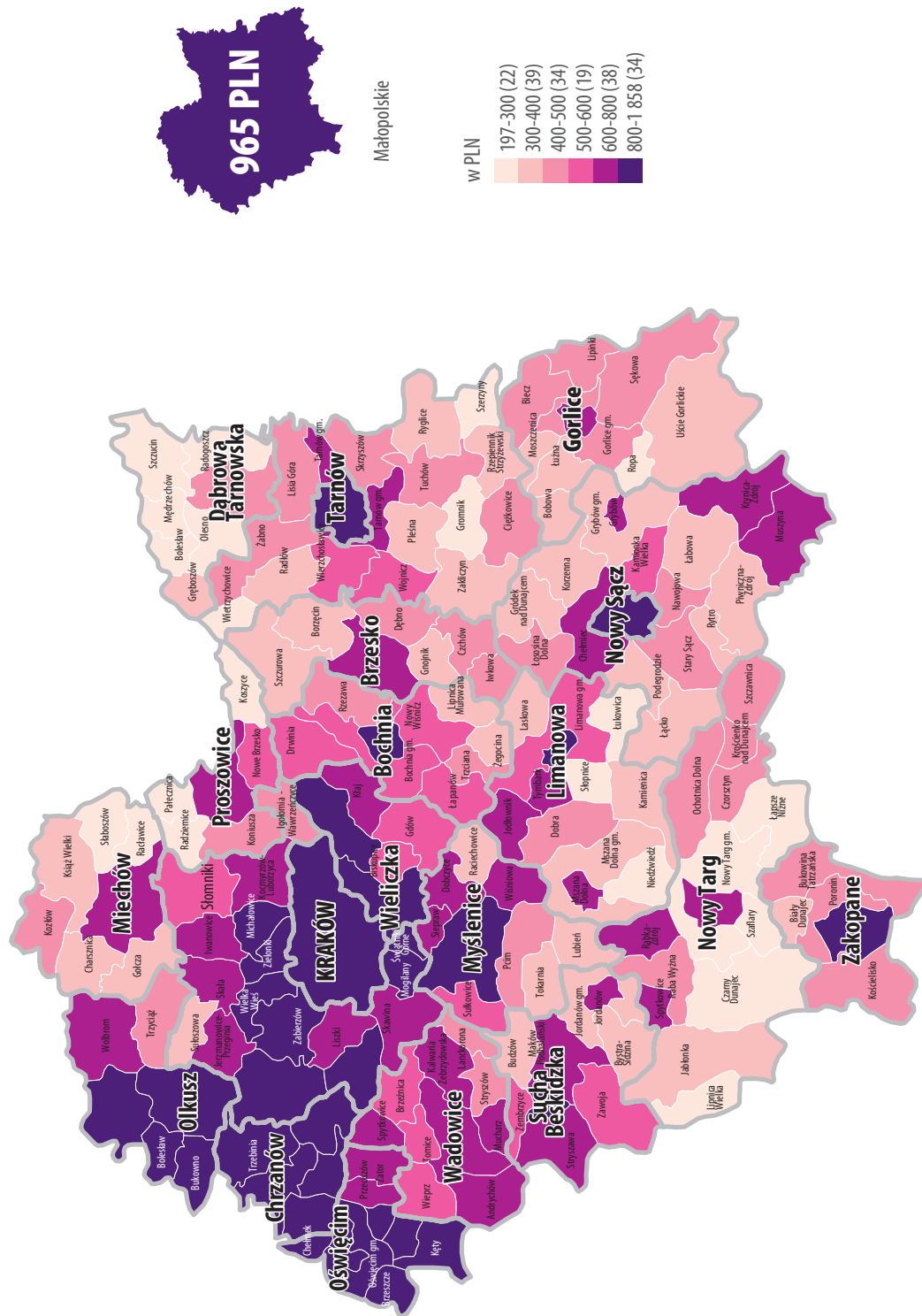
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa XI. Zarejestrowani bezrobotni na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

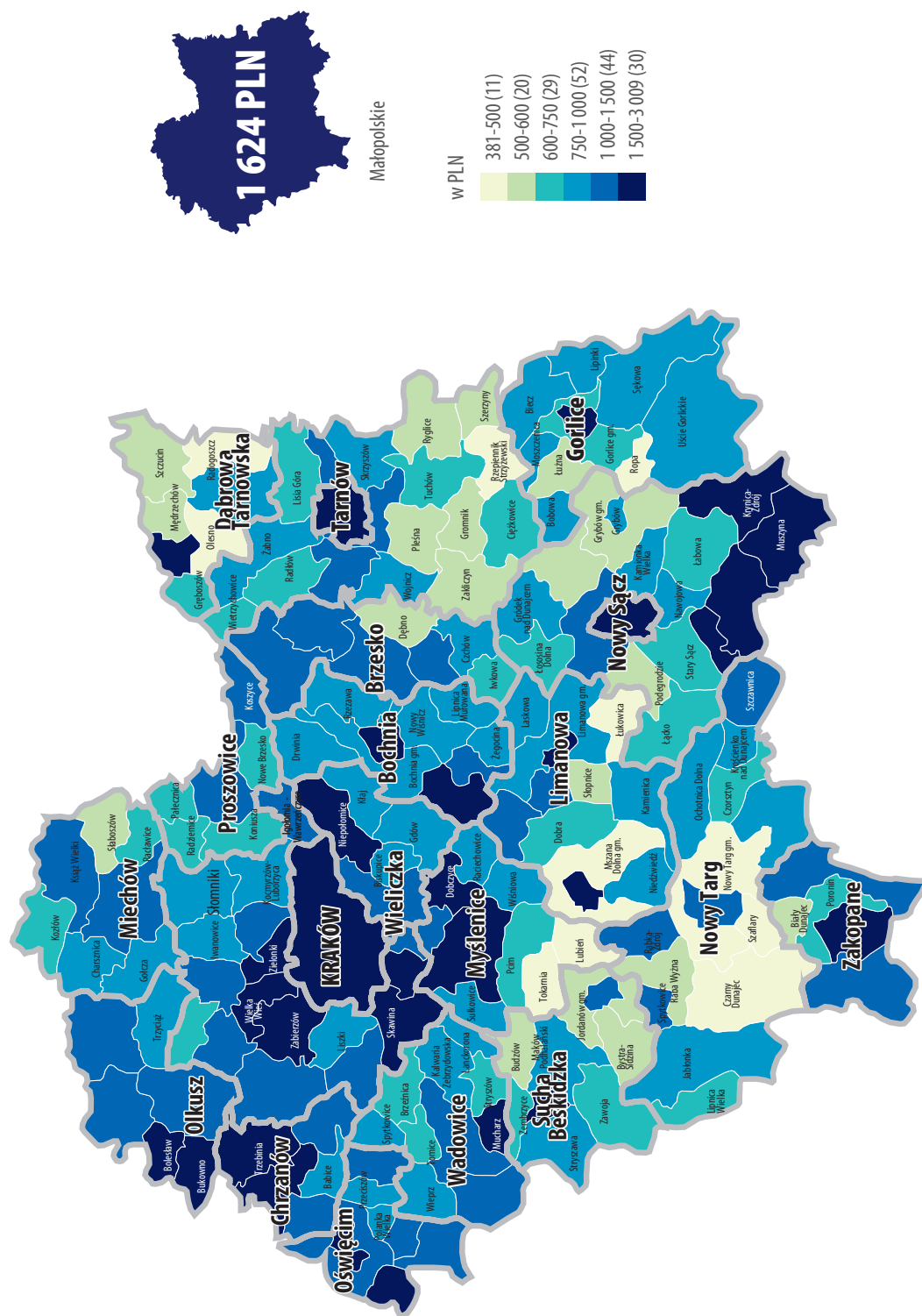
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa XII. Dochody gmin z PIT na osobę w wieku produkcyjnym

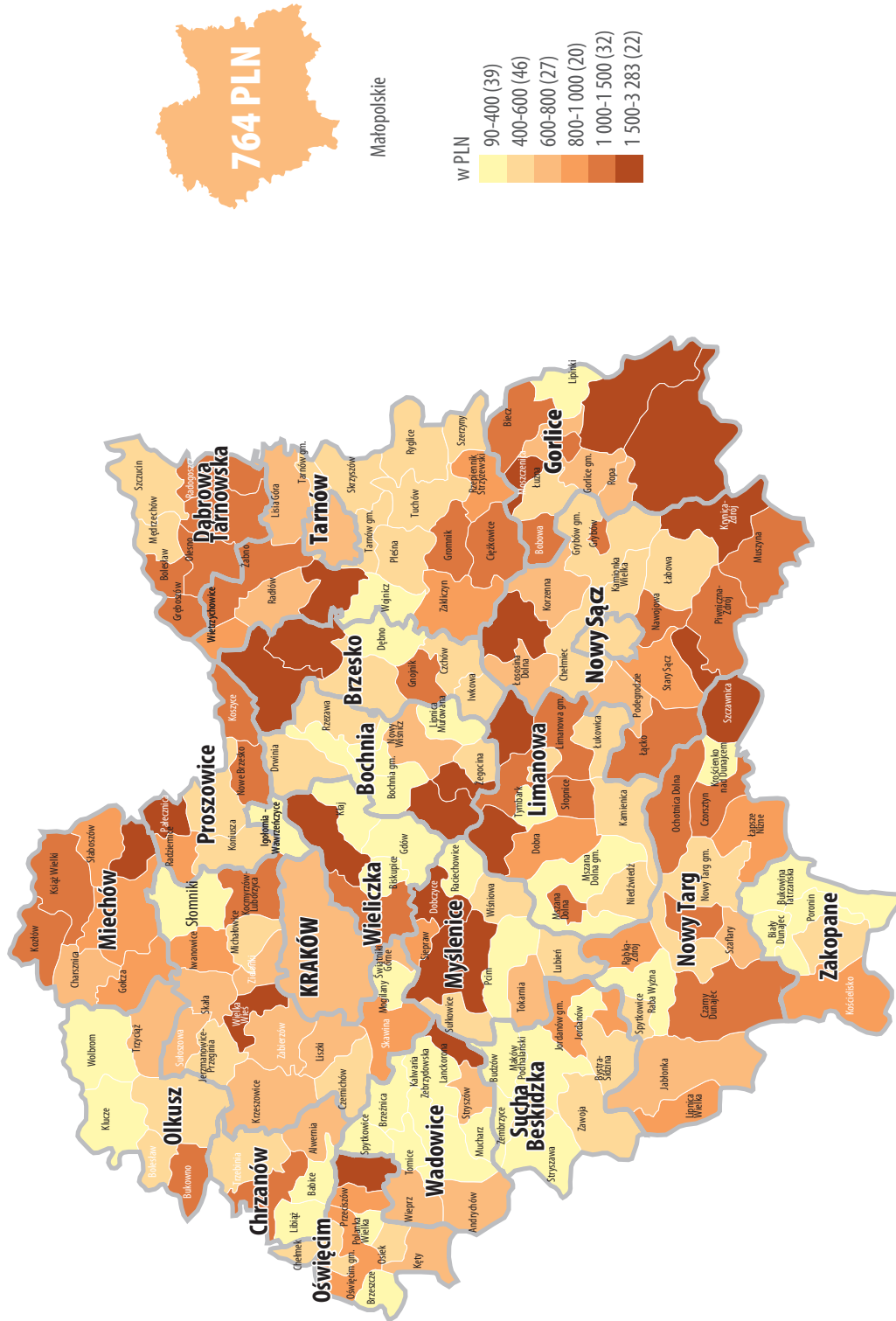
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa XIII. Dochody własne budżetów gmin per capita

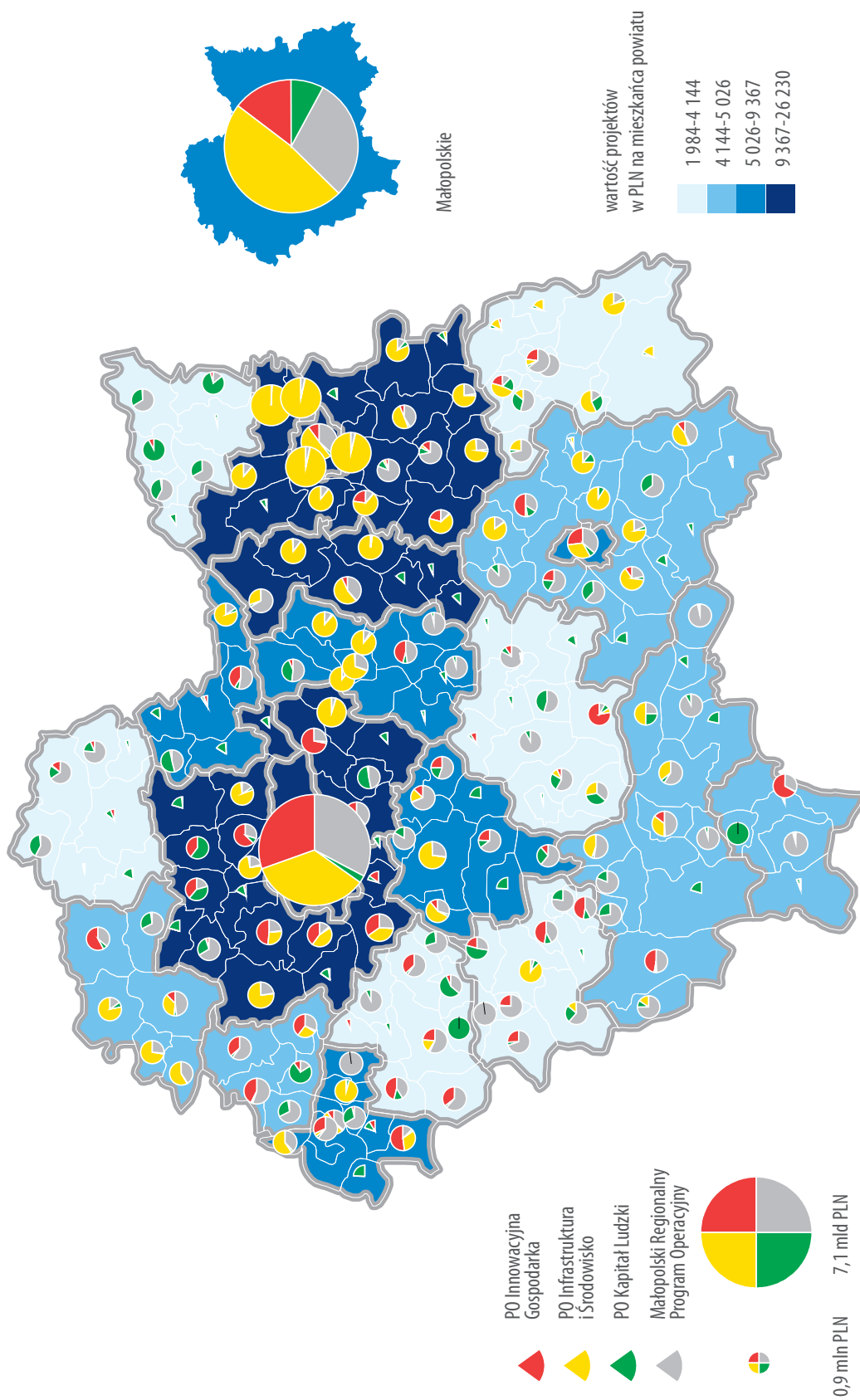
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa XIV. Wydatki majątkowe gmin *per capita*

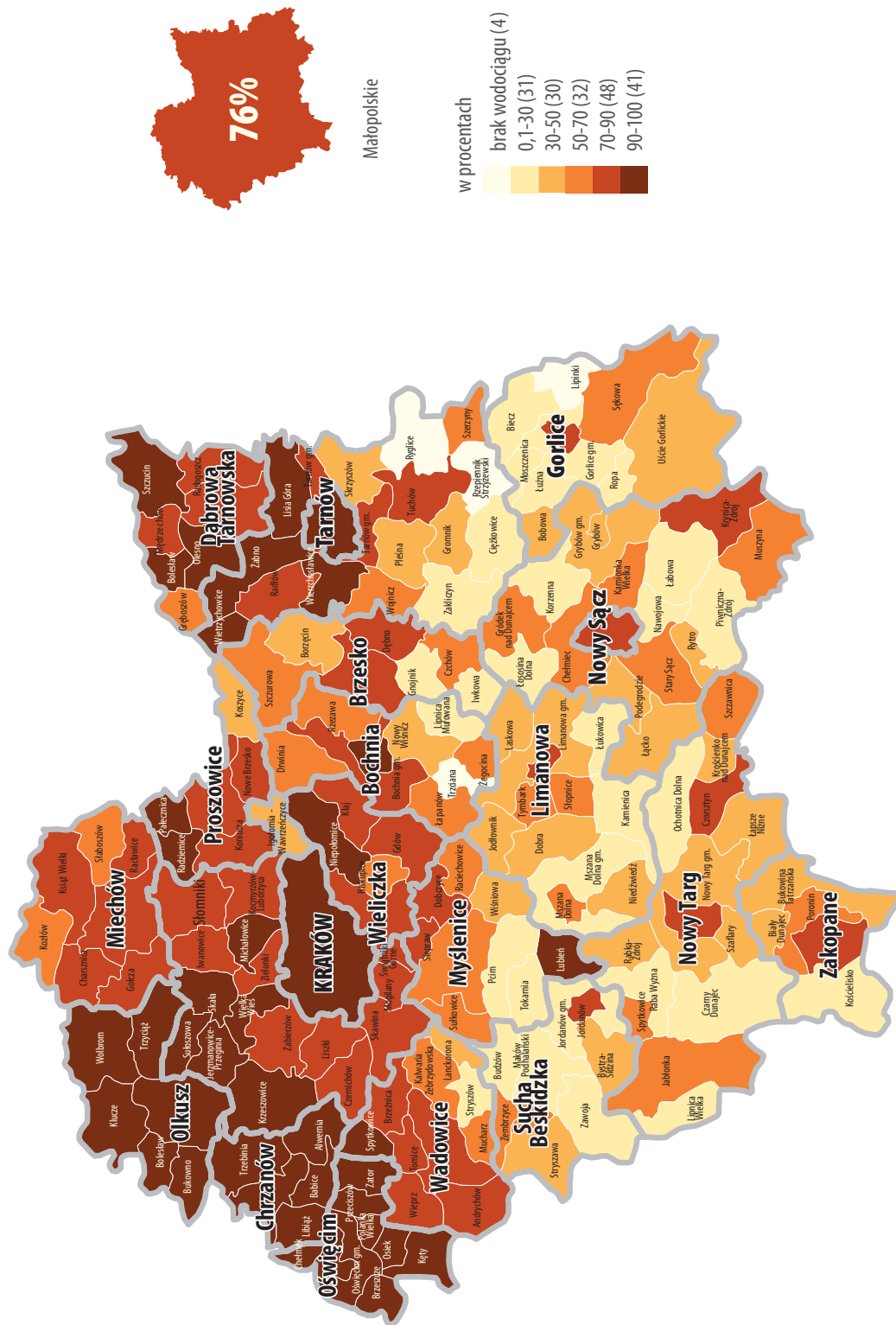
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa XV. Fundusze UE na mieszkańca

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

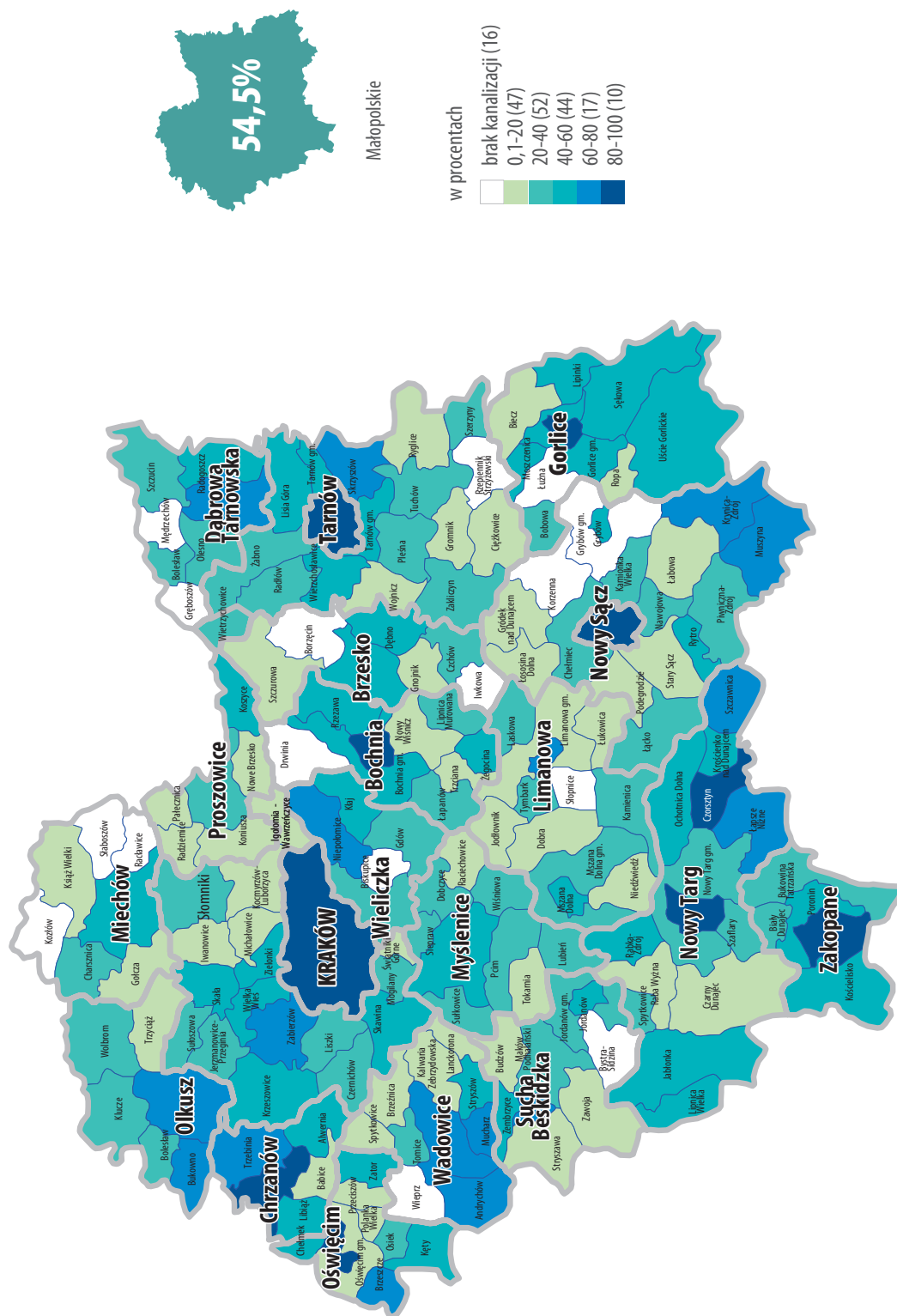
Mapa XVI. Korzystający z wodociągów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mapa XVII. Korzystający z kanalizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

polecamy

Baza Informacji Regionalnych: www.bir.malopolska.pl

Baza zawiera dane zgromadzone w trakcie badań prowadzonych przez Małopolskie Obserwatorium Gospodarki i Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju. Dane można pozyskać w postaci mapy, tabeli, wykresu oraz statystyk zebranych w arkuszu kalkulacyjnym.

Makroekonomiczny model prognostyczny

Model umożliwia prognozowanie zmian wartości wybranych wskaźników społecznych i gospodarczych w zależności od wielkości i kierunku wsparcia finansowego, możliwych do przewidzenia zmian w zakresie obciążeń fiskalnych, prognoz demograficznych i związanych z tym zmianami na rynku pracy.

Do obsługi modelu służy **aplikacja prognostyczna** umożliwiająca samodzielne prowadzenie analiz.

Aplikacja jest dostępna na stronie:

[www.politykarozwoju.obserwatoria.malopolska.pl/Badania i analizy](http://www.politykarozwoju.obserwatoria.malopolska.pl/Badania_i_analizy)

Transformacja sceny europejskiej i globalnej XXI wieku. Strategie dla Polski

Cykliczne wydarzenie, jakim są organizowane od 2008 roku Konferencje Krakowskie na stałe wpisało się w kalendarz ważnych debat o przyszłości Europy, Polski i regionów z udziałem znanych ekonomistów, socjologów, politologów, finansistów, polityków, samorządowców. Każdego roku wydawane są publikacje książkowe inspirowane wystąpieniami i dyskusją uczestników konferencji. Niniejsza książka stanowi podsumowanie V Konferencji Krakowskiej, która odbyła się w Krakowie w dniach 25-26 maja 2012 roku.

M@łopolska_2.0: inteligentna_specjalizacja_regionu

Numer 24-25 „Małopolskich Studiów Regionalnych” stara się odpowiedzieć na pytanie, czy Małopolska jest innowacyjnym regionem, a także, co zrobić, by poprawić warunki dla innowacyjności oraz jaka powinna być specjalizacja regionu.

Metropolia – obszar rozwoju regionu. Badania ewaluacyjne

Najnowszy numer Małopolskich Studiów Regionalnych zawiera skrót dwóch badań ewaluacyjnych: oceny efektów interwencji wspierających rozwój Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego oraz oceny efektów zastosowania mechanizmów komplementarności, koordynacji oraz wewnętrznej demarkacji interwencji wspieranych w ramach MRPO. Wsparcie oferowane w ramach osi priorytetowej dedykowanej obszarowi metropolitalnemu skupia się na trzech głównych obszarach: wzmocnienie potencjału badawczego KOM, rozwój funkcji metropolitalnych, zintegrowany transport metropolitalny.

8. Raport Roczny

To cykliczne wydawnictwo Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju, w którym znaleźć można informacje o wykorzystaniu funduszy europejskich w Małopolsce do końca czerwca 2012 roku. Przedstawiony został również prawdopodobny scenariusz zmian, jakie mogą stymulować środki unijne pozyskane przez Małopolskę w okresie 2014-2020 (do wyliczeń zastosowano model prognostyczny opracowany dla Małopolskiego Obserwatorium Polityki Rozwoju przez Instytut Badań Strukturalnych). W raporcie przeczytają Państwo ponadto artykuły o klasie kreatywnej oraz o sektorze life-science w Małopolsce.

